מושגים באגרות הראי"ה

הציונות

מושגים באגרות הראי"ה

נזכר ב-53 אגרות

דברי הרב שלמה אבינר, ונוסח האגרות המלא

igrot.shlomo-aviner.net

הרב שלמה אבינר על הציונות

מראשיתה, הציונות הדתית מקיימת בעצמה, מה שמרן הרב קוק מנהיגה הרוחני העיקרי אומר על עצמו: "ואנכי הנני תמיד נתון בין השבילים, שהנני פונה בעין אחת איך ליישר דרכי השלום והאחווה בין הזקנים יראי ד' ומופלגי התורה... ומעבר מזה איך להשפיע דרכי השי"ת ואהבתו יתברך, ואמונת אומן בלב הצעירים הבאים להתנחל על אדמת הקודש, באופן שיהיה העניין כחפץ השי"ת, לקיים האזהרה של האמת והשלום אהבו" (אורח משפט רנד). לפיכך, כשמה כן תהילתה - ציונות דתית. לא שני עניינים נפרדים הנדבקים יחד באורח מלאכותי, אלא עניין אחד ומאוחד ומחובר ומשורג. שכן הציונות היא עצמה תורה. (מקור: שיר הלל לציונות הדתית (אבינרפדיה))

שאלה: מרן הרב קוק כתב פעמים רבות ששיבת ציון של עם ישראל תביא מיד תחייה רוחנית ושיבה ליהדות, אולם איננו רואים שום דבר? תשובה: קודם כל יש להבין שבתהליכים לאומיים, אין המובן של 'מיד' כמו בתהליכים אישיים. למשל, מה שכתוב בתורה "ואבדתם מהרה", הוא 850 שנה. שנית, לא כל דבר רואים. יש גם תהליכים פנימיים בעומק תודעת האומה, הבנת האומה, רצון האומה, כוח האומה. שלישית, יש להבין שעצם השיבה לארץ ובניין הארץ, הקמת המדינה וכינון הצבא, אחדות ישראל ומלחמות ישראל, גם הם תשובה, כמבואר בפרק האחרון של 'אורות התשובה'. אגב, ההבנה הזאת שהתחיה הלאומית תביא אחריה את התחיה הרוחנית אינה המצאה של מרן הרב קוק, כמובן, זה נמצא אצל רבותינו הקדמונים ואצל חז"ל, ואפילו בפסוקים מפורשים בפרשת התשובה (דברים ל) ובחזון קיבוץ גלויות (יחזקאל לז). (מקור: ציונות ושיבה ליהדות (אבינרפדיה))

נוסח האגרות

53 האגרות שבהן המושג נזכר, לפי סדר הכרכים

אגרות הראי"ה – כרך א' – אגרת יד

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ליל יום ד', ערב סוכות, תרס"ג (בויסק)

נמען: אחיו: הרב דב בער, ר' שאול חנה ור' שמואל הכהן קוק ומשפחותיהם

הרב קוק מזמין את אחיו לבוא אליו לחג. בחידוד הרב קוק מעיר לאחיו שמואל, שעסוק בציונות, ששלח לר' אליהו ריבלין כברכת שנה טובה תמונות של ד"ר הרצל וד"ר נורדאו. הרב קוק כותב שנורדאו הוא "תועבת נפשו" של כל מי שיש בו זיק יהדות, ואין להתברך בתמונתו.

עיקרי הדברים

- יחס לראשי התנועה הציונית החילונים.
- עניינים משפחתיים והזמנה לחג.

נוסח האגרת

ב"ה[1], אור ליום ד' ער"ס[2], תרס"ג[3] [בויסק].

אחים נעימים, אהובים ויקרים, הרב הגאבד"ק[4] מוהרד"ב[5] שליט"א[6] ומוהרש"ח[7] ומור"ש[8] שליט"א הכהנים קוק והרבנית תחי'[9] וזרעם היקרים שי'[10]. שמחה וששון ישיגו וכ"ט[11],

קבלתי מכתב רש"ח[12] שי', והנני שמח בהזדמנות דנא כי אוכל להשלים את אשר חסרתי במכתב הנשלח מפה, בהיות חיים שי' עמנו. מאד חשקתי שיבא אחד מהאורחים שי' אלינו על יו"ט[13], לימים האחרונים וימי חוה"מ[14] הבעל"ט[15], ביחוד שמואל שי' שחוששני בהיותכם עסוקים יחד בציונות תייתו משיחא בלא זימני'. חידודי זה הוא מכוון על שלחך בתור ברכת השנה לר"א ריוולין נ"י[16] את התמונות של ד"ר[17] ה. ונ. וזה האחרון הוא תועבת נפשי ונפש כל מי שיש בו זיק יהדות, ואין כדאי להתפאר ולהתברך בפסלו של אותו רשע,

אחתום בברכה ושמחת הרגל, כנה"ר[18] ונפש אחיהם דבק באהנ"פ[19] מלונ"ח[20].

אברהם יצחק ה"ק

1. ב"ה – ברוך השם
2. ער"ס – ערב סוכות
3. תרס"ג – השנה תרס"ג (1902/1903)
4. הגאבד"ק – הגאון אב בית דין קהילת
5. מוהרד"ב – מורנו הרב רבי שמות שמתחילים באותיות ד, ב (למשל: דוד + בנימין) – הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
6. שליט"א – שיחיה לאורך ימים טובים אמן
7. ומוהרש"ח – ומורנו הרב רבי שמות שמתחילים באותיות ש, ח (למשל: שמואל + חיים) – הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
8. ומור"ש – ומורנו הרב רבי ש... (אחד מאחי הרב קוק)
9. תחי' – תחיה
10. שי' – שיחיה
11. וכ"ט – וכל טוב
12. רש"ח – רבי שמואל חיים? / רבי שלמה ח... – שם אדם

13. יו"ט - יום טוב
14. חוה"מ - חול המועד
15. הבעל"ט - הבא עלינו לטובה
16. נ"י - נרו יאיר
17. ד"ר - דוקטור
18. כנה"ר - כנפשו הרמה
19. באהנ"פ - באהבת נפש
20. מלונ"ח - מצפה לנחמת ציון

אגרות הראי"ה – כרך א' – אגרת יח

תמצית האגרת

תאריך ומקום: אדר תרס"ה - יפו **נמען:** מכתב גלוי לצעירים היושבים בארץ ישראל

הרב קוק מוחה על דברי עורך עיתון "השקפה", שכתב בשם כל הציבור שכולם "פנו עורף לעבר" היהודי. הרב קוק קורא לצעירים למחות בפומבי כדי שלא תיחשב שתיקתם כהודאה, ומדגיש שבכל המפלגות, גם בין ה"אוגנדיים", יש אוהבי עמם שאינם פונים עורף למורשת. הרב קוק מבטל את דברי הבוז ל"חכמת ישראל", ומביא את דברי סולוביוב ששאלת היהודים היא שאלת הנוצרים.

עיקרי הדברים

- מחאה על בוז למורשת ישראל בעיתונות.
- הקשר בין העבר, ההווה והעתיד של עם ישראל.
- ויכוח ציוני ציון והאוגנדיים.

נוסח האגרת

מכתב גלוי

לכבוד אחינו הצעירים היושבים על אדמת הקודש שלו'[1],

הנני פונה אליכם אחי האהובים, להציע לפניכם חובה מוסרית קדושה, לגול מעליכם חרפה גדולה, אשר גלל בבלי דעת, ביחוד על יושבי א"י[2], עורך ה"השקפה" בגליון מ"ח[3] ש"ז במאמר "בת קול מהעתונים" בוכוחו עם "ציוני ציון". והנה דבריו האחרונים שם נגעו עד לבבי, והנני חושב נאמנה, שנגעו ג"כ[4] עד לבב כל אשר הלב העברי שלו עוד לא מת לגמרי בקרבו, ואולי גם למי שאך לב האדם שלו עודנו חי, ואני משער שכל אלה המרגישים בעלבון הגדול הזה לא ימצאו לנפשם מנוחה, עד שיביעו גלוי לכל את מחאתם הנמרצה על דברים שפלים כאלה, שנדפסו לדאבוננו דוקא במכ"ע[5] ירושלמי.

ואלה המה דבריו ככתבו וכלשונו: "עוד טענה אחת גדולה ונוראה טוענים ציוני ציון על "האוגנדיים", כי הם "האוגנדיים" פונים ערף לכל העבר שלנו. כמה צביעות בטענה! אנשים שפנו כלם ערף להעבר שלנו מוכיחים אחרים בזה בעצמם! כי אל נא נאחיז את העינים! רק בעלי הועד של "חפוש חטאים" לא פנו ערף להעבר שלנו, ואנו כלנו פנינו ערף להעבר וזו תהלתנו ותפארתנו". והנה כמוכם יודע אני, שזה לא לנו הפעם הראשונה לראות דברי נאצה, הנוגעים עד הנפש הישראלית, נדפסים בספרותנו החדשה השלילית. אבל שיעיז סופר אחד להעיד בשם כל הקהל כלו, שכלנו פנינו ערף להעבר שלנו, ולהעמיד עוד בניגוד לזה רק את הועד של "חפוש חטאים", (שאינני יודע ממציאותו בפועל), שהוא מתארם תמיד למחוסרי דעה ותרבות, א"כ[6] הוא מעיד בפומבי שכל האנשים של צורה ושל כבוד, לפחות מהצעירים היושבים באי"י[7], פנו ערף לכל העבר שלנו, ושזו היא תהלתם ותפארתם, - שיקח אדם יחיד דעה רחבה כזאת לעצמו, לדבר בקלות ראש כזאת, ע"ד[8] יחש של עם שלם לכל התולדה שלו, לא בתור דעתו היחידית כי"א[9] בשם העם כלו, זו היא חוצפה שאיננה מצויה. ואינני רואה שום דרך לפטור עצמנו

ממחאה גלויה, שלא תהי'[10] שתיקתנו כהודאה, למען נרויח שיצאו הדברים הזרים הללו מכלל דעה כללית לדעה פרטית, של עורך ה"השקפה" והיחידים הנגררים אחריו, שאין אחריותם עלינו.

דן אני לכף זכות גם האבר המדולדל הזה שלנו, את בעל ה"השקפה". הוא איננו חולם כ"א מהרהורי לבו, שמו היהודי אולי כבר נרקב אצלו, הוא יכול להיות שכבר איננו מרגיש בעצמו שום קשר אל כל העבר שלנו, ויכול במנוחה לאמר שפנה אליו ערף, (ובאמת עלים נובלים כאלה שנושרים אינם מביאים הפסד גדול לכרם בית ישראל), וכפי חוג מבטו אין מחשבה אחרת בעולם כ"א מחשבתו, והמתנגד לו לא יוכל להיות כ"א מועד של "חפוש חטאים", אשר שם למפלצת וסמל אנשים שאינם מן הישוב. והנה נניח לו יחלום כאות-נפשו, אבל כשבא להעיד גלוי שאנחנו כלנו הננו אברים מדולדלים שכמותו, ושיכולים אנו לומר שהננו פונים ערף להעבר שלנו, שהוא מקור חיינו הקשור עם ההוה והעתיד שלנו עדי-עד, אנו חייבים למחות בדבר ולהודיע שלא מלבנו כ"א מלבו הוציא אלה הדברים המחרפים מערכות ישראל.

והנה אינני נכנס כלל בהויכוח שבין "ציוני ציון" לה"אוגנדיים". ודאי נמצאים בשתי המפלגות אנשים ישרים ואוהבי-עמם באמת, שאינם פונים כלל ערף להעבר, כמו שישנם אנשים כאלה גם בין המתנגדים לעקר התנועה הציונית בכללה. סימן רע הוא למפלגה אם היא חושבת שרק עמה הוא מקור חיים, של כל החכמה וכל היושר, וכל זולתה הכל הבל ורעות רוח. וממילא מובן שאין האוגנדיים זקוקים כלל להגן על עצמם בהודעה הכוזבת הזאת, שהם פונים ערף אל העבר. עדים הם המזרחים, שלא יוכל איש לחשד אותם שהם פונים ערף אל כל העבר, ועם כל זה הם אוגנדיים. א"כ רק רעיון-רוח של עורך ה"השקפה" ושותי-מימיו היחידים הוא לתלות את שאיפתם בפניית-ערף להעבר, כלומר ב"כתיבה על קרן השור" שאין להם חלק באלקי ישראל.

על הדברים של חבר-המערכת ב"הזמן" גליון כ"ב, שמצאם בעל ה"השקפה" לדברים של טעם, וענה אחריהם אמן שהם דברים אמתיים, והם באמת שפיכת בוז וקלון על תורתנו, אומתנו, תולדתנו וחכמתנו, שראוים להשמע רק מפי הגרועים שבשונאי-ישראל בין רשעי או"ה[11], לא מצאתי חובה להשיב, כיון שנכתבו על דעתו היחידית של הסופר. ואם באנו להשיב על דברי כל יחיד, שאיננו יכול להבין את אופיים של ישראל ומתוך כך הוא מקטרג עליהם, בין מישראל בין מאו"ה[12], אין אנו מספיקים. ואנו בטוחים, שכל חכם-לב, שנטייתו תמשכהו להתעסק בחכמת ישראל, לא יחת כלל מגערת הבוזים ליקהת אם, ויחזיק במעוזו לכונן לחקר אבות, וידע אל נכון כי רב חכמה ומוסר השכל ימצא בדברי קדמונינו, ורגשי עדינות המנשאת הנפש הרבה יותר משיחתם הבטלה של היועצים החדשים, הפונים ערף להעבר. ואין חכמתנו ולא ההיסטוריא שלנו מצומצמת במקצע אחד ותקופה אחת, כ"א מראשית ועד אחרית ומהכלל הכונס את כל הפרטים כלם יראה האור הגנוז, אשר לא יתם אורו, וכח-החיים הנפלא יחובר עם הדעות הנעלות והמדות הטהורות, אשר מעולם הן לנו למורשה, שהם התחזקו ונתקיימו תמיד הודות לקיום החובות המעשיות בפועל וע"י[13] החבה הגדולה לתלמודן המביא לידי מעשה, ועל ידם יעמד בנו צביוננו לעד. וכל אשר יתפתחו כחותינו המעשיים והשכליים, בין אותם שבאו ממקור ישראל בין הדברים אשר הוברכו בנו ממטבן של העמים המתוקנים, אשר באנו

עמהם במגע ומשא, אשר בשמרנו את דרך החיים שלנו ישובו הכל להוסיף בנו כח ע"פ[14] תכונתנו ואופי שלנו האמיתי, שכשאנו חיים על-פיהם ההסתוריה שלנו מתפתחת על טבעה הראוי לה. כאלה ויותר מזה יודע כל מי אשר לא התמכר להיות דוקא מכלל מהרסינו ומחריבינו. ואתם אחי היקרים צעירי ציון מבלעדי תדעו, כי אמרי-נואש כאלה (של "הזמן") הם בזול מאד, ומצויים הם אצל כל ההמון הגס, שקלטה אזנם את הכפירה הזוללה והבזויה. אבל לא כאלה הנה מחשבות המעולים שבחושבי-מחשבות מכל עם ולשון, שהם באמת תפארת המין האנושי. הם יודעים את הערך של פעולתנו הרוחנית הגדולה בעולם ואת הדרת החיים הפנימיים שלנו, שלא הספיקה אפילו תקופת הרדיפה היותר נוראה לנוולו. ובצדק אמר החסיד שבאו"ה[15] בימינו סולוביוב, ששאלת היהודים איננה במציאות כלל כ"א היא שאלת הנוצרים, שלא באו למדרגה המוסרית האנושית למען דעת איך להתנהג עם עם יקר ורב-הכשרון כיהודים.

אשוב למטרתי. עם אהבתי ללמוד וללמד את יסודי הדיעות שלנו רחוק אני מלדרוש שלטון על דיעותיו של איזה איש שיהי'[16], שהוא בימינו דבר שאינו נשמע, ואם הי'[17] עורך ה"השקפה" מציע את דבריו הללו בשם עצמו לא הי' עולה על דעתי להתוכח בזה. אבל עכשיו שיצא על הכלל כלו, ושמובן הדבר שצעירינו פה באי"י הם הכלל שלו, אי-אפשר שנעבור על הדבר בשתיקה.

המאורע יזכיר לנו את ספור האגדה בפרק אחרון דברכות, בשעה שרבי חנינא בן אחי ר"י בקש לעבר שנים ולקבע חדשים בחו"ל[18], שאמרו השלוחים מא"י[19] לכל העם: "אם אי אתם שומעים תכפרו כולכם ותאמרו שאין לכם חלק באלקי ישראל", מיד געו כל העם בבכיה ואמרו: "ח"ו, יש לנו חלק באלקי ישראל".

כן אקוה שתענו כלכם במחאה גלויה על העלילה השפלה, שהעליל עליכם עורך ה"השקפה", בעשותו חשבון הנפש שלכם בלי דעת בעלי הנפש כלל, ותענו ותאמרו שחלילה לנו לפנות ערף להעבר שלנו, אשר בצילו חיינו ונחיה, ועל אפם של מחרפי מערכות אלקים חיים תגידו בפה מלא לפני כל העולם כלו כי יש לכם חלק באלקי ישראל.

בגאון ורוח עז, אחי היקרים, נשא דגל תורתנו ועמנו, ובשם אלקינו נדגל.

ונצח ישראל לא ישקר ולא ינחם, ודברו הטוב לא ישוב ריקם. לא עתה יבוש יעקב ולא עתה פניו יחורו בראותו ילדיו מעשי ידו בקרבו, יקדישו את שמו והקדישו את קדוש יעקב ואת אלקי ישראל יעריצו.

והנני בזה עבדם המצפה לשמחת גויינו להתהלל עם נחלתנו,

אברהם יצחק הכהן קוק

עבד לעם קדוש על אדמת הקדש פעה"ק[20] יפו והמושבות תובב"א[21].

[עה"ק[22] יפו ת"ו[23], אדר תרס"ה[24]].

---

1. שלו' - שלום
2. א"י - ארץ ישראל

3. מ"ח - מרחשון
4. ג"כ - גם כן
5. במכ"ע - במכתב עתי (בעיתון)
6. א"כ - אם כן
7. בא"י - בארץ ישראל
8. ע"ד - על דבר
9. כ"א - כי אם
10. תהי' - תהיה
11. או"ה - אומות העולם
12. מאו"ה - מאומות העולם
13. וע"י - ועל ידי
14. ע"פ - על פי
15. שבאו"ה - שבאומות העולם
16. שיהי' - שיהיה
17. הי' - היה
18. בחו"ל - בחוץ לארץ
19. מא"י - מארץ ישראל
20. פעה"ק - פה עיר הקודש
21. תובב"א - תבנה ותכונן במהרה בימינו אמן
22. עה"ק - עיר הקודש
23. ת"ו - תבנה ותכונן
24. תרס"ה - השנה תרס"ה (1904/1905)

אגרות הראי"ה – כרך א' – אגרת קיט

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ו אדר ראשון תרס"ח - יפו

נמען: מנהלי לשכת 'המזרחי' בפרנקפורט (הרב פוזנר והצייר הרמן שטרוק)

הרב קוק מסביר את היחס בין המצוות התלויות בארץ לעבודת הישוב המעשית. תרומות ומעשרות נוהגים בדרך הקנאה לכהן וללוי בדבר מועט. בשמיטה סומכים לעת עתה על היתר המכירה לנכרי, והמלאכות האסורות מן התורה נעשות בידי נכרים. לקט, שכחה ופאה אי אפשר לקיים כהלכה מפני השכנים הערבים, ואילו ערלה וכלאיים מתקיימים בלי קושי. הרב קוק מתכנן חוברת על המצוות התלויות בארץ במצב האומה השלם. על הציונות ועל ההארה הרוחנית שלה הרב קוק חפץ לכתוב, אבל עדיין לא הגיעה השעה לדברים עממיים, והעיקר עתה הוא הישיבה ואיחוד הרבנות במושבות.

עיקרי הדברים

- תרומות ומעשרות בזמן הזה.
- שמיטה - היתר המכירה בהכרח השעה.
- לקט, שכחה ופאה, ערלה וכלאיים.
- תוכנית לחוברת על המצוות התלויות בארץ.
- הציונות ורוח ה' עליה - עבודת 'המזרחי'.

נוסח האגרת

ב"ה[1], עיה"ק[2] יפו ת"ו[3], כ"ו אד"ר[4] תרסח.

לכבוד הרבנים החכמים רבי המעלה, מנהלי לשכת "המזרחי" בק' פפד"מ[5], וביחוד כבוד הה"ג[6] עטרת תפארת מוהר"י[7] פוזנא שליט"א[8], וכבוד הצייר המהולל ברב תשבחות מר שטרוק נ"י[9], שלו'[10] וברכה מהררי ציון,

המכתבים הנכבדים מאדוני היקרים, טובים השנים אשר נקבו בשמותיהם; הגיעוני. ומפני הטרדא הרבה עלי אחרתי את תשובתי, ואת הדרת כבודם הסליחה.

הנני מוצא לנכון להודיע לכבודם תוכן הרצאת הד"ר[11] טהון נ"י, שהיתה בשם הא' שטרוק, לבאר את החקים התלויים בארץ, ביחוסם לענין הישוב המעשי. וע"ז[12] היתה תשובתי, שאע"פ[13] שיסודי המצות התלויות בארץ, שיתפסו מקום גדול בחיים המעשיים, אינם נהוגים עכשו במילואם. למשל, תרומות ומעשרות. אם היינו נוהגים לתן באמת את מנת הלויים, המעשר-ללויים, אז היתה שאלה גדולה אם יוכל הישוב להתקיים בזה, אחרי העול הגדול של העשור, שלוקחת הממשלה התורכית, אבל כבר פשט המנהג, שעושים בדרך היתר להקנות לכהן וללוי, בדבר מועט, את מתנותיהם, כדי לקיים דין התורה. ולפי המצב הוא הכרח גמור להתנהג כן, עד אשר ישובו לנו הימים הטובים וישכון ישראל בטח בדד בארצו, אדירו ממנו ומושלו מקרבו, ומקדש ד' כמו רמים בנוי בהר מרום הרים, כתקותנו בב"א[14]. וכן הדבר מגיע לענין השביעית, שאם היתה יכולה להתקיים בלי שום צידוד היתר של הפקעת המצוה, ע"פ[15] דרכי ההיתר הנהוגים בכל דחק, היתה לשאלה מעשית גדולה, אבל כיון שמפני דלדול מצבנו

א"א[16] כלל, שתתקיים כדינה, - חוץ ממה שתתבע הממשלה את חקה, - ועלול הכל להחרב, לפי המצב השומם והעזוב, ע"כ[17] ההכרח הוא לסמך לעת עתה על ההיתר של מכירה לנכרי, ואח"כ[18] עושים ע"י[19] נכרים רק ארבע המלאכות האסורות מן התורה, שהן זריעה וזמירה קצירה ובצירה, וחרישה עמהן, ויתר המלאכות שהן אסורות מדרבנן סומכים על היתר המכירה לעשות ע"י ישראל, עד אשר תבנה ותכנן ארה"ק[20] בבניה, ונוכל לקיים הכל כדת של תוה"ק[21]. ובזה כבר חדל ענין השמיטה מלהיות נוגע בדרך ישר אל החיים. ואלה שני הענינים, תרומ"ע[22] ושמיטה, הם היותר חשובים, שאפשר שיהיו פועלים הרבה על הישוב במהלכו. אמנם שארי מצות התלויות בארץ, -יוצא מהן לקט שו"פ[23], שבענינו א"א לקיימם כהלכה, כי לא יהנו מהם עניי ישראל כלל, כי השכנים הערבים יפשטו על שדותינו ויקחום, וכבר זכרו זה הפוסקים, וזה המצב עדיין לא נשתנה, - נשארו רק ערלה, כלאי זרעים וכרם, שהן ב"ה מתקיימות כהלכה, ואינן פועלות שום מועקה על סדרי הישוב. רק בענין הרכבת אילנות נתעוררו מקרוב משאלות חדשות, שהן מזקיקות אותנו לתשומת-לב מיוחדת, אבל זה אינו נכנס כבר רק במצות התלויות בארץ, כי הרכבת אילן אסורה גם בחו"ל[24]. אלא שפה הדבר נוגע לנו ביותר ע"פ מצבנו האגררי. ע"כ באמת לא מצאתי כ"כ[25] ענין לבאור חקי המצות הללו, עם מגמתנו בעבודת הישוב וקשר המעשי של אומתנו לאה"ק[26] בהוה. זה הי'[27] תוכן דברי להד"ר[28] טהון נ"י.

אך עם כ"ז[29], אמרתי, שהשאלה הזאת אינה מצומצמת רק בחיי שעה כי ישנם רבים החפצים לדעת ג"כ[30] הליכות עולם, איך יהיה אפשר לעמנו לחיות ע"פ חקי תוה"ק על אדמתנו, כשיישתכלל המצב ויהיו כל החקים מתקיימים במילואם כהלכתם. ע"כ החלטתי בל"נ[31] לכתב חוברת קטנה, שתכיל קיצור תמציתי מכללות המצות התלויות בארץ, בהערות קטנות ע"ד[32] יחושן למצב החיים המלאים של האומה, וע"ד[33] ערכן בהיותן משתמרות אצלנו בתור זכר למקדש, ככל מצות הזכרון, שהן קדושות מאד ומלאות חיי עד בקיומן למען ד' ועמו. וכשאמצא פנאי לשכללה אוכל לשלחה לכבוד הדרתם. ואם ישר בעיניהם יוכלו להדפיסה כחפצם הטהור.

וע"ד עצם הציונות, וביחוד עבודת הקודש של ההארה של רוח ד' עליה, שהיא באמת ראויה להיות עבודת ה"מזרחי", חשקי מאד לחבר בזה, אבל לא הושכרה לי עדיין השעה לדברים פופולריים, ומה שנמצא עמדי בשרשי הדברים ההולכים על דרך המדע העמק, שאינו שוה לכל נפש, מסופק אני עדיין בתועלת הפעתם לענין תכלית מעשי. ועיני נשואות לראות דבר מה יראיני ד' ע"ד כוננית הישיבה, אשר החילותי לעסוק בהכנה, שהוא הצורך היותר נכבד להחיות את הציונות במקורה ומקומה בטל אור ד' באמת. וכן התרכזות הרבנות ע"י קישור כל המושבות שביהודה וגליל לחטיבה אחת, למען יהי'[34] ראוי הישוב החדש להאגד יפה עם הישוב הישן באה"ק[35], להיות ממנו מושפע ועליו משפיע, כדי שיתבוללו חלקי החיים והטוב שיש בזה ובזה, לבנין עם ד' על אדמתו. ובתוך כל הארג המעשי הזה אקוה, שיבא ג"כ ענין הדפסת ספרים וחוברות, המופיעים אור על צעדנו בדרך התחיה הלאומית, ההולכת ומתרחבת לעינינו על אדמת הקודש, והדורשת עבודה רבה ונאמנה, מכל איש אשר ידו אמונה לד', לעמו לארצו.

אחתום בברכה ורב כבוד מהררי קודש, כנפשם הרוממה ונפש אסיר התקוה לתשועת ד' על עמו בחבל נחלתו,

הק' אברהם יצחק הכהן קוק הנ"ל

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. עיה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. אד"ר - אדר ראשון
5. פפד"מ - פרנקפורט דמיין
6. הה"ג - הרב הגאון
7. מוהר"י - מורנו הרב רבי שם שמתחיל באות י (כגון יעקב / יצחק / יוסף / יהודה / ישראל) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
8. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
9. נ"י - נרו יאיר
10. שלו' - שלום
11. הד"ר - הדוקטור
12. וע"ז - ועל זה
13. שאע"פ - שאף על פי
14. בב"א - במהרה בימינו אמן
15. ע"פ - על פי
16. א"א - אי אפשר
17. ע"כ - על כן
18. ואח"כ - ואחר כך
19. ע"י - על ידי
20. ארה"ק - ארץ הקודש
21. תוה"ק - תורתנו הקדושה
22. תרומ"ע - תרומות ומעשרות
23. שו"פ - שכחה ופאה
24. בחו"ל - בחוץ לארץ
25. כ"כ - כל כך
26. לאה"ק - לארץ הקודש
27. הי' - היה
28. להד"ר - להדוקטור
29. כ"ז - כל זה
30. ג"כ - גם כן
31. בל"נ - בלי נדר
32. ע"ד - על דבר
33. וע"ד - ועל דבר
34. יהי' - יהיה
35. באה"ק - בארץ הקודש

אגרות הראי"ה – כרך ב' – אגרת תיז

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ח"י אדר תרע"ב - יפו **נמען:** לשכת 'המזרחי' ודו"ר פרנק

אגודת המורים ביקשה מהרב קוק להצטרף למחאה נגד בתי ספר של המיסיון. הרב קוק השיב שאינו יכול להצטרף יחד עם מורי הגימנסיה, שהיא סכנה לדת כמו המיסיון, אלא אם יודו רשמית שהיחס השלילי לקודש היה שגיאה ויתחילו לתקן. הם סירבו. בהרצאתו ב'תחכמוני' על 'המחשבה הישראלית וארץ ישראל' מחה הרב קוק גם נגד המיסיון וגם נגד הגימנסיה. הלקח: יש להעלות את רמת 'תחכמוני' כדי שיהיה מופת.

עיקרי הדברים

- מחאה נגד המיסיון - ותנאי ההצטרפות.
- הגימנסיה מכשירה לשמד.
- ההרצאה ב'תחכמוני'.
- חיזוק 'תחכמוני'.

נוסח האגרת

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], ח"י[4] אדר תרע"ב[5].

לכבוד הלשכה המרכזית, לפדרציה הציונית "המזרחי", ומעלת הנשיא הנכבד הרה"ח[6] המרומם מר ד"ר[7] פרנק נ"י[8].

שלו'[9] וברכה מקודש,

בתשובה על מכתבם הנכבד מיום ב' אדר דנא, בדבר אספת אגדת המורים מפה, נגד בתי-הספר המסיוניים ויחוסי אליהם, אציע בזה הדברים כהוייתם.

באו אלי בשם האגדה, לבקש השתתפותי במחאתם נגד המסירה להמסיון, והשבתי להם שאני מוצא כבדות גדולה לפני להשתתף במחאה זו, - הרצויה מאד מצד עצמה, - ביחד עם מורי הגימנסיה ביחוד, מפני שאני ככל שלמי אמוני ישראל, הננו מוצאים בהגמנסיה, ע"פ[10] תכניתה היום, סכנה לדתנו הקדושה, וממילא גם לאומתנו בכללה, דומה להסכנה של המסיון, ודעתי זו לא אוכל להמנע מלהרצותה בפומבי בעת הרצאת מחאתי נגד המסיון, וזה אני חושב שיוכל לעורר מצב בלתי-נורמלי על כללות אסיפת המחאה במה שהנכם מריקים מהלב של חניכיכם כל לשד של קודש, ע"י[11] הסדר המעשי והתכונה התיאורית שלכם, שהיא מתיחסת בקלות-ראש נוראה לכל קדשי קדשנו, כבר אתם מכשירים אותם להיות מוכנים לפול במגפת השמד. יש לי עצה, אמרתי להם, שאוכל גם אנכי להשתתף עמכם יחד במלחמת-מצוה זו, אם תגלו את דעתכם באופן רשמי, שבאתם לידי הכרה, שהיחס השלילי, או הקר, לכל קודש ד', שהיה נהוג עד כה בהגימנסיה, הוא שגיאה יסודית, אפילו מצד הערך הלאומי, ושהנכם נגשים לתקן את החסרון הזה לימים הבאים, בהדרגה, אז אף ע"פ שיודע אני כמה יהיה דרך-תשובה

זה רחוק מהמגמה העצמית של שומרי אמונים, מ"מ[12] אוכל למצא לנפשי איזה דרך להשתתף עמכם יחד במחאה נגד האויב המשותף, מבלי לעורר אז ע"ד[13] התביעות שיש לנו עליכם.

אבל כל זמן שמצדכם לא יהיה כל גילוי דעת להטבת המצב, לא אוכל לקחת חלק עמכם במחאה זו, מבלי שאעורר באותו מעמד ג"כ[14] את מחאתי נגדכם.

והנה הם לא הסכימו להרצות ע"ד צעד של הטבה, וגם הכירו את אי-הנעימות שתוכל לסבב הרצאתי כשאעיר בה את תביעותינו נגד הגמנסיה, וכל דרך ההפקר שלה, מצאו להם לנכון לעשות את מחאתם בלא השתתפותי. ואנכי בהרצאתי באולם ה"תחכמני", ע"ד "המחשבה הישראלית וארץ ישראל", מחיתי בקהל רב ב"ה נגד המסיון וגם נגד הגמנסיה, ושיטת החינוך השלילית בכלל, שמצאה לה בהגימנסיה את מבטאה המיוחד, ובארתי שאך הצלה אחת הן לנו, ליהדות בארץ ישראל ולכל התקות הלאומיות הגדולות התלויות בה, לרשם את החינוך התרבותי הלאומי, ע"פ הטבעיות הישראלית המיוחדת, בקודש ד' ממקור ישראל.

זהו כל התוכן של המאורע, שנתן את החומר להקובלנא ההתנפלותית של הכותב בעתון "העולם".

הענין כשהוא לעצמו, יכול להיות שאיננו כדאי לתשומת-לב מצדנו. אבל המוסר היוצא מזה הוא, שאנו חייבים להשתדל להרים את ערכו של ה,, תחכמני", בלימודי הקודש, בכל תכני היהדות שלו, וגם בלימודי החול, ובכל תכסיסיו, באופן שיוכל להיות למופת לחינוך תרבותי ישראלי באמת בא"י[15]. בפרטי ענין זה אין הזמן מסכים לי כעת להאריך, ועוד חזון למועד בעה"י[16]. והנני בזה חותם ברגשי כבוד ובברכת ד' מציון,

הק' אברהם יצחק ה"ק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. ח"י - שמונה עשרה (18)
5. תרע"ב - השנה תרע"ב (1911/1912)
6. הרה"ח - הרב החסיד
7. ד"ר - דוקטור
8. נ"י - נרו יאיר
9. שלו' - שלום
10. ע"פ - על פי
11. ע"י - על ידי
12. מ"מ - מכל מקום
13. ע"ד - על דבר
14. ג"כ - גם כן
15. בא"י - בארץ ישראל
16. בעה"י - בעזרת השם יתברך

אגרות הראי"ה – כרך ב' – אגרת תעג

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"ז כסלו תרע"ג - יפו **נמען:** הרב אליעזר נפתלי באומן, אב בית דין אסטרחן

בריאותו של הרב קוק כמו בחוץ לארץ, אבל עבודתו מייגעת, ובזה הרב קוק מרגיש את מעלת הארץ. בנו צבי יהודה עדיין לא נשא אישה. אין לבטל את הצלחת הציונים: 'רוח ממרום' יש כאן לבנות את הארץ, וה' עושה שליחותו על ידי הכול. על 'שיעור קומה' הרב קוק מפנה לספר 'דעת ותבונה' ולרש"ש משאוויל. בית הספר שהרב קוק מקרב הוא 'תחכמוני' בלבד.

עיקרי הדברים

- בריאות ועבודה בארץ.
- הציונות - רוח ממרום.
- ספרי קבלה.
- 'תחכמוני' בלבד.

נוסח האגרת

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], י"ז כסלו תרע"ג[4].

שלו'[5] וברכה באה"ר[6] לכ'[7] ידי"נ[8] הרב הגאון החריף והבקי בחד"ת[9] אוצר תו"י[10] מוהר"ר[11] אליעזר נפתלי באומאן שליט"א[12], אבד"ק[13] אסטראחאן יצ"ו[14].

אחדשה"ט[15] באה"ר,

זה זמן רב שהגיעוני מכתבי ידי"נ כת"ר[16] שי'[17], ומרוב עבודה וטרדה תדירית נדחו דברי, וביחוד שמפני חביבותי, דכת"ר[18] חשבתי לכתב בארוכה, ודחיתי לשעת הכושר, וכאשר ראיתי שתמיד הולכות הטרדות ומתרבות, אמרתי לא אעכב עוד את תשובתי, ואם אקצר יקבל ידידי באהבה גם דברי המעטים.

ע"ד[19] מצב בריאותי, הוא כפי ערכי בחו"ל[20], רק שפה אני מוטרד מאד ויגיעתי גדולה היא. השי"ת[21] יחזקני ויאמצני לעבודת קדשו. ובזה אני מרגיש ת"ל[22] טובת אה"ק[23], כי כפי השערתי, לא הי'[24] אפשר לי לעסוק בעבודות מיגעות כ"כ[25], לפי מעמד הבריאות של חו"ל[26], והשי"ת[27] לאין אונים ירבה עצמה.

בני שי' עדין לא נשא. השי"ת יזמין לפנינו דבר הגון לפי ערכו. הוא ב"ה מצויין בתורה וביראת שמים, ויש בו חמודות רבות. יאריך השי"ת ימו"ש[28] ויצליחהו בכט"ס[29], ויזכני לראותו בתור אדם המעלה לאוי"ט[30].

ע"ד סדר למודי, קשה לבאר בפרטיות, וקשה לי לשמור סדר מפני הטרדות.

הצלחת הציונים אי אפשר לבטל לגמרי. אע"פ[31] שיש בזה כמה חסרונות, מ"מ[32] ודאי רוח ממרום יש כאן, לבנות נשמות אה"ק, וע"י[33] הכל הקב"ה[34] עושה שליחותו, ומי בא בסוד ד' לדעת למה יהיו העסקנים דוקא אלה שמהם נמצאים אשר לבם הוטח מבית ומחוץ בכופר.

ספרים חדשים בפרטיות על שיעור קומה, לא באו לידי. רק ספר אחד בשם "דעת ותבונה" מרב ספרדי מבבל שהי'[35] חכם-בשי שם ז"ל[36], יש בו קיבוץ של דרושים יקרים, ע"פ[37] דברי האר"י[38] ז"ל, מלוקט יפה, וחיבורו של הגדול שבמקובלי הדור, הרב ר"ש[39] משאוויל נ"י[40], יש בו דברים חשובים נוגעים לדרושי שיעו"ק[41], אע"פ שלא דבר עדיין בזה בפרטיות.

לכתוב חד"ת[42] קשה לי כעת ויסלח ע"ז[43] בטובו, ויקבל בזה איזו חוברת מהנדפס ממני. והשי"ת ירחיב לנו ונזכה להתהלך ברחבה, בהגיון תורה וחדות ד' באהבתו ויראתו, ונזכה לשמוע תמיד בשורות טובות איש מרעהו, עד אשר יזכנו ברב טובו ית'[44], לחדות פנים בשמחה על אדמת הקודש, בשוב גאולים לציון ברנה ושמחת עולם.

והנני בזה חותם בברכת אהבה רבה ונאמנה, ימלא השי"ת לטובה כל משאלותיו ויזכה לבנין דיכרין דילעון באורייתא בדחילו ורחימו לאיו"ט[45], וכל משאלות לבבו ימלא השי"ת לטובה ולברכה, כנפשו הטהורה ונפש ידי"ע[46] קשור באהבתו ודוש"ת[47]

הק' אברהם יצחק ה"ק

יטיב נא לדר"ש[48] כי[49] הרב הנכבד רב מטעה"מ[50] דמח"ק[51], שעל ידו הגיעני ד"ש[52] מכת"ר[53] בקיץ העבר, ונהניתי מחבת הקודש של ישוב אה"ק שראיתי בו.

ידי"ע הנ"ל.

ע"ד ביה"ס[54]. יש בית ספר אחד נקרא תחכמוני, ויראי ד' באשכנז הם מחזיקיו, אותו אני מקרב, ולא את בתי-הספר שפורקי-עול מתגדרים בהם ח"ו[55]. הנ"ל[56].

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. תרע"ג - השנה תרע"ג (1912/1913)
5. שלו' - שלום
6. באה"ר - באהבה רבה
7. לכ' - לכבוד
8. ידי"נ - ידיד נפשי
9. בחד"ת - בחידושי תורה
10. תו"י - תורה ויראה
11. מוהר"ר - מורנו הרב רבי
12. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
13. אבד"ק - אב בית דין קהילת
14. יצ"ו - ישמרה צורה ויחייה
15. אחדשה"ט - אחרי דרישת שלומו הטוב
16. כת"ר - כבוד תורתו
17. שי' - שיחיה
18. דכת"ר - דכבוד תורתו
19. ע"ד - על דבר
20. בחו"ל - בחוץ לארץ

21. השי"ת - השם יתברך
22. ת"ל - תודה לא-ל
23. אה"ק - ארץ הקודש
24. הי' - היה
25. כ"כ - כל כך
26. חו"ל - חוץ לארץ
27. והשי"ת - והשם יתברך
28. ימו"ש - ימח שמו (וזכרו)
29. בכטו"ס - בכל טוב סלה
30. לאוי"ט - לאורך ימים טובים
31. אע"פ - אף על פי
32. מ"מ - מכל מקום
33. וע"י - ועל ידי
34. הקב"ה - הקדוש ברוך הוא
35. שהי' - שהיה
36. ז"ל - זכרונו לברכה
37. ע"פ - על פי
38. האר"י - האר"י הקדוש - רבי יצחק לוריא
39. ר"ש - רבי שמעון
40. נ"י - נרו יאיר
41. שיעו"ק - שיעור קומה
42. חד"ת - חידושי תורה
43. ע"ז - על זה
44. יתי' - יתברך
45. לאיו"ט - לאורך ימים טובים
46. ידי"ע - ידידו עוז
47. ודוש"ת - ודורש שלומו ותורתו
48. לדר"ש - לדורש שלום
49. כ' - כבוד
50. מטעה"מ - מטעם הממשלה
51. דמח"ק - דמחזיקי הדת (בלונדון)
52. ד"ש - דרישת שלום
53. מכת"ר - מכבוד תורתו
54. ביה"ס - בית הספר
55. ח"ו - חס ושלום
56. הנ"ל - הנזכר לעיל

אגרות הראי"ה – כרך ב' – אגרת תצז

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ' שבט תרע"ג - יפו **נמען:** אגודת 'המזרחי' בסנט לואיס

הרב קוק קובע שעל 'המזרחי' להילחם בגלוי בסעיף מהקונגרס הראשון ש'הציוניות דבר אין לה עם הדת', כי סעיף זה עושה את כל עבודת המזרחי פלסתר. הצלחת הציונות תלויה בקשר האומה עם התורה. ההתנגדות צריכה להיחרת על כל גליון. מתוך זה הציונות עצמה תדרוש חיזוק הדת: חינוך, שבת, כשרות וטהרת המשפחה. בהמשך הרב קוק מעודד את האגודות להתייצב בראש העבודה המעשית.

עיקרי הדברים

- מלחמה בסעיף 'הציוניות דבר אין לה עם הדת'.
- הצלחת הציונות תלויה בתורה.
- ציוניות אמיתית דורשת חיזוק הדת.
- קריאה למזרחי להוביל.

נוסח האגרת

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], כ' שבט תרע"ג[4]

לכבוד האגודה ה"מזרחית" הנכבדה, בס"ט-לואיז יצ"ו[5], שלו'[6] רב וברכה מקודש

סבות רבות עכבוני מהשיב על מכתבם הנכבד, מיום כ"ב תמוז דקיץ העבר, בעתו. ואחר בקשת-הסליחה מהדרת כבודם על אשר אחרתי כ"כ[7] את תשובתי, ועם זה כלולה ג"כ[8] בקשת סליחה על הקיצור, שאני זקוק לקצר גם כעת בתשובתי, מרוב טרדא ועבודה, הנני בא לתוכן מכתבי.

הנני מוצא את עצמי מחוייב להקדים הקדמה כללית, שהנני מעירה בכל פעם שמזדמן לי הדבר לדבר ע"ד[9] ה"מזרחי" וערכו: שיש חק אחד שהוא מחוייב, לדעתי, לחוק על דגלו, שרק על-ידו תופיע עליו אור נשמתו הפנימית, חפשית מכבלי הסתירה המכבידים עליו. החק הזה הוא: שיביע המזרחי בגלוי, שלמרות האמון שהוא מראה תמיד להציוניות הכללית, מצד שיתופו עמה בהמחשבה הלאומית והתגשמות שאיפותיה במעשה, לוחם הוא עם-זה על הסעיף היחידי החקוק בציוניות עוד מטעם הקונגרס הראשון, האומר ש"הציוניות דבר אין לה עם הדת". החק הזה הוא עושה באמת את כל התעמולה ה"מזרחית" פלסתר, שהרי ה"מזרחי" עומד הוא נכון על ככר התורה, ודבר-ד' נר הוא לרגליו, ואנו כל שלמי אמוני ישראל יודעים אנו ברור, שרק באיכות הקישור הנאמן של האומה בכללה עם תורת-חיים שלנו, תורת ד' תמימה, תלויה היא הצלחת הציוניות והתגברות כחה מיד ולדורות, ובעזיבתה-של-תורה אין תוחלת ותקוה, וכל פרח מוכרח להיות כמק וכל שורש כאבק, - ואיך יוכל "המזרחי" לעבור בשתיקה על חק זה, העוקר את כל משאת-נפשו. ולפי דעתי העניה אין תקנה ל"המזרחי" כי-אם כשידבר בשפה ברורה, שעם כל אהבתו להציוניות בכללה, ושעם כל מה שהמעשים והדעות, הזרים והרחוקים, של רבים מהציונים, לא יוכלו לגרום לו כל נסיגה-לאחור וכל חלישות-כוח מלהרפות עבודתו השקודה על ככר התחיה הלאומית בארץ-אבות ביחוד, בכ"ז[10] על החק המחפיר הזה

הוא נלחם בכל כח, ולא ישקוט ולא ינוח עד אשר יורידוהו מעל במת הציוניות, ותחתיו יוחק חק לישראל כמו שהוא באמת, "זכרו לעולם בריתו דבר צוה לאלף דור, אשר כרת את אברהם ושבועתו ליצחק, ויעמידה ליעקב לחק, לישראל ברית-עולם.

לאמר לך אתן ארץ כנען חבל נחלתכם". ההתנגדות הנמרצה להחק ההורס הנ"ל[11] מוכרחת היא להיות בולטת מכל פנותיו של "המזרחי". היא צריכה להיות חרותה בתור מוטה קצרה על כל גליון מגליונותיו הרשמיים, היא צריכה להשנות אלפי-אלפים פעם, בכל כנסיה בין חדשה בין ישנה. האמת הנצחית הזאת לא תוכל להפסיק מתעמולתה, עד אשר תעמוד בבטחה על מכונה, שאז הכל יכירוה, ותהי לנחלה לישראל, ואז נוכל בבטחה ללכת על מסילתנו לעסוק בכל המקצועות הכלליים, אשר התוו כבודם במכתבם הנכבד:

א. חיזוק הדת לכל פרטיה. כשאנו מיסדים תחילה את היסוד המוסד, שהציוניות בתור ציוניות היא חייבת לדאוג בעד נשמתה של האומה שתפריח ולא תבול, והנשמה הלאומית חייה תלויים הם בכל התורה כולה, וביחוד ביסודות היותר עיקריים כמו: חנוך הבנים ברוח-אמונים ישראלי, שמירת השבת וקדושתו, תחיית שכינת-הקודש של הנשמה היתירה הנותנת עז ותעצומות לעם, מאכלות כשרות, השומרות את המזג הישראלי על מכונו, המתכנות את רוחו במשקל המכוון להיות קשור ברוחו ובכל חפץ-חייו לעם קדושו, טהרת-המשפחה השותלת את שתיליה מראשית צמחם בתוכן ישראלי פנימי, הספוג כולו מרוח-חיים של קודש ישראל לד', כל אלה יוכלו לבא בתור דרישות חוקיות, שהציוניות עצמה תובעת אותן בחזקה, בהיותה ציוניות אמיתית, ציוניות "מזרחית".

אבל רק אז תשא ברמה את דגלה, בזמן שהיא אומרת בקול גדול וגאות-קדש פנימית את אמרתה הנצחית, שהחק האלילי, ש"הציוניות דבר אין לה עם הדת", תועבה היא לישראל, וכל זמן שלא נשים לב בהסכמה אחת, לשאוף לגדיעתה של אשרה זו ועקירת שרשיה, הפורים ראש ולענה, הננו מוכרחים להרגיש לאות בכל מפעלותינו, לחיזוק אמונת-אומן, ורוממות-קרן היהדות הנאמנה, על פני הככר הציוני.

והנני מקוה בע"ה[12], שדברי היוצאים ממעמקי-לבבי יתקבלו על לבבכם הטהור, ועל לבב כל אחינו בדעה, החפצים בכל לבם, להיות עובדים נאמנים לתחיית ישראל על אדמת-ירושתו, עם נשמתו, תורת אלהיו אשר בלבו ובידיו, ועל-ידי התבררות נטיית קודש זו, שעל-ידה יבטא ה"מזרחי" בגלוי את מהותו הפנימית, נוכל באמת לקוות, שתמלא משאת-נפשנו האמורה במכתבם הנעלה, שגם מאלה העומדים מנגד ל"המזרחי", יבאו להאסף תחת דגלו, שרק אז במלאו את התנאי העיקרי הזה, שהוא מסכם את כל תכניו העשירים, יוכל להמשיך לו ע"י[13] ברורו המאיר את הלבבות הרבים, שנטו ממנו מפני הערפליות השוכנת עליו, כל זמן שלא יביע באומץ לבבו את עומק-חפצו ואת הנקודה היותר עמוקה שהוא תובע מאת הציוניות הכללית.

בדברי אלה הנני חושב שיצאתי ידי חובת הערה הכוללת המון הערות, בדבר התקנות היסודיות של אגודתכם הנכבדה. ומה מאד ישמח לבי כשיזכנו השי"ת[14] לשמוע מהדרת-כבודכם, שדברי מצאו מקום

בדעתכם הטהורה, עד אשר תקרבו מיד להחל את הגשמת הדבר בחיים, ע"י גזרה מוחלטת מכללות האגודה הנכבדה, שתהיה בזה למופת לכל האגודות ה"מזרחיות" בכל מקום שהן.

ב. ע"ד העזר הראוי להנתן מצדכם ל"מזרחי", ובאיזו עבודה הנה שני יסודות עקריים לפנינו: החינוך והספרות. בשניהם אנו חייבים להחזיק בכל אומץ. הראשון לבסס על ידו את היסוד ה"מזרחי" לתקות דור דורים, והשני לזכך את המחשבות ה"מזרחיות", להפרותן ולאמצן, עד שיהיה תמיד כחן מתחזק ופעולתן על החיים הולכת ומתפשטת. למטרת החינוך ודאי חובה היא ליסד הדרים, בתי-ספר, וישיבות, קלוטות ברוח ה"מזרחי", שכללותו היא: שקדושת האמונה תובעת ממנו את החובה המעשית והשכלית לתחיית האומה והארץ כעת, כאשר בא מועד, כאשר הרעיונות הכלליים באו עד הלום, והסביבה המעשית והמחשבית מלאה היא דחיפות גדולות לקראת שאיפת התחיה והגשמת הכנת צמיחת קרן ישועה לישראל כפועל-כפינו, בבירור גמור ומוחלט, שחוב קדוש ונאמן זה יסוד מוסד ועומק אמונת אומן הוא, וברוחו הפנימי צריכים הם כל מוסדי-החינוך שלנו ללכת. ועם זה כלולה ודאי החובה של נתינת-יד לחזק את מוסדי-החינוך הנאמנים לדגלנו, העומדים בכל מקום שהם, ובפרט בארץ ישראל עצמה, ולהתענין תמיד בעד קדמתם הרוחנית והמעשית. מצדי הנני עסוק ביסוד ישיבה בע"ה, לשם התגברות המחשבה הלאומית מיסוד טהרתה האלהית, שזו היא באמת תעודתו הפנימית של "המזרחי", שהוא עתיד לעמוד עליו לכשיתבררו ערכיו.

והספרות, כמה אנו צריכים לחזק ידי סופרים, ומשוררים, וכל בעלי כשרון אמנותי, המוכשרים לעבוד על שדי המחשבה הצלולה, מחשבת התחיה הלאומית, בנקודת קדושתה העליונה, ששם שרוי נצחה והודה. לחפש כמטמונים אנו צריכים אחרי כחות רעננים נסתרים מאתנו ממין זה, ולאמץ את הכחות הגלויים, ליסד במות ספרותיות ע"י עתונים וירחונים וכל מיני השפעה כאלה. ממין זה היא המגמה, של הוצאת חוברות "תרבות ישראל" שיסדנו פה, והדברים הולכים להתפתח, אבל הצעדים כבדים הם מפני מיעוט העוזרים. כמה נאה הדבר, שאגודות נכבדות כאגודתכם ישימו לבן למטרות נשגבות כאלה.

ג. ומה שנוגע להעזר שאוכל אנכי בעניי לתן לעבודת אגודתם, הדברים מובנים מתוך דברינו הקודמים. כל מה שהיחש הרוחני שבינינו יגדל בע"ה, הלא נמצא ככר יותר רחב להבעת המחשבות היסודיות, שה"מזרחי" בכלל ואגודתכם הנכבדה בפרט ראויים הם להתחשב עמהן. ומה שנוגע למעשה מובן הדבר שהמקום גורם לי, ב"ה, שאוכל לפעמים לקשר את פעולותיכם עם הענינים הארצישראליים, בין ברוח בין במעשה, ואם תואילו לבא במכתבים עמדי בישוב-הדעת בפרטי-דברים של עבודתכם, אקוה לד' שלא אחדל מחוות לכם את אשר יתן ד' בלבבי, להשגיא פעולתכם ולהגדיל כבוד אגודתכם וערכה.

ד. והענינים הנוגעים לישוב-הארץ, אם כי רבים הם ענפי-העבודה, בכל-זה הנני מוצא לנכון להציב לפני כבודכם כעת איזה פרטים. ואקדים לכם הקדמה כללית אחת, אשר למדתיה ב"ה מהנסיון, ושגם העיון השכלי מסכים לה: שלצורך מגמתנו, להגביר את הנצחון והעז, של השפעת התורה וכל קודש-ד', על חיי האומה החברותיים ביחוד בארץ-ישראל, כדי שיהיו לנו זרעונים מוכנים משלנו לנצני התחיה העומדת אחר כתלנו, דרושים אנו להשתדל שחיי הדת והיהדות בעצמם יהיו משמשים לכח פועל להגדלת הישוב הישראלי באי"י[15] והאדרתו. למשל, אין לשער כמה גדולה היא ההשפעה להערכת

היהדות לחשיבות כח התורה בחיי הישוב, מה שהיקבים הארצישראליים הם נזקקים לכשרות ומה שהם עושים את המסחרים שלהם ע"י הריקלמה של הכשרות. מקצועות כאלה רבים הם וצריכים אנו לטפחם ולתמכם. שני להיין הוא סחר האתרוגים, שראוי להקיצו לתחיה, ונאה מאד ל"המזרחי" לקחת בו חלק אקטיבי.

כעת ממש הננו עסוקים בו בתחיית האתרוג הכשר, שהוא אחד מהצינורות היותר טובים להזיל על ידו שפע של רבבות רבות, מדי שנה בשנה, להחיות את הארץ ע"י בניה המשכללים אותה. וישנם עוד מקצועות שיכולים להתפתח ממין זה, כשידים אמונות יהיו נכונות לעזרה,

יש רעיון אחד, שאיננו רחוק מהתגשמות מעשית. יבנה הידועה בחבתה, אפשר כעת ע"י אמצעים ממוצעים לקנות חלק חשוב ממנה, ליסד בה מושבה, לפחות קטנה, ביחד עם ישיבה הדורה באיכותה, המתקרבת, כמה דאפשר לנו, לאותו החזיון המזהיר, המעודד את כל כחות חיינו הרוחניים, מהעבר הרחוק של "כרם ביבנה", אשר עם כל קטננו הבלתי-משוער לעומת ענקי-אל אלה, בנים אנחנו להם, ובעקבותיהם הננו חפצים ללכת. החילונו כבר להתקרב לזה איזה צעד המביא לידי מעשה בעה"י[16], אבל המון כחות עוזרים צריכים לזה, והאגודות "המזרחיות" להן נאה להיות המתיצבות בכל חפץ-לב בראשיות של הגדוד הפועל והעובד. אולי יחנן ד' וחפץ הטוב הזה בידינו יצלח, להחל להשיב לישראל ברק אור קודש זה, המאיר לנו באורו למרות מרחקי-הזמנים ותמורות-החיים הרבות.

אחי החביבים, רק ריש מילין אמרתי בזה, וברצות ד' דרכנו נבא בעזרתו יתברך בכתובים, עמכם, ועם כל האגודות אשר יואילו להועד יחד במחשבה טובה ועצה טובה, על ישראל, ועל תחייתו בארץ-אבותיו, ברוח תורת-ד' אשר בלבבו. שזה הוא כל משאת-נפשנו ומגמתנו בכל תכנית-עבודתנו, והדברים יתבררו הלוך והתברר, וגדול תלמוד שמביא לידי מעשה.

והנני חותם בקריאת גבורנו: "חזקו ונתחזקה בעד עמנו ובעד ערי אלהינו", וצור ישראל יאר לנו" ויופיע על עצותינו, באור ישועה ויפעת גאולה קרובה, כתקות אסירי-התקוה המצפים לתשועת ד' על עמו ונחלתו, במהרה בימינו בקרוב, אשר בתוכם ימנה מוקיר ערך מעבדכם, המחזק את ידיכם בשם ד', מהר צבי קודש,

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

עבד לעם קדוש על אדמת הקודש פעיה"ק[17] יפו והמושבות ת"ו.

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. תרע"ג - השנה תרע"ג (1912/1913)
5. יצ"ו - ישמרה צורה ויחייה
6. שלו' - שלום
7. כ"כ - כל כך
8. ג"כ - גם כן
9. ע"ד - על דבר

10. בכ"ז - בכל זאת
11. הנ"ל - הנזכר לעיל
12. בע"ה - בעזרת השם
13. ע"י - על ידי
14. השי"ת - השם יתברך
15. בא"י - בארץ ישראל
16. בעה"י - בעזרת השם יתברך
17. פעיה"ק - פה עיר הקודש

אגרות הראי"ה – כרך ב' – אגרת תקלג

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ד ניסן תרע"ג - יפו

נמען: הרב אליהו זלמן וידרין, מוסקבה; ובהמשך - ר' מאיר בר־אילן (ברלין)

תחילת האגרת: הרב קוק מברך את הרב וידרין על עזרתו ל'שערי תורה'. על ציורים במחזורים: אם מציירים צורת אישה, יש למחות, כי אף שמצד הדין זה קל יותר, מבחינת זלזול זה גרוע יותר. (בהמשך באה אגרת לר' מאיר בר־אילן.) הרב קוק מתנצל על השתיקה, ומברך על הולדת בנו. 'תחכמוני' נוסד להיות מגן מפני 'טומאת אוויר ארץ העמים', אבל יש בו רק 'מעט תורה, מעט יראת שמים, מעט השכלה', ורוח חיים מקורית חסרה. על 'המזרחי' להאיר את הציונות במעמקי המחשבה ולהבליט את הגרעינים החיים. 'דעות ממוצעות ופשרניות' לא ינצחו, ויש להזדיין 'בדעות מוחלטות מקוריות וקבועות'.

עיקרי הדברים

- צורות במחזורים.
- 'תחכמוני' - חסרה רוח חיים.
- תפקיד 'המזרחי' במחשבה.
- נגד דעות פשרניות.

נוסח האגרת

(להרב ר'[1] אלי' זלמן ווידרין, מוסקווא, מלואים למכתב המוסד "שערי תורה") ב"ה[2], עה"ק[3] יפו ת"ו[4] כ"ד ניסן תרע"ג[5].

שלו' רב לכבוד ידי"נ[6] הרה"ג[7] שליט"א[8].

אחדשה"ט[9] באה"ר[10],

הנה זריז וממולא ככת"ר[11], הנאמן באהבתו לכל מוסדי תו"י[12], וביחוד שבאה"ק[13], אין צריך לזירוז. ומ"מ[14] אמלא בזה את דברי הרבנים הנכבדים, לברך את כת"ר[15] על כל טובו תמיד עם המוסד הקדוש הנ"ל[16] ואגפיו הנעלים. והשי"ת[17] יחזק את ידיו ויאמץ חילו להוסיף אומץ ופרי ברכה בע"ה[18].

וע"ד[19] הציורים שבמחזורים, אם מציירים צורת אשה, ודאי יש לצאת במחאה גדולה על מחללי קודש ד' הללו. אע"פ[20] שמצד הדין צורת אדם בסממנים קיל יותר מצורת כוכבים ומזלות, מ"מ[21] לענין זילותא ודאי גריעא טובא. ומה טוב הי'[22] שיטיב

[ככל הנראה כאן נקטעת האגרת לר' אלי' זלמן ווידרין, וסופה חסר. מכאן ואילך אגרת אחרת, אל הרב מאיר ברלין.]

חמדת ישראל ואדם, נצר תפארה, מר מאיר ברלין שליט"א, ברכת ד' עליו ועל כל אשר לו באה"ר.

ידידי הנאמן, ראשית-כל הנני מחוייב לבקש מכבוד אהובי סליחה רבה על שתיקתי הארוכה על מכתבו היקר והנכבד, שהייתי מחוייב באמת להשיב עליו מיד, בין מצד חק-אהבתנו ובין מצד הענינים

הכלליים הנחוצים הכלולים בו אבל אונסים רבים דחפו לי את הזמן, ובשום-אופן לא עלתה בידי למצא לי עת פנויה כפי הראוי למכתב מסודר בענינים רבי-ערך שנגע בהם כבודו. וכעת גמרתי בדעתי, שעכ"פ[23] טובה תשובה גם בלתי-מסודרת משתיקה מוחלטת.

ויקבל בזה ידידי ברכת מז"ט[24] להולדת הבן היקר שי'[25]. יה"ר[26] שתהי'[27] הנטיעה דומה לגזעה ולשרשה, ויגדל ויהי'[28] לתפארת בישראל, כראוי לנפש מדבית אבא דמר גאון ישראל זצ"ל[29], זי"ע[30] ועכ"י[31], ויקבל ממנו ומכל אשר לו רב נחת ושבע שמחות, לאוי"ט[32], ונס יגון ואנחה.

נשוב לדברים הכלליים:

ע"ד[33] ה"תחכמני". המצב באמת מסובך, והוא דורש תיקון בלתי מתאחר. מראשית יסודו של מוסד נכבד זה הנחנו עליו תקוות גדולות ונכבדות. אמרנו הוא יהיה לנו למגן נגד זרם טומאת אויר ארץ העמים המתפרץ לתוך א"י[34], ע"י[35] אנשים כאלה שהגלות אכלה כבר יותר מחצי נשמתם הישראלית, והם מוצאים כל עילוי וכל שגב רק במה שהוא גויי ובלבד שיהיה מתורגם עברית, שכמובן גם קפידת הלשון עצמה כשהתוכן נתרוקן יש בו משום חיקוי של גויים גדולים וקטנים, ונשמת ישראל קודש ד' אשר אהב, הולך ומתטשטש באשמת "הני עיזי דמסגן ברישא עדרא". אמרנו הנה יקום לנו מוסד חי, שיראה לעין כל מה המה החיים הישראליים האמתיים במובן השלם של תחיית האומה. ולמורת לבבנו, הזמן הורה לנו, שלא השגנו מטרה זו עדיין. יש במוסד מעט תורה, מעט יראת שמים, מעט השכלה, אבל רוח חיים כלליים, חיי קודש מקוריים, שיפעם בחזקה באומץ לבב של רוח התחיה הלאומית על בסיס הקודש, זה חסר, ומרחוק אי אפשר כלל להשלים את חסרון הנשמה. ואנכי שדאבון לבבי גדול מאד על משאת הנפש שלא יצאה אל הפועל, הנני בכ"ז[36] עומד ומצפה לאורה שתבא, והמוסד הוא לי אוצר יקר בכללו כמאז, וסוף-כל-סוף הרוחנו הרבה שכבר יש לנו דרך סלולה, לעבוד את עבודת החינוך באה"ק[37] על יסודות היהדות הנאמנה, בקדושת ישראל הטהורה, מצורף ליסוד תחיית האומה, המוכרח לקחת עמו ג"כ[38] את היסודות האנושיים בתור תפקידי החיים, ההולכים ונתבעים ממנו, בהופעת תחיית האומה והארץ.

וכל זמן שהמוסד קיים ביסודו, יש תקוה לרוח חיים שיפוח בו, ע"י עצה ותושיה של איחוד הדעות וההסכמות מפה ומשם.

להציע כעת תכנית מעובדה אי-אפשר לי, אבל חושב אנכי שאם תתמלאנה הדרישות אשר נמסרו בהסכמתי לידי ידידנו הרב הגדול והנכבד באמת מר י. ל. פישמן נ"י[39], יקבל המוסד על ידן צורה חדשה לטובה בע"ה.

כמו-כן אין ביכלתי כעת לסדר את הגות-לבבי ע"ד "אגודת ישראל" וע"ד "המזרחי", אשר אקוה לימים הבעל"ט[40] לקחת דברים בהם עם כת"ר.

בכלל הננו מרגישים בכל פינה שאנו פונים את חסרון התלמוד המביא לידי מעשה. חושבים הם ביחוד שלמי-אמונים, שכל דבר מתכונן רק ברעותא טבא לחוד, ושוכחים הם את היסוד הנחוץ של התלמוד, לפתח את עצם הרעיון, שלשמו וזכרו עורגים, ברוח דעה עמוקה ומרוחבה, בשכל ובקורת והתרחבות

ההרגשות והרעיונות, ועל כן הולך הכל בעצלתים, עומד כמים מכונסים בעוקה, והתאחדות הדעות השונות לשם כינוס אינה באה כ"א[41] בצורה מיכנית. כבר הגיע הזמן להכריז ש"אגודת ישראל" מוכרחת לקחת לה למטרה את התלמוד של כל האוצרות הרוחנים האצורים בכל פזורי ישראל, בכל הסיעות והפלוגות הנושאות בכללותן את דגל הקודש בשם ד' ותוה"ק[42], בכל עז, וממילא יתפנה דרך של כוון המעשים ע"פ[43] התמצית הכללית של כל הרוחות המתאחדים. ואז יש תקוה, ש"אגודת ישראל" תקבל את שפעה באמת ממקור ישראל בטהרתו, ובאורה וחומה תחיה גם את הדעות המרוחקות מערכי-הקודש הקיימים לנצח נצחים, עד אשר ישוב ופרח ישראל ויכיר בכל עז את כחו לאלהים.

וה"מזרחי" מוכרח הוא, לתקומתו, להשתדל תמיד להוציא-לאור את התוכן החי הצפון ברעיון התחיה הלאומית, ללחום על האמרה המחפירה ש"הציונות דבר אין לה עם הדת", שבתוכה ארס-נחש מונח והכחשה-עצמית נוראה, המכשילה את הכח הפנימי והמקורי של האומה. ה"מזרחי" צריך להזריח אור על הציוניות במעמקי המחשבה, למצא תמיד את הגרעינים החיים שהם מפרים בכח קודש העליון את נצני התחיה ולהבליטם בצורות מאירות וברורות, ואם באה תחלת הקצת הקץ, שבני ישראל ובני יהודה נזרעים בארץ "זרע אדם וזרע בהמה", וכפירוש המסור: "זרע אדם לחוד וזרע בהמה לחודא, ובטוחים אנו שאין לנו להתפחד כלל מכל הריסה מוחלטת ע"י עירובם של "בני-אדם שמעשיהם מעשי בהמה" בתוך תנועות תחיתנו; אבל זה הקבוץ של "זרע אדם" צריך להראות בכל פינותיו את צד האדם שבו. דעות ממוצעות ופשרניות, שיש בהן מעין חולשה גופנית ורפיון נפשי, אינן עלולות לנצח בתכונה רבת-פעלים כתכונת התחיה הלאומית שלנו, שרוח ד' אל עולם מתנוסס מכל עבריה. עלינו להזדיין בכח רוחני גדול, בדעות מוחלטות מקוריות וקבועות, העלולות בכח-החיים שלהן להראות את הדרן על כללות השאיפות החדשות, שנוצרו בימינו ברוח ד' המעיר לתחיה את עם-קדשו.

פרטי-דברים אין השעה מוכשרת לי להציע כעת. והנני חותם בברכה ואה"ר[44], כנה"י[45] ונפש ידי"ע[46] דוש"ת[47], מצפה לאור תשועה וגאולה,

הק' אברהם יצחק ה"ק

---

1. ר' - רבי
2. ב"ה - ברוך השם
3. עה"ק - עיר הקודש
4. ת"ו - תבנה ותכונן
5. תרע"ג - השנה תרע"ג (1912/1913)
6. ידי"נ - ידיד נפשי
7. הרה"ג - הרב הגאון
8. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
9. אחדשה"ט - אחרי דרישת שלומו הטוב
10. באה"ר - באהבה רבה
11. ככת"ר - ככבוד תורתו

12. תו"י - תורה ויראה
13. שבאה"ק - שבארץ הקודש
14. ומ"מ - ומכל מקום
15. כת"ר - כבוד תורתו
16. הנ"ל - הנזכר לעיל
17. והשי"ת - והשם יתברך
18. בע"ה - בעזרת השם
19. וע"ד - ועל דבר
20. אע"פ - אף על פי
21. מ"מ - מכל מקום
22. הי' - היה
23. שעכ"פ - שעל כל פנים
24. מז"ט - מזל טוב
25. שי' - שיחיה
26. יה"ר - יהי רצון
27. שתהי' - שתהיה
28. ויהי' - ויהיה
29. זצ"ל - זכר צדיק לברכה
30. זי"ע - זכותו יגן עלינו
31. ועכ"י - ועל כל ישראל
32. לאוי"ט - לאורך ימים טובים
33. ע"ד - על דבר
34. א"י - ארץ ישראל
35. ע"י - על ידי
36. בכ"ז - בכל זאת
37. באה"ק - בארץ הקודש
38. ג"כ - גם כן
39. נ"י - נרו יאיר
40. הבעל"ט - הבא עלינו לטובה
41. כ"א - כי אם
42. ותוה"ק - ותורתנו הקדושה
43. ע"פ - על פי
44. ואה"ר - ואהבה רבה
45. כנה"י - כנפשו היקרה
46. ידי"ע - ידידו עוז
47. דוש"ת - דורש שלומו ותורתו

אגרות הראי"ה – כרך ב' – אגרת תקעא

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"ב מנחם אב תרע"ג **נמען:** סיעת 'המזרחי' בקונגרס הציוני

הרב קוק אינו יכול להגיע לקונגרס, ושולח את דבריו בכתב. יד ה' נטויה לטובה, והרעיון שזו תחיית עם ולא תנועה מפלגתית מתקדם. 'המזרחי' עמד עד כה ב'מעמד צנוע ושתקני', אבל הציונות אינה יכולה לדבר בשם האומה כל עוד חקוק בה ש'הציונות דבר אין לה עם הדת'. האומה לא תצטמצם ב'עוגה הצרה של חלומו של ד"ר הרצל'. הציונות המעשית היא 'הגוף', ועל 'המזרחי' לזרוק בו נשמה - המקור התנ"כי. לא 'עם שנאוי המבקש מקלטי', אלא 'גור אריה יהודה' השב לנחלתו. יש לפעול ברוח אליהו להשיב לב אבות על בנים.

עיקרי הדברים

- 'המזרחי' צריך לצאת משתיקתו.
- הציונות - גוף; התורה - נשמה.
- מעבר לחלומו של הרצל.
- רוח אליהו - השלום.

נוסח האגרת

ב"ה[1], י"ב מנ"א[2] תרע"ג[3].

לכבוד האגדה המזרחית, בקונגרס הציוני, שלו'[4] רב מהררי קודש,

אלופי החביבים ונכבדים מאד,

סבות שונות גרמו, ומחשבתי אשר חשבתי להיות נוכח בהקונגרס הנכבד נתבטלה מגורמים צדדיים, ומהם המקרים המעציבים, אשר קרו במקום מושבי כעת רחובות ת"ו[5]. ואומר אל לבבי: חלק ממחשבותי, אשר אם עמדה לנו השעה הייתי מרצה אותן לפני הכנסיה הרוממה, אמסור לפניכם בזה. אחי האהובים, בכתב: אולי יחון ד' והדברים היוצאים מן הלב יכנסו אל הלבבות הנכבדים, ויעשו פרי לברכה, ולטובתה והצלחתה של שאיפתנו הכללית, לתחיית-האומה בארץ-אבות,

ודאי לא נעלם מהדרת-כבודכם, אשר למרות המכשולים הרבים, החומריים והרוחניים, שהננו פוגשים תמיד על דרכי מהלך התחיה הלאומית בארצנו הקדושה, הננו רואים יד-ד' נטויה עלינו לטובה, ואורן של ישראל, אף אם קמעא-קמעא, אבל הוא ב"ה הולך ואור, הישוב מתרבה ומתרחב, הדעות והרגשות במעמקי הלב הולכות ומתחזקות, לבסס את בסיס התחיה הלאומית, והמחשבה של שיבת ציון לכל גווניה הולכת וכובשת לבבות ושדרות רחבות. הרעיון שאין אנו עסוקים בתנועה מפלגתית, כ"א[6] בתחית-עם, הולך ומתקדם, וזה התוכן בעצמו של ההתקדמות מטיל על "המזרחי" ביחוד חובות חדשות ונמרצות. "המזרחי" עומד עד כה במעמד צנוע ושתקני, כותב על דגלו: להכניס את שלומי-אמוני-ישראל תחת הדגל הציוני ואת הלך-רוחו הוא יוצק רק בתוך חוגו המצומצם. את הציוניות הכללית מניח הוא "לקפא על שמריה", מתקשר עמה בקשר הדדי בכל מקום שאין הדעות היסודיות

סותרות, ובזה באמת יוצא הוא ידי חובתו בתור חלק של מפלגה שחפצה לעשות איזה טוב לישראל. הציוניות הרחבה אינה יכולה, ע"פ[7] הפרוגרמה שלה, בשום-אופן לדבר בשם האומה בכללה. הפרגרף ש"הציוניות דבר אין לה עם הדת" הוא כבר ההיפוך הגמור ממה שכל האומה חושבת, מציירת, מקוה ומאמנת בכל דורותיה, וההיפוך הגמור מהשאיפה הנאצלה, שטובי החושבים שבישראל ובעמים חושבים ע"ד[8] העתיד הישראלי בעולם.

האומה בכללה, עם כל גדלה וחסנה הרוחני, עם כל גאון-נשמתה, לא תוכל בשום-אופן להיות מצטמצמת רק בהעוגה הצרה של חלומו של ד"ר[9] הרצל ז"ל[10], עם כל יפיו ועזו, לפי-הערך. הציוניות, המעשית, והעיונית, הפוליטית והדפלומטית וכל ענפיה יחד, כמו שיצאו מן הכח אל הפועל עד היום, יש בהם ענינים נשגבים ונעלים, שאנו נקראים ממעמקי הוייתנו הישראלית לתמכם בכל כחותינו הגשמיים והרוחניים; אבל כל אלה יחד אינם כ"א הגוף הציוני.

אבל קרואים אנו מיד לזרק את הנשמה בהגויה המחוטבת הזאת, כדי שתהיה ראויה באמת לשמה, באופן שתרכש לה מיד ולדורות את אותו כח-המושך הגדול, שיהיה יכול למשוך את האומה כולה אליה, מגדולם עד קטנם, מכל המפלגות, השדרות, הסיעות, והפיזורים השונים, ושיתן לעולם את אותו המושג, שמקור הציונות, הוא המקור הקדוש העליון, התנ"ך[11], נותן לה, בכל העומק וההוד המסורתי. לא הד קול, שעם שנאוי בעולם, הולך לבקש לו מקלט בטוח מרודפיו, לבדו ראוי להשיב לתנועת-עולמים זו את חייה, אלא שגוי קדוש, סגולת העמים, גור-אריה יהודה, נעור מתרדמתו הארוכה, והנה הוא הולך ושב אל נחלתו, אל "גאון יעקב אשר אהב סלה". ונשמה זו אי-אפשר שתהיה נזרקת בתנועה, כ"ז[12] שעל מצחה חקוק אות-קין זה, ש"הציוניות דבר אין לה עם הדת". ומעתה, "המזרחי" צריך הוא להכיר בגאון את גדולת תעודתו. לא להיות שמש למפלגה מעשית, פוליטית, קולטורית וכו'[13] וכו' נוצר אותו הזיק האלהי. השרוי בלב שלמי אמוני עם ד', בשעה שהם נגשים לעבודת-קודש זאת של תחית-האומה, כ"א לתן להתנועה הגדולה, רבת הצבעים ואדירת הפעלים והשאיפות, את דחיפת-חייה היותר עצומה, להוציא את ענין הציוניות מקטנות של מפלגה בודדת, שמהלכה ביחס להאומה כולה הוא סמוי מן העין, לגדלות של תנועת-חיים של הגוי כולו, ההולך בגאון לקראת עתידו הגדול באור פני ד' אלהיו.

ה"מזרחי" מוכרח להיות בציוניות מה שישראל - בעמים: כח של תסיסה תמידית, כח שלא יחדל את עבודתו ואת סגולת-הפריתו, לעולם יתבע את תביעתו ויביע ברמה את תקותו לנצחון מוחלט ושלם של דעתו, הכוללת, העליונה והקבועה.

הדת בישראל, אור ד' שבנשמתו, הבעת החיים היותר עצמיים והיותר פנימיים שלו, מה שנתן ונותן לו את הכל, שמעמידו על הרום העליון של במתי-ארץ, על המעמד של מורה האנושיות כולה, - אי-אפשר שתנועת-החיים שלו תהיה פרודה ונעקרת ממקור-חייו זה. תקות-תחייתנו היא הרבה יותר עליונה מלהיות תלמידים קטנים או גדולים לאירופא הקולטורית, שאשרה מוטל בספק גדול, והציוניות מוכרחת היא לשוב אל מקור החיים של האומה מראש-צורים, ואי-אפשר שדבר לא יהיה לה עם הדת.

זהו חיקוי שפל, והרבה יותר מחפיר מהחיקוי הציורי של שינוי מקום-המקדש שב"תל-אביב", שבצדק הרעיש עליו "אחד העם" את המחנה בשעתו.

"המזרחי" צריך הוא לתבע תמיד, שהסעיף המחפיר הנ"ל[14] ימחק מהפרוגרמה, ותחתיו יכתב: "שהציונות מבוססת היא על יסוד תחית האומה בתורתה על אדמתה" בכל הגודל והמילוי של פתגם זה.

הפרעות, עכוב המהלך, והשפלת ערכי התחיה כולם, - התוצאות של ההסכמה האיומה הזאת. שהציוניות דבר אין לה עם הדת, אנו רואים די-והותר בכל פינה של התנועה, וביחוד באי"י[15]. "הציוניות דבר אין לה עם הדת", - מתפרש מיד בסגנון: "הציוניות מהרסת את הדת", "הציוניות היא תחיה חדשה, שתקותה היא להבנות מחרבנה של הטרדיציה הישנה". זהו כבר פתגם שגור בפי קופצים-בראש לא מעטים. והתוצאות המעשיות שמזה הן: פריקת-עול וזלזול של קדשי האומה בהמון, בחוות הלאומיות ובספרות, במוסדות-החנוך ובמקצועות רבים משדי התחיה. כל אלה מה הם פועלים? נביקת רוח האומה, יאוש ומשטמה וקצף של חמת-מות, הראוי לעבור לירושת-דורות על כל התנועה כולה.

האומה כשהיא קמה כולה, לא רק אישים בודדים ממנה או כתה ומפלגה מחלקיה, היא יודעת - יותר ממה שהיתה יודעת לפני-זה - איך להוקיר את מה שהוא חתום בחותם-דם בנשמתה. המזרחי, כשידע את תעודתו, הוא יכול להביע את התביעה הזאת לפני כל ישראל ולפני כל העולם כולו. לא ברוח של הספרות האירופית המודרנית אנחנו שואפים לקום ולהיות לעם, - אע"פ[16] שאנו סופגים את כל ערכי האנושיות הכללית אל תוכנו בתור בני-אדם בעלי תרבות גבוהה, - אלא ברוח תורתנו, ברוח הנביאים שלנו, ברוח ד' אלהי-ישראל אשר על עמו, שלא יוכל להנתק מהתורה ותחיתה, כפי מה שהיא מורשה קהלת יעקב. האידיאלים האלהיים שהם חיי התורה והנבואה, הנם, ברוחנו, העתיד של העולם, שתחייתנו פונה היא להגשימם בחיים. הננו שואפים לעמוד במרכזה של האנושיות, דוקא בדגלנו העתיק והנשא, שהוא לנו גאות-עולמים, בשם אלהינו נדגול וכמאז לא נחליפנו ולא נמיר אותו בדגל אחר, גם מודרני שבמודרניים.

ומפני ש"המזרחי" יביע את תביעת האומה כולה לכל דורותיה מהציוניות, עתיד הוא להיות לכח תוסס לא רק בציוניות בחוגה המצומצם כי"א גם בישראל, בכל האומה כולה, ובמובן ידוע גם בעולם הכללי. ראוי יהיה "המזרחי", כשיעמוד על תפקידו הנשא הזה, להיות מתחיל לעסוק בעבודה הכללית, שלא הושם לה לב עד כה, היא עבודת השלום, שלום כללי באומה לכל פלגותיה. השלום איננו רק דבר של נטיה מוסרית, עבודת-השלום היא עבודה קולטורית תדירה, רוממה ואדירה, עבודה שצריכה להפנות אליה תמיד את כל הכחות היותר פוריים שבאומה. אנו צריכים לשום אל לב: מה יהיה האחרית מכל הפירודים כולם ההולכים ומתרבים, המפלגות, הפדרציות והפרקציות, האגודות והמניינים, הזרמים והבמות, אם לא ימצא לנו תל-תלפיות אחד שישא את הדגל הכללי של האומה ויעסוק בלא-הרף בכל התעמולות היותר רצויות בעבודת אחדות האומה, השוית-המחלוקת והתקשרות-השאיפות. כשם שאנו מכירים ומאמינים שתשועת ישראל תבא ע"י[17] התחלה של קץ-

המגולה, שנעשה אנו בכח אשר נתן לנו ד' לעשות חילי, לרכוש את הארץ, לגאול אותה. לעבדה ולבנותה, לכבש אותה בכיבושים קולטוריים ומעשיים, כן עלינו לדעת יותר ויותר.

כי רוח ד' אשר על אליהו, להשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם, לעשות שלום בעולם, להשוות את המחלוקת, צריכה להתגלות גם בפעולה נפשית שלנו, פעולת האומה כולה, ע"י כחותיה היותר טובים, תלמידי-חכמים המרבים שלום בעולם.

יקרא "המזרחי" למועצה בקונגרס, ישתמש תמיד בכל האמצעיים שיזדמנו לו להוציא מן-הכח-אל-הפועל את הבעתו העמוקה, של רוח האומה כולה, שמכל הפלוגות הציוניות רק על-ידו יכולה היא להתגלות, מפני שהוא הנהו הכח האחד בציוניות הנושא עליו את שם ד', את קדושת אור התורה, מקור החיים, את יסוד השלום שמו של הקב"ה[18], שאך בו יושע ישראל לעולמים.

הרבה מאד יש לי לדבר ולהרצות על יסוד דברי המעטים הללו, שהם גוררים עמהם עקרים גדולים והרי-הרים של מחשבות מקוריות, הראויות להתהפך לכחות פועלים רבים. אבל אי-אפשר לי להרצות הדברים כסדרם כעת, ואקוה שלשעת-הכשר של הכנסיה הנכבדה יספיקו דברי אלה להערת-לבב. והנני חותם בצפיית התחייה ממקור חיי ישראל, מאור שם ד' הבוחר בציון ובישראל עמו, להיות לגוי לפניו לאור גויים כל הימים, חזקו ויאמץ לבבכם כל המיחלים לד', בגבורה ובברכת-שלום.

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. מנ"א - מנחם אב
3. תרע"ג - השנה תרע"ג (1912/1913)
4. שלו' - שלום
5. ת"ו - תבנה ותכונן
6. כ"א - כי אם
7. ע"פ - על פי
8. ע"ד - על דבר
9. ד"ר - דוקטור
10. ז"ל - זכרונו לברכה
11. התנ"ך - התורה נביאים וכתובים
12. כ"ז - כל זה
13. וכו' - וכולי (וכן הלאה)
14. הנ"ל - הנזכר לעיל
15. בא"י - בארץ ישראל
16. אע"פ - אף על פי
17. ע"י - על ידי
18. הקב"ה - הקדוש ברוך הוא

אגרות הראי"ה – כרך ב' – אגרת תרעב

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ' אדר תרע"ד - יפו **נמען:** פדרציית 'המזרחי', המבורג

על 'מלחמת השפות': יש לקבל את הטוב שבכל תנועה, ובמיוחד בתנועה הלאומית, שבסיסה קדוש. תחיית השפה, כמו תחיית הארץ, לא תרד מכבודה גם אם רבים משתמשים בהן שלא כהוגן; לכן יש לקחת חלק רשום בהן. יש למחות 'מחאות חיוביות' נגד מי שמנתק את הארץ והשפה משורש החיים.

עיקרי הדברים

- קבלת הטוב בכל תנועה.
- תחיית השפה והארץ.
- מחאה חיובית.

נוסח האגרת

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], כ' אדר תרע"ד[4]

כבוד הפדרציה הציונית "מזרחי", לשכת-המרכז בהמבורג, שלו'[5] רב,

ממכתבם הנכבד מכ"ז שבט העבר נוכחתי, שלא קבלו עדיין את תשובתי בגילוי דעתי בדבר מצבנו ביחש למלחמת השפה. והנני בזה חוזר על תוכן הדברים אשר כתבתי במכתבי שנשלח כבר.

הנני רואה, שאנו צריכים לעמד על הבסיס האיתן של קבלת כל הטוב שישנו בכל פינה וכל תנועה, וקו"ח[6] בתנועה הלאומית שלנו, שבסיסה לעולם הוא קדוש. מפני שתכנו הוא החיים של גוי קדוש. ותחיית השפה, כמו תחיית הארץ, לא תרד אצלנו מכבודה, אע"פ[7] שרבו, לצערנו, המשתמשים בשתיהן שלא-כהוגן. ודוקא בשביל כך מוכרחים אנו עוד יותר להתאמץ לקחת את החלק היותר רשום בתחיות הללו, ההולכות ומתפתחות, ויודעים אנו ברור, כי דבר-ד' הוא אשר פקד את עמו. ומצמיח להם קרן-ישועה קמעא-קמעא.

בודאי בכל עז נצא למחות מחאות חיוביות, נגד אלה המקצצים את שני הענפים הללו, הארץ והשפה, משורש החיים שלהם, ממקור הנצח, משם ד' אלהי ישראל הנקרא על עמו, בתורת-חיים ואמונת-אומן. אבל דוקא ממקור חיי עד נשאב לנו כח בלתי-פוסק להגדיל את פעלנו על הככרים הרחבים אשר לענפים הנכבדים הללו, כארץ וכשפה, ובכל אומץ הננו מוכנים להגן על כבודם ולהרבות השפעתם, ובטוחים אנו בימין ד' רוממה, שנצליח ונעשה חיל.

בכבוד נעלה ובברכת-ד' מציון ומקודש,

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן

4. תרע"ד - השנה תרע"ד (1913/1914)
5. שלו' - שלום
6. וקו"ח - וקל וחומר
7. אע"פ - אף על פי

אגרות הראי"ה – כרך ב' – אגרת תשיח

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"א שבט תרע"ה - סנט גאלן **נמען:** נדיב או עסקן באמריקה

מצב הארץ איום: רעב ומחסור. היראים ומוסדותיהם בצרה כפולה, כי הכסף עובר דרך המודרניים, שחסים על מוסדותיהם. יש לקרוא לעזרה כללית ולמוסדות היראים. עוד: יש להתכונן לוועידת השלום אחרי המלחמה, ולדבר עם המדינאים באמריקה על גורל העם והארץ.

עיקרי הדברים

- רעב בארץ.
- מוסדות היראים בצרה.
- הכנה לוועידת השלום.

נוסח האגרת

ב"ה[1], סט-גאללן, כ"א שבט העת"ר[2]

אדוני הנכבד,

מאת ד' היתה זאת, שע"י[3] נסיעתי למטרת אספת "אגודת ישראל" בקיץ העבר נתעכבתי ע"י[4] רעש המלחמה בחו"ל[5], ובחרתי למושב-עכובי את המדינה החפשית הניטרלית שויץ. והנה אזני קשבת רב-קשב ממעמד אחינו בארץ-הצבי, שהוא מורה מאד, איום ונורא מאד, ד' ירחם. אמנם ידעתי, שנדיבי אמריקה, וכבוד ידידי רב-הפעלים, הרבו לעשות לטובת א"י[6], אבל הדברים יגעים, ולהגן נגד הצרה הגדולה, זלעפות רעב ומחסור נורא, צריכים אנחנו לעבודה בלתי-פוסקת. נוסף לזה, אחינו היראים באי"י[7] ומוסדיהם הנם נתונים בצרה כפולה, כי שפע-הכסף הולך על ידי אחינו המודרניים, וכמובן הם חסים ביותר על מוסדיהם העשויים לפי רוחם. על-כן ראוי מאד לקרא עצרה ולפרסם קולות-קוראים לכל אחינו היראים ולכל נדיב-לב, להוסיף בעבודה כללית לטובת אחינו באי"י וביחוד לטובת מוסדות היראים. אקוה שכבודו ישים אל לבו את דברי היוצאים ממקור-לבי ויוסיף את עבודתו בקודש לטובת ארה"ק[8] בכלל וביחוד לטובת המפעלים המתנהגים ע"פ[9] הדרך של מורשת אבות. ודי יעזרהו על דבר אמת ויראנו בישועתו.

מדי דברי אעורר עוד על הדבר הכללי הנוגע ברום עולם הישראלי. הנה בתוך העבודה הציונית הלא העבודה הפוליטית לוקחת היא את מקומה, ובטח כבר יודע כבודו ואולי כבר בא בדברים עם העובדים הפוליטיים, היודעים את גדולת ערכה של השעה הזאת זמן הרת עולם, איך אנו צריכים להיות מוכנים ליום שידובר בו בין איתני-עולם ע"ד[10] השלום הכללי של אירופא ואזיא, לקחת דברים דפלומטיים רציניים ע"ד גורל אומתנו ויחוסנו לתרבות העולמית בכלל ולחבל נחלתנו הלאומית לארץ-ישראל בפרט. והנה כבר מדברים ברזי-עולם הללו אחינו הדפלומטיים, אבל כמה נכבד הדבר שמצד שלומי-אמוני-ישראל אחינו שומרי מורשה תצא תעמולה לעזרת התנועה רבת-הערך הזאת.

אעורר בזה את כבודו, שיקח דברים בזהירות הראויה עם הגדולים שבעולם הפוליטי שבאמריקא, ביחוד עם גדולי אחינו שם, וייטיב נא להודיעני מה עלתה בידו והנני מצדי מוכן בע"ה[11] לעמוד על המשמר ולעבוד בלב שלם לטובת עמנו וארצנו ולטובת שלום האנושיות כולה האחוזים זה בזה.

והנני בזה חותם בברכה ורגשי כבוד וצפית-ישועה, ידידו-עז,

הק' אברהם יצחק ה"ק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. העת"ר - השנה תרע"ה (1914/1915) - בצירוף אותיות
3. שע"י - שעל ידי
4. ע"י - על ידי
5. בחו"ל - בחוץ לארץ
6. א"י - ארץ ישראל
7. בא"י - בארץ ישראל
8. ארה"ק - ארץ הקודש
9. ע"פ - על פי
10. ע"ד - על דבר
11. בע"ה - בעזרת השם

אגרות הראי"ה – כרך ב' – אגרת תשכו

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ח' אדר תרע"ה - סנט גאלן **נמען:** אברהם דובער ברנשטיין

אסור לעבור בשתיקה על 'עת הרת עולם' זו. העבודה הפוליטית בלונדון חשובה, ובשעה שהים הפוליטי סוער אין לעזוב את הספינה 'בלא הגה'. תפקיד הרבנים אינו מעשי־פוליטי, אלא לחבב דעות ולהעלות את התחייה לקודש; כאשר הרב קוק עצמו פועל בבניין, הרב קוק עושה זאת 'כאיש ישראל'. כל הרעש העולמי בא 'בשביל ישראל', ובעת יצירת ערכים חדשים יד ישראל חייבת להיות באמצע.

עיקרי הדברים

- חובה לפעול בשעת הרת עולם.
- תפקיד הרבנים.
- המלחמה בשביל ישראל.
- יד ישראל ביצירת ערכים חדשים.

נוסח האגרת

(להר"ר אברהם דוב ברנשטיין)

ב"ה[1], סט-גאללן, ח' אדר העת"ר[2]

מכתבו הראשון וגם השני הגיעוני. ואל יאשימני כבוד אהובי באחור דבריו לא מפני שדבריו, היוצאים מטהר לבת אש הקודש של אהבת-האומה, לא מצאו הד-קולם בלבבי, אחרתי תשובתי, רק סבות שונות וטרדות רבות, ביחוד נפשיות ממצב עמנו בכלל וממצב אחינו באי"י[3] בפרט, הן הן העסיקוני בדחיפת-רעיון ודברי נתעכבו.

ובעצם מחשבת כבודו, אין ספק בדבר שאסור לנו לעבור בשתיקה על עת הרת-עולם כזאת, חלילה לנו לעמוד על דם האומה כולה במאורע עולמי חשוב כזה. עלינו לעשות את כל אשר יד אדם, בשכלו והרגשתו, אומץ-רוחו ופעולתו, מגיעה. וזה כמה שהקשבתי, שאמנם עושים כוננויות למצבנו הפוליטי טובי הציונים והעסקנים הפוליטיים בלונדון. בודאי שכל צעד לאומי יש לו תפקידו ואין לך דבר שאין לו שעה. ואם אלף פעמים נצדיק את הציונים הרוחניים, בטענותיהם נגד הפוליטיים, כשרוחניותם תהיה מזוקקה ויהדותית באמת, יהיו הדברים נוגעים רק לעבודה המסודרה בשנים כסדרן, אבל בעת כזאת, שהים הפוליטי סוער, חלילה לנו לעזוב את ספינת עמנו הסוערה בלא הגה ומלח.

אמנם אם יש בידי הרבנים לעשות, וביחוד בידי כעת, שהנני גר בארץ נכריה ומרוחק ממרכזי עסקנינו המעולים, מסופק אני. כשאני בעצמי מוצא אני את עבודת הרבנים לא בתכן המעשי של בנין-האומה החמרי כי-אם בהשפעתם לחבב את הדעות, המביאות לאימוץ וסידור אורגני לאומי. לחזק את ההכרה הלאומית ולאמץ ידים רפות של פועלים מוכשרים לעבודה זו, לעדן את המחשבות ולחדדן ולהרבות בהן אמונה אמיצה ועמוקה משפעת הגיוני-קודש האצורים בנשמתם ולהעלות בזה את התחיה הלאומית כולה למרומי הקודש שמשם לוקחה.

אבל העבודה בפועל, השיח-והשיג עם רבי-מלוכה ואדירי-הפוליטיקה, אם מזדמן הדבר שימצאו לנו רבנים, שגם להם יד ושם בעבודות כאלו, אינם כמובן, גרועים משאר בני-אדם בתור יהודים נאמנים לעמם, אבל לא מטעם התפקיד של הרבנות. יאמין לי ידידי, שאנכי איני מוצא בקרבי ביחושי אל תשוקת לקיחת-חלק בבנין-האומה המעשי שום תכונה רבנית, אלא פשוט מפני שאיש ישראל אנכי ככל המון בית-ישראל. מובן הדבר, שמצדי הנני בע"ה[4] נכון לעשות בכל שעת-הכושר, כל מה שבידי לכל מחשבה טובה ועצה טובה על ישראל. יתן ד' ויזמין לידי איזה אמצעים איך להיות חלקי בין בוני בנין עמנו. אסיר-תקוה קשור-אמונה אני ב"ה, גדולה היא אמונתי, שכל רעש עולמי דנא של שעת מעבר-עולם שאנו חיים בו לא בא בעיקרו כי-אם בשביל ישראל. תוצאות גדולות רבות-ערך במחשבת האדם והגיונו, בארחות החיים והמשפט, ברחשי האמונה ושירת העולם והחיים, מוכרחות הן להולד מתוך ההתגוששות הנוראה הזאת, ובעת יצירת חדשות, מחשבות חדשות, משפטים חדשים, רוח חדש וערכי-אמונה חדשים, כלפי העמים כולם, יד ישראל מוכרחת להיות באמצע. קרואים אנו כעת לתפקיד גדול וקדוש, למלאותו ברצון ודעה, לבנות את עצמנו ואת כל העולם ההרוס עמנו יחד, מה שלא פעלנו עד כה כי-אם ע"י[5] דחיפות והשמעות פסיכיות שיצאו מאצילות-רוחנו, וההתגלות של רוח-איתנים, אשר עומד הוא על פתחי היציאה אל-הפועל קשורה היא עם מצבנו הפוליטי בעולם ועם שובנו בהמון לארץ-אבות, בהכרה לאומית חיה ורעננה, קדושה ואצילית, הראויה לגוי קדוש שומר אמונים, סגולה מכל העמים, זקן העמים ומורם, גואל התבל ומושהו מים השקר והרשעה.

והנני נותן לכבוד ידידי את ברכתי, ברכת אוהב נאמן, יברכהו ד' וישמרהו ונזכה לשמוח בשמחת גוינו להתהלל עם נחלתנו בהר צבי-קודש על אדמת-קדשנו חמדת לבבנו ומשוש גילנו כנה"י[6] ונפש ידידו מוקירו ומכבדו ודורש שלומו וטובו

הק' אברהם יצחק ה"ק

1. ב"ה - ברוך השם
2. העת"ר - השנה תרע"ה (1914/1915) - בצירוף אותיות
3. בא"י - בארץ ישראל
4. בע"ה - בעזרת השם
5. ע"י - על ידי
6. כנה"י - כנפשו היקרה

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתעא

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"ט שבט תרע"ח - לונדון **נמען:** ד"ר משה זיידל

'אתחלתא דגאולה' אינה מהיום, אלא מעת ש'הרי ישראל החלו לעשות ענפים' (סנהדרין צח). עכשיו היא עולה ב'מפלאות תמים דעים'. הביטוי 'אלוהים אדירים' שכתב הוא 'גרירה שגגית מזוהמת האלילות'. הצד החיצוני נבנה בידי פועלים 'כצידונים' שכורתים עצים למקדש. גם זיידל עושה הרבה בחיזוק נשמת האומה. החרדים שהתנגדו לציונות 'צירפוה והסירו חלק גדול מסיגיה'. 'הסבלנות מקור חיים'.

עיקרי הדברים

- אתחלתא דגאולה.
- ביקורת על ביטוי.
- הבונים החיצוניים כצידונים.
- תרומת מתנגדי הציונות.

נוסח האגרת

ב"ה[1], י"ט שבט, תרע"ח[2], לונדון.

ידידי מחמדי הרה"ח[3] נחמד מאד, מסולא בפז, טהר לב ויקר רוח מר משה ד"ר[4] זיידל נ"י[5], שלו'[6] רב לך ולכל אשר לך.

מכתבך הנחמד הגיעני, ומרב טרדא אי אפשר לי לרצות דברים רבים הראויים לבא על סדרי הגיונותך. אמנם אעבור בקצרה על מכתבך.

כן אתחלתא דגאולה ודאי הולכת ומופיעה לפנינו, אמנם לא מהיום התחילה הופעה זו, רק מאז התחיל הקץ המגולה להגלות מעת אשר הרי ישראל החלו לעשות ענפים ולשאת פרי לעם ישראל אשר קרבו לבא, התחילה אתחלתא זו, ועיני כל חודר ברוח דעת היו תמיד נשואות כי יד ד' הנוהגת כל מסיבות דורים תפליא פלאותיה להביא את ההתחלה הזאת למעלה יותר רוממה, והפלא הזה קם ויתא בימינו לעינינו, לא ע"י[7] מעשה אדם ותחבולותיו, כ"א[8] ע"י מפלאות תמים דעים, "בעל מלחמות ומצמיח ישועות", ודאי קול דודי דופק ואור ד' אחד, המנהל בחכמתו חסדו וגבורתו, את גלגלי התולדה, כשם שהוא מנהל את הליכות כל צבאות עולמים וכל סדרי היקום כולו, הוא ד' אלהי ישראל, אשר אנחנו עמו וצאן מרעיתו, הננו עדיו עדי עד, מופיע ברב זוהר מתוך כל המאפלים, לפלס נתיבות חוקו על עמים רבים והמון לאומים. (המליצה אלהים אדירים ל"ר[9], שמבלי משים פלטה קלמסך, היא גרירה שגגית מזוהמת האלילות תוצאת הספקנות החמרנית שמצוה סופרי הזמן בכל קובעת שמריה, ותהי לפעמים למכשול גם לישרי לב).

אמנם זה היום שקיוינו הולך הוא ובא, לעת עתה הולכים ומתגלים צדדיו היותר חיצונים, ע"י פועלים המוכשרים לכונן את המעשים הללו, כערכם של הצדונים היודעים לכרת את העצים מן הלבנון לבנין בית ד' יותר מבני ישראל, אשר עינם ולבם וכל רגשי נשמתם נתונים נתונים אל הבית הגדול והקדוש,

אשר נקרא שם שם ד' צבאות יושב הכרובים, אשר ידעו את שמו לדבקה בדבריו ובדרכיו בכל לבם ובכל נפשם.

ואתה יקירי אם קובל אתה מה עשית להביא את הרגע המאושר, הרבה עשית, אשיבך, והרבה יותר מזה עוד תעשה בעזרת אל למושעות, בהיותך בן נאמן לעם ד' שומר את דבר ד' בהליכות חייך, ברגשי לבבך ובחפץ רוחך. הלא בזה אמצת וחזקת חלק אחוז מנשמת האומה, וכל חוג ההשפעה שלך הלא אור זוהר אור הקודש של חיי עולם מלאת. וסגולת האומה הנפלאה העומדת לנס בדבר ד' אשר עמה חזקת, ובזה נתת עז לישראל, ומכון להכשרת ברכת ד' על עמו, אשר בגללה תנחת השפעה האלהית העליונה להגלות במערכות התולדה, להסבת חפצי עמים, ונטיות מלכי ארץ וסגניה, להכיר את הזכות הרשמית לחיי עם עולם על אדמת קדשו. ואם אחרים היו שלוחי הקריאה וההכרזה, אתה וכל רעיך אנשי הרוח והאמון הישר והעמוק היו והנם מיסדי התוכן והמרץ הפנימי, מחיה הנשמה האומית, וממשיכים את אור הוייתה.

אותם החרדים תמימי הלב, אשר מעומק טהרת רוחם התנגדו אל הציונות, הם הם אשר צרפוה והסירו חלק גדול מסיגיה, עד אשר הביאוה בפעולתם השלילית אל המדריגה הזאת שתהיה ראויה להתלבש בלבוש מלכות מעשית, ולא תזרה כולה מרוח בית ישראל. הצד החיצוני שבבנין האומה, כמו הצד החיצוני שבבנין יצירת האדם, וכל החי, בא בהתגלות כחות כאלה, שלא הם הנם בצורתם הזעירה המביאים את תוכן המעולה של החיים לערכו המשוגב, אשר עליו יתיצב כשתופיע כל סגולתו, וכשיחשבו הפועלים החיצונים הללו, שהם הנם הבונים את נשמת החיים, יוצאה ע"י זה כמין מחאה מכאב לב של החשים את האור הגדול של הנשמה, ואת זוהר תפארתה, ובכל זאת אותם הכחות בעצמם הם הם יהיו לבסיסים חזקים להעמיד עליהם את הבנין של החיים המגמתיים. החיים הפנימיים האידיאליים, שכל נפש טהורה אליהם שוקקת.

אמנם הרבה מאד צריכים עיבוד שני הצדדים החיצוניים והפנימיים. הסבלנות מקור חיים היא, אבל במה דברים אמורים בזמן שהיא באה מתוך הטוהר של הדעת והמוסר, שאי אפשר לו להתברר כ"א מתוך ההכרה הבהירה בהמהות של חיי האומה ונשמתה התולדתית, אבל בזמן שהיא באה מתוך רכרוכית הלב, ורפיון הרוח הרי היא נעשית לסם ממית ומכלה, שסופו להביא קנאה מרה וקשה כשאול, שמחזיקיה יהיו דוקא הדוגלים בשם הסבלנות. כשאנו מבחינים יפה את הערך העצמי שיש לתורת ישראל לדבר ד' אשר עמו עם רוחו ומהותו, וכל מפלאות חייו הארוכים והנפלאים, נדע ונכיר מיד, כי הסבלנות הבאה לחסום את הדרך של עז החיים לעמוד על ידו נגד כל מהרס עד היסוד את נשמת האומה, ומכניס רוח תוהו במערכת חייו, היא דומה לאותה הסבלנות של האיש הרואה שכבוד ביתו ומשפחתו נתון הוא למרמס כל פריץ והולל, והוא ברפיונו מעמעם ומחשה. הפרטים, מה הוא הקו, והיכן הוא הגבול, ודאי צריכים הם להתבאר ביאור למודי, אבל הכלל, נשאר כלל אמת וקיים לעד.

הציונות, לא תוכל למצא את מלא צדקה מפני שהיא תנועה מודרנית, מפני שלא כל מה שהוא מודרני הוא צודק. גם המלחמה האכזריה היא תנועה מודרנית, ומ"מ[10] כמה רשעות יש בה, והמודרניות

בעצמה, עוד לא לגמרי תוכל ללכת במשעול זה שלא לשאול לדעותיו של כל איש, אדרבא תנועה מודרנית המבוססת על איזה פרינציפיום איתן, כל מי שהוא מפורש מהרס בדיעותיו הגלויות בביטוי ובפועל בהחלטה גמורה לאותו הפרינציפיום, לא יוכל להיות מתקבל לכח הגון באותה התנועה. המעוז העולמי לעם ישראל הוא חיי רוחו, שהתבצר בו במבטח יותר חזק מכל החומות הגבוהות אשר לכל ממלכות הגויים, והחומה הזאת, אי אפשר שתהיה נתונה הפקר לכל הרוצה להשליך עליה אבני קלע לפרוץ בה פרצות, בצורה מוחלטת וקבועה, במערכי חייו, ובהגיונותיו הקבועים. הציונות, בתור תנועה מרקלמת את היסוד הלאומי של ישראל, היא טובה ונכונה, ויש לה אחרית ותקוה, אבל בתור משגב של האומה כולה לעולם לא תקום ולא תהיה, מפני שביסודה אינה משגת את אור הקודש של חיי העולם אשר לנשמת האומה, את רוח אל אמת אשר בקרבה.

על כן תעסוק יפה בהשטחים החצונים של בנין האומה, ומעולם לא תגיע עד החיים הפנימיים, שבנינם עומד הוא הכן בעד עובדים אחרים, שהם לגמרי מסוג אחר, והם יצמחו דוקא, מתוך אותה "ארץ ציה" של החרדים אשר התנגדו להציוניות באמת ואמונה, מפני חרדתם התמימה על רוח ד' על עמו על יסוד חייו.

כמובן שהפירוט של הפרוגרמה של אגודת ישראל, הוא כבר נכנס תחת סוג הפרטים של תורת הסבלנות, לא תחת הסוג של הקו הכללי, שעליו הם דברינו, ועל כן איני אחראי להם. חלילה לדחות "נפשות תועות" כל זמן שלא יתפרצו לקחת להם קרנים לומר שהם הם קברניטיה של האומה שיפלסו לה אורח חיים חדש, לקוח בהקפה מהמודרניות האירופית, שהיא כסף סיגים מצופה על חרסי האליליות הקדמוניה, וכל זוהמת שפלותה, שעליה הננו נלחמים, ועוד נלחם בכל עז רוח ד' אשר תשגבנו סלה.

המאורע של הויכוח ע"ד[11] הגימנסיה, וביחוד דעתו של הלוי ז"ל[12] בזה ודאי כבר הוא נכנס בתור פרטי פרטים, שאיני צריך להזקק לו בזה. בכל זה אגיד לך יקירי כי הגימנסיה, עם כל היתרון שלה בהשפעתה על תחית השפה והטקטיקה החיצונית, של הלאומיות, חטאה הרבה לרוח ישראל, במה שעשתה כל קודש לחול, וזהו תחילת רקבון, ובסיס של התבוללות גרועה, שפריה מוכרח לצמח ראש ולענה במשך איזה דורות, שאמנם מובטחני בחסד ד' אשר על עמו, שכבר ברא רפואה מוקדמת למכה זו.

ודגמה שלך, ממה שהם נותנים לנו רשיון לבנות בתי כנסיות, ובתי מדרשות, אינו דומה להנידון. פה אין העסק בתורת הסבלנות שבין דת לדת ובין אומה לאומה, אלא בתורת הסבלנות של אותה האומה עצמה בינה לבין עצמה, כדי לשמור את אומץ חייה. ובענין המיוחד שלנו, לעומת בני דתות אחרות, הוא ענין אחר, שדורש הגדרה בודאי, ושנקוה למצא בזה נתיבות סלולות וישרות מאד בעז"ה[13], בבוא תור המעשה, וידעו גויים צדקנו וכל עמים כבודנו.

והאירוניה של ההיסתוריה, אינה אירוניה מרה למשכילים אל רוחה. כבר היו לנו תקופות רבות שנושאי המשרה לא היו כלל מרוצים לרוחנו הפנימי, ומ"מ כל זמן שהמשטר הפנימי עומד הוא על כנו,

ובכללות האומה דבר ד' הוא לקו בהליכות החיים, הרי החיים הכלליים הולכים ומתפתחים, וסוף כל סוף, יבוא התור של האיחוד הגמור, זהו סוד החיים של כסא דוד, שהוא צפייתם של ישראל לדור דורים. והרי האירוניא של הורדוס בתור בונה את המקדש היא יותר מרה, ומ"מ לא בשביל כך יאמר כל חוקר תולדתי נאמן שראוי ללמוד מזה רוח של סבלנות למעשיו של הורדוס והליכות חייו, ושאיפותיו. הלבנים אל הבנין יכולים לשאת גם אותם שאינם חודרים אל עומק סוד הישרים אשר ישבו בו, ולא רק הלבנים, כי אם רשאים הם להיות המנצחים על המלאכה, אבל בבא תור סוד הישרים להגלות אז יבורר הדבר, "ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע בין עובד אלהים לאשר לא עבדו", ומ"מ אין שכר כל בריה מתקפח, ועל פי פעלם ימצאו כל העובדים את ערכם בזכרון האומה לדורות יבאו. וסוף כל סוף יצדק קודש.

השאלה ע"ד מדיניות ודתיות, היא לגמרי צדדית. ערך ישראל בארץ ישראל יתברר שהוא עומד ממעל לכל תוכן של מדיניות ודתיות מורגלה. כשיתחזק רוח העם בקרבו ע"י שבתו אל ארצו וממלכתו, יתחילו סגולותיו העתיקות לצאת לאור עולם, ורוח הנבואה בהוד האלהי שלה יצא ממחבואו, ויתעלה מכל חופש של דיבור, מדומה וארעאי, שהוא נוהג בארצות המנומסות לפי רוח זמנינו. ובמשך איזה תקופה הלא מוכרחת תהיה תנועה דתית מהפכנית לצאת מכחן של ישראל, לטהר ולצרף את כל סיגי האליליות, והחמרנות הגסה, המסובכים ברוחות העמים והדתות השונות, למען צרף את כל מערכי רוח האדם, באופן שיוכשר להתעלות למדת השלום והחופש המוחלט. "והסירותי דמיו מפיו ושקוציו מבין שניו, ונשאר גם הוא לאלהינו", "ועתידין תיאטריות וקרקסאות שבחו"ל[14] שילמדו שרי יהודה בהם תורה ברבים", בין תורה פוליטית מבשרת שלום וחירות, כדעת התוספות, שהם בתי החול של חברת העם, ובין תורה דתית, מוזהרת מזוהר האור של דעת האמת האלהית, ואהבת דרכי ד' בחיי היחיד והחברה, כדעת רש"י[15] במגילה שם, ואז נתעלה מעל לגבולה של השאלה הפרטית הזאת. כללו של דבר המדינה תהיה "ארץ ישראל" וסגולת ישראל בטהרתה תשלוט בה, ואם בתחילתה תהיה לפעמים סובלת מאיזה רוחות תסיסיות, יבא הכל למנוחה ע"י אור החיים הבא ממכון נשמת חי העולמים, ההולכת להחיות את עם סגולתו, על ארץ חמדתו, וכל אלה הדברים הנראים כעת לסנטימנטליים, היה יהיו לתוכנים הכריים מלאי אומץ חיים, ויסוד מרץ ועבודת עם.

עבודת הדפסת הש"ס[16] נתעכבה מפני דוחק הנייר. יפה היא ההערה, ע"ד הציון של הפסוק ואמר וגו'[17], ובע"י[18] הדפיסו את המהרש"א[19] בנוסח ד"ה[20] אי, ובאמת בגמ'[21] התחיל במלת ואמר, רק המדפיסים הדפיסו מלת "אי" גדולה בטעותם. לשמחת לב תחשב לי הודעתך ע"ד שביעת הרצון של התלמידים והמנהלים מהשפעתך הטובה, ותקותי חזקה שפעלך והדרך ילך הלך וגדל עליהם, ויה"ר[22] שנזכה לראותך עובד עבודת הקודש על הררי ציון ברוממות קרן לבית ישראל, במהרה בימינו בקרוב.

מצב"י[23] שי'[24] הנני מקבל ב"ה מכתבים כסדרם, ודאי יזדרז כעת לקבע חליפות מכתבים מלאי ענין, לפי התוכנים המתחדשים בחיי הכלל כעת יום יום שראוי שילכו ההשקפות ויתבררו בבירור אחר בירור, בבקורת נכונה והופעת קודש, ששתי אלה יחד הן משלימות זו את זו, והתאמתן הלא הוא

האידיאל העתיד של המדע, ב"ה שכעת התחלנו כבר לקבל מכתבים מב"ב באה"ק[25]. ת"ל[26] מרוצים הם מאד מהחליפה של מצבם, ועוד נקוה לחדשות רבות ענין בימים הקרובים לבא על"ט[27] בע"ה[28].

ת"ח[29] לך על הד"ש[30] מה' סוויצקי, אמנם כבר הודיעני צב"י[31] משם הגולים בכלל, ואולי גם ממנו בפרט, אבל נעים לי לשמוע עוד הפעם מהודעתו דרך אגב בבחינת מסל"ת[32] ודי יגונן עליהם ועלינו, ויחננו להתראות בחדות אמת על אדמת הקודש בקרוב.

והנני בזה מקצר ואומר שלו' רב לך ולעוזריך ולכל אשר לך, חזק ואמץ, ויהי ד' עמך לרוממך ולשגבך בישועתו, ונזכה לראות באור חדש אשר יאיר על ציון ועל מקראיה, כנפשך היקרה ונפש ידידך מוקירך בכל לב, מצפה אשרך,

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

הנני שולח לך, איזה עקזעמי ממכתבי ע"ד דגל "ירושלים", אקוה שתמצא בו מקום למפעל והרחבה, נתחזקה נא, ויהי ד' עמנו.

הנ"ל

הרבנית תחי'[33] דורשת תמיד לדעת את כל אשר עמדך לטובה, ומוקירה אותך מאד מאד.

הנ"ל

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרע"ח - השנה תרע"ח (1917/1918)
3. הרה"ח - הרב החסיד
4. ד"ר - דוקטור
5. נ"י - נרו יאיר
6. שלו' - שלום
7. ע"י - על ידי
8. כ"א - כי אם
9. ל"ר - לשון רבים
10. ומ"מ - ומכל מקום
11. ע"ד - על דבר
12. ז"ל - זכרונו לברכה
13. בעז"ה - בעזרת השם
14. שבחו"ל - שבחוץ לארץ
15. רש"י - רבי שלמה יצחקי
16. הש"ס - השישה סדרים (התלמוד)
17. וגו' - וגומר (וכן הלאה בפסוק)
18. ובע"י - ובעל ידי
19. המהרש"א - המורנו הרב רבי שמות שמתחילים באותיות ש, א (למשל: שמואל + אברהם) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
20. ד"ה - דיבור המתחיל
21. בגמ' - בגמרא
22. ויה"ר - ויהי רצון

23. מצב"י - מצבי יהודה (בנו של הרב קוק)
24. שי' - שיחיה
25. באה"ק - בארץ הקודש
26. ת"ל - תודה לא-ל
27. על"ט - עלינו לטובה
28. בע"ה - בעזרת השם
29. ת"ח - תלמידי חכמים
30. הד"ש - הדרישת שלום
31. צב"י - צבי יהודה (בנו של הרב קוק)
32. מסל"ת - מסיח לפי תומו
33. תחי' - תחיה

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתעה

תמצית האגרת

תאריך ומקום: פורים תרע"ח - לונדון **נמען:** ד"ר זאב יעבץ

מנהיגי 'אגודת ישראל' יצאו נגד הצהרת בלפור, 'להחשיך מילין נגד חזון הפלאות'. זו 'טינה ישנה' של כת 'המתחסדת בחסידות ארסית' שאינה סובלת חיים לאומיים בארץ, והעדיפה 'ללקט פירורים תחת שולחן אשכנז'. הרב קוק יכתוב להם בשלום, אף שאולי לא יועיל. אגודות 'מזרחי' לבדן לא ימשכו את רוב שומרי המצוות, שנבהלו מהצד החילוני של הציונות, ולכן יש לייסד אגודות 'דגל ירושלים' בקשר אחווה עם הציונות. יש לאחד את כולן, לייסד בתי מדרש גדולים ו'בית דין גדול כללי'.

עיקרי הדברים

- נגד עמדת 'אגודת ישראל'.
- מזרחי לבד אינו מספיק.
- 'דגל ירושלים'.
- בית דין גדול.

נוסח האגרת

ב"ה[1], יום קהילה לכל, תרע"ח[2].

אורה ושמחה ששון ויקר לכבוד ידידי רב רחימאי הרב המאוה"ג[3] לממשלת התורה והחכמה, מאיר נתיבות תולדותנו מו"ה[4] זאב יעבץ שליט"א[5], וכא"ל[6] שו"ר[7]. אחדשה"ט[8] באה"ר[9].

יקרת מכתבו קבלתי כעת, והנני עדיין מלא דכאות לב מפגיעתם של בני בית מאהבינו, המתימרים להיות מנהיגי "אגדת ישראל", אשר לא ישימו אל לב למעשה ד' הנורא אשר הוא עושה בכל מערכות המאורעות על גוי ועל אדם יחד, להוציא על ידו לאור עולם את הצביון השלם של חיי האדם הכללי, האגוד וקשור בנצח ישראל, אשר לא ישקר ולא ינחם. ובלא חרדת לב, ובאפס התעמקות חודרת ישיתו פיהם לדבר גבוהות במרום ונשגב, להחשיך מילין נגד חזון הפלאות אשר עינינו רואות על דבר צמיחת קרן הישועה, ההולכת וצומחת מני אז ע"י[10] קיבוץ נדחים אל הררי קודש, וכעת כבר הזרוע נטויה היא על כל העמים, ודבר אלהינו יקום לעולם.

ולענין מעשה, לכתוב להם מכתב בדברי שלו'[11] ע"ז[12] כמובן הנני מוכן בע"ה[13], אף כי מסופקני אם יועיל, כי יש כאן יציאה מן הכח אל הפועל טינה ישנה שבלב, של כתה ידועה המתחסדת בחסידות ארסית שאינה יכולה לסבול כל תנועה של חיים לאומיים ביחוד ביחש לישראל בא"י[14], וכל מה שעשו עד כה בזה היה כאלו כפאם... וכאן מצא בע"ה מקום לגבות את חובו, להשליך נעל על תקות החיים על אדמת הקודש. והתוצאות מזה, החביבות עליהם היא השתקעות של גלות, ללקט במנוחה פרורים תחת שלחן אשכנז, ועל יסודות של יראת שמים מזויפת כזאת, בונה היא המינות וההמרה המגועלה את קינה, וביצי צפעוני כאלה מתבקעות הן במשך זמן קטן, של דור דורים בערך.

והנה אע"פ[15] שלגבי אלה בעלי הקרנים, המכתב לא יועיל, בכ"ז[16] אנחנו צריכים לעשות את שלנו ולפתח בשלו[17]. ואולי יודע מר אדרעסתם המדוייקה?

ועתה ע"ד[18] אגודות מזרחיות, זהו דבר נכבד מאד, אבל הגיתי הרבה בתעמולה זו, ובאתי לידי בירור כי ע"י אגודות של מזרחי לבדן לא נמשיך אלינו את הרוב הגדול של שלמי אמונים בישראל. הצד החילוני שבציונות, הטיל כ"כ[19] זועה, ואולי גם לא שלא בצדק לגמרי, על המון רב תמימי לבב, עד שבשום אופן לא ישמע אצלם קולנו להיות נטפלים לאורגניזציה הציונית, כדרך שהמזרחי מתנהג. ע"כ[20] זאת היא הצעתי כי לבד יסוד אגודות מזרחיות, נקרא בקול ליסד אגודות רבות, וגם כללית לדוגמה בשם "דגל ירושלים", או "ירושלים" שתהיינה מתיחסות ביחס של אחוה להציונות הכללית, אבל לא תהיה לענף של האורגניזציה שלה. ע"פ[21] תכונה זו יש תקוה להמשיך גם אותו החלק אשר לא ירצו בשום אופן להכנס להחוג הציוני, אפילו ע"י דגל המזרחי. וכשיוסדו אגודות כאלו, וגם כמה דאפשר אגודות מזרחיות חדשות, ראוי לרכז את כל הכוחות יחד, ולרומם בכל עוז את דגל הקודש, להופיע מאור ד' שביסוד אור התורה על חיי התנועה הלאומית כולה, באופן של רחבת דעה וגודל נפש, אשר לאור הטוהר שלה ישובו גם הנדחים והרחוקים להכיר את יסוד החיים של האומה הנפלאה, ההולך ומפעם בכל עוז מאור חי העולמים, מגן עזרנו וחרב גאותנו מעולם ועד עולם.

וכל האגודות המזרחיות, וכל האגודות השונות, אשר יתכנסו יחד לשם תחיית האומה והארץ, על יסוד הקודש האלהי, ראוי שיתאגדו יחד באיגוד כללי, לכונן את החיים החדשים הבאים לעמנו על ארץ חמדתנו, על יסוד הארת נשמת האומה, במקורה וטבעיותה הטהורה, ליסד בתי מדרש גדולים לחקרה של תורה בכל תעצומות עזה, לכל ענפיה וסעיפיה, לחלק את העבודה לעובדים מוכשרים לכל מקצע ומקצע, לדאג בעד הטפול של כל הידיעות העוזרות לברר את הידיעות התורניות בכל מקצועותיהן המעשיות והרוחניות, ליסד בית דין גדול כללי, ובתי דינים סעיפיים, לכלכלת כל עניני הדת והחיים המעשיים בהתחברותם, לבצר את העבודה הספרותית על מוסד העז והאומץ של הרום העליון אשר להדרת הקודש, לשא עין ולב, על ההשפעה המחודשה של הזיקוק של הדעה האמונית הכללית בעולם, שתולד לידה חדשה ע"י הופעת אורן של ישראל, ותחת אשר אחרי השתברותה של האליליות הקדמוניה, יצאו הליכות אמוניות ודתות, מעורבות עם הסיגים האליליים והכפרניים, מפני חולשת החיים אשר לאומתנו הקדושה בימים ההם, כעת יבאו ימים, וע"י[22] תחייתם של ישראל בארץ ד', יחודש הרוח, ורעיון אלהי עליון איתן ומזוקק יופיע מנאות יעקב, לטהר את הרוח הדתי, שבכל מלא עולם, ועמו יחד יטוהר הרוח הפרטי האישי והרוח החברתי של האדם, והדר הקודש של אור התורה האלהית, ופאר נשמת אלהים חיים המפעם בעם פלאות זה, יגלה ויראה בעוצם עזוז נוראותיו, ועל דור בנינו, בני החופש הקדוש והנשגב, ישוב ויופיע אור הזוהר של רוח הקודש בעזוז חילו, וסגולת הנבואה הנאמנה, בכל מפלאותיה ונצח הודה, ברעם גבורתה, ונועם חמדתה, תחל לסול מסילות בלב דור נאור וכביר לדבר שלום אמת, אל כל העמים תחת כל השמים.

וכל הגדולות הללו, הנם כנטף מן הים לעומת החבוי לגוי קדוש בחיק העתיד. וכל אלה הלא מתרקמים הם ברקמי המסכת ההולכת ונארגת כזאת לעינינו, בכל חשכת חמריותה. ואיך נעמוד מרחוק, ואיך לא

נשא דע לסוד קדושים רב ונורא. ולשם כך באתי בבקשתי לכל העולם האמוני במכתב הכתוב ז'רגון ע"ד "דגל ירושלים".

וע"ד[23] ההצעה לפני הממשלות, הנני רואה בעניי, שבהוסד יסוד דגל כללי, על יסוד הקדש, ראוי שהמטרה הראשית תהיה דוקא מה שהיא התכונה האמיתית של האומה, מילוי מחסור הקודש, שכל הדאגות הפרטיות הנן רק טפלות אליה, והקודש הלאומי, אור חיי האמת של ישראל בצביונו, לא יקום ולא יהיה כי"א[24] בהבנותו בארצו, וזהו כל תשוקתו ומאוייו באמת. ומתוך אספקלריה זו הוא רואה, כי כל מערכי חייו לא יאבו להצליח בכל פזורי גלויותיו, ואם יברק איזה אור כהה, יקום עד ארגיעה, ואחריו תבא עוד חשכת עלטה יותר איומה, וגם אם יעמוד איזה משך זמן בתומו, יביא מהומה ומבוסה לרוח ישראל, וכל התכונה הרוחנית העצמית תתמוטט ותהפך למשחית, וההשחתה הזאת תחולל אח"כ[25] תחלואים רוחניים גדולים ונוראים, ששנאת ישראל תתבסס על ידם, והיתה לצרה כללית לכל האנושיות, ולדאבון לב, לכל יקירי רוח שבה בכלל, שמכל אלה אין תוצאה אחרת להנצל, כי"א הרפואה הרדיקלית של שיבת בנים לגבולם, ברוח עוז של רוממות קודש.

והנה את פרטי טענותיהם איני יודע עדיין, ואין אני מכיר שום מוצא איך להשיג את המכתבים בצורתם, אולי יש להדרת כבודו ידיעה בזה בטח יודיעני. לכתב ספר מסודר פולמי קשה לי מאד, והמעצורים ג"כ[26] רבים. בכ"ז אקוה לעשות בזה איזה צעד בל"נ[27]. אבל תחילת כל צריכים לדעת פרטי דבריהם, והסיבות היסודיות שגרמו להם את הצעד הבלתי הגון הזה. והננו נתמכים בימין צדק צור ישראל וגואלו, ימין ד' רוממה ועושה חיל. ישמח ויעלז בימי הפורים הבעל"ט[28] על כל טוב, ועוד ינוב בשיבה דשן ורענן לראות בשמחת גויינו להתהלל עם נחלתנו לאוי"ט[29], כנפשו האהובה והרוממה, ונפש עורגת תמיד לידידותו הנאמנה. המצפה לתשועת ד' הקרובה על עמו ונחלתו,

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

נ. ב. שילוח מכתבי זה נתעכב עד אחר הפורים שעבר עלינו ב"ה בכ"ט[30], ואפריון אמטי למר על האי חורפא וחוליא דשדר לי בלישנא דחוכמתא אמרא וגדיא יאי ויאי, ישר חיליה, ויפיש חיי סגי במלא חדותא, בירושלם קרתא דשופריא, כרעותא דליביה, דמליא דכותא, וכברכתא וצלותא דרחימיה, דמוקיר יתיה לחדא, כסגיאות פורסניה.

הק' איה"ק

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרע"ח - השנה תרע"ח (1917/1918)
3. המאוה"ג - המאור הגדול
4. מו"ה - מורנו הרב
5. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
6. וכא"ל - וכל אשר לו
7. שוי"ר - שלום וישע רב
8. אחדשה"ט - אחרי דרישת שלומו הטוב
9. באה"ר - באהבה רבה

10. ע"י - על ידי
11. שלו' - שלום
12. ע"ז - על זה
13. בע"ה - בעזרת השם
14. בא"י - בארץ ישראל
15. אע"פ - אף על פי
16. בכ"ז - בכל זאת
17. בשלו' - בשלום
18. ע"ד - על דבר
19. כ"כ - כל כך
20. ע"כ - על כן
21. ע"פ - על פי
22. וע"י - ועל ידי
23. וע"ד - ועל דבר
24. כ"א - כי אם
25. אח"כ - אחר כך
26. ג"כ - גם כן
27. בל"נ - בלי נדר
28. הבעל"ט - הבא עלינו לטובה
29. לאוי"ט - לאורך ימים טובים
30. בכ"ט - בכל טוב

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתפ

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ר"ח ניסן תרע"ח - לונדון **נמען:** ד"ר זאב יעבץ

יש להרחיב את דרישת זכויות האומה, אבל צריך דגל שגם הרחוקים מהתנועה הלאומית ישתתפו בו - אלה שלא ייכנסו אפילו לימזרחי'. לכך הדפיס את 'דגל ירושלים'. האיגוד יביא לימוסר ציבורי' שיזהיר את העסקנים הרשמיים מחילול קודש. הברכה למשלחת פורסמה ביאקספרס'.

עיקרי הדברים

- רוחב הדרישה.
- 'דגל ירושלים' לרחוקים.
- מוסר ציבורי.

נוסח האגרת

ב"ה[1], ר"ח ניסן תרע"ח[2].

לכבוד רב חביבי המאיר הגדול לממשלת התורה והחכמה, טהור דעה ובר לבב. מוהר"ר[3] זאב יעבץ שליט"א[4].

שלו'[5] רב עד העולם.

יקרתו השני' קבלתי, והנני תמים דעים עם הדרת כת"ר[6] שעלינו החובה להתאמץ בגילוי דעת להרחיב עד כמה דאפשר את גבול הדרישה של זכיות אומתנו על ארצה, ובצורה חיובית עלינו להודיע ברבים להוציא מלבם של אלה המשתדלים להמעיט את הדמות הלאומי, ואת זרם החיים הבא ושוטף להופיע ראשית גאולה, לעכב את מרוצתו. אבל כדי להכין יסוד שגילוי דעתנו יהיה דבר המתקבל על דעת אלפים ורבבות אחינו הקשורים בקשר הקודש של מורשת אבות באמונת אומן, ראוי לנו לשא נס כזה שישתתפו בו גם אלה אשר היו רחוקים מהתנועה הלאומית, מפני שאינם יכולים לסבול צורה חולונית בחיי הכלל של גוי קדוש, והם הם אלה אשר לא יכנסו בשום אופן אפילו להאורגן המזרחי מפני הזיקוק שיש לו עם הציונות הרשמית, שצדה החולי מבולט הוא כבר יותר מדאי. ולשם כך הדפסתי את המכתב דגל ירושלים, והנני מקוה ממנו בע"ה[7] תוצאות טובות.

והנני קורא את כל בעל וגדול בעמנו לתמוך בידי הכהה בהשתדלות זאת. ומה מאד אשמח אם הדרת כבודו ימנה בין סומכי ומחזקי מפעל זה. וע"י[8] האיגוד הזה אקוה שמוסר ציבורי יהיה יוצא לאור, עד שיוסרו העסקנים הרשמיים, ויזהרו לפחות מחלול קודש בגילוי פנים, כי ידעו שיש כח צבורי ההולך ומתרכז בשם אור ד' וקדושת תורתו, על הככר הלאומי. אולי ראה כת"ר את ברכתי להמלאכות שנדפסה בהעקספרעס, ומכתב כזה ממש שלחתי להם כתוב עברית. יתן ד' ויפעלו הדברים, לאושר עם ד' העומד על משבר לידת גאולתו.

והנני בזה חותם בכל חותמי ברכות באה"ר[9] כנה"ר[10] ונפש ידי"ע[11] קשור באהבתו ודוש"ת[12] כה"י[13],

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרע"ח - השנה תרע"ח (1917/1918)
3. מוהר"ר - מורנו הרב רבי
4. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
5. שלו' - שלום
6. כת"ר - כבוד תורתו
7. בע"ה - בעזרת השם
8. וע"י - ועל ידי
9. באה"ר - באהבה רבה
10. כנה"ר - כנפשו הרמה
11. ידי"ע - ידידו עוז
12. ודוש"ת - ודורש שלומו ותורתו
13. כה"י - כנפשו היפה

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתפב

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ז' ניסן תרע"ח - לונדון **נמען:** הרב יעקב הכהן יפה, מנצ'סטר

הסבר מפורט ל'דגל ירושלים': (א) כמותי - לאפשר לכל ירא ה', גם לאלה שאוסרים להצטרף לציונות ולמזרחי, להשתתף בבניין; (ב) עיקרי - 'אש הקודש חסר מן הציונות', וקביעתה ש'הציונות דבר אין לה עם הדת' היא 'התבוללות מסוכנת', ו'המזרחי' המתון לא יוכל לשנות זאת; (ג) מטרה אחרונה - אם העמים יראו שהתנועה חילונית, הפוליטיקה עלולה לסגת. 'אם כל העמים ילכו איש בשם אלוהיו... אנחנו נלך בשם ה'. בכל זאת יש ל'מזרחי' תפקיד, והרב קוק מוכן לחזקו.

עיקרי הדברים

- ריבוי משתתפים.
- אש הקודש חסרה בציונות.
- חשש לנסיגה פוליטית.
- תפקיד המזרחי.

נוסח האגרת

ב"ה[1], ז' ניסן תרע"ח[2].

כבוד ידי"נ[3] מתו' הרב הגאון המפורסם סוע"ה[4] רב פעלים מוהר"י[5] יעקב הכהן יפה שליט"א[6], רב בק' מאנשעסטער יצ"ו[7].

שלו'[8] וברכה באה"ר[9].

ממכתב כת"ר[10] ידידי הנני רואה, שלא חנן את מכתבי הגלוי באותה ההתעמקות שקיויתי מכשרונו הנעלה, ע"כ[11] אני מוכרח לפרש קצת הדברים הכלולים שם כבר, המטרה הראשונה הכמותית של ד"י[12], היא לא מטרה מקומית, כ"א[13] כללית, בצפיה שתתפשט במלוא רוחב ארצות, ובשביל כך הננו מוכרחים להרחיב את פתחיה, עד שכל איש ישראל, המוקיר את חיי הנשמה הישראלית והמכיר שנושא הקודש דוקא הוא הנו היסוד המגמתי של כל מערכת החיים הלאומיים שלנו, יוכל להתאגד עמנו ולעבוד אתנו יחד על הככר של התחיה הלאומית בארצה, מה שאי אפשר לנו לקוות אם נעסוק רק באגודות "מזרחיות". ואפילו אם נאמר שבעיר אחת או ערים אחרות, שההתנגדות להציוניות מצד הבלטת החול שלה לבדו לא העמיקה כ"כ[14] את שרשיה, יהיה אפשר לאגד את כל החרדים אל המזרחי, אבל בשום אופן לא יצא הדבר אל הפועל במחנה ישראל הכללי בהמקומות שהתורה והיראה מתנוססות שם לאות ולמופת, בייחוד בגלילות שהתרכזו בהתנגדות גדולה להציוניות מפני שאומרים שביטוי החול שלה הוא מנוגד לרוח ישראל, והמזרחי הלא מאוגד הוא בהציוניות הכללית. ואותם הרבבות שהם חושבים לאסור להם להשתתף בהתאגדות הציונית, מה תהא עליהם?

וכי נוכל לעזוב אותם בשעת כושר נפלאה זו שלא יתנו יד לבנין האומה? או נשים בנפשנו שקר שנוכל להעבירם על דעתם הפנימית המושרשת בהם בהתעמקות של קדושה ואמונה חודרת? ע"כ ד"י נחוץ לנו

לא רק מצד שמו כי"א מצד נתינת אפשרות לכל בן ישראל להכנס בעבודת התחיה. זהו הטעם הכמותי שרמזתי במכתבי הקודם לכתר"ה[15].

והשנית, והיא היותר עיקרית, שבאמת אש הקודש חסר הוא מן הציוניות במצבה הנוכחי, והמזרחי שתכונתו היא תמיד נוחה ומתונה, וכך יפה לו על פי ערכו, לא יוכל להשפיע על הציוניות הכללית שתחדש את דרכה הסלולה לה מאז, "שהציונות דבר אין לה עם הדת", שנשתרש בציונות הרבה מאד, ונשארה הדת בהתוכן הלאומי בתור דבר פרטי, וזאת היא באמת התבוללות מסוכנת לישראל. המזרחי לא היה יכול להתנות עם הציונות הכללית, שתעקור מתוכה את התכונה הזאת, וע"כ[16] הולכים הדברים ממילא ומחזקים את העיורון הזה, כאילו באמת ככל הגויים וכו'[17], שהיסוד התחיתי הלאומי שלהם הוא כולו חול בכוח אנושי וכשרונו המוגבל. אמת הדבר, שאם היתה הציונות מתחדשת כעת לא היתה מחליטה החלטה זרה זו, מפני שע"פ[18] הטבע של התנועה בהיותה מתקרבת לחוגה המעשי בתור תנועת עם מיד היו מכירים מה שהטבע העממי הישראלי דורש; אבל אז בהיות כל הדברים מעוטים בעלטה, וכי"א חזה בציונות את חזון רוחו, לא יכלו ה"מודרניים" שלנו להבין אחרת כי"א שהציונות היא הכנסת זרם לאומי אירופי בכנסת ישראל, והמודרניות האירופית הלא היא רוצה בכל עוז לקרוע את הציבוריות החברתית מן הדת, ע"כ גם בציוניות צריך להיות כך לפי דעתם.

אבל הלב הישראלי החסון יודע הוא שלא כצורנו צורם, ואם כל העמים ילכו איש בשם אלהיו, או בלא שום שם של איזה אלוה, לעולם אנחנו נלך בשם ד', עומד הוא ברתת לעומת תנועה ישראלית לאומית שאין אור הקודש מתנוצץ בגאון עולמים על ראשה. ובשביל כך נחוץ לנו ד"י, או הסתדרות עמוקי האמונה ואדיריה, שהם נושאים בנשמתם את החיים העמוקים הטבעיים של כנסת ישראל, שיתנו כעת, בעת בריאת העם ולידתו החדשה, להתנועה הלאומית את צביונה החי במלוא הדרו, והוא דגל הקודש ששם ד' ותורתו הוא עיקרו הכללי, כלומר יסוד הלאומיות וצורתה של הממלכה הישראלית בעתיד הקרוב בישע ד'.

והשלישית, המטרה האחרונה. המטרה האחרונה בחיים הכלליים פועלת הרבה על כל הדרכים המסבבים אותה, ע"כ בהיות המטרה האחרונה להציוניות הכללית החוסן הלאומי הגשמי, שאפי'[19] אם נכניס בתוכה זרמים דתיים יהיו נראים כטפלים למטרה העולמית, ובכל פעם בהפגשם יחד הענינים העולמיים והדתיים יהיו האחרונים נדחים מפני הראשונים, לא ע"פ[20] אותם הגדרים שהתורה בעצמה מגדרת אותם כי"א ע"פ הות נפש של מנהיגים פוליטיים ששכחו או שלא למדו. אבל ד"י מבטא הוא במציאותו, שהמטרה הראשית היא יסוד הקודש במילואו, שלמות הקדושה הישראלית העורגת אל חייה השלמים, כפי המבוטא בדברי הנביאים ורוח הקודש שבכתובים ושבדברי חז"ל[21] באמת ותמים, וכן הדברים חרותים על הלב הכללי של האומה, וזאת היא "התשובה אל היהדות" במלוא מובנה, והוא מתעסק בהתלהבות געגועית בכל הקנינים העולמיים של האומה, מפני שהם הם כולם מכשירי הקודש. ולהגדה ציבורית זו אנו צריכים כעת להסתדרות שלמה שתביע אותה, ורוח זה לא נתן להמזרחי ביסודו, ע"כ א"א[22] לדרוש ממנו את המפעל הזה, ואנו מוכרחים כעת ליסוד הסתדרות חדשה זו בנויה ע"פ העיקרים השנויים בזה, תקרא "דגל-ירושלים" או שם אחר, רק לדעתי

שם ירושלים, ראוי להקבע על תנועה זו מפני הטעמים האמורים במכתבי הכללי, ויש עליו להוסיף דברים הרבה מאד שאיני יכול לפרטם כעת.

אבל לא יחשוב כתר"ה[23], שמתוך כל אלה ההבדלים שיש בין הציוניות הכללית להמטרות של ד"י, האחרונה היא דבר העומד מחוץ להציוניות, לא כן, אדרבא רק ע"י[24] הופעת הסתדרות כללית ברוח אדיר וקדוש כזה עלולה היא הציוניות להתעלות, והתעלותה תגיע עד לידי מדה זו של הכרת מהותה הפנימית והחזרת עטרת ציון ליושנה. ולא די שבמחנה ישראל תתעלה הציוניות ע"י אור הקודש שיפעם בחזקה בהתנועה הלאומית, אלא גם בעמים תתעלה יותר, כי רגש האמונה הכללי, המאיר ע"י אורן של ישראל מהשפעת התנ"ך[25] על העמים האירופיים והאזיים היותר מפותחים, דורש הוא את תחייתו ע"י שיבת ציון.

אבל דרישה זו לא תוכל להתמלא בעוד שלא הוזל טל חיי קודש בתוכיותה של התנועה הציונית עצמה; ואדרבא יש לחוש שאם ירגישו המעמיקים באמונה שבין העמים, שהכח היותר חשוב בהתנועה הוא חולוני ועולמי, רחוק מהכרת הקודש וגעגועי האומן החודר את עמקי הנשמה ברשפי יקודה, תוכל חלילה הפוליטיקה בעצמה לצעוד אחורנית, עכ"פ[26] בחוג גדול ממוקיריה כעת, וע"י[27] השבת אור הקודש והדיגול בשם ד' נביאיו ותורתו, ביסוד הכללי והמטרתי של התנועה, נחזק את היסוד הפוליטי באמת והדר. ודבר זה לא יצא אל הפועל ע"י הדרך האטי המזרחי, כ"א ע"י ההופעה החדשה של הסתדרות תחייתית לשם כך ביחוד.

ובכ"ז[28] יש להמזרחי ולצעדו המדוד תפקיד גדול מאד, אבל גם הוא יתחזק ע"י היסוד הכללי של ד"י. ע"כ דעתי היא מסכמת, שעבודתי תהיה מיוחדת בעיקרה לד"י[29] במובנו הלאומי הכללי, לא בערך מקומי של איזו עיר ומדינה מוגבלה, ועם זה מוכן אני לעסוק באהבה בחיזוק עניני המזרחי. ואם כת"ר יסכים ע"ז[30] נקח דברים אי"ה[31] ע"ד[32] הזמן שאוכל לבוא בל"נ[33] למחנהו בעזה"י[34].

והנני בזה חותם בברכת ידי"ע[35] ואה"ר[36],

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

נ. ב. דברי בחפזון גדול נכתבו, וע"ד[37] הפרוגרמה, באמת ערכתי לעצמי פרוגרמה, אבל לדעתי היסוד הכללי הוא קודם לכל, ואח"כ[38] ברוב יועצים תוכל פרוגרמה מפורטת לצאת לאור אי"ה.

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרע"ח - השנה תרע"ח (1917/1918)
3. ידי"נ - ידיד נפשי
4. סוע"ה - סיני ועוקר הרים
5. מוהר"י - מורנו הרב רבי שם שמתחיל באות י (כגון יעקב / יצחק / יוסף / יהודה / ישראל) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
6. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
7. יצ"ו - ישמרה צורה ויחייה
8. שלו' - שלום
9. באה"ר - באהבה רבה

10. כת"ר - כבוד תורתו
11. ע"כ - על כן
12. ד"י - ד' ירחם
13. כ"א - כי אם
14. כ"כ - כל כך
15. לכתר"ה - לכבוד תורתו רום הדרתו
16. וע"כ - ועל כן
17. וכו' - וכולי (וכן הלאה)
18. שע"פ - שעל פי
19. שאפי' - שאפילו
20. ע"פ - על פי
21. חז"ל - חכמינו זכרונם לברכה
22. א"א - אי אפשר
23. כתר"ה - כבוד תורתו רום הדרתו
24. ע"י - על ידי
25. התנ"ך - התורה נביאים וכתובים
26. עכ"פ - על כל פנים
27. וע"י - ועל ידי
28. ובכ"ז - ובכל זאת
29. לד"י - לדגל ירושלים
30. ע"ז - על זה
31. אי"ה - אם ירצה השם
32. ע"ד - על דבר
33. בל"נ - בלי נדר
34. בעזה"י - בעזרת השם יתברך
35. ידי"ע - ידידו עוז
36. ואה"ר - ואהבה רבה
37. וע"ד - ועל דבר
38. ואח"כ - ואחר כך

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתפג

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ח' ניסן תרע"ח - לונדון **נמען:** בנותיו (בארץ)

הרב קוק מצטער שקיבלו רק חמישה עשר פונט, אף ששלחו כמה פעמים. אין צורך שהוועד יתמוך בהן. הרב קוק שואל על הספרים ועל כתביו המפוזרים בבית, ומבקש לשמור עליהם. אין צורך בדירה גדולה. 'תלכו בדרך ישרה ביראת שמיים ובמידות טובות'. מר לבונטין, מהמשלחת, יביא דרישת שלום.

עיקרי הדברים

- כספים שלא הגיעו.
- שמירת הכתבים.
- דירה.
- הדרכה לבנות.

נוסח האגרת

ב"ה[1], ח' ניסן תרע"ח[2].

בנותי היקרות שיחיו לאורך ימים טובים.

ב"ה שאחרי אשר הרבה מאד חכינו למכתבכן הגיע לידנו מכתבכן היקר מח' אדר. הננו על זה מברכים אתכן בברכות רבות מאד. ב"ה על החוה"ש[3] אשר עמנו פה, ועם צבי יהודה שי'[4] שם בשויץ. מיתר יקירנו מחו"ל[5] אי אפשר כעת לקבל מכתבים מפני מצב הזמן.

מאד מאד גדול הוא צערנו במה שנראה ממכתבך בתיה תחי'[6] שלא קבלתן מאתנו כסף בכל הזמן זולת חמשה עשר פונט, שע"פ[7] החשבון אז היו עולים לדבר מועט, ואנחנו שלחנו כמה פעמים סכומים שונים, ולא נוכל לדעת סבת הדבר שלא הגיעו הכספים לידכן. כמו כן שלחנו כעת איזה סכומים, והננו מקוים שסוף כל סוף תקבלו אי"ה[8]. מה שכתבת על דבר הועד, אנכי איני דורש כלל שהועד יתן לכם כסף, וב"ה[9] שאין אנו צריכים לזה. ודאי המצב בעיר כעת הוא בדוחק גדול, ויותר טוב שיתמך הועד בידי הנצרכים שאין להם מי שיוכל לתמכם. ואנו זאת תקותנו בע"ה[10] שהכסף שאנו שולחים יובא לידכן, ונקוה שלא יחסר לכן חלילה ממה שנצרך מאד לעניני החיים, גם עד שיזכינו השי"ת[11] ויחדש ימינו כקדם בחסדו כשנשוב לאה"ק[12] ברחמיו, כשישמחנו בישועתו.

הודיעי נא אותנו בתיה יקירתי, איך הוא מצב הספרים בבית, ומעט הכתבים שלי שהנחתים במקומות מפוזרים בבית, ההנם נמצאים בשלמות, וביד מי נמצאים ביחוד הכתבים, איזה כרכים מאוגדים, וכמה עלים פזורים במקומות שונים. אקוה שהשכלת לדעת לשמור אותם כדבר שיש לו איזה ערך. בדבר הדירה לא אוכל להחליט דבר, כי איני זוכר בפרטיות את עניני הצואה. אני חושב לבקש מש"ח שי' שיברר לי את המצב כראוי. אך בכל אופן הלא לכן אין צורך בדירה גדולה, אם כן היה טוב אפילו לשכר איזה דירה טובה המספקת בעדכן. וטוב יהיה אם תשאל מבעה"ב[13] מה חשבונו בענין הדירה, ואולי נשלח בעדו איזה סכום לא גדול, כפי היכולת, ונקוה בע"ה שהכל יהיה באופן היותר טוב, אי"ה.

אך עד שיבאו חליפות המכתבים שלנו בהסכמת הדירה כדאי לדבר עם בעל הבית כמה הוא רוצה בעד דירה הנדרשת לכן, לדירתכן ולהחזקת הספרים, וכלי הבית היותר נחוצים, ולא להעשות בעלי חוב בעד דירה גדולה.

אבקשכן בנותי היקרות, שתלכו בדרך ישרה ביראת שמים ובמדות טובות, תשגיחו היטב על בריאותכן, ותהיו תמיד שמחות וטובות לב, בבטחון שלם על השם יתברך שיעזרנו, ויראנו בישועתו, ובישועת כלל ישראל ושמחת ארץ ישראל, שהיא בית חיינו וכל מגמת צפייתנו.

הנה נסעו מפה מלאכות של העסקנים הראשיים בהציוניות, ועמהם יש ג"כ[14] מר ליבונתין מהבנק, הוא היה כמה פעמים אצלנו פה, גם לפני הנסיעה בא לקחת ברכת הפרידה, תוכלו לקבל ממנו דרישת שלום כראוי בע"ה.

הנני חותם בברכה בברכת חג הפסח הקדוש הבע"ל[15], יתן ד' ומה שנאמר בהגדה אי"ה בליל הסדר הבעל"ט[16], אנחנו פה בגלות, השתא הכא לשנה הבאה בארעא דישראל, יתקיים במילואו וטובו, ובכולנו יחד יתקיים בע"ה גם מה שאנו אומרים "השתא עבדי לשנה הבאה בני חורין", ונזכה להגאל מכל עבדות ומכל שפלות, ומכל צרה, ונשמח בישועת ד', בעבודתו ובמצותיו, בחיים טובים על ארץ חמדתנו.

כנפשכן היקרה ונפש אביכן מצפה הצלחתכן, ומיחל לתשועת ד',

אברהם יצחק ה"ק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרע"ח - השנה תרע"ח (1917/1918)
3. החוה"ש - החיים והשלום
4. שי' - שיחיה
5. מחו"ל - מחוץ לארץ
6. תחי' - תחיה
7. שע"פ - שעל פי
8. אי"ה - אם ירצה השם
9. וב"ה - וברוך השם
10. בע"ה - בעזרת השם
11. השי"ת - השם יתברך
12. לאה"ק - לארץ הקודש
13. מבעה"ב - מבעלי הבתים
14. ג"כ - גם כן
15. הבע"ל - הבא עלינו
16. הבעל"ט - הבא עלינו לטובה

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתפה

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ד' אייר תרע"ח - לונדון **נמען:** הרב מנחם מנדל הכהן

הרב קוק מבקש פרטים על אגודת הרבנים שהקים. ב'דגל ירושלים' העיקר הוא התוכן, לא השם: היא לא תהיה סניף של הציונות, שהיא 'תנועה עולמית על יסוד החול'. הממשלה הבריטית מביטה בעין יפה ואף הדפיסה עותקים. באמריקה התנועה מתעוררת. הצעדים: אגודות, שקלים, עיתונים, תמיכה בת"ח בארץ, ישיבות, לבוש מכובד לת"ח, לשכות בתי דין מכובדות.

עיקרי הדברים

- אגודת הרבנים.
- לא סניף לציונות.
- יחס הממשלה.
- תוכנית מעשית.

נוסח האגרת

ב"ה[1], ד' אייר תרע"ח[2].

שלו'[3] רב לכבוד ידידי הרב הגאון אוצר תו"י[4] רב פעלים מו"ה[5] מנחם מנדל הכהן שליט"א[6]. אחדש"ה[7] באה"ר[8].

מכתבי קודש דכת"ר[9] ידידי הגיעוני, ואשמח מאד לראות כי בעת כושר כזאת החל רוח ד' עוד הפעם לפעם את כת"ר[10] לגשת לעבודת הקודש, בעניני הכלל העומדים על הפרק.

והנה את היסוד של אגודת הרבנים לא ביאר לי כת"ר מהו, ומי המה הרבנים ת"ס איש אשר הם אגודים כבר באגודת קודש זו, ומה היא המטרה בפרוגרמה המפורטה שאליה עיניהם נשואות. יואיל נא כת"ר ויודיעני באר היטב מכל זה, למען אוכל גם אנוכי בעניי לעזור בענין קדוש זה, עד כמה שידי הכהה מגעת בעה"י[11].

וע"ד[12] דגל ירושלים, לא השם הוא העיקר אבל התוכן, ולפי המושג מעומק הרעיון והתרחבות קדושתו, כן יופיע האור על הסעיפים של המפעלים שיציצו ממנו. אנוכי הבלטתי שאין לעבודת הקודש ה"ירושלמית" להעשות סניף להציוניות, שעם כל חשיבותה היא תנועה עולמית בנויה על יסוד החול, - אלא לרומם את אור הקודש, את דגל שם ד' וקדושת לבת קודש של אור התורה ואמונה גדולה וקדושה, כמו שהיא חקוקה על לוח לבם ונשמתם של כללות שומרי אמונים, שהוא יסוד איגודם לבנין האומה והארץ. וגם העמים מתחילים להכיר כי יסוד הישועה לא יבוסס כ"א[13] על הערך המקודש דוקא, בהנשא דגל ד' ותשוקת קדושת ישראל להיות רוח החיה בתחיה הלאומית, והיא תזרוק נשמת חיים אדירה בכל מהלך התנועה הלאומית. בעין יפה מבטת היא הממשלה פה על הרעיון של ד"י[14], וזאת הביעה בגילוי דעת שגלתה את זכותה וחפצה להדפיס בעדה סכום אקסמפלרים של המכתב. גם הציוניות הכללית יודעת היא את חשיבותו של הרעיון המקודש העצור בזה, והיא מתחילה להכיר כי

מה שאנו דורשים להיות עומדים ברשות עצמנו היא דרישה צודקת, שתביא רב טוב וכבוד גם לתנועה החילונית. ואע"פ[15] שהצדדים המעשיים נעשים לע"ע[16] בידי אנשים רחוקים מקדושה, ע"י[17] התאגדות דגל ירושלים ושאיפתה יוכר לכל העולם כולו שאור החיים של ראשית הגאולה היה ויהיה וגם הווה הוא רק ממקור הקודש, שהוא לבן של ישראל ופארם והדרם נגד כל הגויים.

במדינות אחרות כמו באמריקה התחילה התנועה הירושלמית שלנו להתעורר בשפעת חיים, ועתידות גדולות נכונות לה בע"ה[18]. פרוגרמה מלאה של עבודות ערוכה היא עמדי, אבל עיקר העיקרים הוא כעת עצם ההתיסדות של האגודה והרחבת השפעתה. ברוך כת"ר לד' על חפצו הטוב ליתן ידו הטובה עמנו, ויהיו נא חליפות מכתבים בינינו להתעוררות המחשבה והתעמקות כח קדושתה בייחוד שם ד' אל אלהי ישראל, המתגלה כעת בהדר יקרו על עם קדשו, שהתגלות קודש זו עומדת היא להראות בשטף עז בכל צעד וצעד שנלך הלאה לשאת את דגלנו ע"י קיבוץ המון רב הדוגלים בשם ד' באמת, בתשוקה קודש קודשים של צפית ישועה.

לעת עתה הננו צריכים להסתדר ליסד אגודות ולקבץ חברים לאסוף שקלים להוצאות הפרופגנדיות, לגשת להוצאות ספרותיות בחוברות ועתונים, לאסוף אל דגלנו גם אגודות שלמות שאור קודש ד' חביב עליהן. גם המזרחים נוכל לכנס אל דגלנו, אצלנו אין השאלה של הציוניות הכללית מעכבת, יוכל להכנס אל דגלנו גם איש שדעתו סולדת ממנה כפי מצבה הנוכחי, גם איש שיש לו בה חיבת שאיפה וקישור פנימי גם עכשיו. התוצאות של התאגדותנו מוכרחות להביא טובה גשמית וק"ו[19] רוחנית לעיקר המטרה הציונית, כי היא תרומם את הערך הפוליטי של ישראל בעולם, בהודע לעמים שתחית תקומתנו תחית קודש היא, ושדבר ד' בפינו אמת, והוא מעודדנו למפעלי התחיה כולם.

בצעדינו הראשונים נגש מיד בע"ה להחיש עזרה מהירה לחזק ברכים כושלות של ברכי רבנן דשלהי אשר באה"ק[20] ובעיה"ק[21] ביחוד, לחזק את תופשי התורה, את הישיבות, את מוסדי הקודש כולם, ליתן עצמה והגנה חמרית לכל הבתים שמגדילים בהם תורה בארץ חמדתנו, לשכלל את הבנינים של הישיבות אם הם צריכים תיקון גשמי, לעזור גם להלבשה החיצונה של כל המחזיקים בתורת ד' כדי שיהיו מכובדים על הבריות, לתקן את הלשכות של בתי הדינים שיהיו באופן נימוסי ומכובד. מפואר לחן ולכבוד, ועל כולם להחזיק את המצב הכלכלי של תופשי התורה שיהיה בריוח ובכבוד, כדי שיהיה רוחם אמיץ בקרבם לדבר את דבריהם בשער בעוז וגבורה.

כללו של דבר רבה היא עבודתנו, וע"י[22] הכינוס של דגלנו הקדוש יתראו בקרבנו גם כוחות פוליטיים טובים שיוכלו לבאר לפני הממשלה ונגד כל העמים את טהרת שאיפתנו, ודי עמנו.

והנני בזה חותם בברכה ומצפה למכתביו מלאי ענין ומעשה בע"ה, ודי יכונן את מעשנו למען שמו, כנה"י[23] ונפש ידי"ע[24] דוש"ת[25] באה"ר,

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרע"ח - השנה תרע"ח (1917/1918)

3. שלו' - שלום
4. תו"י - תורה ויראה
5. מו"ה - מורנו הרב
6. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
7. אחדש"ה - אחרי דרישת שלומו הטוב
8. באה"ר - באהבה רבה
9. דכת"ר - דכבוד תורתו
10. כת"ר - כבוד תורתו
11. בעה"י - בעזרת השם יתברך
12. וע"ד - ועל דבר
13. כ"א - כי אם
14. ד"י - ד' ירחם
15. ואע"פ - ואף על פי
16. לע"ע - לעת עתה
17. ע"י - על ידי
18. בע"ה - בעזרת השם
19. וק"ו - וקל וחומר
20. באה"ק - בארץ הקודש
21. ובעיה"ק - ובעיר הקודש
22. וע"י - ועל ידי
23. כנה"י - כנפשו היקרה
24. ידי"ע - ידידו עוז
25. דוש"ת - דורש שלומו ותורתו

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתפו

תמצית האגרת

תאריך ומקום: (תרע"ח) - לונדון **נמען:** רשימות לתוכנית 'הסתדרות ירושלים'

'ירושלים' היא 'תנועה קיימת בישראל סבא מאז'. הציונות היא ענף ממנה, ותתוקן כשתתקרב לרוח הקודש. מוסדות הקודש וכספיהם בארץ יהיו בידי שומרי המצוות. יש לתמוך בפוליטיקה הלאומית ולייסד הסברה פוליטית ממקור התורה והנביאים; עיתונים בעברית, ביידיש ובשפות העמים; 'קרן קיימת דתית'; ישיבה עולמית גדולה בירושלים בבניין מהודר, עם סניפים; מושבות, קבוצות וחוות 'כדת משה וישראל'.

עיקרי הדברים

- 'ירושלים' - תנועה עתיקה.
- הציונות - ענף.
- ישיבה עולמית.
- קרן קיימת דתית.
- מושבות כדת.

נוסח האגרת

רשמים* להפרוגרמה של ההסתדרות ירושלים א) ההסתדרות ירושלים, איננה רק אגודה או ארגניזציה, כי אם גם וביחוד תנועה, שהיא קימת בישראל סבא מאז, והיא הולכת לחדש כעת מפעלים חדשים הנדרשים למגמתה הקדושה מעולם, לפי הצרכים המתחדשים על פי תהלוכות המצב של דורנו וזמננו עפ"י[1] עצת ה' קורא הדורות מראש.

ב) העולם הכשר ורוחו, הוא יסוד האומה כולה, כל מה שמתחדש בעולמנו לפעול לטובת האומה על ידי אגודות או סדרים שיסוד החיים של קדושת ישראל, אינו מתגלה בם בבהירות נחשבים הם כמעמדים נסמכים אל העיקר, שהוא קשר האומה כולה ע"י[2] ברית ה' וקדושת תוה"ק[3], שהיא מורשה קהלת יעקב עדי עד.

ג) התנועה "ירושלים" לא נפסקה בקרבנו, מעולם פנינו בכל הגיוננו אל ארצנו הקדושה מפני חבת קדושתה וע"פ[4] יסוד זה המשכנו את החיים בארץ ישראל, ועל פי זה היסוד מונח הוא כל מה שיתחדש בארץ ישראל גם להבא. ד) הציוניות נחשבת היא לענף מגוף התנועה הירושלמית, השוררת באומתנו מעולם, ותקונה השלם יבא על ידי מה שתתקרב במשך הזמנים יותר ויותר אל הרוח הקדוש השורר בתנועת ירושלים, הרוח של קודש ישראל לה' מעולם עד עולם.

ה) כל התאגדות שכבר נמצאת בעולמנו למטרה של בנין הארץ ברוח קדושה וחפץ הכשרות הישראלית הכל הוא נחשב להתפשטותה של התנועה הכללית "ירושלים" שהיא מעולם אחוזה בידי שומרי תורה שלמי אמוני ישראל, ומתנהלת עפ"י גדולי התורה גאונים וצדיקים מקובלים באומה וכל הכחות הטובים הנאמנים לדגלם, ודבקים בקדושתם.

ו) כל המוסדות וכל עניני כספים שיש להם יחש אל עניני הקודש באי"י[5], מוכרחים להיות עומדים ברשותם והנהלתם של שלמי אמוני ישראל, שהם הם המיסדים את המוסדות הללו, והראויים לשכללם ולפתחם ע"פ[6] רוחם העצמי. ז) אנו מחזקים את התעמולה של הפוליטיקה הלאומית שלנו בכל מה שיש לה יחש אל הבנין של האומה והארץ בערכיהם העולמיים.

ח) אנחנו קוראים ליסד לנו אגיטציה פוליטית, שתדבר אל העולם הפנימי הישראלי, ואל העולם החצון של העמים כולם, בשפה ברורה את הבעת זכיותנו על ארץ הקודש ממקור הקודש מתוך האוצר האלהי שלנו ושל כל העולם, מתוך מקור התורה והנביאים מיסוד דבר ד' הנאמן לעד.

ט) לשם המטרה הפוליטית שלנו עלינו ליסד עתונים בעברית, באידיש, ובלשונות העמים, שכולם יאדירו את התנועה "ירושלים" בכל מערכי החיים בישראל ובעמים.

* הפרוגרמה של ההסתדרות ירושלים במלואה תצא לאור על פי הסכמתה של הכנסיה הכללית הראשונה שזמנה ומקומה יתפרסמו ע"י המשרד המרכזי ומקוים אנו שתהיה בע"ה[7] בבירתנו הקדושה, ירושלים עיר הקודש תובב"א[8].

י) מוכנים אנו לגשת ליסד "קרן קיים ריליגיוזי" שיעמד בקרבנו בעבודתו הירושלמית, כמו הקרן הלאומי העומד לסייע את העבודה הציונית.

יא) בירושלים עיר הקודש מוכרחים אנו ליסד ישיבה עולמית גדולה ונהדרה, חוץ ממה שאנו צריכים לתמוך בכל הישיבות העומדות שמה ובכל ערי הקודש מכבר.

יב) הישיבה הגדולה תתיסד בתוך בנין גדול ומהודר בכבודו, ותהיה מעוטרה בכל המכשירים הנדרשים לישיבה כללית מרכזית בעד כל ישראל.

יג) הישיבה תכניס אל תוכה טובי הצעירים הנתונים לתלמוד תורה, לשם גדולתה והאדרתה מכל הכחות היותר טובים שבארץ ושבחוץ לארץ.

יד) הפרוגרמה של הישיבה תוסד ע"פ קבוצה של גדולי גאוני דורנו, באסיפה רבה של הכחות היותר חשובים בתורה בצדקות ובחכמה בישראל.

טו) האסיפה המיסדת את הישיבה תקציב את קצבת השנים שבה ישתלם התלמיד עד אשר יצא מעוטר בתעודתו הבגרותית, ע"פ חלוקי המדרגות שיוסכמו בה.

טז) ישיבות ביתר ערי הקודש ובמושבות יתיסדו לפי האפשרות בתור סניפים להישיבה העולמית הגדולה שבירושלים.

יז) מכון מיוחד יהיה בהישיבה מקצע לתלמידי חכמים גדולי מחדשים החפצים להקדיש כל ימיהם להאדרתה של תורה כל אחד במקצע שהוא נוטה ומוכשר לו, סכום קצוב של ספרים אשר תוכנם יפורט ע"פ הועד הראשי להנהלת הישיבה, ע"פ הדרישה וצורך הזמן, יהיה צריך לצאת לאור בכל שנה ע"י המכון הספרותי של הישיבה.

יח) עתון קבוע יהיה לישיבה שעל ידו יהיה קשר רוחני בין חכמי הישיבה ותלמידיה עם כל חכמי ישראל שבכל הגולה ועל ידו יתקבץ רכוש ספרותי הגון ע"י אותן המאמרים שיהיו ראויים להכנס לאוצר של קיום ע"י הדפסה מיוחדת, בספרים, שיבאו מזמן לזמן.

יט) הננו נקראים ליסד בית-דין גדול כללי בירושלים, מחובר מרבנים גאונים, גדולים בתורה, בצדקות, בחכמה, ובידיעות העולם, שע"י[9] הקיבוץ הכללי ישלים כל אחד מהם את התואר של הקבוצה הזאת עד שתהיה להוד ולהדרת קודש בישראל ובעולם.

כ) הכח המשפטי באי"י מוכרח להיות משפט התורה ע"פ בתי דינים קבועים, ורבנים מומחים ומובהקים אנשי חיל כו'[10] ככל תורת הדיינים בישראל מעולם.

כא) חברי הבי"ד[11] יהיו מהם קבועים בירושלים, ומהם יהיו נקראים על משך זמן ובכל שנה ופרק הנדרש יעשה הבי"ד הכללי, אסיפה כללית של רבנים מכל א"י[12] ומכל ארצות הגולה, קבוצה קדושה של ת"ח[13] גדולים יראי ד' וחכמי לב להועץ יחדו על העניינים העומדים על הפרק בתקון עניני הקודש, ועניני החיים הכלליים של האומה, כב) אם יתיסד איזה כח עולמי בישראל בארצנו הקדושה יהיה הכח הרבני הכללי, והכח העולמי באים לפעמים לידי ועידה כדי להתישב איך לנהל את הענינים הנוגעים בשני המקצועות העולמיים, והקדושים, באיזה יחש, ואיך להביא את הדברים למצב רצוי.

כג) התנועה הירושלמית תמשיך את כח המושך של האומה אל בית חייה, אל ארצנו הקדושה מאותו המקור החי וקים לעד ממקור הקודש, ותשתדל להגביר את כחו ולהאדיר את פעולותיו בחיים ע"י תעמולות של ספרות והסתדרויות וכו'[14]. כד) התנועה הירושלמית שואפת לרומם את כל הרוח הכללי של תסיסת תחית האומה ובנין הארץ משפלות החול, אל רוממות הקודש, לחזק את כחו על ידי מה שתשתדל שיהיה רוח זה הולך ומטהר מהסיגים הזרים שנכנסו אל תוכו עד שיהיה חוזר לאיתן טבעו, להטהרה של רוח ישראל החי בחוסן קדשו. כה) התנועה הירושלמית באה להכניס רוח חיים חיובי של גבורה ושל קדושה בכל מערכות המפעלים ההולכות ומתפתחות בקרבנו לשם בנין הארץ ותחית האומה באופן שיהיו כל המעשים וכל הכוננויות עשויים ברוח ישראל האמתי. כו) מגמתה של התנועה הירושלמית היא לכוין את כל המבטים של פזורי עמנו לכונן את חיינו בתור "עם קדוש על אדמת הקודש" שהוא נסה ודגלה של אומתנו מעולם ולהרגיל בכל מה דאפשר את הדגל של כשרי ישראל להתישב באי"י, ליסד מושבות, קבוצות של פועלים, וחוות, מבוססות על פי תקנות יסודיות בחיים הציבוריים ביחוד שיהיו ערוכים כדת משה וישראל.

כדי שתשרה שכינה במעשה ידינו והד הקול של תנועת קבוץ גלויותנו יהיה כולו אומר כבוד לשם ה' ועם קדשו ואדמת הקודש תהיה תל התלפיות אשר ממנה תצא אורה וישועה ברכה וקדושה לישראל ולעולם כולו, כמה שנאמר כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים.

---

1. עפ"י - על פי
2. ע"י - על ידי
3. תוה"ק - תורתנו הקדושה
4. וע"פ - ועל פי

5. באי"י - בארץ ישראל
6. ע"פ - על פי
7. בע"ה - בעזרת השם
8. תובב"א - תבנה ותכונן במהרה בימינו אמן
9. שע"י - שעל ידי
10. כו' - וכולי (וכן הלאה)
11. הבי"ד - הבית דין
12. א"י - ארץ ישראל
13. ת"ח - תלמידי חכמים
14. וכו' - וכולי (וכן הלאה)

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתפח

תמצית האגרת

תאריך ומקום: (תרע"ח) - לונדון **נמען:** 'צו וואס ציעלט דער דגל ירושלים' (חוברת ביידיש)

מטרת 'דגל ירושלים' כפולה. בכמות: להביא לעבודת הבניין את 'כלל ישראל האמיתי', החלק הדתי והעמוק, שאינו יכול להיכנס להסתדרות הציונית בגלל פערי השקפה. באיכות: להקים 'ישיבה עולמית' בירושלים, לצד הישיבות הקיימות, שאליה יבואו צעירים מהגולה ומהארץ לכמה שנים, ותהיה בה מחלקה לעריכת ספרים לפי צורכי הזמן.

עיקרי הדברים

- מטרה כמותית.
- מטרה איכותית.
- ישיבה עולמית בירושלים.

נוסח האגרת

עוד תפוצנה ערי מטוב ונחם יי עוד את-ציון ובחר עוד בירושלים (זכריה א' י"ז).

צו וואס ציעלט דער דגל ירושלים בעת ההיא יקראו לירושלם כסא יי ונקוו אליה כל הגוים לשם יי לירושלם ולא ילכו עוד אחרי שררות לבם הרע. בימים ההמה ילכו בית יהודה על בית ישראל ויבאו יחדו מארץ צפון על הארץ אשר הנחלתי את אבותיכם. ואנכי אמרתי איך אשיתך בבנים ואתן לך ארץ חמדה נחלת צבי צבאות גוים ואמר אבי תקראי לי ומאחרי לא תשובי. (ירמיה ג' י"ז, י"ח וי"ט).

על חומתיך ירושלם הפקדתי שומרים כל היום וכל הלילה תמיד לא יחשו המזכירים את יי אל דמי לכם. ואל תתנו דמי לו עד יכונן ועד ישים את ירושלים תהלה בארץ. (ישעיה ס"ב ו' ז') צו וואס ציעלט דער דגל ירושלים? דער אנטווארט אויף דעם איז, אז דער ציעל פון דגל ירושלים, איז א דאפעלטער, אין כמות, און אין איכות. די ערשטע זאך שטרעבט דער דגל ירושלים, צוצובריינגען דעם גאנצען כלל-ישראל, צו אונזער הייליגע ארבייט, איבערהויפט, דעם אמת'ן כלל-ישראל, ד. ה. דעם פרומען און טיעפסטען הארציגסטען טהייל פון אונזער אומה, דער טהייל וועלכער לעבט און דענקט, פיהלט און גלויבט עכט אידיש, וואס אין אמת'ן געריעדט איז ער, און נאר ער, די הויפט גראנטיע, פאר איהר ריכטיגען קיום, אין איהר ריכטיגען געשטאלט אין איהר ריינעם אייגענעם אינהאלט. אט דעם וויכטיגען אידיש גייסטיג שטארקען טהייל, פון די אומה, וויל דער דגל ירושלים, צובריינגען צו דעם גייסט ערוועקונג, און צו די ארבייט, פון דעם בנין פון אונזער פאלק אין ארץ-ישראל, אזוי ווי עס איז אונזער האפנונג אין אלע צייטען, און איבערהויפט ווי זי פארמולירט זיך איצט, ביי די בעניי-אונגען פון אונזער איצטיגער צייט.

אמת אז צו דעם וויכטיגען צוועק, אין זיין פראקטישען זינן, דיענט זעהער טיכטיג די ציוניסטישע ארגאניזאציע, וועלכע זי האט אזוינע גרויסע פאליטישע פערדיענסטען, און אנדערע קענען דענקען, אז עס וואלט אפשר געווען א גוטער פלאן אז אלע פרומע אידען, זאלען איינפאך אריינטרעטען אין די

ציוניסטישע ארגאניזאציע, כדי צו פערווירקליכען אונזער ארבייט לטובה פון דעם בנין האומה, אויף אונזער הייליגע לאנד.

עס קען זיין, אז פיעלע שטערונגען וועלכע עס געפינען זיך פארלויפיג, צו די פרומע אידען, אין אנדערע פון די ציוניסטישע קרייזען, וואלטען ארונטער-געהן אין גאנצען דורך די שטראמען פון די פיעלע טויזענדער פון אונזערע פרומע ברידער אין דעם ציוניסטישען לאגער.

דאס איז אפשר מעגליך טהעארעטיש, אבער פראקטיש ווייסען מיר, אז דאס איז אונמעגליך, די פערשיעדענהייט און די מיינונגען צווישען די פיעלע מאסען פזן די פרומע וועלט, געגען פיעלע הערשענדע שטימען אין די ציוניסטישע קרייזען, האבען געבראכט, און ברייננגען לייַדער פארלויפיג, אזוינע מיספער-טרויאונגען, און וועלכע צום בעדויערען בעזיצען מיר נאך ניט אזא קראפט וועלכע זאל קענען וועניגסטענס לינדערען זיי, און וער רעדט וועגען דעם, אין גאנצען זיי ארונטערצונעהמען. מיר ברויכען זיך פארבערייטען מיט אזא לעבהאפטען פרומען ארגאניזאציאנס-קראפט, מיט גרינדליכע פרינציפען, וועלכע דאס אליין, וועט זיין א מיטעל, אז א גרויסער פעראייניגונגס-קראפט, זאל דאך ביי אונז אויסוואקסען.

אבער פארלויפיג איז די זאך לייַדער אזוי ווייט געקומען, (אפשר דורך דעם שולד פון בייַדע צדדים, אדער אפשר אן קיינעמס שולד, נור דורך די נאטיר-ליכקייט פון פערשיעדענהייט אין מיימנגעק, אז ניט נור אין די ציוניסטישע אלגעמיינע ארגאניזאציע, איז ניט מעגליך אריינצוברענגען מיט וואסערע עס איז צופריעדענהייט דעם גרעסטען טהייל, פון די פרומע וועלט, נאר אויך אפילו אין די ארגאניזאציע פון דעם "מזרחי", וועלכער איז ספעציעל געגרינדעט געווארען, צוליעב די פרומע וועלט, איז אויך ניטא קיין מעגליכקייט אריינצוברענגען גאנץ גרויסע מאסען און פיעלע גוטע קרעפטען פון אונזערע פרומע אידען. מיט וואסערע מיינונגען מיר וועלען זיך ניט רעכענען מיט דעם פאקט, מיט צופריעדענהייט אדער מיט אונצופריעדענהייט, מוזען מיר וועגען אי, הם רייַדען. וועו מיר ווילען ערענסט טהון אונזער ארבייט, לטובה פון אונזער כלל-האומה, מוזען מיר זיך רעכענען מיט די ערשיינונגען, ווי זיי זיינען פראקטיש, אין דער ווירקליכקייט, ניט רעכענעדיג זיך אויב דער צושטאנד געפעהלט אונז אדער ניט. צי אונזער ואך איז אונז געגוג, וואס מיר ווייסען גאנץ ריכטיג אז אין דער ווירקליכקייט איז עס אזוי, אז מיר קענען אין קיין פאל ניט צובריינגען דעם גרעסטען טהייל, פון אונזער פרומע וועלט, אפילו אין פארמע פון פיעלע יחידים, און וער רעדט אין די פארמע פון פיעלע ארגאניזאציעס, צו די הייליגע ארבייט פון דעם בנין פון אונזער פאלק אין ארץ ישראל, ניט דורך דער עקזיסטירענד ציוניסטישער ארגאניזאציע און אויך ניט דורך די פערמיטלונג פון דעם "מזרחי".

אויסרעכענעדיג דעם מאנגעל, האט זיך דער דגל ירושלים געגרינדעט, וועלכער ער רופט די גאנצע פרומע וועלט צו איהר אייגענע ארגאניזאציע, מיט איהרע אייגענע מיטלען, מיט איהרע אייגענע מיינונגען, מיט איהרע אייגענע אויטאריטעטען, מיט איהרע אייגענע שטרעבונגען, צו דעם צוועק פון די גרינדונג פון דעם לעבען פון אונזער הייליגע אומה אין ארץ ישראל, נאך די ריכטיגע ווינשונגען פון די אמת'ע בעקלעהרטע און אויפריכטיגע פרומע וועלט. דאס איז דער ציעל אין דעם אנהאנג פון זיין

כמות, ד. ה. דער קוואנטיטעט, אין דעם אנהאנג פון די צאהל פון פרומע אידען, און איבערהויפט פון זייערע גוטע און שטארקע קרעפטען, וועלכע מיר קענען צובריינגען צו די הייליגע ארבייט פון דעם בנין האומה אין ארץ ישראל, דורך דעם זעלבסטשטענדיגען ארגאן פון דעם דגל ירושלים, מעהר ווי דורך אנדערע ארגאניזאציעס וועלכע עקזיסטירען שוין ביי אונז פון פריהער.

נאר נאך העכער און נאך וויכטיגער ווי דער ציעל, פון דעם דגל ירושלים מצד זיין כמות, איז זיין ציעל מצד זיין איכות, ד. ה. מצד די קוואליטעט, מצד דעם אויפלעבונגס ציעל פון דעם ריכטיגען אידישען פרומען געטליכען געדאנק, אז ער זאל אין לעבען גערופען ווערען אלס א גייסטיגער קראפט, א נשמה צו די גאנצע בעוועגונג פון אונזער תחיית-האומה בכלל, און איבערהויפט פון איהר בנין אין ארץ ישראל, וואס זיי מארשירען פאר אונז אין אונזער וואונדערליכער געגענ-ווארט פון דער איצטיגער צייט.

צוליעב דעם כבוד פון אונזער ריכטיגער פאלקם נשמה, וועלכער עס איז דער כבוד פון שם ד' אלהי ישראל, די גאנצע בעגייסטערונגס-קוועלע פון אונזער פאלקס לעבען, זיינען מיר גערופען אונזער אייביג הייליגען געטליכען ווארט צו זאגען עפענטליך, פאר די גאנצע אידישע אינערליכע וועלט און פאר די אויסערליכע וועלט פון אלע פעלקער, דעם גרויסען אייביג אמת'ען ווארט וואס ער דריקט אויס קלאהר דעם הייליגען געדאנק און בעטראכט מיט זיין גאנצע העלדישע הימעל שטארקייט, מיט זיין גאנצען אנהאנג צו אונזער צוריקקעהר אין אונזער אלטע הייליגע היים.

די טיעף געזאנענע מענשען, פון די גאנצע דענקבארע און פיהלבארע וועלט, וועלכע פערשטעהט זיך אויפצוהויבען איבער די קליינליכע אויבערפלעכליכע געדאנקען, וואס זיי שוועבען ארום אויף דעם ליטעראריישען, און אין אנדערע קרייזען פון דעם געזעלשאפטליכען מארק, פון די צייטליכע אייראפעאישע וועלט, די וואס זיינען געריכטעט צו קוקען מיט קלאהרע פערספעקטיוון אין דעם שטראמענדען צוקונפט, פערשטעהען גאנץ גוט ווי אנצורופען דעם ווערטה פון אונזער איצטיגע בעוועגונג צו ארץ ישראל, מיט אלע פאסירונגען וועלכע געהערען דערצו.

די גרויסע נשמות, אפילו פון די אלגעמיינע מענשהייט, און בפרט אונזערע אידישע גרויסע נשמות, זיי ווערען פול מיט הייליגע ליכטיגקייט, מיט אפענע אויגען זעהען זיי ווי דער דבר ד' ווענען אונזער גאולה הויבט אן פערווירקליכט צו ווערען, און וואו מיר ווערען גערופען צו שטעהן אויף די געהויבענע פאזיציע וועלכע זי פאסט פאר אונז.

צו א רענעסאנס פון אונזער גאנצען מהות זיינען מיר גערופען, מיר געהען צו א נייעם אויפלעבען, ניט נאר אין אויסערליכע שפליטערען פון אונזער מאטעריע-לען לעבען, ניין, נאר מיט אונזער גאנצער גאנצקייט פון דעם גאנצען גוף און די גאנצע נשמה פון אונזער פאלק. מיר פיהלען, און די גרויסע מענשען-וועלט מיט איהר אייד‌עלסטע קרעפטען פיהלט דאס אויך, אז אונזער ספעציעלער אויפלעבען שטראמט פון אונזער גאנצען הייליגען קוואל, ממקור ישראל, מיט די גאנצע טיעפקייט פון אונזער לעבען.

אז אין די טיעפקייט פון אלעם וואם בעווען זיך, וועגען אונזער תחיית-האומה, שטראמט דער געטליכער פלום, וועלכער פיהלט אן די הארץ פון אונזער פאלק, מיט שטארקע אויפלעבונגס-געפיהלען, וואס דער בעוואוסטזיין דערפון אליין, איז איינער פון די גרעסטע קרעפטען אין דעם פראצעס, דאס איז א זאך וועלכעס פאנגט איצט אן זעהער בולט צו ערשיינען, פאר יעדען בעזאנענעם מענשען.

ווער אבער קען דאס דעם גרויסען וואלט ריין אויסשפרעכען, ווער קען דאס פארמולירען, דעם געשטאלט פון אונזער נייען לעבען אין אונזער הייליגע לאנד און די גאנצע בינדליכקייט פון אונזער אומה, איבעראל אין גאנצען אז עס זאל פאסען צו דעם הויכען ציעל פון אונזער הויפט אידעע, ווער קען מאכען די וועגען וועלכע זיי פיהרען דערצו אויף דעם ריכטיגען הייליגען געטליכען אידישען יסוד און פארעם, - ניט קיינע אנדערע נור אונזער פרומע אידישע וועלט, וועו זי וועלט ארגאנזירט פריי און זעלבסטשטענדיג מיט איהר גאנצע פרייהייט מיט איהר גאנצען לעבענס קראפט.

דער אידישער הייליגער שטרעבונגס-וואלט קען ניט אויסגעשפראכען וועלען, נאר דורך די גאנצע אייגענארטיגע ארגאניזאציע פון די אידישע פרומע וועלט, וועלכע זי וועט זיך דערקענען ניט פאר א נאכגעצויגענעם טהייל פון אן אנדער קראפט, נאר פאר דעם ריכטיגען כח-החיים פון אונזער אומה, וואס הויכט אריין די ריכטיגע נשמה אין דעם גאנצען אינהאלט פון די אלע וועלטליכע פאלקס-בעווענגען, וועלכע ערווועקען זיך איצט ביי אונז, כדי ארויפצובריינגען אונזער תנועה פון תחיית-האומה צו דעם ריכטיגען הייליגען נאטירליכען אידישען לעבענס פונקט.

די פרומע וועלט וואס זי איז געשטאנען פון ווייטען און האט ניט אנערקענט די ציוניסטישע בעווענגונג, איז דאס נאר ווייל זי זוכט דעם עפענטליכען אידישען הייליגען גייסט אין די תחיית האומה, ווייל זי פרייזט די בעווענגונג מיט דעם הייליגסטען פרייז, און ווייל זי ווינשט אז אלע אנהענגער פון די בעווענגונג זאלען קומען צו די ארגינעלע אידישע אנערקענונג, אז ניט נור מיט דעם אייראפעאישען אלגעמיינעם גייסט אליין, און ניט נור מיט אלגעמיינע קולטור פארמען אליין, אפילו וועו זיי וועלען אויסגעדריקט וועלען מיט אונזער ליעבע העברעאישע שפראך, וואס איהר אויפלעבונג איז אונז אין גרונד אזוי הייליג און ליעב, און אויך ניט נור מיט טרוקענע מאטעריעלע געליהענע סאציאלע שטרע-בונגען, וועלכע עס מעגען זיך געפינען אין זיי זעהר גוטע און עהרענהאפטע יסודות, אבער כל-זמן עס וועט ניט אריינפליסען אין זיי דער רוח-החיים פון דעם אידישען ארגינעלען אינהאלט, איז דורך זיי אונמעגליך צו עררייכען דעם ציעל, צו קומען צו אונזער נייען לעבען, אלס גאנצע פאלק, אויף אונזער לאנד. נאר וועו מיר וועלען דעם גרונדשטיין לייגען, אונזער אייגענע ספעציעלע אידישע טהאטען-וועלט, לעבענס אנשויאונגען און געפיהלען, וועלכע אלעס שטראמט ביי אונז פון דעם הייליגען געטליכען וואלט, פון די הויכשעצונג פון אונזער הייליגען געטליכען פערמעגען, די בינדליכקייט פון אונזער פאלק צו די הייליגע געטליכע ספערע, צו די קוועלע פון די ערלייזונג פון ישראל, און צו די טרייהייט צו זיין תורה וועלכע זי איז אונזער לעבענס קוואל, דאן, נור דאן, קענען מיר זאגען זיכער, פאר די גאנצע וועלט אז מיר געהען צו זיך זעלבסט, אז מיר ציהען זיך צו אונזער ריכטיגען אייגענעם

אויפלעבונגס אינהלט, און מיר זיינען געזיכערט, אז דער אלטער שעהנער וואונדר קראפט, פון דעם גור אריה יהודה, וועט אין אונז מיט זיק גאנצען גלאנץ און עכטהייט אויפשיינען.

אבער וואר זאל דאס ענדעקען, דעם אמת'ן אינהאלט פון אונזער נייער אויפ-לעבונג? וואר זאל איהר ערקלעהרען פאר הייליג און געטליך אויב ניט אונזער פרומע אידישע וועלט? מיט איהר גאנצקייט מיט איהרע גרויסע מאסען, מיט איהרע הייליגע געטליכע וואנדער קרעפטען, וואס דאס קעז נור מגליך זיין, דוען זי איז ארגאניזירט, און די ארגאניזאציע, דאס איז די שטרעבונג פון דעם דגל ירושלים.

וועו די אמת פרומע אידישע וועלט, קריטיקירט די ציוניסטישע בעוועגונג, איז דאם ניט קיין נעגאטיווע קריטיק ד.ה. אז זי דענקט ניט דאס די בעוועגונג איבעראל האט ניט קייז וואר טה, אז עס איז אין איהר דא עפעס אבסאלוטעס שלעכטעס, אדער שעדליכעס, ניין, זי קריטיקירט איהר נור א פאזיטיווע קריטיק ד.ה. זי זאגט אז זי מוז העכער, זעהער פיעל העכער שטייגען, דען עס איז אין איהר נאך צו ווייניג אמת'יער אידישער לעבען ענדעקט, עס איז נאך צו וועניג פערעפענטליכט געווארען אין איהר דער הייליגער קראפט, וואס ער דארף זיך אין איהר ענדעקען, פערהעלטניסמעסיג מיט די גרויסע מאס, וועלכע עס איז נויטיג פאר אזא גרויסע וויכטיגע אונטערנעהמונג, וואס דארף פארשטעלען דעם ריכטיגען אינהאלט, פון די גאנצע אומה מיט איהרע אלע דורות-פערבינדונגען, און מיט איהר ריעזע-וועלטליכען און איבערוועלטליכען צונקונפט. און דער אינהאלט, אין זיין ריכטיגען ארט, געפינט זיך ניט, אין די וואכעדיגע קולטורעלע וועלט, וועו נאר זי אליין זאל זיין טהעטיג אין די ארבייט פון אונזער בנין האומה, עם איז אויף דערויף ניט גענוג דיפלאמאטישע טהעטיגקייט אליין, און אויך ניט די געוועהנליכע מאדערנע ליטעראריש, פאעטישע און נאך אנדערע אלגעמיינע מענשליכע גערעטענקייט, און זאגאר אפילו געניאליטעט אליין.

דאס אלעס איז גאנץ גוטע און ערפרעהענדע ביימיטלען, וועו זיי וועלען גוט בענוצט, שטעהען זיי צו דיענען די ריכטיגע בעוועגונג פון די אידישע נשמה מיט איהר פולע גרויסקייט, וועלכע זי דריקט זיך אוים נור מיט איהר אייביגען הייליגען קראפט, וואס עס שטראמט ביי איהר, אין איהר אייגענעם גייסט, און דאס וואס עס האט איהר געמאכט, און מאכט און וזעט נאך איהר מאכען פאר אן אומה וואס זי שטעהט פאר אן "אור גוים", פאר א הייל און הילפע פאר די גאנצע וועלט, וואס צוליעב איהר אייגענע ציעלען, און צוליעב די אלוועלטליכע ציעלען, וועלכע זיי זיינען איינע מיט די אנדערע געבונדען, מוז זי וועלען געבויט און בעקרעפטיגט אין אלע הינזיכטען מיט אלע ווירטשאפטליכע קולטורעלע און פאליטישע בעציהונגען, אויף איהר אייגענע הייליגע לאנד.

עס איז זעלבסט פערשטענדליך, אז די געדאנקען מוזען זיך אויסשפרעכען אין טהאטען וואס וואקסען פון דעם ריכטיגען אידישען געדאנק וואס וועלען פארמולי, רען דעם פארם פון די צוקונפטיגע אידישע שטאטליכקייט אין ארץ ישראל, און דעם פארם פון אונזערע אלע שאפונגען, וועלכע אונזער הייליגער גליקליכער צוקונפט וועט אונז בריינגען אויף דעם יסוד פון די צוקונפטיגע ערשיינונגען, וועלכע זיי דארפען זיך שטופענווייז אנהויבען שוין אין די נאהענטסטע צייט צו בעווייזען, און אויף זיי בעטראכטענדיג וועט געבויט וועלען דער אויספיהרליכער פראגראם פון דגל ירושלים.

דער אידעאל פון דגל ירושלים מוז גורם זיין דערהויבען דעם ווערטה פון די ציוניסטישע בעווענגונג און דעם ווערטה פון די תחיית-האומה איבעראל, אויך מיט אלע איהרע ווועלטליכע ציעלען. ער וועט אריינבריינגען א הייליגע ערפרישונג אין די אלע ארגאנען וואס ארבייטען טעכניש וועגען אונזער אויפבויאונג אין אונזער הייליגע לאנד, ער וועט ארויפציהען א הייליגען רעספעקט אויף אלע אונזערע פאלקסטהאטען.

דער לעבענס-טהוי פון דעם געטליכען ווארט, וועלכער וועט פליסען דורך די פרומע אידישע בעווענגונג אין איהר הייליגען זינן, וועט אריינבריינגען הייליגע פאעזיע און געטליכע בעגייסטערונג אין די אלע שיכטען פון די בעווענגונג, אויך וועט ער אריינבריינגען א פרידענס-געפיהל אנשטאט דעם טונקעלען גייסט פון די פעסעמיסטישע פערגיפטיגונג, וואס די וואכעדיגקייט פון יעדער בעווענגונג שטעהט אין געפאהר פון איהר אנגעגריפען צו ווערען. דען נור וואו די געטליכע ליכטיגקייט שיינט אריין אין לעבענס בעווענגונגען, דארטען ערשיינט דער הייטערער דער אמת'ער ריכטיגער הייטער און צופרידענער לעבענס גייסט. און דאס איז פאר אונז דער נויטיגסטער פראדוקט אין אונזער נייען אויפטרעטען איבער דאס ניי אויף אונזער ריכטיגען פאלקס לעבען, אין אונזער ריכטיגע היים, מיר מוזען צו דעם קוואל פון פריידען צוטרעטען. "ישמח ישראל בעושיו, בני ציון יגילו במלכם".

די ארבייט פון דגל ירושלים, ווערט פערטהיילט אויף די דריי גראנדיעזע אבטהיילונגען, פאליטישע, ווירטשאפטליכע און קולטורעלע. זעלבסט פערשטענדליך, אז יעדע אבטהיילונג גרופירט אין זיך די פיעלע צווייגען, וועלכע זיי שטעהען אין א שטענדיגען וואקסענדען צושטאנד, נאך דעם ארט פון אונזער פראגרעסירונג אין אונזער צוקונפטדיגען לעבעדיג ארגאניזירטען כלל-ישראל וואס ער שטראמט און ציהט זיך מיט זיין גייסטיגען און מיט זיין 'מאטעריעלען גאנצען מהות פון אלע גלות'ן צו ויין הייליגען לעבענס-פונקט, "מי אלה כעב תעופנה, וכיונים אל ארובותיהם".

די ערשטע זאך פון די פאליטישע ארבייט איז, דעם שטענדיגען ארויסגעבען די קלאהרע אנערקענונג פאר די גאנצע פעלקער-וועלט אז די גאנצע אומה הישראלית בכלל אנערקענט אונזער שייכות צו ארץ ישראל, פון דעם אורשפרונג פון די געטליכע קוועלע. אזוי ווי אונזער גאנצע געשיכטע איז אפענבאר געטליך, אזוי ווי אונזער שטארקע כינדונג אלם עקזיסטירענדע פאלק, מיט דעם אויפנאהמס-וואונדערליכען אופן אין דער גאנצער פערגאנגענהייט, איז זעהער געטליך געשטימט און געזיכערט, אזוי איז די געוויסהייט אז ארץ ישראל איז אונזער לאנד אויף אייביג, געגרינדעט אויף דעם אונענדליכען הייליגען געטליכען ווארט, וועלכען די גאנצע מענשהייט ברויכט און וועט רעספעקטירען, און מיט די גרעסטע הויכאכטונג אנערקענען.

מיר מוזען אריינברענגען דעם הייליגען געטליכען אינהאלט אין די פערזיכערונג פון אונזער פאזיציע אין ארץ ישראל, וועלכער ער וועט ערמונטערען די גאנצע מענשען-וועלט זיך צו דערהויבען צו א הייליגען אנהאלט אין זייערע אלע פאליטישע אינטערעסען, וואס דער אנדאכט דערפון וועלכער שטאמט פון די הייליגע אידישע נשמה, פון אונזער תורה און אונזערע נביאים. דער אייביגער הייליגער טראכט וועט זיין דער זייל און דער פעסטונג פון דעם צוקונפטיגען וועלט-פריעדען, וואס ער וועט

אנהויבען אין יעדענפאלס זיך צו בילדען, אלס רעזולטאט פון די גרויסע לייטערונג, וואס די מענשהייט בכלל און מיר אידען בפרט ווערען געלייטערט דורך די גרויסע פרובונגען פון די איצטיגע שרעקליכע מלחמה, וועלכע איינע פון איהרע גרעסטע פאקטארען איז דאך די טיעפע מענש-ליכע פערזינקונג אין די גראבע מאטעריאליזמוס און גאט-לאזיגקייט אין דעם טיעפסטען זינן פון דעם וואָרט.

און ער דער געטליכער אנהאנג וועט זיין דער "חומת אש", וועלכער וועט אריינברייננגען זיכערוהיט און רעספעקט צו אונזער צוקונפטיגען עקזיסטענץ אויף אונזער הייליגער לאנד. די אלע אנערקענונגען און די מיטלען וועלכע זיי פיהרען צו זייער ערקלעהרונג געהערען צו דעם פאליטישען טהייל פון דגל ירושלים.

דער ווירטשאפטליכער טהייל פון דגל ירושלים בעשטעהט איבערהויפט צו זארגען אז דער פרומער עלעמענט וועלכער איז באמת מיט זיין גאנצען לעבען טיעף געבונדען מיט ארץ ישראל, און איהר הייליגקייט מיט די העכסטע אידע-אליזמוס, זאל זיך וואס מעהר איינפלאנצען אין לאנד, עס זאלען שטראמען קיבוצים מיט פרומע אידען צו בעזעצען זיך אין ארץ ישראל, צו קאלאניזירען, צו פארמירען דערפער, שטעדט, קאלאניעס, פארמס, פאבריקען און געשעפטליכע אונטערנעה-מונגען. דער פרומער ארבייטער-קלאס זאל פארבערייטעט ווערען מיט גרינדונג פון מושבות פון פועלים, מיט אלע גוטע ארדנונגען. די פראקטישע וועג איז די איינציגע וועלכע זי מאכט א וועג, אז עס זאל קענען זיין גילטיג און בעפעסטיגט אין לעבען דעם איינדרוק פון דעם ריכטיגען אידישען פרומען אידעאל, וועלכער וועט ווערען דער לעבנעס-אינהאלט פון אונזער פעסטען ריעזען-גייסטיגען פאלק אויף זיין הייליגע באדען, צו די גליקליכקייט פון זיין אמתין נאטירליכען לעבען.

די קולטורעלע אבטהיילונג פערטהיילט זיך אויף די אויפהאלטונג פון אלעם הייליגעס און אלעם פרומעס וועלכע מיר האבען אין אונזער הייליגע לאנד, אנפאנגס מיט דאס וואס מיר פערמאגען פארלויפיג אין דער איצטיגער געגענווארט, צו דערהאלטען אלע פרומע אנשטאלטען, געבען זיי קרעפטען, זעהן מיט אלע מעגליכקייטען אז זיי זאלען פראגרעסירען מיט זייערע הייליגע רייכקייט אין די צוקונפט, מחזק זיין די אלע תלמידי-חכמים, וועלכע מיר פערמאגען אין ירושלים עיר הקודש שן אין אלע איבריגע ערטער פון אונזער הייליגע לאנד, זעהן צו פערשעהנערען די אלע הייזער פון תורה און עבודה, די בתי-כנסיות, די בתי-מדרשות, די ישיבות, די לאקאלען פון די בתי-דינים, די חדרים, די תלמוד-תורות, זיי זאלען האבען אן ארענטליכען שעהנעם אויסזעהן, זיי זאלען זייז אין א היגיענישען צושטאנד, זיי זאלען בליהען און שיינען אינערליך און אויסערליך, אזוי ווי עס פאסט פאר אונזער גרויסע לעבעדיגע פאלק אויף זיין לעבענס לאנד. צו בעשעפטיגען זיך מיט אלע צווייגען פון דעם חינוך דורך דעם איינפיהרען גוטע חדרים, בתי-ספר, ישיבות, נאך דעם ריכטיגען אידישען פרומען וואונש, מיט די ריכטיגע צופאסונגען צו די נויטוועניגקייט פון אונזער נייעם לעבען אין ארץ ישראל.

צן גרינדען א גרויסע וועלט-ישיבה אין ירושלים מיט זעהר א פארזיכטיגען ברייטען רייכען פראגראם, א ישיבה וועלכע זי זאל זיין אין איהר אינהאלט און איהר אנזיכט א "תפארת-בישראל", א ישיבה מיט

פיעלע אבטהיילונגען אלס פאקולטעטען אויף אלע מקצועות שבתורה, אין הלכה, און אין הגדה, און אין אלעס וואס עם איז נוגע צו דעם אידישען תורה -עבען אין דעם ברייטסטען זינן פון וואָרט.

צו גרינדען אין דער ישיבה קיבוצים פון תלמידי-חכמים גדולים, מחדשים מיט גוטע שאפונגס כוחות, צו פראדוצירען נויטיגע ספרים אין אלע צווייגען פון תורה און חכמת-ישראל, איינצואַרדענען די פריכטע פון זייערע שאפונגען מיט א גוטען סדר, צו זארגען אז די גוטע שריפטען די נוצליכע און וויכטיגע זאלען ערשיינען אין דרוק, מיט שעהנע פארמען.

און צו זארגען אז עס זאל זיין א פערבינדונג, ווי ווייט עס איז מעגליך, צווישען אלע חכמי-ישראל אין אלע לענדער, מיט די חכמי-הישיבה הגדולה, פון ירושלים, דורך שטענדיגע בריעף-וועקסלונג אין אלע מקצועות פון תורה און חכמת-ישראל, און דורך א שטענדיגע צייטשריפט וועלכע וועט ערשיינען דורך די רעדאקציאן פון אויסערוועהלטע גדולי-תורה און חכמי ישראל, וואס דורך דעם וועט זיך פערברייטערען און פערמעהרען די זאמלונגען פון די וויכמיגע שריפטען, וועלכע וועלען קענען אין בעשטימטע צייטען ערשיינען אין גרויסע פארמען. די ישיבה זאל זיך אויסבילדען אזוי הויך אין תורה און חכמת-ישראל, ביז וואנען די גאנצע אונזערע אידישע, און זאגאר אויך די פרעמדע און ניט אידישע וועלט, וועט וויסען אז דער פלאץ צו בעקומען גרינדליכע ערקלעהרונגען אויף די וויכטיגסטע פראגען אין חכמת-התורה והאמונה, און אלעס וואס עס איז נכלל אין חכמת ישראל, אין דעם טיעפסטען און ברייטסטען צווייגהאפטיגן אינהאלט פון דעם גרויסען וואָרט, איז דער צענטראל דערפון די "ישיבה" אין ירושלים. דער דגל ירושלים ברויכט צו זארגען אז עס זאל געשאפען ווערען א גרויסער "בית-דין", א ועד פון רבנים-גדולים אין אונזער הייליגע הויפט-שטאדט ירושלים, וועלכער זאל בעשטעהן פון א געוויסען בעשטימטען צאהל מיטגליעדער, וואס אין זיי זאל זיין א קאלעקציאן פון אויטאריזירטע פערזענליכקייטען אין דער אידישער וועלט.

עס זאל זיך געפינען צווישען זיי גאונים-גדולים אין תורה אין חכמה און צדקות און אין וועלט-פערקעהר, באופן אז דער גרויסער ועד, זאלשטעהן אויף אזא מצב אז ער זאל מיט דער צייט אנערקענט ווערען פון אלע שיכטען פון אונזער פאלק, און אויך פון דער אלגעמיינער וועלט, אלס די גייסטיגע קרעפטיגע קער-פערשאפט פון אונזער וועלט.

דער ועד אדער דער בית-דין, וועט לייסטען זיינע טהעטיגקייטען האנד ביי האנד מיט אונזער וועלטליכער פיהרערשאפט, וואס עס וועט אין דער זיכערער צוקונפט ביי אונז געשאפען ווערען, אין אלע זאכען, אין וועלכע די ענינים פון אונזער כלל האומה וועלען זיך נויטיגען דערצו.

די בעוועגונג פון די אלע זאכען אין זייער איינטהיילונג, אין זייערע צווייגען וועלכע מוזען זיך מעהרען און דארפען שטענדיג-פערגרעסערט ווערען, וועט פארמען די אויסגעארבייטע פראגראם פון דגל ירושלים, וועלכע עס וועט קענען ערשיינען ערשט נאך די ערשטע בערעכטיגטע אספה-כללית, וואס וועט מעגליך זיין אויסגעפיהרט צו ווערען נאך די גרינדונג פון א געוויסען צאהל פון לאקאלע ארגאניזאציעס, וואס וועלען זיך אנשליסען צום דגל ירושלים. אלזא, רבותי, פארלויפיג האלטען מיר

ביי די פארבערייטונגס-ארבייט. וועט עס איז געטריי צו דער אידעע פון דגל ירושלים, זאל זיך פערשרייבען אלס חבר, צוצוהעלפען צו אונזער הייליגע זאך.

און עס וועט געבעטען פון יעדען טרייען חבר, ער זאל ווי וויט מעגליך איז בעאיינפלוסען, יחידים, קבוצות, ארגאניזאציעס, סאסייטיס און געזעלשאפטען אריינצוגעהן אלס חברים אין דגל ירושלים.

די הויפט רעגעלען זיינען פארלויפיג פאלגענדע:

א. יעדער איד, וועלכער שטרעבט צו די פערווירקליכונג פון די אידעע פון דגל ירושלים, ד.ה. דער וואס ווינשט, אז דער יסוד פון אונזער גאולה און תחיית-האומה זאל זיין געגרינדעט אויף דעם הייליגען געטליכען פרינציפ, וועלכער ערשיינט נור דורך די קדושה פון אונזער הייליגע תורה, איז בערעכטיגט, צו זיין א חבר אין דגל ירושלים.

ב. יעדע ארטליכע אגודה, וועלכע בעשטעהט פון צעהן מיטגליעדער, מאכט זיך א יושב-ראש און פארמירט א קאמיטעט פון נאך צוויי מיטגליעדער. ג. יעדע איינציגע אגודה, איז בערעכטיגט צו שיקען א דעלעגאט צו די אסיפה-כללית, ד.ה. צו דעם קאנפערענץ, וועלכער וועט שטאטפינדען אין דעם פלאץ פון דעם "צענטראל קאמיטעט" וועלכער איז פארלויפיג אין לאנדאן. ד. וועו א סאסייטי צעהלט מעהר ווי פופציג מיטגליעדער, האט זי דאס רעכט צו שיקען צוויי דעלעגאטען.

ה. יעדע איינציגע אגודה דארף איינמעלדען פון איהר עקזיסטענץ צו דעם צענטראל קאמיטעט, צוזאמען מיט די וויכטיגע איינצעלהייטען פון איהר טהעטיגקייט, אדער וויניגסטענס פון איהרע אויסזיכטען.

. יעדע אגודה דארף יעדען חודש, צושטעלען א קורצען בעריכט צו דעם ועד המרכזי, פון די לייסטונגען וועלכע זי האט דורכגעפיהרט דורך דעם חודש. ז. פון צייט צו צייט דארפען ערשיינען שריפטען מיט דעם נאמען דגל ירושלים, דורך דעם צענטראל קאמיטעט, אין וועלכע עס וועט ווערען בעהאנדעלט דער צושטאנד פון די בעווועגונג, און אלע פראבלעמען וואס האט אן אנהאנג מיט איהרע שטרעבונגען.

יכול להיות שהפרעות רבות שהן נמצאות כעת בעד הרעיונות הכשרים באיזה חוגים ציוניים, היו בטלות ועוברות לגמרי ע"י[1] ההזרמה של הרבה אלפים של אחינו הכשרים בתוך המחנה הציוני.

אמנם זה אפשר להיות באופן תיאורי, אבל בדרך מעשי יודעים אנחנו שזהו אי אפשר, ההשתנות של המושגים, בין ההמון הגדול של העולם הכשר שלנו, נגד הרבה דעות השוררות בתוך החוגים הציוניים, הביאו ועוד הם מביאים, לצערנו, רגשי אי אמון כאלה אשר אין אנו מרוכשים עדין כח כזה שיהיה יכול עכ"פ[2] להקל אותם, ומי ימלל להסיר אותם לגמרי. אנחנו צריכים להכין את עצמנו עם כח הסתדרותי כשר, בעל תוכן חיותי עם מטרות יסודיות, כזה, שהוא לבדו יהיה האמצעי שכח מאחד גדול יצמח בקרבנו, בתקופת העתיד הקרובה עכ"פ.

אבל לעת עתה, הגיע הדבר למגנתנו למצב כל כך רחוק, (אפשר על ידי האשמה של שני הצדדים, ואפשר שאין שום אשמה מכל צד, רק על פי הטבעיות של התחלקות ההשקפות), עד שלא רק בתוך ההסתדרות

הציונית הכללית הוא דבר שאי אפשר להכניס באיזה דרך של התפיסות את החלק היותר גדול של עולמנו הכשר, אלא אפילו לתוך ההסתדרות של "המזרחי", שנוסד ביחוד בשביל אחינו הכשרים, אין עדיין שום אפשרות להכניס המונים גדולים וכחות טובים רבים של אחינו היהודים הכשרים, שלמי אמוני ישראל.

באיזו התחשבות שנתחשב עם העובדא, בהתרצות או באי התרצות מוכרחים אנחנו לדבר אודות זה. כשנרצה לעסוק בעבודתנו ברצינות, לטובתה של כלל אומתנו, אנו צריכים להתחשב עם ההופעות איך שהן בפועל בהממשיות, מבלי להתחשב אם מרוצים אנחנו עם המצב או לא. לענינינו די לנו לדעת שהדבר נכון ואמת שבמציאות כך הוא, שאין אנחנו יכולים להביא את החלק היותר גדול של עולמנו הכשר, אפילו בתכונה של יחידים מרובים במספרם, וקל וחומר בצורה של כנופיות מסודרות לעבודתנו הקדושה של בנין עמנו בארץ ישראל, לא ע"י הסתדרות הציונית הקיימת, וגם לא ע"י אמצעותו של המזרחי. בהתחשבות עם הכבדות הזאת התכונן הדגל ירושלים, שהוא קורא את כל העולם הכשר שלנו, אל ההסתדרות שלה העצמותית, עם האמצעיים שלה, עם דעותיה העצמיות, עם האוטריטטים שלה, עם שאיפותיה המיוחדות, בשביל המטרה של יסוד החיים אשר לאומתנו הקדושה בא"י[3], ע"פ[4] החפצים המדויקים של העולם הכשר האמיתי החשוב והמוצדק.

זאת היא המטרה ביחש לצדה הכמותי, כלומר בהתלות להכמות המספרית של אחינו הכשרים שלמי אמונים, וביחוד של הכחות הטובים והאמיצים שבהם, שאנחנו יכולים להביאם אל העבודה הקדושה של בנין האומה בא"י, ע"י ההסתדרות העצמותית של דגל ירושלים במדה יתרה מאשר ע"י איזו הסתדרויות אחרות שהן מצויות כבר אצלנו מקדמת דנא.

אבל עוד יותר גבוה ויותר מסוים ממה שהוא תוכן המטרה של דגל ירושלים מצד כמותה, היא המטרה שלה מצד איכותה, מצד הרוחניות, מצד מטרת התחיה של הרעיון האלהי האמיתי של העולם הישראלי הכשר, שיקרא אל החיים בתור כח רוחני פועל בתור נשמה אל כללות התנועה ושל תחית עמנו בכלל, וביחוד של בנינו בארי"[5], שהם צועדים ובאים לפנינו בההוה הפלאי שלנו של הזמן הנוכחי.

בשביל כבודה של נשמת אומתנו הפנימית, שהוא הוא הכבוד של שם ד' אלהי ישראל, מקור כל הופעת הרוח, של חיינו הלאומיים בטהרתם, הננו קרואים להגיד את האומר האלהי הנצחי שלנו, בהתגלות, בפני כל העולם הישראלי הפנימי, ובפני כל העולם החצוני של כל העמים, האומר הגדול הנצחי, שהוא מבטא בברור את רעיוננו הקדוש, ואת התחשבותנו עמו בכל מלא גבורתו ועזוזו השמימי, בכל המלוא של ההתיחסות שלו אל שיבתנו אל נוה קדשנו העתיק. בעלי המחשבה העמוקה של כל העולם החושב והמרגיש, שהוא יודע להרים את עצמו ממעל לאותה הקטנוניות ושטחיות המחשבה המרחפת בשוק הספרות הרגיל ובאיזה חוגים חברותיים של העולם האירופי הזמני, אותם שהם מכוננים להביט בתוך מערכי הבטה בהירים אל העתיד הזורם ובא מכירים הם יפה יפה, איך לקרא את שמה של תנועתנו ההוית לא"י[6] עם כל המאורעות המתיחסות לה. הנשמות הגדולות אפילו של האנושיות הכללית, ובפרט הנשמות הישראליות הגדולות שלנו, הן מתמלאות באורה קדושה, בעינים פתוחות רואות הן,

איך שדבר ד' על אודות גאולתנו הוא מתחיל להתגשם בפועל, והן יודעות להעריך אנה אנחנו נקראים לעמד בתכונת המעמד הגדול ההולם לנו.

לתחיה של כל מהותנו אנו נקראים, הננו הולכים להתחיות חדשה, לא לבד בשבבים חצונים של חיינו החמרים, לא, כי אם בכל כל תמותנו, של כל הגוף וכל הנשמה כולה של עמנו. אנו מרגישים והעולם הגדול של האנושיות בכחותיו היותר עדינים מרגיש גם הוא, שהתחיותנו האופית המיוחדה זורמת היא מכללות מקורנו הקדוש, ממקור ישראל בכל העומק המלא של תוכן חיינו. שבתוך העומק של כל מה שמתנועע אדות תחית האומה שלנו, זורם הוא השטף האלהי שהוא ממלא את לב עמנו, ברגשות תחיה אמיצים, שהידענות העצמית הזאת בעצמה היא אחת מהכחות הגדולים בתוך העסק הזה, זהו דבר שהוא מתחיל כעת להיות מופיע בהבלטה, לפני כל אדם של מחשבה.

אבל מי יכול הוא לבטא בטהרו את האומר הגדול, מי יכול הוא לצביין את התואר של אופי חיינו החדש בארצנו הקדושה וכל התקשרותו של כלל עמנו בכללות כללותו, באופן שיתאים אל המטרה הגבוהה של האידאה הראשית שלנו. מי יכול לכוין את הדרכים שהם מובילים לזה, על היסוד ועל התואר המדויק המקודש האלהי של ישראל, לא אחרים, כי אם עולמנו הישראלי הכשר, הוא, כשיסודר בחופש, ובמעמד עצמי בכל מלא חרותו, בכל מלא כח חייו. המלה השאיפתית הישראלית, אינה יכולה להתבטא כי אם על ידי ההסתדרות העצמית הכללית של כל עולמנו הישראלי הכשר, שהיא תוכר לא בתור איזה חלק נגרר מאיזה כח אחר, רק בתור כח החיים האמיתי של אומתנו שהוא מפיח את הנשמה האמיתית בתוך התוכן השלם של כל תנועותינו הלאומיות העולמיות, שהן מתעוררות כעת אצלנו, כדי להעלות את התנועה של תחית האומה בכללה אל הנקודה האמיתית הקדושה של החיים הישראליים הטבעיים לנו באמת.

העולם הכשר כשעמד מרחוק ולא רצה להכיר את התנועה הציונית, הלא זה רק בשביל שהוא מבקש את הגילוי של רוח הקודש הישראלי בתוך תחית האומה. זהו בשביל שהוא מעריך את התנועה בהערכה היותר קדושה, ובעבור שהוא חפץ שכל הנלוים אל התנועה יבאו לידי ההכרה הישראלית המקורית, שלא אך בהרוח האירופי הכללי לבד תפרח תחיתנו, ולא לבד בהצביונות הקולטוריים הכלליים לבדם, גם אם יהיו מבוטאים בשפתנו העברית החביבה, שהתחיותה היא לנו ביסודה כל כך קדוש וחביב, וגם לא רק בשאיפות יבשות חמריות חברותיות שאולות מחיים של אחרים, אלה שרשאים אמנם להמצא בהם יסודות טובים ומכובדים, אבל כל זמן שלא יוצק בהם רוח החיים של התוכן הישראלי המקורי הוא דבר שאי אפשר שנשיג על ידם את המטרה לבא למצב חיינו החדש, בתור עם שלם על אדמתנו במובנו השלם.

רק כאשר נניח את האבן היסודי, את העולם המעשי הישראלי המיוחד של עצמותנו, את השקפת עולמנו והרגשותנו אלה, שהם כולם זורמים אצלנו מהאומר הקדוש האלהי, מתוך ההערכה הגבוהה של רכושנו האלהי הקדוש, ההתקשרות של עמנו אל הספירה האלהית הקדושה, אל המקור של גאולת ישראל, ולהאמון אל תורתו, שהיא היא הנה המעין של חיינו, אז רק אז, אנו יכולים להגיד בטח לפני כל העולם, שאנו הולכים אל עצמנו, שאנו נמשכים אל התוכן האמיתי של התחיותנו העצמית, ואנחנו

בטוחים שהכח הפלאי העתיק והיפה של גור אריה יהודה יבריק לפנינו בכל מלא הדרו ויפעת עצמות פארו.

אבל מי הוא זה אשר יגלה את התוכן האמיתי של התחיותנו החדשה, מי הוא זה שיכיר אותה לקדושה ואלהית, אם לא עולמנו הישראלי הכשר בכל מלא תמותו, בהמוניו הרבים, בכחותיו האלהיים הנפלאים הקדושים, שהוא רק אז דבר אפשרי להיות מופע כשהוא מסודר, וההסתדרות הזאת זאת היא השאיפה של דגל ירושלים.

כשהעולם הכשר האמיתי מבקר את התנועה הציונית, אין זו בקורת שלילית, כלומר הוא אינו חושב שאין להתנועה בכלל שום ערך, שיש בתוכה איזה ענין של רע מוחלט, לא, הוא מבקר אותה רק בקורת חיובית, דהיינו שהיא אומרת שהתנועה הציונית צריכה להיות יותר גבוהה, הרבה מאד יותר גבוהה להתעלות ולהתרומם, כי עדיין במדה פחותה נתגלה בה ענין החיים הישראליים האמיתיים, עוד יותר מדאי פחות מהשיעור נתגלה בה אותו הכח הקדוש שהוא צריך להיות מתגלה בה, לפי אותו הערך של המדה הגדולה שהיא מוכרחה לדבר אחראי גדול ורשום כזה, שהוא צריך להציג את התוכן האמיתי של כל האומה כולה, בקשור של כל הדורות שלה, ובהעתיד הענקי שלה העולמי והממעל-עולמי. והתוכן הזה באופיו במהותו האמיתי, איננו נמצא בהעולם התרבותי החילוני, כשהוא לבדו יהיה עסוק עם העבודה של בנין האומה. על זה אין מספיקים כשרונות דיפלומטיים לבדם, גם לא כשרונות ספרותיים ושיריים של המודרניות הרגילה, ועוד אחרים מהמון הכשרונות והמעלות של יתרונות אנושיים כלליים, אפילו כשהם מגיעים עד הרוממות הגאונית שבהם. כל אלה הם דברים מאד טובים ומשמחים בתור אמצעים, כשהם נשתמשים יפה עומדים הם לשמש את התנועה האמיתית של הנשמה הישראלית במלא גדולתה, אשר היא מתבטאת רק בכחה הקדוש הנצחי שלה, שהוא זורם אצלה בתוכיות רוחה העצמי, וזה אשר עשה אותה ואשר עושה ויעשה אותה עוד, לאומה שהיא עומדת לאור גוים ולגאולה וישועה לכל העולם כולו, אשר בעבור המטרות המיוחדות שלה לעצמה, ובשביל המטרות הכל-עולמיות שהן קשורות זו בזו, מוכרחת היא להיות בנויה ומאומצת בכל התוכנים והענינים הבעלניים, התרבותיים, והפוליטיים, בכל יחושיהם אל ארצה הקדושה העצמית.

דבר המובן מאליו הוא, שהרעיונות צריכים להתבטא במעשים שהם צומחים מתוך הרעיון הישראלי האמיתי, שהם יתארו את ההתארה של המדיניות הישראלית העתידה בארץ ישראל, והצביון של כל הצורות שהעתיד המאושר שלנו יביא לנו על היסוד של ההופעות העתידות, שהן צריכות להיות מותחלות בהדרגה מיד בזמן הקרוב להתראות, ובהתחשבות עמם יבנה הפרוגרם המשוכלל של דגל ירושלים.

האידיאל של דגל ירושלים מוכרח הוא להיות גורם לרומם את הערך של התנועה הציונית, ואת הערך של תחית האומה והכרתה בכלל, גם בכל מטרותיה העולמיות, הוא יכניס טריות של קדושה, בתוך כל ההסתדרויות העובדות את העבודות הטכניות בדבר התקדמות בניננו על ארצנו הקדושה, הוא ימשך משך כבוד של קודש על כל מעבדינו הלאומיים.

הטל של תחיה של האומר האלהי, שהוא יזל על ידי התנועה הכשרה באופיה הקדוש, יכניס שירה קדושה, והתלהבות רוחנית אלהית בתוך כל השדרות של התנועה, גם יכניס רוח ששון תחת הרוח הכהה, של הארסיות של הספקנות, שהחילוניות של כל תנועה היא עומדת בסכנה להפגע ממנה. כי רק במקום שהאורה האלהית היא מופיעה בתנועות החיים, שם זורחת היא הצהלה, הצהלה האמיתית המדויקה, ורוח החיים המרוצה, וזה הוא בעדנו הענין היותר מוכרח בצעדנו החדש בחדוש של חיינו הלאומיים בדיוקם, בנונו המוחלט, אנחנו מוכרחים לצעד אל המעין של הגילה, "ישמח ישראל בעושיו בני ציון יגילו במלכם".

העבודה של דגל ירושלים מתחלקת היא לשלשת מחלקות חטיביות, לפוליטית, עבודתית, ותרבותית. מובן מאליו שכל מחלקה, תסכם את הענפים הרבים שהם עומדים במצב של גדול תדירי, ע"פ המדה של התקדמותנו בהעתיד של הכלל-ישראל המסודר החי, שהוא זורם ונמשך בכל אופיו הרוחני והחומרי מתוך כל הגלויות אל נקודת הקודש של חייו. "מי אלה כעב תעופנה וכיונים אל ארובותיהם".

הענין הראשי של העבודה הפוליטית שלנו היא, התוצאה התמידית של ההכרה הברורה לפני כל העולם של העמים, שכללות האומה הישראלית בכללה מכרת היא את שייכותה לארץ ישראל מתוך הנביעה של המקור האלהי, כשם שקשורנו האמיץ בתור עם מצוי, עם ההצטינות הנפלאה של כל עברנו, הוא מאד מוסכם אלהי ומובטח, כשם שהודאיות שארץ ישראל היא ארצנו לעולמים מיוסדה היא על האמרה האלהית האין קצית, אשר כל האנושיות צריכה והיא עתידה להיות מכבדת, ובגודל רוממות הכבוד להכיר, אנחנו חייבים להכניס את התוכן הקדוש האלהי בתוך הבטחון של מעמדנו בא"י, שהוא יעורר את כל העולם האנושי להתרומם לאחיזה קדושה בכל הענינים הפוליטיים שלהם, מה שההתכונות מזה שהיא נובעת מתוך הנשמה הישראלית הקדושה מתוך תורתנו ונביאנו, זה המחשב הקדוש, הנצחי, היה יהיה העמוד והמבצר של שלום העולם העתיד, אשר יוחל בכל אופן להתפתח בתור תוצאה של המצרף הגדול, שהאנושיות בכלל ואנחנו ישראל בפרט הננו נצרפים ע"י המסות הגדולות של המלחמה האיומה העכשוית, שאחד מהגורמים הגדולים שלה היא השקיעה העמוקה של האנושיות בהחמרנות הגסה, ועזיבת האלהים בעמק המובן של המלה.

והיא, אותה ההתלות האלהית של הפוליטיות שלנו, תהיה ה"חומת-אש" אשר תכניס בטחון וכבוד אל קיומנו העתיד על ארצנו הקדושה. כל ההכרות הללו והאמצעיים שהם מובילים אל התבארותם, הם שייכים אל המחלקה הפוליטית של דגל ירושלים.

הצד העבודתי של דגל ירושלים כולל הוא ביחוד לדאג, שהיסוד הכשר של עמנו, שהוא באמת בכל כללות חייו, אגוד עמוק עם א"י[7], ועם קדושתה, באידיאליות היותר נערצה, שהוא יהיה בכל האפשרי יותר ויותר מתנטע בארץ, שיהיו זורמים קבוצים של אחינו היהודים הכשרים להתישב בא"י, לכונן מושבות, ליסד חוות, ערים, כפרים, בתי חרשת, וקבלניות מסחריות, השדרה של הפועל הכשר תתכונן ע"י מושבות של פועלים, בכל המכשירים הטובים הדרושים לזה. הדרך של התכונה המעשית היא היחידה שהיא סוללת את המסלה שיהיה הרושם של האידיאל הישראלי הכשר מכונן ומבוצר בחיים,

שהוא יעשה את תוכן החיים של עמנו העז בענקיות רוחו על אדמת קדשו להצלחתו הטבעית לאמתתו. המחלקה התרבותית היא מתענפת על הקיום של כל קודש, וכל מה שהוא כשר, מכל מה שיש לנו בארצנו הקדושה, החל עם מה שיש לנו לעת ההוה, להחזיק את כל המוסדות הכשרים, לתן להם עצמה, להשתדל בכל האפשריות שיתקדמו בעושר הקודש שלהם בעתיד, לחזק את כל תלמידי החכמים שיש לנו בירושלים עיר הקודש, וביתר המקומות של ארצנו הקדושה, לראות איך לפאר ולהדר את כל הבתים המקודשים לתורה ועבודה, את בתי הכנסיות, בתי המדרשות, הישיבות משרדי בתי-הדינים, בתי התלמוד-תורה, ועוד, שיהיה להם חזות נאה והגון, שיהיו מתאימים עם התביעות ההיגיניות ומצב הבריאות, שיפרחו ויזהירו מבית ומחוץ, כמו שהוא ראוי והגון בעד עמנו הגדול החי בארץ חייו.

להתעסק בכל ענפי החנוך ע"י ההתיסדות של חדרים טובים, בתי ספר, ישיבות, עפ"י[8] הדרישה של הכשרות הישראלית לאמתתה, עם ההתאמה המכוונה להצרכים של חיינו החדשים בארץ ישראל.

ליסד ישיבת-עולם גדולה בירושלים, בפרוגרם ממולא בזהירות, ורחב ועשיר בתוכנו, ישיבה כזאת שתהיה בתוכנה ובחזותה לתפארת בישראל, ישיבה בעלת הרבה ענפים, בתור מחלקות על כל המקצעות שבתורה, שתהיה מקפת את כל התורה כולה שבכתב ושבעל פה את ההלכה וההגדה, וכל מה שהוא נוגע לחיי התורה בישראל במלא רוחב המובן של המלה.

לכונן בהישיבה קבוצים של תלמידי-חכמים גדולים, מחדשים, בעלי כחות יצירה טובים להמציא ספרים נצרכים בכל ענפי התורה וחכמת ישראל, לכונן את פרי יצירתם בסדר הגון, לדאג שהכתבים הטובים הנדרשים, והמצויינים ביחוד, יופיעו בדפוס בתבניות יפות ומהודרות.

להשתדל שיהיה נמצא קשר יחשי בכל האפשרות בין כל חכמי ישראל בכל הארצות עם חכמי הישיבה הגדולה שבירושלים, ע"י חליפות מכתבים תדיריות, בכל מקצעות התורה וחכמת ישראל, וע"י[9] עתון תמידי שיופיע ע"י העריכה של בחירי גדולי תורה וחכמי ישראל שבהישיבה, ועי"ז[10] יתרחב ויתרבה ג"כ[11] הקיבוציות של הכתבים המצוינים, שיהיו לספרים חשובים שיצאו לאור לזמנים מיוחדים בתכניות גדולות, הישיבה תתפתח במדריגה כל כך גבוהה בתורה וחכמת ישראל, עד אשר עולמנו הישראלי, וגם העולם הנכרי הבלתי ישראלי ידע שהמקום המיוחד להשיג ברורים מיוסדים, על השאלות היותר עיקריות בחכמת התורה והאמונה, וכל מה שהוא נכלל בחכמת ישראל בתוכן היותר עמוק ורחב ומתענף של המלה הגדולה הזאת, שהמרכז לזה, היא הישיבה בירושלים.

הדגל-ירושלים צריך לדאוג שיתכונן בית-דין גדול, ועד של רבנים גדולים, בעיר הראשית הקדושה שלנו ירושלים, שיהיה כולל בתוכו מספר רשום וידוע של חברים שבתוכם תתכנס קבוצה של אנשים בעלי סמך ובעלי צורה, בהעולם הישראלי.

שימצאו בתוכם גאונים גדולים בתורה, בחכמה ובצדקות, ובהתהלכות העולם והחיים, באופן שהועד הגדול הזה יהיה עומד על מצב כזה, שיהיה בהמשך הזמן מוכר אצל כל השדרות של עמנו, וגם אצל העולם הכללי, בתור הכנסיה הרוחנית המאומצת של עולמנו.

הועד או הבית-דין יכונן את מפעליו בצורה הדדית עם הנהלתנו העולמית, שהיא תתכונן אצלנו בעתידנו המובטח, בכל הדברים שהענינים של כלל האומה יהיו דורשים את ההדדיות הזאת, התנועה של כל אלה הדברים במחלוקותיהם בענפיהם, שהם מוכרחים להיות מתרבים, ושהם צריכים תמיד להיות הולכים ומתגדלים, יתאר הפרוגרם המשוכלל של דגל ירושלים אשר יוכל להופיע רק אחרי האסיפה הכללית המאושרת הראשונה ושהיא תוכל לצאת אל הפועל אחרי ההתיסדות של סכום הגון של הסתדרויות מקומיות שיתכנסו יחד אל דגל ירושלים.

בכן רבותי לעת עתה הננו עומדים אצל עבודת ההכנה, מי שהוא נאמן להאידיאה, של דגל ירושלים יכתיב את עצמו בתור חבר, לעזור לענייננו הקדוש. והנה נדרש מכל חבר נאמן שישפיע בכל האפשרות שלו, על יחידים, קבוצות, הסתדרויות, אגודות וחברות, שיכנסו בתור חברים אל דגל ירושלים.

התכונות הראשיות הנם לעת עתה, אלה:

א. כל איש ישראל שהוא שואף להתגשמות האידיאה של דגל ירושלים, דהיינו מי שהוא חפץ שהיסוד של גאולתנו ותחית האומה שלנו, יהיה מבוסס על המכון הקדוש האלהי, שהוא מופיע רק ע"י קדושת תורתנו הקדושה הוא מוכשר להיות חבר בדגל ירושלים.

ב. כל אגודה מקומית שהיא מכילה עשרה חברים, עושה לה יושב ראש ומציבה ועד של עוד שני חברים לפחות.

ג. כל אגודה יחידית היא מורשה לשלח דיליגט להאסיפה הכללית שהיא האסיפה שתמצא מקומה בהעיר של הועד המרכזי, שכעת הוא בלונדון.

ד. כשאגודה מונה מספר חבריה יותר מחמשים יש לה הזכות לשלח שני דיליגטים.

ה. כל אגודה מקומית צריכה להרשים את מציאותה אצל הועד המרכזי, ביחד עם זה, תודיע את הפרטים החשובים של פעולותיה, ולפחות את מה שהיא חושבת לפעול.

ו. כל אגודה צריכה להעמיד בכל חודש התודעות קצרה להועד המרכזי.

מהענינים שהוציאה אל הפועל במשך הזמן של החודש.

ז. מזמן לזמן, צריכות להופיע חוברות בשם "דגל ירושלים" ע"י הועד המרכזי, שבהן יתואר המצב של התנועה וכל הפרובלימים שיש להם התלות עם שאיפותיה.

ח. כל חבר בגיל של שמנה עשרה שנים, נחשב לחבר מאושר ב"דגל ירושלים". ט. צעירים יכולים ליסד קבוצות מיוחדות בשם "צעירי-ירושלים" בהתקשרות עם ההסתדרות הכללית של הדגל ירושלים.

י. נשים יכולות ליסד אגודות תחת שם "בנות ירושלים" גם צעירות יכולות ליסד חבורות בשם "צעירות ירושלים" ע"י התודעות של הועד המרכזי. יא. כל אלה האגודות של החבורות, ובכללן אגודות הנשים, הצעירים והצעירות, משלמות את דמי-חבר שלהן, אל הועד המרכזי, על פי ההערכה של ברור המצב

אשר יתברר בין העומדים מצדם, ובין הועד המרכזי. יב. הועד ישיב לכל אחד על כל השאלות שיש להן איזה שייכות עם הענינים של דגל ירושלים.

יג. בכל עונה צריכה להיות אסיפה כללית של כל הדיליגאטים, וחברים, בתור הכנסיה הגדולה של "דגל ירושלים", ואנחנו מקוים שבעתיד הקרוב יהיה מקום הכנסיה בעירנו החביבה והקדושה, ירושלים עיר הקודש תבנה ותכונן במהרה בימינו אמן.

בתקוה הגדולה אשר צור ישראל וגואלו, הבוחר בירושלים ושוכן ציון, יצליחנו בקבלנותנו, הננו חותמים לעת עתה את ההרצאה של ההודעה על דבר המטרות של דגל-ירושלים.

בהתקוה לההופעה המהירה של היום הגדול והאורי, ומהנביא הקדוש ציין אותו בהמלים הגדולים והקדושים הללו.

והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים, והשתחוו לד' בהר הקודש בירושלים. (ישעיה כ"ז[12] י"ג).

קול הקורא מאת הרבנים שליט"א[13]

לעולמנו הנכבד, של שלמי אמוני ישראל אנחנו הרבנים חתומי מטה, מרימים בזה, את דגלנו הקדוש דגל ירושלים, אשר נתכונן ע"י השתדלותו של כבוד הרב קוק שליט"א, לפני כל העולם הישראלי, הננו מוצאים מוצלח מאד את הרעיון הקדוש לאמץ ולקדש את תנועתינו של תחית האומה ובנינה על אדמתנו היקרה והקדושה, על ידי הכח של דגלנו הקדוש דגל ירושלים.

העינים של כל עמנו הקדוש ועיני כל האנושיות מוכרחות הן להפתח בהזמן הנפלא הנוכחי, להכיר איך היד האלהית החשופה מנהלת אותנו, עד כמה כל המאורעות של העולם הנן מכוננות כולן להקים את אשר החליט האמר האלהי ע"י תורתינו הקדושה, ועל ידי נביאנו הקדושים. הצעדים של "אתחלתא דגאולה" מתחילים המה להיות כבר מורגשים, והאהבה האלהית לעם קדשו מתחילה היא להגלות ברשמים של גאולה, תנועתנו הלאומית לתחית האומה, ובנין הארץ מוכרחת היא להיות מוארת בשלהבת של אמונה ושל קדושה, בהרוממות של התשובה אל היהדות המלאה.

החפץ, והבטוי וכל המפעלים המעשיים, שהם מוכרחים לאותה ההסכמה הקדושה שהיא תחיה ותפאר את כל כחותנו הישראלים, מוכרחים הם להתבטא על ידי העולם הקדוש, של שלמי אמוני ישראל, ברגשותיו הקדושות והנמרצות. ובשביל כך מוכרחים אנחנו כולנו להתאחד לאגודתנו העולמית הגדולה, על ידי ההסתדרות ירושלים, אשר היא תקדש ותרומם בכחה העצמי, בעומק הרישום של תום יהדותה, את כל כחותנו שהם עובדים לשם המטרה של תחית האומה ובנין הארץ, על ארצנו הקדושה בכל גוניהם, בכן מבקשים אנחנו מכם אחינו האהובים, באו כולכם והתכנסו נא, בתוך הסתדרותנו הקדושה, "הסתדרות ירושלים" הרימו את הדגל הקדוש "דגל ירושלים". בכל החוגים שלכם ועל ידי הכח הקדוש של ההסתדרות "ירושלים", של בחירי שלמי אמונים, יתרומם ויתקדש לעיני כל העולם הישראלי וכל העולם האנושי, גם דגל ציון, ענינינו הלאומיים העולמים יעוטרו בריוח

גדול בכבוד ואומץ, וברכת השלום תתפשט על כל השדרות של אומתנו היקרה שהיא תהיה מקור הברכה והשלום בעד כל העולם.

התחזקו אחינו שלמי אמונים בגדל רוח, בעומק רגש יהדותי, שאו בגאון במרץ, את דגלנו הקדוש "דגל ירושלים" תנו לעמנו אומץ אלהי, קדשו את שם קדוש ישראל וגואלו, התאחזו בתורתנו הקדושה לבנות בכחה את הדרך על גאולתנו המתעתדת לבא, במהרה בימינו אמן.

הרבנים מלונדון והמדינה

לונדון

מאיר צבי יונג, שמריהו יצחק בלאך, צבי הירש פערבער, מרדכי צבי שווארץ,

מאיר צימרמאן

ליעדז

ישראל חיים דייכעס, צבי הירש הורוויץ, נחום הכהן סינזון, יהודה ליב אסטרינסקי

מאנטשעסטער

ישראל יעקב הכהן יפה, משה יצחק סגל, מנחם מענדיל יצחק בערמאן אהרן ראובן טשארני, בירמינגהאם דוד ראבינאוויץ, סונדערלאנד משה נאמיאט, גייטסהעד יחיאל מאיר סאנדעלזאן, ניוקאסעל עוד רבנים גדולים ואנשי שם במדינה זו ובמדינות אחרות עומדים בהכרה גדולה בהתקשרות נאמנה לתנועתנו הקדושה התנועה "ירושלים" אמנם כעת נכתבו פה אותם הרבנים אשר הזדמנו עמנו פנים אל פנים והביעו את רגשי אהדותם הקדושים לענינו הקדוש.

חזקו אחים חביבים את הסתדרותנו הקדושה, הרימו את דגלנו הקדוש, דגל ירושלים.

בברכה מהבוחר בציון ושוכן ירושלים,

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

הערה על דבר יסוד הישיבה העולמית בירושלים הנני מוצא לנכון לבאר את תוכן הרעיון של יסוד הישיבה האמורה במטרותנו. גדול מאד הוא הערך, של הישיבות הקיימות בירושלים, וביתר ערי הקודש, אוצרות קודש הן לנו, הרבה גדולי תורה, גאונים, צדיקים, וחכמים מצוינים נתנו לנו הישיבות הללו, ועלינו החובה להגדילן ולהאדירן, להוסיף להן עצמה, ולפאר את כבודן. אמנם התוכן של הישיבה היחידה, שחובתנו היא הולכת ומתגדלת, להוסיף עתה בתור אחד מהצרכים היותר גדולים וקדושים של כלל עמנו, היא ישיבה עולמית, כלומר לא ישיבה רק בעד בני ירושלים לבדם, או רק בעד בני ארץ ישראל בכלל לפי הערך של הקבוץ הישראלי שבתוכה, כי אם כללית. כי עלינו להתחשב עם המציאות האפשרית, שחלקים גדולים ורבים מאומתנו יהיו עוד פזורים בארצות הגולה, עד התור אשר גאולה שלמה תופיע, ולציון יבא גואל צדק, משיח צדקנו שיגלה ויראה במהרה בימינו. ועד העת ההיא אנו חייבים לעשות את ארצנו הקדושה בכלל ואת עיר קדשנו בפרט, לא למרכז רוחני, של חיי החול

לכל הסתעפותיהם, בזה לא נתן כלל לעמנו, ולא לעולם כולו, את אמתת צביון החיים שאנו צריכים ועתידים לתן להם.

כחנו הגדול בסגולת קדושתנו הוא מונח, ועל ידי הארת אור תורתנו הוא מתגלה.

על כן לא למרכז רוחני סתמי אנו צריכים לעשות את ארצנו הקדושה ואת עיר קדשנו, כמו שגלו פנים שלא כהלכה בזה אנשים אחרים, כי אם למרכז קדוש, צריכים ועתידים אנחנו לעשות את בית חיינו, ולשלמות קדושת המרכז אשר יופיע חיי קודש גם על כל פזורי הגלויות, צריכים אנחנו שהכחות הצעירים היותר טובים והיותר מקודשים לקדושתה של תורה שבעמנו, הם יתועדו עמנו להתגדל באור תורה בתוך הישיבה הגדולה, הישיבה העולמית, שאנו שואפים שעל ידי התעמולה של הסתדרותנו הקדושה, ההסתדרות "ירושלים", תוסד בכל הדר שכלולה בעיר קדשנו, ירושלים, והיה יהיו הישיבות הקיימות בעיר הקודש מאז, עומדות בצביונן, ומוסיפות פאר והדר לכל אלה מבני ציון, החפצים לקבע את עצמם באהלה של תורה לכל ימי חייהם, ולהשאר בקביעות על אדמת הקודש, והישיבה העולמית תהיה למקום הקבוץ של כל הכחות הצעירים מפזורי הגולה, או מבני ארץ ישראל אשר ירצו באביב ימיהם להשתלם במשך איזה שנים בלמודם בתוך הישיבה העולמית. ואחר מלאת הזמן הקצוב שיהיה לכל צעיר שיכנס בהישיבה, יצא ממנה לעבוד את עבודתו בחיים, כל אחד ואחד לפי כשרונו וגורלו. חוץ מתלמידי חכמים יחידים, אשר יהיו שייכים להקבוצה העובדת בעריכת הספרים הנדרשים לפי הזמן, המה יהיו יכולים להשאר במחלקה זו בלא קצבה מוגבלת.

והבוחר בתורה ובציון וירושלים, יופיע על עצתנו, אמן,

---

1. ע"י - על ידי
2. עכ"פ - על כל פנים
3. בא"י - בארץ ישראל
4. ע"פ - על פי
5. בארי"י - בהארי"י - רבי יצחק לוריא
6. לא"י - לארץ ישראל
7. א"י - ארץ ישראל
8. עפ"י - על פי
9. וע"י - ועל ידי
10. ועי"ז - ועל ידי זה
11. ג"כ - גם כן
12. כ"ז - כל זה
13. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתצ

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ו סיון תרע"ח - לונדון **נמען:** אחיו, הרב שאול חנה

'ריש מילין' - גם 'הלשון החתום שבו יש בו סגולה'. הרב קוק יודע שיידיש לא תתקבל בארץ, אבל בגולה צריך לדבר בשפת ההמון, ואין ביטוי שמדבר אל הלב כמו 'פרום' ביידיש. החוברת השנייה עושה רושם. הרב קוק שואל על 'ועד הרבנים' בירושלים ועל התנהגות 'השלוחים' (המשלחת) כלפי המוסדות, ומבקש לחזק את הקשר עם אנשי הרוח בארץ. 'המזרחי' יוכל להיכנס, 'אגודת ישראל' תלך שלובת יד, ועם הציונות - אחווה. הרב קוק שואל על כספי הישיבה, על הרבנות ביפו ועל המשפחה.

עיקרי הדברים

- 'ריש מילין' - סגולת הלשון החתום.
- יידיש בגולה.
- שאלות על הארץ.
- יחס לתנועות.

נוסח האגרת

ב"ה[1], כ"ו סיון תרע"ח[2].

אחי יקירי וחביבי הרשחה"ק[3] שליט"א[4], ורעיתך הכבודה תחי'[5], וצאצאיך היקרים, כולם יתברכו בכט"ס[6] לאוי"ט[7] ברב טובה וברכה.

אחי מחמדי, אין לי די מילין להודות לך על מכתבך היקר המפורט מיום י' אייר, ישר כחך, וכה תוסיף בטובך לשמחני תמיד בדבריך היקרים, ותקח לך מועד לברר לי את כל הנעשה כעת באי"י[8] בכל המעמדים השייכים לעניני הכלל והפרט, וכעת אכתוב לך על סדר מכתבך היקר.

שמחתי בהודעתך כי הנך משים לב להי"ראש[9] מילין", אקוה שכל מה שיוסיף כל ישר לב להגות בו לפרקים, יחשפו לו אוצרות חיים באור דעה והשכלת קודש, ואפילו הלשון החתום שבו יש בו ג"כ[10] סגולה, להאיר אור עליון על כל המשננו בטהרת רעיון, כי מתנת חנם חנני בו ד' מאוצרו הטוב, שנאמר עליו וחנותי את אשר אחון, וכמו שדרשו חז"ל[11], אע"פ[12] שאינו כדאי, ומה גדלו חסדי ד'. גם אנכי ידעתי שלא יסכן הלשון הזרגוני באי"י, אבל ההכרח יאלצני פה בגולה לדבר דברי אל ההמון הרחב, ששפת קודש אינה מובנת לו, ולפי המצב בגולה לפעמים יוצאים מן הלב דוקא בלשון-הגלות, דברים לפי טבעם, מה שלא היו אפשרים להתבלט בעינם אם היו יוצאים בלה"ק[13], ועד הנה לא מצאתי מבטא מדבר כ"כ[14] אל הלב באמת, כמו הפעל "פרום" הזרגוני, לכל נטיותיו. בכ"ז[15] אקוה בעז"ה[16], שאקח דברים ע"ד[17] התוכן של ההסתדרות "ירושלים" גם בשפתנו הקדושה, החוברת השניה עם הקו"ק[18] הולכים ועושים רושם גדול, הלבבות מתעוררים, וגדולים וחשובים שהיו עד כה עומדים מרחוק באים ומתקרבים בהתלהבות.

אמנם הרבה תלוי הדבר בהיחש הרומם שיראו לזה מא"י[19] עצמה.

אקוה שתכתב לי בבירור איך היא התכונה של "ועד הרבנים" שבירושלים, הלא דבר משמח הוא שהכחות הפזורים של הקהלות השונות נתועדו יחד, ואיך הם מתיחשים לועד העיר, והאחרון אליהם.

מאד אני צריך לדעת בבירור איך התנהגו "השלוחים" מפה למוסדותנו הקדושים ובתי הת"ת[20] והישיבות, וכמו כן להמוסדות הנמצאים לכה"פ[21] בידי היראים כהבקו"ח[22] ומוש"ז[23]. חושש אני שאין חרדינו היקרים מכירים את כח עצמם כמה גדול הוא בע"ה[24] אם רק יתרוממו להכיר את גדולת ערכם בעולם, ויתעלו לקחת מהלך של רוח איתנה, והגות דעה ועצה מקפת, בדעת ד' ועולמו.

בשביל תוצאות מעשיות בא"י, ביחוד ע"ד המטרות היסודיות שבהחוברת, צריכים מאד להשתדל שיהיה הקשר שביני ובין כל השדרות של אנשי הרוח והלב הכשרים שבא"י[25], ובין העומדים בראש כל תנועה וכל מוסד, קבוע יפה, ואז יש לקוות בע"ה הרבה לטובה.

כעת צריכה ההשתדלות הראשונה להיות, להרבות תעמולה ליסוד ההסתדרות "ירושלים", דוקא בהטיבה בפני עצמה, כמו שמבואר הטעם בזה כבר בהחוברות. והרבה יותר מזה עוד עומד להתבאר, ובזה תלוי הצלת המעמד כולו, אפילו התפקידים של חול וכל שאיפותיהם הטובות תלויים הם הרבה ביסוד זה של ההסתדרות הכללית, הנשואה ע"י[26] דגל "ירושלים". צורת הקודש מוכרחת להיות מובלטת ונשואה על נס בתנועתנו הלאומית, מכל הצדדים והשאיפות כולם באיזה צד שנפנה, הולך ההכרח הזה ומתגבר. גם "המזרחי" יוכל להכנס לתוך ההסתדרות, ו"אגודת ישראל" תוכל ללכת עמה שלובת יד בכל מהלכיה, ועם הציונות הכללית תעמד תמיד במעמד של אחוה, ושל השפעה אצילית.

הנחת את רוחי, בהודעתך ממצבך הפיננסי, ושת"ל[27] תקוה נשקפת שתשוב לאיתן מעמדך, ודי יצוה עליך את ברכתו בתוספת מרובה, בעזרתו מקודש. ע"ד תמיכת הורינו היקרים שי'[28], אנחנו שולחים לפי ההשערה, אבל אם ח"ו[29] אין מספיק להם, הואיל נא אח יקר והשתדל למלאות את מחסורם, ואם יהיה הסכום כבד עליך, כתוב נא כמה שיהיה בדעתך לקבע על חשבונינו, ונשתדל בל"נ[30] למלאות באה"ר[31].

מהמצב של הת"ת ביפו הייתי חפץ לדעת בפרטיות, הם השמיטו את הכתבת של בית המלאכה מהמכתבים החדשים. בצד אחד אני שמח על רוח התם המתנוסס בזה שלא להטעות את הבריות, בדבר שאינו נמצא, אבל מצד שני חושש אני שלא יתרשלו מהקמת בית המלאכה, ובאמת הוא נחוץ הרבה מאד, וכעת עוד יותר מהשנים הקודמות. עלינו לדעת כי להציל את ההמונים מטמיון רוחני, אפשר רק ע"י חינוך של מלאכה תחת השגחה הגונה בעניני היהדות, להריחם בריח תורה וקדושת ישראל, וגם במה שנוגע לחפץ המתנדבים בין אנשי המעשה בגולה ודאי דבר בית המלאכה הוא דבר יסודי.

רב תודות לך אח יקר על כל מה שהודעתני מבנותי היקרות שיחיו, ומה מאד אשתוקק שיתפתחו בדרך נאה והגון, ברוח של מוסר יפה, בטעם טוב ואצילות, ובבריאות הגוף והרוח. אקוה שהשי"ת[32] יעזרנו על כל הנצרך. מובן הדבר שאם הייתי מטבעי עלול לכספים, היה לי פה ביותר ריוח, אבל את תכונתי א"א[33] לי לשנות, וההתרחקות מכספים פועלת את פעולתה כנהוג, בכ"ז חזקה היא תקותנו שיזמין

השי"ת[34] לנו על כל הנדרש בהכרח. והנה אנחנו נכתוב לה בע"ה שתעשה כעצתך, ובטובך תתענין במצבן כראוי ובישוב הדעת תעיין בזה, ותכתב לנו מכל דבר בפרטיות.

אנכי כתבתי לבתי שתודיעני ע"ד הספרים שלנו אם הם קיימים, והיא כתבה לנו שהם בעינם, ובטובך תברר לי את המצב, וגם ע"ד הכתבים שלי אם הם כולם שמורים, ישנם איזה מספר של כרכים בלתי מסודרים, וחוברות קטנות בטח ידעת מהם בכללות, ואולי בפרטיות, ת"ח[35] אתן לך אם תודיעני בטובך מכ"ז. מה מאד ישמח לבי אם צאצאיך היקרים היכולים כבר לתפוש עט בידם יכתבו לנו בעצם ידם מילים אחדים, וגם אלטע תחי' ראוי שתכתב דברים אחדים ביחוד תשמח בזה הרבנית תחי'.

והנה לפי הערך ערכתי לפניך בזה דברים מבוררים על איזה פרטים שעלו ברעיוני ע"פ[36] סדר מכתבך היקר, ואתה תוסיף בע"ה להציע ולברר ולעורר על עוד פרטים מהנדרש לעניני המצב, ומה מצבם של יקירנו, איך מתפרנסים, ר'[37] יוסף ויונה, פסח, ושמואל ומשפחתם שיחיו, ההתחיל שמואל כבר לעשות איזה עסק, והרא"מ[38] סלוצקין שיחי'[39] הישוב ליסד את בית החרושת?

ואיך עומד הוא ענין הכספים שהם מיוחדים בעד ישיבתנו, מהם נמצא סכום ביד רפאל שיחי', ואיזה סכום מונח כמדומה בהבנק, העומדים הם בחזקת קיום? ומצב הרבנות ביפו והמושבות איך הוא? אקוה שהכל תברר לי. והנני בזה חותם בברכה ובצפיית ישועה, וברכת ד' על עמו ונחלתו בקרוב, ונזכה לחזות פני כולכם וכל מחמדנו בשמחת לבב על אדמת הקודש. כנה"י[40] ונפש אחיך דבק באהנ"פ[41],

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

נ.ב. בשביל בגדים שלחנו לבחינה, אם נקבל ידיעה שבא המשלוח נשתדל בל"נ, לשלח עוד, כמו כן שלחנו כעת מעט כסף, וחוץ מזה המחינו ע"י מר פעניגשטיין שאקוה שימסור כראוי, ואנחנו נשלם בזה לבנו היושב פה. הרבנית תחי' דו"ש[42] כולכם.

הנ"ל

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרע"ח - השנה תרע"ח (1917/1918)
3. הרשחה"ק - הרב שמואל חיים הכהן קוק (אחי הרב)
4. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
5. תחי' - תחיה
6. בכט"ס - בכל טוב סלה
7. לאוי"ט - לאורך ימים טובים
8. באי"י - בארץ ישראל
9. להי"ראש - להרב רבי שמות שמתחילים באותיות א, ש (למשל: אברהם + שמואל) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
10. ג"כ - גם כן
11. חז"ל - חכמינו זכרונם לברכה
12. אע"פ - אף על פי
13. בלה"ק - בלשון הקודש
14. כ"כ - כל כך
15. בכ"ז - בכל זאת

16. בעז"ה - בעזרת השם
17. ע"ד - על דבר
18. הקו"ק - הקהילה קדושה
19. מא"י - מארץ ישראל
20. הת"ת - התלמוד תורה
21. לכה"פ - לכל הפחות
22. כהבקו"ח - כהביקור חולים (בית החולים)
23. ומוש"ז - ומושב זקנים
24. בע"ה - בעזרת השם
25. שבא"י - שבארץ ישראל
26. ע"י - על ידי
27. ושת"ל - ושתודה לא-ל
28. שי' - שיחיה
29. ח"ו - חס ושלום
30. בל"נ - בלי נדר
31. באה"ר - באהבה רבה
32. שהשי"ת - שהשם יתברך
33. א"א - אי אפשר
34. השי"ת - השם יתברך
35. ת"ח - תלמידי חכמים
36. ע"פ - על פי
37. ר' - רבי
38. והרא"מ - והרב רבי שמות שמתחילים באותיות א, מ (למשל: אברהם + משה) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
39. שיחי' - שיחיו
40. כנה"י - כנפשו היקרה
41. באהנ"פ - באהבת נפש
42. דו"ש - דורש שלום

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתצה

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ג תמוז תרע"ח - הרוגייט **נמען:** הרב י"ש (מו"ל השי"ס)

דוגמת ש"ס וילנא עם 'הלכה ברורה' יפה, אבל אם המו"ל רוצה לעסוק גם בש"ס השני לפי התוכנית הראשונה, 'יצווחו עלה בבי מדרשא', והרב קוק לא ייקח בזה חלק. כדאי לרכז את כל הכוחות בש"ס אחד. יש לתקן 'רב דפה' ל'רב מפה', כי צריך להיזהר באמת.

עיקרי הדברים

- תמיכה בש"ס וילנא.
- התנגדות לש"ס השני.
- דיוק בתואר.

נוסח האגרת

ב"ה[1], כ"ג תמוז תרע"ח[2], האראגייטה.

כ'[3] ידידי הרב הגאון מוהריי"ש[4] שליט"א[5].

שוי"ר[6].

כעת הגיעה לידי הבחינה משי"ס וילנא עם תוספת ההלכה ברורה. והנה כפי הנראה הדבר יהיה יפה ומוצא חן ושכל טוב בעיני אי' ואדם. אבל כיון שכת"ר[7] חפץ לעסוק בהש"ס[8] השני ע"פ[9] הפרוגרמה הראשונה, שלפי ענ"ד[10] יצווחו עלה בבי מדרשא, ולא אוכל לקחת בה חלק. ואם יחשוב כת"ר[11] שיוכל לעסוק בשתי ההדפסות בב"א[12] גם זה הוא לפי השערתי דבר נמנע ולמעלה מהיכולת. ואיך אוכל לקרוא לעזרה ותמיכה על דבר שאני בעצמי מסופק מאד בהוצאתו אל הפועל.

ולדעתי אם היה אפשר ליחד את כל הכוחות כעת רק על הש"ס[13] הזה כדפוס וילנא, בהוספת הה"ב, והציונים וההגהות, הי'[14] דבר נעלה ונותן מקום לתקוה ולזכות הרבים בעה"י[15].

והנני בזה חותם בברכה וכט"ס[16], יראנו ד' בישועתו, ומבין המצרים קרן עמו ירים במהרה, כנה"י[17] ונפש ידי"ע[18] דוש"ת[19],

הק' אברהם יצחק ה"ק

נ.ב. נחוץ מאד לתקן תחת "רב דפה" שכ'[20] כת"ר ע"ע[21] "רב מפה", כמו שהטיב לתאר ע"ע אח"כ[22], והאמת הוא הכבוד היותר נאה, וביותר צריך להזהר בזה כשנגשים לתורה דכתיב בה אמת.

ידידו הנ"ל

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרע"ח - השנה תרע"ח (1917/1918)
3. כ' - כבוד
4. מוהריי"ש - מורנו הרב רבי שמות שמתחילים באותיות י, ש (למשל: יעקב + שמואל) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם

5. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
6. שוי"ר - שלום וישע רב
7. שכת"ר - שכבוד תורתו
8. בהש"ס - בהשישה סדרים (התלמוד)
9. ע"פ - על פי
10. ענ"ד - עניות דעתי
11. כת"ר - כבוד תורתו
12. בב"א - במהרה בימינו אמן
13. הש"ס - השישה סדרים (התלמוד)
14. הי' - היה
15. בעה"י - בעזרת השם יתברך
16. וכט"ס - וכל טוב סלה
17. כנה"י - כנפשו היקרה
18. ידי"ע - ידידו עוז
19. דוש"ת - דורש שלומו ותורתו
20. שכ' - שכבוד
21. ע"ע - עיין עוד
22. אח"כ - אחר כך

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתצז

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ג' מנחם אב תרע"ח - הרוגייט **נמען:** א' גמזו, מזכיר 'הסתדרות ירושלים' בגייטסהד

הרופא אוסר עליו לנסוע. מטרת האגודה היא לאחד את יראי ה' לבניין הארץ על פי התורה, בלי להיכנע לכוח שאינו פונה לקודש: לעלות, לחזק את הישיבות והמוסדות. אין 'דגל ירושלים' נלחם בציונות; הוא דורש שהמדינה תהיה על פי התורה. 'הכלי המחזיק את הקודש' הוא הישוב המדיני, וחיבור 'כוח הקודש וכוח המדיני' יביא ברכה.

עיקרי הדברים

- עיכוב בגלל בריאות.
- מטרת האגודה.
- לא מלחמה בציונות.
- קודש ומדיני יחד.

נוסח האגרת

ב"ה[1], ג' מנ"א[2] תרע"ח[3], האראגייטה.

כי[4] היקר המופלג בתו"י[5] מו"ה[6] א' גמזו נ"י[7] ש"ץ ושו"ב[8] דק' געטסהעד יצ"ו[9], מזכיר הכבוד של ההסתדרות ירושלים בעיר הנ"ל[10].

שלו'[11] וברכה לכ'[12] ולכל חברינו הנכבדים.

הגיעני מכתבו מיום ב' דנא, ומאד הייתי חפץ למלאות את המבוקש הנכבד של דורשי היקרים יראי ד' וחושבי שמו, אשר ישחרוני לבוא למחנה קדשם לדבר בפני קהל ועדה ע"ד[13] מטרת הסתדרותנו הקדושה ירושלים. אמנם מוזהר אני ע"פ[14] הרופא להתעסק ברפואות איזה משך זמן, ומוכרח אני לאחר את העבודה ע"ד חיזוק ההסתדרות ע"י[15] נסיעות לעת אחרת שאמצא את עצמי בע"ה[16] מוכשר לזה מצד מצב הבריאות.

אמנם בכלל הלא כל אדם שיש לו דעה ישרה יוכל מתוך החוברות שנדפסו והקולות הקוראים להבין את מטרת האגודה, שהיא לאחד את הכוחות של כל יראי ד' ושומרי תורה ומצוה, שיהיו מוכנים ליתן את ידם לבנין ארצנו הקדושה ע"פ התורה והמצוה, מבלי להיות זקוקים להכנע לשום כח אחר שאינו פונה לעניני הקודש. והמטרה הקדושה הזאת מושגת תהיה לנו בע"ה ע"י שיתרבו הרבה חברים לאלפים ולרבבות שיתנו ידם לאגודתנו, והרבה מהם יהיו מוכנים לנסע בעצמם להתישב בא"י[17] ולחיות שם ע"פ התורה והמצוה, והרבה יהיו תומכים ומחזיקים בכל עוז את כל הדברים הקדושים באה"ק[18], כמו הישיבות ובתי ת"ת[19], התי"ח[20], וכל מוסדות החסד שהם בידי יראי ד' וחושבי שמו, שלא יהיו מוכרחים, מצד חסרון תמיכה, להמסר בידי אחרים.

וע"ד[21] הציוניות, אין דגל ירושלים נלחם חלילה עם כל מי שבא לבקש טובה לישראל ע"פ דרכו, רק הוא מבקש שיהיו כל יראי ד' דורשים שההתישבות של עמנו בא"י שתתחיל להיות בצורה מדינית יהיה הכל ע"פ קדושת התורה, כרצון כל יראי ד' באמת. וכל ישרי לב בהציונים בעצמם מכירים ויודעים כי נחוצה לנו דחיפה של קדושה לבנין האומה והארץ, ותנועה שתהיה באמת קדושה אי אפשר לה להתחולל כ"א[22] ע"י התאגדות כללית של יראי ד', שהם מכירים את קדושת אה"ק[23], והם מאמינים באמונה שלמה שכל יסוד להתחלת גאולתנו אז יהיה מוצלח כשנחזיק בדרך התורה והמצוה, בדעת ד' ותוה"ק[24], ואז ינהרו רבים לא"י[25] מתוך חבת הקודש והיישוב יתגדל, וגם כל העמים יכירו וידעו כי יד ד' נגלתה על עמו להתחיל להם פתח תקוה, ויתנו כבוד לישראל, ויחזקו את ידי עמנו בזכויות רבות על אדמת הקודש, ואז כאשר התוכן הקדוש יתפרסם בעולם ע"י הסתדרות ירושלים להיות רצויים לכל כל המעשים שעושים אחינו הדואגים רק לעניני העולם וחיי החמריות בא"י, כי סוף כל סוף צריכים אנחנו לישוב מדיני ומעשי שהוא יהיה הכלי המחזיק את הקודש בתוכו, ואז ע"י קיבוץ של שני הכחות ביחד כח הקודש, לעניני הקודש, וכוח המדיני ליישוב העולם, תבוא ברכת ד' על עמו, ושם שמים ושם ישראל יתגדל בעולם, ורבים מנידחינו ישובו ללכת בדרך ד' ותורתו, כדי שיהיו ראויים לזכות לתשועת ד' על אדמת הקודש.

והנני בזה חותם בברכה וצפיית ישועה בכט"ס[26],

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. מנ"א - מנחם אב
3. תרע"ח - השנה תרע"ח (1917/1918)
4. כ' - כבוד
5. בתו"י - בתורה ויראה
6. מו"ה - מורנו הרב
7. נ"י - נרו יאיר
8. ושו"ב - ושוחט ובודק
9. יצ"ו - ישמרה צורה ויחייה
10. הנ"ל - הנזכר לעיל
11. שלו' - שלום
12. לכ' - לכבוד
13. ע"ד - על דבר
14. ע"פ - על פי
15. ע"י - על ידי
16. בע"ה - בעזרת השם
17. בא"י - בארץ ישראל
18. באה"ק - בארץ הקודש
19. ת"ת - תלמוד תורה
20. התי"ח - התלמידי חכמים
21. וע"ד - ועל דבר
22. כ"א - כי אם
23. אה"ק - ארץ הקודש

24. ותוה"ק - ותורתנו הקדושה
25. לא"י - לארץ ישראל
26. בכט"ס - בכל טוב סלה

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתצט

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ז' מנחם אב תרע"ח - הרוגייט **נמען:** הרב מאיר צבי יונג, לונדון

הבריאות מעכבת אותו. עניין 'המזרחי' אינו נוגע להם; רבים שאינם רוצים להתאגד עם הציונות ייכנסו לאגודה, וממילא יתרומם גם 'המזרחי'. התקבל מברק מתלמודי התורה במושבות, שהוצאתם 260 לירה לחודש; הרב הרץ כבר שלח 400, ויש לזרזו שוב, אחרת המורים 'פורקי העול' ימשכו את הילדים. הרב קוק מציע לקבוע את ערב ר"ח אלול ליום תענית ותשובה.

עיקרי הדברים

- עיכוב רפואי.
- המזרחי.
- תלמודי התורה במושבות.
- יום תענית.

נוסח האגרת

ב"ה[1], ז' מנ"א[2] תרע"ח[3], האראגייטה.

שלו, וברכה, באה"ר[4] לכ"[5] ידי"נ[6] הרב הגאון אוצר תו"י[7] וחכמה רב פעלים מו"ה[8] מאיר צבי ד"ר[9] יונג שליט"א[10], האב"ד[11] דאגוה"ק[12] בק' לונדון יצ"ו[13].

אחדשה"ט[14].

מכתבו הנכבד הגיעני, והנה כעת מעוכב אני מטעם הרפואה, ומוכרחני להמשיך עוד את ישיבתי פה עד אשר אשלים את חוק המרפא, יתן ד' שיהי'[15] לרפו"ש[16]. ולולא מצב הבריאות המעכבני כבר הי'[17] בדעתי לסור למאנשעסתר ועוד לפני התחלת עסקי הרפואה, אבל בביקור הרופא מצא שאני מוכרח להקדים את עסק הרפואה, ות"ל[18] שמעט הוטב לי לפי מה שהי'[19] המצב מקודם שהייתי סובל הרבה מכמה רפיונות ל"ע[20].

הענין של המזרחי, אינו נוגע לנו, אקוה שימצאו הרבה שלמי אמוני ישראל, שאינם חפצים בשו"א[21] להתאגד עם הציוניות בכללה, מפני נימוקיהם, ההם יכנסו לאלפיהם בע"ה[22] באגודתנו, וממילא יתרומם ג"כ[23] קרן המזרחי במטרתו לחזק את עניני הדת וכל עניני הקודש, ע"י[24] מה שרבים יהיו עמנו. בטח כבר עשה כתר"ה[25] איזה צעדים ע"י המכתב אל בתי הכנסיות. יודיעני נא בטובו מהפרטים שעלו בידו. בכלל הלא פנינו הם מועדות לשלו'[26] ולאחדות כלל עמנו, ולחזק את כל קודש ד' בישראל ובא"י[27], שעי"ז[28] יתאמץ כח הלאומי הכללי שהוא אחוז תמיד במעמד הרוחני האמיתי.

היום קבלתי דעפעשע מבתי הת"ת[29] שבמושבות, שהם דרושים לעזרה מהירה. הוצאתם היא שתי מאות וששים לי"ש[30] לחודש, והנה בתחילת הזמן הי' לי ג"כ ט"ג[31] מהם, ולקחתי דברים עם ד"ר הערץ ושלח להם ארבע מאות לי"ש, ובזה החזיקו מעמד עד כה. ועתה כבר הגיע התור שצריך למהר לתמוך

בידם, כי אם ח״ו[32] יפסיקו את פעולתם ימשיכו המורים פורקי עול התורה אשר בבתי הספר את הילדים אליהם. והנה כבר דרשתי מד״ר[33] הערץ כעת ע״פ[34] ט״ג שיחיש את מעשהו, ומאז כבר הבטיחני ע״ז[35], אולי יקח כתר״ה עמו דברים בזה, נוסף ע״מ[36] שאכתב בל״נ[37], ומני ומנן תסתיים שמעתתא בע״ה.

כעת יושב אצלי הרב הורוביץ מליעדז, והננו מדברים ע״ד[38] אגודתנו ירושלים, ונחשוב שבקרוב יהי׳[39] פה הוא והרב דייכעש, והרב יפה ממאנשעסטר, ועוד, ונשלח לקרא גם לכת״ר[40] ועוד רבנים חשובים, אקוה שיבאו בעה״י[41], ונחל את מעשנו בפרסום הראוי, ומפני אותם שאינם מכירים את טוהר לבבנו ואת גדולת המטרה שיש במפעלנו... סוף סוף יכירו גם הם את צדקנו.

מאד הי׳ נכון הדבר שנסכים כלנו להודיע בפומבי את יום ער״ח[42] אלול דהאי שתא ליום ת״צ ותשובה, והתעוררות הלב למע״ט[43], אולי יחנן ד׳, ויאמר למשחית הרף, ויאיר מהרה אור ישועתו ושלומו. יקח נא כתר״ה דברים בזה עם חברינו הרבנים שי׳[44] ועם יתר הכוחות אשר ימצא נכון לפניו ויקדים נא להודיעני תוצאות ההשתדלות בזה.

והנני בזה חותם בברכה ובצפיית ישועה לחסדי צור ישראל שיאיר עינינו באור ישועתו, ומבין המצרים ירחיב לנו וירים קרן לעמו וישרים יראו וישמחו, כנה״ר[45] ונפש ידי״ע[46] דוש״ת[47] באה״ר,

הק׳ אברהם יצחק הכהן קוק

הנני באה״ר דו״ש[48] כבוד חביבינו הרבנים חברי הועד כולם יתברכו בכט״ס[49].

ידי״ע הנ״ל

---

1. ב״ה - ברוך השם
2. מנ״א - מנחם אב
3. תרע״ח - השנה תרע״ח (1917/1918)
4. באה״ר - באהבה רבה
5. לכ׳ - לכבוד
6. ידי״נ - ידיד נפשי
7. תו״י - תורה ויראה
8. מו״ה - מורנו הרב
9. ד״ר - דוקטור
10. שליט״א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
11. האב״ד - האב בית דין
12. דאגוה״ק - דאגודת הקהילות
13. יצ״ו - ישמרה צורה ויחייה
14. אחדשה״ט - אחרי דרישת שלומו הטוב
15. שיהי׳ - שיהיה
16. לרפו״ש - לרפואה שלמה
17. הי׳ - היה
18. ות״ל - ותודה לא-ל
19. שהי׳ - שהיה
20. ל״ע - לא עלינו

21. בשו"א - בשום אופן
22. בע"ה - בעזרת השם
23. ג"כ - גם כן
24. ע"י - על ידי
25. כתר"ה - כבוד תורתו רום הדרתו
26. לשלו' - לשלום
27. ובא"י - ובארץ ישראל
28. שעי"ז - שעל ידי זה
29. התי"ת - התלמוד תורה
30. לי"ש - לירות שטרלינג
31. טי"ג - טלגרמה
32. חי"ו - חס ושלום
33. מד"ר - מדרש רבה
34. ע"פ - על פי
35. ע"ז - על זה
36. ע"מ - על מה
37. בל"נ - בלי נדר
38. ע"ד - על דבר
39. יהי' - יהיה
40. לכת"ר - לכבוד תורתו
41. בעה"י - בעזרת השם יתברך
42. ער"ח - ערב ראש חודש
43. למע"ט - למעשים טובים
44. שי' - שיחיה
45. כנה"ר - כנפשו הרמה
46. ידי"ע - ידידו עוז
47. דוש"ת - דורש שלומו ותורתו
48. דו"ש - דורש שלום
49. בכט"ס - בכל טוב סלה

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתק

תמצית האגרת

תאריך ומקום: יום טוב גדול, ט"ו מנחם אב תרע"ח - הרוגייט **נמען:** בנו, הרב צבי יהודה

הם בהרוגייט כשלושה שבועות, והעבודה מתעכבת, אבל התנועה כבר 'על מסילתה'. כדאי לתרגם את החוברות ואת הקול הקורא לשפות כל מדינה. עכשיו צריך להתחיל בצעדים מעשיים: לתמוך באופן עצמאי במוסדות הקודש בארץ, כלומר בתלמודי התורה במושבות וביפו, ב'תחכמוני' ובישיבות ירושלים. ד"ר לוין עומד בראש 'נצח ישראל'; נשלחו לו 400 לירה, והוא מבקש 1000. 'אנו באים להוסיף לעמנו את אמצו העיקרי, בתתנו להתנועה הלאומית צביון של קודש', ואת התנועה הזאת צריכים להוביל אלה שעומדים על הקודש. הצעת הרצי"ה לשבת בציריך לשם עבודת הדגל מתקבלת.

עיקרי הדברים

- צעדים מעשיים: תמיכה במוסדות הקודש.
- ד"ר לוין ו'נצח ישראל'.
- צביון של קודש לתנועה הלאומית.
- לשכה בציריך.

נוסח האגרת

ב"ה[1], יום טוב גדול ט"ו מנ"א[2] תרע"ח[3], (האראגייטה).

בני חביבי שליט"א[4], ב"ה על החוה"ש[5] אשר עמנו. יתן ד' והרפואות יוסיפו אומץ וחיל והרחבת הלב לעבודת ד' ועם קדשו אשר נאהב סלה.

הננו פה זה כמשלש שבועות, כמובן מתעכבת היא התקדמות העבודה של דגלנו הקדוש, בכ"ז[6] התנועה הולכת כבר על מסילתה, ויש תקוה להתקדמות חשובה בע"ה[7]. ראוי להעתיק את החוברות וקוה"ק[8] לשפות המדוברות בכל מדינה, אקוה שכה תעשה במדינתך.

כעת צריכים כבר להחל בצעדים המעשיים הראשונים. המוסדות הנוסדות לרומם את יסוד הקודש באי"י[9] צריכים תמיכה עצמית, כלומר לא ע"י[10] אחרים שאין דעתם נוחה בעצם ביסודם. מהם בתי הת"ת[11] במושבות, וביפו וגם ה"תחכמוני" בכלל, וק"ו[12] הישיבות והת"ת[13] בירושת"ו[14].

ד"ר[15] לוין הוא כעת נושא את דגל הדירקטוריא על "נצח ישראל", והוא חרוץ בעבודתו. ארבע מאות לי"ש[16] נשלח לו מפה בראשית הזמן, כעת הוא דורש אלף לי"ש, וזה אינו רב בעד ערך ששה בתי ת"ת[17] וההוצאה שם גדולה כעת. אחינו הציונים, מכל טפוס שהם, צריכים לדעת, כי אנו באים להוסיף לעמנו את אמצו העקרי, בתתנו להתנועה הלאומית צביון של קודש. באהבה רבה נקבל מהם את הצביון הלאומי הטבעי, שהם דוגלים בו, שהוא כח יפה ועדין, אבל לכלל חיים עצמיים יבוא רק בהזדרקותה של נשמת הקודש בו, אור עוז כל עולמים, חיי עם קדוש עדי עד. וזאת התנועה, להחיות את חיי העם מיסוד חייו, היא צריכה להנתן דוקא ביד אלה שכפות רגליהם עומדות רק על מעמד הקודש, אותם אשר לבת אש חיי הטוהר אשר לדורות עולמים לא כבתה בנשמתם, מפני שלא נמכרו לעקר של

הציביליזציה האלילית הזמנית. הבה נתעורר בעוז ד' ונעורר רבים עמנו, שלו'[18] וישע נפריח בכל גבול ישראל, תנו עוז לאלהים על ישראל גאותו. ההצעה ע"ד[19] קביעותך בציריך לשם עבודת הדגל מתקבלת היא על הלב, פרש נא את הפרטים ומי ומי אתנו משם.

הנני כעת מקצר, בתקוה להאריך אי"ה[20] כשיגיענו מכתב מפורט ממך. ב"ה מאה"ק[21] קבלנו מכתבים משמחים לב משלו'[22] כולם ת"ל[23]. כתוב נא להם גם אתה בתכיפות ובבירור.

דר"ש[24] כל חביבנו ביחוד להר"א[25] קמחי וצאצאיו היקרים, להר"מ[26] ויסבורד וכב"ב[27], ולכל יקירינו וחובבינו ישרי לב, שי'[28] כולם ברב טוב לאוי"ט[29]. ביחוד שלו' חביבינו הרנ"ח[30] שטערנבוך שי' וכב"ב וחתנו חביבנו הרב באצקי שי' וכא"ל[31] שי'. מאשר שי' הננו מקבלים מכתבים, ב"ה על שה"ט[32].

חזק בני ודי' יעודדנו בצדקת ישעו, אביך מצפה אשרך כל הימים,

הק' אברהם יצחק ה"ק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. מנ"א - מנחם אב
3. תרע"ח - השנה תרע"ח (1917/1918)
4. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
5. החוה"ש - החיים והשלום
6. בכ"ז - בכל זאת
7. בע"ה - בעזרת השם
8. וקוה"ק - וקול הקורא
9. באי"י - בארץ ישראל
10. ע"י - על ידי
11. התי"ת - התלמוד תורה
12. וק"ו - וקל וחומר
13. והתי"ת - והתלמוד תורה
14. בירושתי"ו - בירושלים תבנה ותכונן
15. ד"ר - דוקטור
16. לי"ש - לירות שטרלינג
17. ת"ת - תלמוד תורה
18. שלו' - שלום
19. ע"ד - על דבר
20. אי"ה - אם ירצה השם
21. מאה"ק - מארץ הקודש
22. משלו' - משלום
23. ת"ל - תודה לא-ל
24. דר"ש - דורש שלום
25. להר"א - ל + הר"א: הרב רבי שם שמתחיל באות א (כגון אברהם / אליהו / אהרן / אליעזר) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
26. להר"מ - ל + הר"מ: הרב רבי שם שמתחיל באות מ (כגון משה / מאיר / מרדכי / מנחם / מיכל) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
27. וכב"ב - וכל בני ביתו
28. שי' - שיחיה

29. לאוי"ט - לאורך ימים טובים
30. הרנ"ח - הרב רבי שמות שמתחילים באותיות נ, ח (למשל: נתן + חיים) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
31. וכא"ל - וכל אשר לו
32. שה"ט - שמו הטוב

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתקא

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"א מנחם אב תרע"ח - הרוגייט **נמען:** אחיו, הרב שמואל

הרב קוק מודה על המכתבים שמבררים לו את מצב הארץ. ההסתדרות נקראת 'ירושלים' ולא 'דגל ירושלים'; 'דגל ירושלים' הוא שם התעמולה, כדי שתסמל את אוצר הקודש כמו ש'ציון' מסמלת את החיל העולמי. סכום התשלומים נקבע בוועד הזמני, ואפשר להקל לפי תנאי המקום. הציונים הודיעו שהם לוקחים על עצמם את תמיכת כל המוסדות בארץ, ובהם הישיבות ותלמודי התורה, והרב קוק נבוך: אינו יכול להסכים שמוסדות הקודש יהיו בידי מנהיגים כאלה, וגם אין זו שעה למחלוקת. הרב קוק מציע שכל המוסדות יכתבו אליו מכתב משותף, בנימוס, שאי אפשר להטיל את המשא על הציונים לבדם. הרב קוק מבקש מורה הגונה לבתו מרים, ושמח על החלמת נחום מפגיעה ביד.

עיקרי הדברים

- 'ירושלים' ו'דגל ירושלים'.
- גובה התשלומים.
- הציונים ומוסדות הקודש - הצעה למכתב משותף.
- מורה לבתו מרים.

נוסח האגרת

ב"ה[1], כ"א מנ"א[2], תרע"ח[3].

אחי יקירי וחביבי הרשחה"ק[4] שליט"א[5], ורעיתך הכבודה וצאצאיך היקרים שיחיו כולם לאוי"ט[6] ברב נחת.

שלו'[7] וברכה וכט"ס[8].

מאד שמחתני אח יקר במכתביך היקרים, הסדורים בדברים ברורים, שמסבירים לי מעט את המצב של אה"ק[9] כעת, שהוא עיקר כל מעיני, ובטובך תוסיף תמיד לברר לי דברים פרטיים וכלליים עד אשר יחננו ד' להתראות בשמחה על אדמת הקודש.

והנה בדבר ההסתדרות "ירושלים", מראש לא עלתה ע"ד[10] לקרא לה שם "דגל ירושלים", כ"א[11] אמרתי שהפרופגנדה היא נקראת בשם "דגל ירושלים", כדי לכונן על ידה תנועה, בכח שם "ירושלים" שתסמן את כל אוצר הקודש שלנו כשם שהתנועה "ציון" מסמנת היא את כל החיל והחוסן העולמי בשאיפותיה. מגמתי היא לרומם את התנועה הלאומית, ואת דגלה הציוני ביחד עמה אל רוממות הקודש, למען יתעוררו בפנימיות נשמתם, ויוכלו לקחת בה חלק אותם אצילי הרוח, שאין נשמתם מתקשרת באידיאלים חומריים, אפילו כשהם לאומיים, וכשננכה את הלקותות הצדדיות נמצא שאותם אצילי הרעיון הם הם דוקא אותו הקהל הגדול המחזיק במעוז הקודש, בתום אמונה, ואימוץ תורה ומצוה. לא רציתי לקרא את ההסתדרות בשם "דגל ירושלים", שלא תסמן בזה איזה חברה זעירה, כ"א בשם "ירושלים" שתלך באותו המהלך שתנועת "ציון" היא הולכת, ובכל מקום שהראשונה

בזמן נמצאת מוכרחת היא להמצא האחרונה בזמן, שהיא ראשונה במעלה, ובמדה זו יוכלו הכחות הללו להתפתח עד לידי מדה של התאחדות הדדית, בולטת בכל המצעדים שלהם.

שיעור התשלומין נקבע ע"פ[12] הועד הזמני שלנו, (ע"פ רוב דעות), ובכ"ז[13] אין הדבר חוקי, לכל האגודות בכל מקומותיהם, שהן צריכות בלאו הכי להגיע ליד הועד המרכזי שלנו רק חלק מהכנסת כסף החברים שלהם, ע"פ הפיסוק, ולפי תנאי המקום אפשר לגרע את התקציב. ועוד אקוה לבאר כ"ז[14] בהרצאות פומביות שיבואו בע"ה[15].

הנני כעת נבוך קצת באיזה אופן להמשיך את התעמולה ע"ד תמיכתם של כל מוסדות הקודש. מטעם הציונים נתפרסם פה שהם לוקחים ת"י את כל מה שנדרש לתמוך באי"י[16], ומפורש כללו בזה ג"כ[17] את הת"ת[18] והישיבות. איך שאני מתיחס תמיד, גם בעוד שלא עמדה השעה להתנועה, אליה בחבה ובכבוד מצד הצדדים הטובים שבה, אי אפשר לי להתפשר עם הרעיון שכל עניני הקודש באי"י יהיו נתונים, אפילו רק במעמדם החמרי, בידי מנהיגים כאלה שבאופן היותר טוב, הם רק מכבדים את הקודש מפני השלו'[19] והנימוס לבד, ולצאת בדברים שיורו כעין קינטוריה אין השעה ראויה לכך כלל. ע"כ[20] עודני חסר עצה בהנהגה של ענין זה כעת. אם היו כל המוסדות באי"י, בתי הת"ת במושבות, התחכמוני והישיבות בירושת"ו[21] מתאגדים כולם בעצה אחת למסור את דבריהם לידי בפומבי ע"י[22] מכתב כללי, שיכתבו כולם שגם כעת הם צריכים לאימוץ בעד קיומם, וכאשר לפי המעמד המחודש צריכים הדברים להיות משוכללים ביותר, ע"כ צריכים למצוא מקורות להספקתם, שאי אפשר להטיל אותה על חלק אחד של האומה שהם הציונים, שעם כל טוב לבבם אינם יכולים לשאת עליהם את משא הכלל כולו, ע"כ צריכה העזרה לבא ע"י תעמולה כללית מחוץ לתחומה של הציונות, ובהרצאה נימוסית כזאת אולי יהי'[23] אפשר לעשות דבר חשוב, כשתכתב בזהירות, שלא יהיה בה משום התרפסות מעבר מזה, ולא משום תגרה ומשטמה מעבר מזה.

כעת הנני פה במרחץ האראגייטה, כדרכנו מאז באנו למדינה זו בירחי הקיץ הללו. כמובן נפסקה כמעט לע"ע[24] העבודה מפני ההכרח של הטבת מצב הבריאות בע"ה' יתן ד' לרפו"ש[25].

אחי יקירי, העירותני באחד ממכתביך היקרים ע"ד ההתפתחות הרוחנית של בתי' מרים תחי'[26], וכמדומה שכתבתי גם לך שטוב היה בעיני אם הי'[27] אפשר להשיג עבורה מורה הגונה, בעלת יהדות נאמנה, ובעלת השכלה ונימוס, שלבד הלימוד הקצוב הי' אפשר לה להיות עמה במעמד של ריעות, כי להיות מושפעת מאנשים שאינם מובהקים לנו בין שהם מורים בין מורות, לבי הומה בקרבי ע"ז[28] בהיותנו בענינו בריחוק מקום, עד ירחם ד' ויקרבנו בימין צדקו ויביאנו לאה"ק[29]. והנה כתבתי גם לה תחי' שתעשה ביחוד ע"פ עצתך, בטח תשכיל בענין רציני זה בהבנה ישרה ועצה טובה בע"ה.

כמובן נצטערתי הרבה ע"ד המאורע של היד של נחום שי'[30], ת"ל[31] שבשרתני בהטבת המצב, אקוה שכבר הוא בריא אולם, ודי' ישמרנו מכל פגע, ויכונן לטובה את כל מעשי ידינו.

אקוה בע"ה בקרוב לכתב עוד בפרטיות, ע"כ אקצר כעת.

ואחתום בברכה וד"ש[32] לכל יקירנו שי', ולכל דורשי שלומנו. נתחזקה נא בעבודת ד' וישראל עמו, כי עת לעשות היא לנו.

והי'[33] זה שלו' כנה"י[34] ונפש אחיך דושו"ט[35] כה"י[36],

הק' אברהם יצחק ה"ק

זוה"ר[37] תחי' דו"ש[38] כולם בכט"ס[39].

הנ"ל

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. מנ"א - מנחם אב
3. תרע"ח - השנה תרע"ח (1917/1918)
4. הרשחה"ק - הרב שמואל חיים הכהן קוק (אחי הרב)
5. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
6. לאוי"ט - לאורך ימים טובים
7. שלו' - שלום
8. וכט"ס - וכל טוב סלה
9. אה"ק - ארץ הקודש
10. ע"ד - על דבר
11. כ"א - כי אם
12. ע"פ - על פי
13. ובכ"ז - ובכל זאת
14. כ"ז - כל זה
15. בע"ה - בעזרת השם
16. בא"י - בארץ ישראל
17. ג"כ - גם כן
18. התי"ת - התלמוד תורה
19. השלו' - השלום
20. ע"כ - על כן
21. בירושת"ו - בירושלים תבנה ותכונן
22. ע"י - על ידי
23. יהי' - יהיה
24. לע"ע - לעת עתה
25. לרפו"ש - לרפואה שלמה
26. תחי' - תחיה
27. הי' - היה
28. ע"ז - על זה
29. לאה"ק - לארץ הקודש
30. שי' - שיחיה
31. ת"ל - תודה לא-ל
32. ד"ש - דרישת שלום
33. והי' - והיה
34. כנה"י - כנפשו היקרה
35. דושו"ט - דורש שלומו וטובו
36. כה"י - כנפשו היפה

37. זוה"ר - זוגתו הרבנית
38. דו"ש - דורש שלום
39. בכט"ס - בכל טוב סלה

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתקב

תמצית האגרת

תאריך ומקום: אור ליום ב' דראש חודש אלול תרע"ח - הרוגייט **נמען:** בנו, הרב צבי יהודה

בזמן שהותו בהרוגייט העבודה כמעט לא התקדמה, אבל הרב ד"ר יונג דרש בכמה בתי כנסת, ונשלח מכתב חוזר בחתימת שניהם למנהלי בתי הכנסת בלונדון. הרעיון ללשכה בציריך נכון. מלבד ייסוד ההסתדרות יש לחזק את תלמודי התורה במושבות ואת בית המדרש למורים ולמורות שהחל ד"ר אויערבאך. היחס ל'אגודת ישראל' דומה ליחס בין 'כל ישראל חברים' לציונות, אלא שהם מקווים להתאחדות. יש להסביר לתמהים על עיכובו בחוץ לארץ שהרב קוק מחכה לרגע שיוכל לשוב, ובינתיים עליו לפעול לטובת הארץ. הרב קוק עומד להוציא קול קורא בחתימת רבנים, וראוי לתרגם הכול ללעז.

עיקרי הדברים

- דרשות הרב יונג ומכתב חוזר.
- לשכה בציריך.
- היחס לאגודת ישראל.
- העיכוב בחוץ לארץ.

נוסח האגרת

ב"ה[1], אור ליום ב' דר"ח[2] אלול תרע"ח[3], האראגייטה.

בני מחמדי שליט"א[4], מכתבך היקר ומלא ענין הגיעני, לשמחת לבבינו. אמנם עדיין לא הרוית את צמאוננו לדעת משלומך וממצבך בפרטיות. נקוה שתמלא את כ"ז[5] במכתב העברי אשר הבטחת לנו, ב"ה על החוה"ש[6] אשר עמנו, כמו כן הגיעוני מכתבים מאה"ק[7], תל"י[8] על שלומם.

במצב הסתדרותנו, במשך זמן שבתי פה לא היתה העבודה יכולה כ"כ[9] להתקדם, בכ"ז[10] נעשה איזה דבר ע"י[11] סיוע של ידידנו הרב הד"ר[12] יונג שדרש בכמה בתי כנסיות לטובת דגלנו, גם מכתב חוזר שלחנו בחתימת שנינו למנהלי בהכ"נ[13], שהם בלונדון כל אחד כעין קהלה בפני עצמה, ואקוה בע"ה[14] שרבים ילוו על מחנינו. יתן ד' ויחזק מעשי ידינו למען שמו וישועת עמנו וארצנו באור הקודש, העומד להגלות בהוד והדר בתוך המאפלים שהנגוהות מתפרצות מהם.

הרעיון ע"ד[15] יסוד לשכה בציריך נכון הוא בעיני, אם המצב לא יהי'[16] למפריע. חוץ מיסוד ההסתדרות, צריכים אנו לגשת ג"כ[17] לעבודה מעשית לחזק את מוסדות הקודש, ובתי הת"ת[18] במושבות וביה"ס[19] למורים ומורות שהתחיל ד"ר[20] אויערבאך נ"י[21] לכונן, וכעת עוסק בזה בדרך רשמי ידידינו ד"ר לוין נ"י. אמנם מובן הדבר, שראש לכל היא עבודת ההסתדרות עצמה והרחבת האידיאלים והתיאורים הרוחניים שבלמודיה, להכניס זרם של חיי קודש בעומקה של תנועת התחיה הלאומית, ולעורר את כל המעוז של קודש ד' הצפון וחבוי בה בכל צדדיה, גם במקום שהיא מתגלה בצורה פרועה, ולמען ציון לא נחשה ולמען ירושלים לא נשקוט עד יצא כנגה צדקה וגו'[22].

היחש אל אגודת ישראל פשוט הוא, וזה מכבר חשבתי לכתוב בזה חוברת מיוחדה, לבטא את הרעיון שיפה נתבטא במכתבך, ע"ד ההשואה ליחש וערך של החכי"ח[23] והציוניות. אמנם החילוק הוא בזה, שאלה השנים הם באמת מפורדים זה מזה, ואנו מקוים שההתאחדות ההדדית תהיה קבועה בינינו בע"ה, והמחשבות הנאצלות שיתפרסמו ע"י דגלנו הקדוש ירוממו ויאדירו בגודל ועוז את הופעתה של אגו"י[24] ג"כ.

ראוי לבאר להמתמיהים על עיכובי בחו"ל[25], שחלילה לי להתעכב אם רק תהי'[26] ההזדמנות של האפשרות לשוב לאה"ק[27], שאל זה עינינו צופיות בכל עת ובכל שעה ממש. אבל כל זמן שהננו מעוכבים מפני ההכרח עלינו לעשות לטובת המצב החומרי והרוחני של אה"ק[28] יחד בכל עוז. והאמצעי היותר הגון בזה הוא הגדלת האופי של הסתדרות קדשנו והשפעתה בעולם בצורת גדלה ותפארתה, שתחיש את ברכת ד' ברכת השלו'[29] בישראל ובאדם ותרומם את הנשמות בעילוי של קודש ועוז, ועל כל המפעלים החיצוניים ההולכים ונעשים לשם הבניה הלאומית תאיר היא באורה הפנימי, אשר יפיץ אור וחיי אמת על כל הפלגות בישראל ושם שמים יתקדש בעולם.

בקרוב בע"ה אקוה להו"ל[30] קו"ק[31] חתום מרבנים חשובים אחדים לטובת דגלנו. במכתב העבר כבר העירותיך, שראוי לתרגם את כל מה שנאמר בקו"ק[32] ובמכתבים ללעז ובגופן שלהם.

וד' יחזקך ויאמץ חילך לתו"ע[33] לשגב קרן ישענו ולתן עז לאלהים על ישראל גאותו, וד' יהיה עמנו ויכונן מעשי ידינו למען שמו בעבור עמו ונחלתו. והיה זה שלו'[34] כנה"י[35] ונפש אביך מצפה אשרך חותם בברכת השנים,

הק' אברהם יצחק ה"ק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. דר"ח - דראש חודש
3. תרע"ח - השנה תרע"ח (1917/1918)
4. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
5. כ"ז - כל זה
6. החוה"ש - החיים והשלום
7. מאה"ק - מארץ הקודש
8. תל"י - תודה לא-ל יתברך
9. כ"כ - כל כך
10. בכ"ז - בכל זאת
11. ע"י - על ידי
12. הד"ר - הדוקטור
13. בהכ"נ - בית הכנסת
14. בע"ה - בעזרת השם
15. ע"ד - על דבר
16. יהי' - יהיה
17. ג"כ - גם כן
18. הת"ת - התלמוד תורה
19. וביה"ס - ובית הספר

20. ד"ר - דוקטור
21. נ"י - נרו יאיר
22. וגו' - וגומר (וכן הלאה בפסוק)
23. החכי"ח - חברת כל ישראל חברים (אליאנס)
24. אגו"י - אגודת ישראל
25. בחו"ל - בחוץ לארץ
26. תהי' - תהיה
27. לאה"ק - לארץ הקודש
28. אה"ק - ארץ הקודש
29. השלו' - השלום
30. להו"ל - להוציא לאור
31. קו"ק - קהילה קדושה
32. בקו"ק - בקהילה קדושה
33. לתו"ע - לתורה ולתעודה
34. שלו' - שלום
35. כנה"י - כנפשו היקרה

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתקה

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"ג אלול תרע"ח - הרוגייט **נמען:** רב (מאנשי 'המזרחי')

דווקא בשעה גדולה זו, כשהתנועה הלאומית היא 'תנועה אלהית גלויה', עדיין עומדים כבתחילתה ומתחילים 'מאלף-בית', ונשמעות 'הלחישות האירופאיות'. הרב קוק אינו יכול לסבול שהציונות תיחשב רק תנועה מודרנית: 'מוטב לי שאקרא שוטה כל ימי ואת אש אלהים הבוער בנשמתי לא אעצור'. 'הסתדרות ירושלים' תקים את הציונות משפלותה הרוחנית. הרב קוק רוחש חיבה ל'מזרחי', אבל 'המזרחי' צריך לומר בגאון שהוא התוכן הקיים של הציונות, ולהיחלץ מהצביעות של 'אנו רק לאומיים' כלפי פנים ו'מקדישי הביבל' כלפי הגויים. כשתדע האומה שלתחייה 'שני עמודים... עמוד הקודש ועמוד החול', שניהם יתקדשו, כ'שני כרובים אשר פניהם איש אל אחיו'.

עיקרי הדברים

- תנועה אלהית גלויה.
- 'אש אלהים הבוער בנשמתי'.
- המזרחי - לדבר בגאון.
- עמוד הקודש ועמוד החול.

נוסח האגרת

ב"ה[1], י"ג אלול תרע"ח[2] מרחץ האראגייטה.

רב גדול ומרומם, כשטף אור היה לי מכתבו היקר, ואח הנני לו להיות לבי דואב על אשר דוקא בשעה גדולה זו, שאנו עומדים בה, שהיה ראוי שהתוכן היסודי של תחיית ישראל יהיה כבר ענין מובהק ומבורר לכל, והליכות החיים הלאומיים בהשפעתם היו ראויים להיות מתרכזות על ידו, ולמגינת לב עומדים אנחנו עדיין כמו בתחילת התנועה, וצריכים אנו להתחיל מאלף-בית.

וכי לא דים הם המעשים הגדולים, שהם נעשים בימינו לעינינו, להכיר גלוי בקרב בית ישראל ובעולם כולו, שהתנועה הלאומית, המקושרת לבנין האומה בארץ ישראל, היא תנועה אלהית גלויה, וקדוש ישראל בראה, תנועה שהיא מוכרחת להשיב לעם ד' את כבודו ואת הדרו, את יפעת השפעתו על העולם ועל החיים שלכך נוצר, ולכך עומד הוא בפלאי פלאות.

וכי לא הגיע הזמן שתתנער כבר תנועת התחיה מרסיסי טל הילדות שלה, שאינה יכולה על ידה להגיד בהתגלות לב את אמרתה הגדולה, אמרת דעת ד' אלהי ישראל, אשר רוחו מתהלכת ועומדת בתוכנו וגם כעת בעת אשר זרע ד' נגלתה לעין כל גוים, עדיין נחבש את פנינו בטמון ונרטן את הלחישות האירופאיות, שהן דוחקות את אויר-החיים של נשמתנו. תאות ההתדמות אל אותם העמים המכוסים בחושך, אשר אכלנו בכל פה, התקום ותחיה עוד להכנס כמו ארס בתוכיותה של תנועת תחיתנו.

היעמד לבנו אם תהיה הציוניות נערכת גם כעת, בעת אשר אור גואל ישראל ומושיעו הופיע עליה, רק בערכה של איזה תנועה מודרנית אשר הלב מהסס על קיומה, ובטחון עמדתה. זה חביבי לא אוכל

לסבול בנפשי.

ואנכי מוטב לי שאקרא שוטה כל ימי ואת אש אלהים הבוער בנשמתי לא אעצור. את השלהבת המתלקחת בלבבי מוכרח אני לתן לה מקום להגלות, ישמע הדבר או ילעג, איני אחראי שהתנועה ירושלים תהיה רבת אונים במעשיה אבל מובטחני שמסלות אל הלב תסלול, היא תקים את התנועה הציונית משפלותה הרוחנית, שהיא הולכת ומשתקעת בה, בכל צעד שהיא צועדת למעלה בגדולתה החמרית, המתנוצצת לפנינו.

חבה וכבוד אני רוחש להמזרחי, בכל לב הנני שואף לפתוחו והתרחבותו, אבל אל יאמרו שכורי הנכריות הנה המוהיקנים האחרונים, נגררים הם אחרינו, ירעו עד שיסתאבו, ודור חי יקום ויאמר בגאון: השלכתי את כל סבל הירושה ולאום אירופאי חדש נוצרתי. והאמרה הזאת מלאתי צחנת רקבון, היא עולה מכל התכונה העכשוית, בארץ ובחו"ל[3]. אוי לנו כי שודדנו.

אמנם עז לנו באלהים, המסתיר פניו מבית יעקב, בעוצם הגלות אומץ זרוע עזו לנטלם ולנשאם כל ימי עולם.

נרומם את דגל ציון ע"י[4] הוד דגל ירושלים, אשר יתנוסס עמו יחד, נלך קוממיות נאמר לציון מלך אלהיך.

המזרחי בתוך ההסתדרות הציונית פנימה ישמיע קולו קול עז, לא קול רפה ומתנודד, יאמר בגאון שהוא רק הוא הנהו התוכן הקיים של הציוניות, אפילו בערכיה החילוניים. ודגל ירושלים אשר יסתעף למערכותיו, יתנופף בהדרו בכל מרחב נאות ישראל, להחיות את התוכן הקדוש המאור האלהי. נחלץ מאותו הלחץ של הזחלנות, שהעסקנות הלאומית המודרנית עצור בו, זו הדו-פנימיות, להגיד בקול ובכתב מעבר מזה שאנו רק לאומיים אנחנו ואין לנו בכלל ענין קדוש ואלהי, ומעבר מזה, כשנצרכים לדבר עם הגויים, שעז ממלכה בידם, ורגש של כבוד לקודש ד' והאורה האלהית שבתנ"ך[5] היא חוטר גאותם, שם מתהפכים למקדישי הביבל, ועד כמה תוכל צביעות כזאת להיות קימת ולא תגלה בכל מערומיה. חביבי ממעמקי לבבי אני מתחנן הנני עמכם, ידי מוכנה היא לעזור ולתמוך את המזרחי, הציוניות וכל שאיפותיה משאת נפשי הנן, אבל נתאזר חיל כל אציל רוח, לרומם את התנועה הקדושה משפלותה, לבל יבאו בה טמאי נפש לחלל את קדשה.

ציון תפדה בעת אשר אור ירושלים יופיע, שאיפת הממלכה בהדר ואון תגלה בעולם בעת אשר עריגת בנין בית קדשנו ותפארתנו תצא ממחבואי הלב. התנועה הירושלמית תקיף את כל העולם, את כל רוח נכונה, את כל לב הוגה, את כל נשמה קדושה בכל הגויים ובכל הממלכות, היא תסלול אורח של זיקוק האמונות אשר בעולם כולו, היא תופיע על במת החיים בתור הערך היותר עליון, אשר הערכים כולם על פיו יתערכו. בעת ההיא יקראו לירושלים כסא ד'. ההסתדרות ירושלים תקיף את כל האומה, בערכה המקודש שהוא תוכן חייה הפנימי, תעורר רוח חיים של שירת קודש, תברר את צדקת ציון, את משפט ישראל בין העמים, להיות כטל מאת ד'. הדברים הישנים יתחדשו, ושם חדש אשר פי ד' יקבנו להם יקרא.

דגל ירושלים, ינשא בידי שומרי אמונים, נוטרי כרם ד' בחיים ברגש ובפועל, על ידו תחדור התנועה של תחיית האומה ובנין הארץ לכל השדרות אשר שמה לא תוכל להגיע ההתנוצצות המודרנית, שאינה שוה לכל נפש.

והמזרחי אורו יגיה, באורח השלו'[6] בצדקת הפשרנות המיוחדת לו, יעשה את דרכו בהשקט ובבטחה, ובכל עת יתאמץ ויוסיף חיל, ובכל מקום אשר כוח כללי יהיה נדרש לו להוציא מאוייו אל הפועל, תבוא לו העזרה של הדגל, המתנוסס בתכונתו החפשית, וישראל יעשה חיל כ"ז[7] שרק הציוניות, שלבשה בגדי אירופה עד כדי היכסות הפנים הישראליים, לבדה תהיה האורגניות הכללית, יעמוד העם מרחוק, מצד חסרון כח קודש רשמי, וכבודה לא יוכל להתעלות עד כדי כבוד של נשמת חיים לאומה, אבל מיד שתדע האומה, שלתחיה הלאומית ישנם שני עמודים ושניהם חזקים, עמוד הקודש ועמוד החול, אז שניהם יחד יתקדשו, והמונים המונים יאספו אל הדגלים, שהם באמת דגל אחד, בעל דו פרצופים, או שני כרובים אשר פניהם איש אל אחיו.

ואם כל אלה אינם דברים מעשיים, יהיו דברים מילוליים, ואולי דברים מחשביים המחשבה תביא את הדיבור והדיבור את המעשה.

חזקו ונתחזקה, נושאי כלי ד' הברו, ואיש לרעהו חזק נאמר.

יותר מדי שוטפים רגשותי כעת. אקוה שנדבר עוד.

בברכת השנים, ברכת ד' מציון וירושלים.

בכבוד וחבה,

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרע"ח - השנה תרע"ח (1917/1918)
3. ובחו"ל - ובחוץ לארץ
4. ע"י - על ידי
5. שבתנ"ך - שבתורה נביאים כתובים
6. השלו' - השלום
7. כ"ז - כל זה

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתקכד

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ראש חודש כסלו תרע"ט **נמען:** ד"ר משה זיידל

אין הרב קוק יכול להסכים לנסיעה לאמריקה לפני שיבוא שלום בעולם. הצדק עם בנו הרצי"ה ש'אין כאן התנגדות בין שתי הסתדרויות'; התנועה הירושלמית באה להרחיב את גבול הציונות ולהכניס בה 'זרם של חיים יותר יהדותיים'. הכוח הפוליטי אינו פעולה מול הממשלות, אלא הסברה שהאומה שבה לארצה כ'אומה האלהית' של התורה והנביאים, והנושאים אותה הם שומרי האמונה; לשם כך צריך קבוצה גדולה. 'כל כבודנו הוא פנימה'. בהסברה: לציוני ולמזרחי יש עדיין 'חלקת עבודת הקודש' שלא נעבדה. בתוספת: יש להתחיל מיד בקרן לישיבה העולמית, כדי שהצעירות התורנית תבוא לירושלים מול שטף הצעירות החילונית, 'ועוד מגוית הארי נרדה דבש'.

עיקרי הדברים

- נסיעה לאמריקה רק אחרי השלום.
- אין התנגדות לציונות - הרחבה.
- המבוקש הפוליטי: הסברה.
- קרן לישיבה העולמית.

נוסח האגרת

ב"ה[1], ר"ח כסלו, עטר"ת[2].

כ'[3] ידי"נ[4] הרב החכם יקר ונעלה מאד מר משה ד"ר[5] זיידעל שליט"א[6]. שלו'[7] רב.

מכתביו היקרים הגיעו לידי. והנה ע"ד[8] הנסיעה א"א[9] להסכים כעת טרם שבא מצב השלו'[10] בעולם, אשר נקוה בע"ה[11] שלא יאחר הרבה, ואז יוכל להיות שנסכים לבא לאמעריקא, בשביל העיבוד של התכנית לעבודתנו העתידה באי"י[12].

ולא אמנע מלהעיר את כבודך היקר, שלדעתי הצדק עם צב"י[13] שיחי'[14] "שאין כאן התנגדות בין שתי הסתדרויות". לא באה תנועתנו הירושלמית, לדחוק את רגליה של התנועה הציונית, כי"א[15] להרחיב את גבולה, ולהכניס בה זרם של חיים יותר יהדותיים, ולחבב את תנועת התחיה הלאומית שלנו על כל השדרות של עמנו, אפילו על אותם שהם מתרחקים ממנה עד עכשיו מפני היבשות החילוניות שבה. וע"ד[16] שאלתך, איך נהיה כח פועל בפני עצמו כלפי חוץ, אשיבך יקירי, כי אין אני מתכוין בתוכן הפוליטי שלנו פעולות פוליטיות ממש להתיצב לפני הממשלות תיכף בתור כח מופרד מההסתדרות הציונית, כי אם להשתדל באגיטציה תדירית להסביר לפני העולם הפנימי וגם החיצון, שהרעיון הכללי של האומה הוא לשוב לא"י[17], בתור אותה האומה האלהית המתוארה בתורה ובנביאים, ולא נשתנה ולא ישתנה רוחה לעולמים, ואם היא לוקחת דברים רבים מיפיותו של יפת, למפעליה העולמיים, אין כל אלה מכריעים על התוכן העצמי שלה, שהוא כולו קודש ואלהי ע"פ[18] המושג של הנבואה כפי עומק רשומה החתום בנשמת הקודש של האומה, המתבלטת בחיים על ידי שומרי אמונים דוקא, שהם הם הנם נושאי האמונה האלהית בטהרתה, שבה גנוז כל עזה ותפארתה של אומתנו.

וכאשר ירבו לנו הסברות רבות כאלה ע"י[19] תכסיסים ספרותיים, יכנסו בודאי באזניהם ולבם של גדולי האומות, וישוב אל תנועת תחייתנו אותו הזיו וההוד האלהי אשר נבאו עליהם הנביאים. וכדי להרשים בחיים את המחשבות הללו, צריכים אנו לקבוצה גדולה ומרובה באוכלוסין, שתשא את דגל הקודש בידים אמונות, וזהו היסוד של המבוקש הפוליטי בדגל ירושלים.

מובן הדבר שאחרי שיתפרסם הדבר בעולם החיצוני, יוכל להיות שתהיה התביעה ג"כ[20] מצד העמים לבא בדברים עם הסתדרותנו, אבל אנו לא נרדוף אחר זה, כי אין אנו מבקשים את אימוצנו מחוץ למחנה ישראל, ולא על-ידי אמצעיים חיצוניים, כ"א את תוכיותה של נשמת האומה אנו דורשים לעורר, וכל כבודנו הוא פנימה, ומה שיהיה מושפע ממנו כלפי חוץ אינו אלא דבר מסתעף הבא מאליו, שיוכל רק לרומם את הערך של כללותה של תנועת התחיה הלאומית בעולם, כדי שהעמים התרבותיים, שסוף כל סוף ספוגי רוח אמונה הם בכללם, יראו בה את כבוד שם ד' אלהי ישראל החופף עליה.

וע"ד האפשרות של יסוד האגודות להסתדרותנו, הנה להסביר להעולם הרחב צריכים להשתמש באופנים שונים לפי תנאי המקום. למשל הקדמתי, שיש לנו שאיפה להגדיל את יסוד התחיה שלנו ע"י דגלנו הקדוש, בין מצד הכמות בין מצד האיכות, ומצד הכמות הרי הוא דבר פשוט, שאנו צריכים להציע לפני כל אדם מישראל שעדיין עד כה אינו נותן את ידו לא להציוניות, ולא להמזרחי, מפני נמוקים של רגשי קדושה, או של משמעת לגדולים שלא ניחא להו בהם, הנה לפניך חלקה חדשה שעדיין לא נפסלה במחאות, ועל ידה אפשר לעבוד את עבודת התחיה והגאולה בכשרות גמורה, ולחוגים יותר משכילים, ויותר עמקנים, אפשר לפרש ג"כ את הצד האיכותי, שמפני זה אינו נפטר מלהכנס להסתדרותנו אפילו מי שהוא כבר ציוני, ואפילו מי שהוא מזרחי. מי שהוא ציוני, אם רק יש בו צד של כשרות יהדותית, צריך הוא לדעת שמצד ציוניותו, איננו יוצא כ"א ידי חובת עבודת החול של האומה, אבל חלקת עבודת הקודש לא נעבדה עדיין ע"י הציוניות, וצריכה היא לתנועתנו הירושלמית. וגם המזרחי צריך לדעת, שעד כמה שיהיה מצליח בהשפעתו בחוגה של הציוניות, יהיה צריך לותר על הרבה דברים מפני השלום והנימוס, ומפני אי האפשרות לבטא את כל ההגוי בעומק הנשמה הכשרה של עולמנו הכשר ביחושה של קדושת תחייתנו הלאומית, והמקום שעל ידו יוכל להרחיב את צעדי הקודש הוא בתוך הסתדרותנו, וכיון שאבוקת קודש עולה ומאירה מבחוץ להסתדרות הציונית, יהיה יותר נקל להמזרחי לבא לשאיפותיו היהודיות גם בתוך ההסתדרות עצמה.

נזדמן לי לראות מכתבו של הרב ד"ר רעוועל שי'[21] ב"אידישע גאזעטען", והנה סגנונו הוא מתאים עם הסגנון של המכתב לדגל ירושלים, רק חלוקים אנחנו באיזה פרטים, וראוי לבא בכיוצא בזה לידי השתוות, דרש נא בשלומו משמי באהבה נאמנה, ומאד אשתוקק לבא בקשר דברים ומעשים עם גברא רבא דכותי' שליט"א.

הנני חותם את מכתבי בהערה שסוף כל סוף כשר הדבר שיתאמץ כבודך ויתר מכירנו היודעים את אמתת נקודת חפצי שאיננו כ"א לשלו'[22] הכללי של עם ד' ולטובתו האמתית, שיתנו את ידם להסתדרותנו, ולהרחבת תנועתנו, ולרומם את דגלנו הקדוש "דגל-ירושלים" גם בארצות הברית. פה הדברים הולכים ומתפתחים, מתיסדים סניפים, והלבבות מתעוררים. נקוה להו"ל[23] מאסף "דגל-

ירושלים" לע"ע[24] בזארגון, אולי תאבה בטובך לקחת בו חלק, וגם תוכל להמציא לנו כחות ספרותיים הגונים, כי חפצים אנו בלבון ובירור הדבר מכל צד.

והנני בזה חותם בברכה ואה"ר[25] בצפיית ישועה וגאולה קרובה,

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

נ.ב. אולי יוכל כ' הגר"ד[26] ד"ר רעוועל שי' להתחיל מיד ביסוד פונד ליסוד הישיבה העולמית, שהיא ראויה לצאת לפעולה במוקדם היותר אפשרי. אי אפשר לנו לסבול ששטף של צעירים מחונכים בחינוך תרבותי חילוני ישטוף מכל עברים בירושלים, ומהצעירים המיוחדים לגדלות התורה, תלמידי הישיבות הגדולות לא יבאו אלינו בהמוניהם, ותתבטל אז הצעירות הירושלמית ברובה של הצעירות החו"לית, שזה יהיה לנו ענין גורם חלילה הריסות גדולות, ותגרות רבות באומה פנימה. אבל ע"י יסוד ישיבה עולמית גדולה ומשוכללה בכבוד פנימי והוד חיצוני, נקרא להצעירות התורנית שתבא לירושלים, וע"י[27] הכח הרוחני הקדוש, יהיה לנו אומץ לעמוד בפני נחשולי הזמן של התרבות החילונית, ועוד מגוית הארי נרדה דבש בע"ה, וישוטטו רבים ותרבה הדעת, ושלומן של ישראל יגדל, בהתגלות עושר המחשבה, ע"י השפעת הקודש על החול, במדה עליונה וגדולה אי"ה[28].

הנ"ל

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. עטר"ת - השנה תרע"ט (1918/1919) - כתובה במילה "עטרת"
3. כ' - כבוד
4. ידי"נ - ידיד נפשי
5. ד"ר - דוקטור
6. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
7. שלו' - שלום
8. ע"ד - על דבר
9. א"א - אי אפשר
10. השלו' - השלום
11. בע"ה - בעזרת השם
12. בא"י - בארץ ישראל
13. צב"י - צבי יהודה (בנו של הרב קוק)
14. שיחי' - שיחיו
15. כ"א - כי אם
16. וע"ד - ועל דבר
17. לא"י - לארץ ישראל
18. ע"פ - על פי
19. ע"י - על ידי
20. ג"כ - גם כן
21. שי' - שיחיה
22. לשלו' - לשלום
23. להו"ל - להוציא לאור
24. לע"ע - לעת עתה

25. ואה"ר - ואהבה רבה
26. הגר"ד - הגאון רבי שם שמתחיל באות ד (כגון דוד / דב) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
27. וע"י - ועל ידי
28. אי"ה - אם ירצה השם

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתקכח

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ה' חנוכה תרע"ט **נמען:** הוריו ובנותיו (ולאמו ביידיש)

עניין הרבנות בירושלים: הרב פסח צבי פרנק כתב לו בחורף שעבר, ועכשיו כתב הוועד הכללי שני מכתבים, וגם ביקשו מהרב הראשי הרץ לעזור ברשיון יציאה. הרב קוק משתוקק לקבוע את דירתו בירושלים, אבל אינו יודע את המצב ואם העול לפי כוחו. מיפו לא קיבל שום פנייה. הרב קוק ביקש מאחיו ומחתנו לברר. אילו כתבו כל המוסדות הכשרים יחד שהם רוצים שיפעל בשבילם, היה אפשר לעשות הרבה, אבל כשהציונים מכריזים שהם מכלכלים הכול, קשה. חובה שלא להפקיר את הכספים של יראי ה', ולשם כך נחוצה 'הסתדרות ירושלים'. הרב קוק מבקש מבנותיו לכתוב ולהצליח בלימודיהן. לאמו ביידיש: הרב קוק היה רוצה לקבל את כתב ידה (בצירוף תרגום).

עיקרי הדברים

- הצעת הרבנות בירושלים.
- שאלת יפו.
- כספי היראים לא יופקרו.
- 'הסתדרות ירושלים'.

נוסח האגרת

ב"ה[1], ה' חנוכה עטר"ת[2].

הורי והיקרים עט"ר[3] שליט"א[4], ובנותי היקרות וכל יקירינו שיחיו לאוי"ט[5]. שלו'[6] וברכה וכט"ס[7].

מאד נשמחנו ב"ה בשמחת מכתבם היקר, אין בפי די תודה להודות לכאמו"ר[8] שליט"א, על דבריו היקרים אשר היו לנו לנחת. וע"ד[9] הענין של ירושת"ו[10], הנה עוד בחורף העבר כתב לי מזה הענין הרב ר'[11] פסח צבי פרנק נ"י[12], וכתבתי לו פרטים אחדים, ומאז לא קבלתי מהם שום מכתב, ואח"כ[13] או בפרק ההוא כתבו לי מזה רש"ח[14] ושמואל שי'[15] וג"כ[16] בדברים כלליים. אמנם באלו הימים כתבו לי מועה"כ[17] שתי אגרות כמעט רצופים, ואנכי השבתי להם על הראשון איזה פרטים ועוד לא קבלתי מהם תשובה, רק שבתוך כך בא מהם מכתב להטשיף רבי דפה ד"ר[18] הערץ נ"י, שיעזור לי ע"ד[19] הרשיון לנסע מטעם הרשות פה, וזה בע"ה[20] יעלה לא כ"כ[21] בכבדות כאשר נקרה.

והנה עם כל תשוקתי להקדים בעה"י[22] את באי לאה"ק[23], וכל ישעי וחפצי הי'[24] לקבע את דירתי בעיקו"ת[25] ירושת"ו, בכ"ז[26] עדיין לא אדע איך הוא המצב, ואם העול המוכרח להיות עמוס בזה הוא לפי כחי וכשרוני הדלים. אמנם לעומת זה מיפו הלא אין לי שום הערה ושום בקשה, ולא אדע כלל איך מתיחסים כעת אלי. אמנם כבר כתבתי מזה לשמואל ולש"ח[27] שי', אקוה שהם יעמידוני על בירור הדברים, וגם לחתני הישר שיחי'[28] כתבתי מזה הענין וכמו-כן לרבי יוסף שלנו שי'. אקוה שכולם יחד יפקחו בזריזות בכל פרטי הדברים וישיבוני דבר דבור על אפניו.

והנה אם היו הענינים באי"י[29] מכל המוסדות של אחינו הכשרים מסודרים לפחות במדה זו, עד שהיו כולם כותבים שהם חפצים שאעשה עבורם, באופן מפורסם, הי' אפשר לעשות הרבה לטובתם, אבל כיון שכותבים רק יחידים, ומוסדות בודדים, קשה מאד לעשות דברים גדולים בשעה שהציונים מפגינים שהם מכלכלים את הכל. ובאמת חובה רבה היא מוטלת על כל יראי ד' ושומרי עדותיו שלא להפקיר את השפעת הכספים שהם באים מידי יראים וכשרי ישראל, והם נתנים לידי יראי ד' וכשרים, אף שאפשר שישנם דברים שהם צריכים תיקון וסידור יותר הגון, אבל חלילה לבטל את כל היסוד של כח הכסף הנתון ברוח קדושה, מאחב"י[30] ומא"י[31].

אבל איך להחזיק מעמד, אי אפשר כ"א[32] ע"י[33] הסתדרות כללית, ולשם כך הננו עסוקים פה בההסתדרות "ירושלים" שהי'[34] דבר גדול אם אחינו הכשרים באי"י יכירו את ערכה, ויתמכו בה בתמיכה מוסרית פומבית. רבים מאד הדברים בזה, יזכני ד' לברר אותם פא"פ[35] בשמחת לב בחסדי צור ישענו ב"ה. הננו מקוים לקבל מכם בקרוב מכתבים מבשרים שלומכם וטובכם, בעה"י, ויה"ר[36] שיחנינו ד' בקרוב לעלות אל הקודש ולהתראות בחדות ד' ועזו. כתבו נא בנותי היקרות מכל אשר עמכן, שקדו ועשו חיל בכל טוב, ביראת ד' ובמדות טובות, ובכל למודיכן, וד' יצליחכן לשמחת לב כולנו. מצב"י[37] שי' הננו מקבלים מכתבים ב"ה על שלומו הטוב. מרוסיא מעוכבים הם כעת בכלל המכתבים, נקוה שבקרוב יהי'[38] אפשר להחליף עמם מכתבים, יזכנו השי"ת[39] לשמוע ולהשמיע מהם ולהם בשורות טובות, וכט"ס.

הנני חותם את מכתבי בכפילת בקשתי להודיעני בפרטיות משלומכם ובריאותם הורי היקרים וחביבים שי', והשי"ת[40] ישמחנו בישועתו, וירים קרן לעמו, וקרנות צדיקים תרוממנה, וכבוד שם ד' יגדל בכל אפסי ארץ, ויכירו וידעו כל יושבי תבל כי ד' אלהי ישראל מלך ומלכותו בכל משלה, ויתן עז לעמו וירום קרן משיחו בב"א[41], כנה"ר[42] ונפש בנם עבדם חותם ביראת הכבוד וכט"ס,

הק' אברהם יצחק ה"ק

ליעבע טייערע מוטער לעבען. ב"ה פאר אונזער געזונדהייט. מיר פרייען זיך מיט די גערוסען וואס דער ליעבער פאטער שליט"א שרייבט אונז פון דיינט וועגען אויך. וועז עס איז דיר ניט שווער, וואלט דאס באי אונז זייער טייער זיין דיין ליעבע געשיצטע האנדשריפט צו ערהאלטען. מיט גרוס און עהרענפורכט, דיין זאהן

אברהם יצחק ה"ק

תרגום

אמא תחי האהובה והיקרה. ב"ה על בריאותנו. אנחנו שמחים בדרישת-שלום, אשר אבא האהוב שליט"א כותב אלינו גם בשבילך. אם לא קשה לך היה זה יקר מאד לקבל כתב-ידך האהוב החשוב.

בברכת שלו' ויראת-הכבוד, בנך

1. ב"ה - ברוך השם
2. עטר"ת - השנה תרע"ט (1918/1919) - כתובה במילה "עטרת"
3. עט"ר - עטרת ראשי
4. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
5. לאוי"ט - לאורך ימים טובים
6. שלו' - שלום
7. וכט"ס - וכל טוב סלה
8. לכאאמו"ר - לכבוד אדוני אבי מורי ורבי
9. וע"ד - ועל דבר
10. ירושת"ו - ירושלים תבנה ותכונן
11. ר' - רבי
12. נ"י - נרו יאיר
13. ואח"כ - ואחר כך
14. רש"ח - רבי שמואל חיים? / רבי שלמה ח... - שם אדם
15. שי' - שיחיה
16. וג"כ - וגם כן
17. מועה"כ - מ(ה)ועד הכללי
18. ד"ר - דוקטור
19. ע"ד - על דבר
20. בע"ה - בעזרת השם
21. כ"כ - כל כך
22. בעה"י - בעזרת השם יתברך
23. לאה"ק - לארץ הקודש
24. הי' - היה
25. בעיקו"ת - בעיר קודשנו ותפארתנו
26. בכ"ז - בכל זאת
27. ולש"ח - ולשמואל חיים (אחי הרב)
28. שיחי' - שיחיו
29. באי"י - בארץ ישראל
30. מאחב"י - מאחינו בני ישראל
31. ומא"י - ומארץ ישראל
32. כ"א - כי אם
33. ע"י - על ידי
34. שהי' - שהיה
35. פא"פ - פנים אל פנים
36. ויה"ר - ויהי רצון
37. מצב"י - מצבי יהודה (בנו של הרב קוק)
38. יהי' - יהיה
39. השי"ת - השם יתברך
40. והשי"ת - והשם יתברך
41. בב"א - במהרה בימינו אמן
42. כנה"ר - כנפשו הרמה

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתקלא

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ט"ז טבת תרע"ט **נמען:** בנו, הרב צבי יהודה

הוחלט שהדגל וההסתדרות הם שני חלקים: הדגל הוא הכוח הפועל (דמי חבר כעשרה שילינג), וההסתדרות היא הכוח העוזר (שני שילינג לשנה). כך גדל מספר החברים בלי חשש מהשפעת רחוקים. 'אגודת ישראל' בשווייץ (ד"ר לוונשטיין) הציעה התחברות עם הציונות הכללית, והרב קוק מתנגד: הציונות צריכה להיות כוח עולמי שאינו עוסק בקודש, והחיבור יטשטש את ענייני הקודש. עם האגודה הם מאוחדים ברוח; האגודה עוסקת ביהדות הגולה, ו'ירושלים' בקודש של ארץ ישראל. הגיע מכתב שלישי מירושלים על הרבנות, אבל ענייני ההסתדרות דורשים עיכוב. הרב קוק עוסק במחאה על הרציחות בפולין.

עיקרי הדברים

- דגל והסתדרות - דמי חבר.
- התנגדות להתחברות עם הציונות.
- היחס לאגודת ישראל.
- הרבנות בירושלים.
- מחאה על פרעות פולין.

נוסח האגרת

ב"ה[1], ט"ז טבת עטר"ת[2].

בני מחמדי שליט"א[3], מכתבך וכרטיסך הגיעו לידינו, וב"ה[4] שהורגענו קצת מידיעת שלומך יתן ד' לבשר ולהתבשר תמיד מאתך ומכלל עם ד' אך טוב וחסד, תל"י[5] על החוה"ש[6] אשר עמנו כרגיל, יחזקנו בישועתו לימים הבעל"ט[7].

והנה הדברים של הסתדרותנו הקדושה הולכים ומתפתחים, אמנם לפי הערך לא כ"כ[8] בצעדים מהירים, אבל בכלל הדבר הולך ומתפשט בעולם, ואקוה שיתכשרו הלבבות להבין את צדקת מטרתנו ואור האמת והשלום הגנוז בה לכלל עם קדוש ולכל פרטיו, וממנה תוצאות לאושר העולם ורוממות האידיאלים היותר נערצים שכל טובי הלב שבאדם כולו עורגים אליהם בלא לב ולב.

בימים האחרונים באנו לידי הסכמה, שההסתדרות והדגל הם שני חלקים של התאחדותנו הכללית: הדגל הוא כח האקטיבי הפועל, וההסתדרות הוא הכח העוזר, וקצבת החברות של הדגל הרי היא עשרה שילינג לערך כמאז, אמנם קצבת חברות ההסתדרות היא רק שני שילינג לשנה, וכערך זה בכל מדינה. חידוש זה גרם התרבות חברים אל ההסתדרות, וגם פתחנו בזה פתח שנוכל לקבל כל חבר הבא ליכנס מבלי פחד מהשפעתו, שמא לא תהי'[9] מכוונת לאשיות קדושת מטרתנו הכללית, ומתוך שכל חבר הבא אל הדגל יודע הוא שעניני הדגל הוא יותר מרומם מערך ההסתדרות הכללית, והוא הכח הפועל והמוציא לאור את מפעלי ההסתדרות.

ע"כ[10] ע"פ[11] רוב לא יהין מי שהוא רחוק הרבה מהיהדות לדרוש שיקובל בתור חבר אל הדגל, ואם ימצאו כאלה יהיו מיעוט בלתי מכריע כלל, והעולם נדון אחר רובו. היום הגיעני מכתב כתוב להסתדרותנו מההסתדרות של אגודת ישראל השויצית, חתום עליהם ד"ר[12] לעווענשטיין מציריך ועוד אחד, ע"ד[13] אופן של איזו התרכבות עם הציוניות הכללית. ולפי דעתי הדבר הוא נגד המטרה היסודית שלנו, וגם אין זו טובה לציוניות, שהיא מוכרחת להיות מוכרה בתור כוח עולמי, שאינו עוסק בעניני קודש, רק במקום שההסתדרות לעניני הקודש תפנה אליה בדברים מיוחדים שתוציאם אל הפועל ע"י[14] כוחותיה העולמיים, ולהיפך הננו מוכנים לעזור לה בכל מה שתדרוש מצדנו לטובת העניינים העולמיים. מובן הדבר שכל כח יתחשב עם מדת היכולת שלו לסיע את הפרט הנדרש, אם אינה למעלה מתכונתו, או אם אינה סותרת את מגמותיו היסודיות. ורק באופן כזה אנו יכולים להחזיק מעמד של שלו'[15] ושל כבוד.

מירושלים הגיעה פה ידיעה צדדית, שהצהיר השר בא כח אנגליה שם את אהדתה של הממשלה להעולם הכשר של היהדות בתור הכרה לטובה את מגמותיו הקדושות, וק"ו[16] שצריך לקוות שהכח העולמי שלנו יבוא לידי מדה זו של הכרת יסוד הקודש שבכל המגמה הלאומית שלנו באי"י[17] ועד כמה שכלל עמנו צריך לרכז לו את כחותיו ולדאוג לשכלולו. וכ"ז יעשה דוקא בשמירת צביוננו בכל עוז; אבל ע"י ההרכבה עם הכח העולמי, שהוא טבוע כעת לעמוד בצביונו החילוני, יוכלו ענינינו כלם העומדים על גבול הקודש להתטשטש. ע"כ בדעתי להשיב להם אי"ה[18], שעם האגודה הננו מאוחדים ברוח ונפש ובפעל והננו מכירים את חטיבתה בתור כח הפועל בעיקרו על עניני היהדות של הגלות, שנטישותיו שלוחות הן ג"כ[19] באי"י בתור מדינה שיש בה קיבוץ יהודי גדול וחשוב חרד לדבר ד', וההסתדרות "ירושלים" מיוחדת היא לעניני הקודש אשר לאי"י[20], שלמטרה זו של בנין האומה בארצה על יסוד הקודש צריכה היא להיות שולחת מתוכה ענפים רבים בכל תפוצות ישראל, ומוכנה היא לעזור להאגודה בכל אשר תמצא לנכון לשתף את עזרתה בעניני הקודש של אימוץ היהדות הכללית.

גם הגיענו מכתב שלישי מועד הכללי והרבנים בירושלים ת"ו[21] ע"ד הרבנות, וכפי הנראה אין שם כעת כח מאחד ומרכז, והם שמים עיניהם שבבואי בעה"י[22] יובאו הדברים למעמדם הנכון, יתן ד' ויהי'[23] בהצלחה. אבל לעומת זה העניינים של הסתדרותנו דורשים מאד עוד התעכבות פה או עוד באיזה ארצות, שיהי'[24] אפשר לבא שמה במשך הזמן הקצר בשביל איחוד ענינינו. ובדעתי לכונן הדברים בע"ה[25], שנסכים לסע אל הקודש כעת במוקדם היותר אפשרי, רק אם ידרשו עניני ההסתדרות לסור עוד לחו"ל[26] יחזקנו ד' בטובו לבא עוד לאיזה משך זמן. אמנם תקותי לד' היא, שבבאנו אל הקודש יתבססו העניינים ויתישרו, עד שיהי' אפשר לפעול משם ע"י סידור של מכתבים והערכה של איזה דברים נדפסים, באיזו צורה שיתמכנו ד' בימין צדקו לאפשר שמה בבואנו בחסדו אל הקודש, ממר קמחי נ"י[27] הגיעני מכתב מעיר ע"ד הרציחות של הפולנים בעוה"ר[28], והנה אני עסוק פה ע"ד האפשרות להוציא אל הפועל איזו מחאה שיוכל להיות שיהי' לה ערך, וד' ירחם על עמו, ודם עבדיו יקום מרשעי עולם אשר אכלו את יעקב בכל פה, וישמחנו בישועתו.

והי'[29] זה שלו' וברכת ד' וטובו בכל עוז ורב שלו' כנפשך היקרה ונפש אביך מצפה אשרך וטובך כה"י[30],

אברהם יצחק ה"ק

1. ב"ה - ברוך השם
2. עטר"ת - השנה תרע"ט (1918/1919) - כתובה במילה "עטרת"
3. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
4. וב"ה - וברוך השם
5. תל"י - תודה לא-ל יתברך
6. החוה"ש - החיים והשלום
7. הבעל"ט - הבא עלינו לטובה
8. כ"כ - כל כך
9. תהי' - תהיה
10. ע"כ - על כן
11. ע"פ - על פי
12. ד"ר - דוקטור
13. ע"ד - על דבר
14. ע"י - על ידי
15. שלו' - שלום
16. וק"ו - וקל וחומר
17. בא"י - בארץ ישראל
18. אי"ה - אם ירצה השם
19. ג"כ - גם כן
20. לא"י - לארץ ישראל
21. ת"ו - תבנה ותכונן
22. בעה"י - בעזרת השם יתברך
23. ויהי' - ויהיה
24. שיהי' - שיהיה
25. בע"ה - בעזרת השם
26. לחו"ל - לחוץ לארץ
27. נ"י - נרו יאיר
28. בעוה"ר - בעוונותינו הרבים
29. והי' - והיה
30. כה"י - כנפשו היפה

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתקלב

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ז טבת תרע"ט **נמען:** בנו, הרב צבי יהודה

צרות היהודים בארצות שונות מרעישות את הלב. לאגודת ישראל בשווייץ: יתאחדו בכמה ענפי עבודה, אבל התנועה צריכה לעמוד בפני עצמה. הציונות החילונית לבדה לא תמצא מפתח לא לנשמת האומה ולא ללב האומות. מירושלים כותבים מכתב אחר מכתב שיבוא - הוועד הכללי, הרב צבי פסח פרנק, בית הדין של הפרושים, ור' נ"ג בראדער, שמבטיח פרנסה ואין התנגדות. הרב חרל"פ 'הולך בגדולות' ומציע לקחת 600 תלמידים לישיבה, אבל אין כעת אפילו מאה מוכשרים; צריך תחילה לקבץ כספים ולבנות בניין. מאמר שהתקבל לאסוף פסימי מדי, ויבקשו מהכותב לסיים במסקנה אופטימית. אין להקדים מעשים לפני ההתפשטות הרוחנית והמספרית - 'לא נוציא פרי בוסר'.

עיקרי הדברים

- צרות היהודים.
- אגודת ישראל - עצמאות התנועה.
- הזמנות מירושלים.
- הישיבה - בהדרגה.
- לא להקדים מעשים.

נוסח האגרת

ב"ה[1], כ"ז טבת עטר"ת[2].

בני מחמדי שליט"א[3], עברו ימים מספר שהייתי צריך כבר לכתב לך, ונתעכבתי מפני הטרדות והמניעות. ת"ל[4] על החוה"ש[5] אשר עמנו, כן קבלנו מהתם מכתבים מבשרים שלומם וטובם. צרות אחינו בארצות שונות הרעישו את לבבנו, ובעוה"ר[6] אין לנו דורשים ומבקשים, המסורים באמת אל התביעות של הצדק, וממרום ומקודש ישלח עזרו להרגיע עם עני ודל המיחל לחסדו.

מאגודת ישראל דשווייץ הגיענו מכתב ע"ד[7] איחוד עמם. מובן הדבר שבכמה ענפי עבודה נוכל להתאחד עמם, כי סוף סוף יש בינינו קרבה לבבית רבה, אבל מעמד תנועתנו היסודי מוכרח הוא להיות עומד בפני עצמו בצביונו וחופשו, והמזכירים את ד' אל יתנו דמי לו עד יכונן ועד ישים את ירושלים תהילה בארץ.

הגדולות שאנו צריכים ללכת בהן, הנן לע"ע[8] גדלות רוח ושאיפה כבירה, שעתידה להתגשם במפעלים גדולים בעז"ה[9]. ויסוד הכל לרומם את תנועת התחיה לגובה הקודש שלה, כי הציוניות החילונית כשהיא לבדה לא תוכל למצוא את המפתח לא לנשמת האומה ולא אפילו ללב האומות, שיש בהן ניצוץ של הכרת הכבוד של שם ד' אלהי ישראל, ע"י[10] הארת אורו של ספר הספרים עליהם באיזו צורה עכ"פ[11]. ובשביל כך אנו צריכים לעבודתה של האידיאה הירושלמית, שלא תוכל להתפרנס כי אם מקיבוץ עממי גדול של עם תורת ד' בלבם המכרעת את כל הויתם כלפי הקודש, שזהו העומק הטבעי של עם ד' השואף לארץ קודשו.

מירושלים כותבים מכתבים אחר מכתבים בזירוז לבא אצלם. עיקר העסקנים בזה הם אנשי הועה"כ[12], והם אומרים שהכל מסכימים. רבנים אחדים חתמו גם הם על המכתב האחרון, כמו הרצ"פ[13] פראנק נ"י[14], וחותם בד"צ[15] דפרושים הונח נוסף על באי כח ת"ת[16] ע"ח וב"ח ומאה שערים והרבנים השייכים לזה. ורנ"ג בראדער כתב עוד מכתב מיוחד בהרחבה ומבטיח שאין לי מה לדאוג כלל, לא מצד מצב הפרנסה, שמוכנים לתקן בכבוד הראוי אי"ה[17], ולא מצד התנגדות, כי כולם עונים בחפץ טוב והסכמה. והדבר נחוץ לדבריהם להקדים. וגם מדברי כבוד אאמו"ר[18] שי'[19] במכתבו נראה שמסכים ע"ז[20]. רק ממכתבו של ישי"ר[21] נ"י נראה איזה בקורת ותנאים שאין בהם דבר ברור. בתי' תחי'[22] כתבה שש"ח שי' נוסע לירושת"ו[23] לברר הדברים שמה במקומם, ומסתמא יכתב בקרוב, וד' ינחנו בדרך ישרה. הרב חרל"פ[24] שליט"א לא הזכיר מזה במכתבו האחרון, אע"פ[25] שאין די באר לגעגועיו, אבל הוא הולך בגדולות ביחש המעשים, יותר ממה שהמציאות מרשה כעת. למשל כתב שאסע לערים הגדולות ואקח עמדי לא פחות משש מאות תלמידים ליסוד הישיבה האידיאלית שלנו. השמעת כח מדמה נשגב מה, והיכן אפשר לקחת כעת אפילו מאה מוכשרים כהוגן, ואיך אפשר לארגנם להספיק צרכיהם לשעה עד שיתבסס איזה דבר.

מחשבתי ע"ד הישיבה היא שנסוב במעשים את האידיאל הזה, ליסד תחילה יסוד לקבץ כוחות כספיים, לבנות בנין הדור, להראות את החזות גם כלפי נטילי הזהב ולפתח את הענין במשך הזמן בעה"י[26] והוא שי' דורש מהפכה פתאומית. ונראה שזהו הדבר המעכב עליו שלא לגלות את דעתו ע"ד הענין של ירושלים. כי הדברים הרגילים קטנים הם בעיניו, וביחוד אחר שהורגל כבר לשמע פתגמים מפוצצים מצד אנשי החול שלנו, שאינם כ"כ[27] מצמצמים את דבריהם בגבולים של האמת, שלכה"פ[28] היה ראוי לעשות כן לשם הטנדנציה.

מב"ט[29] קבלתי מאמר ולצערי אינו ראוי כלל למטרתנו, הוא אמנם מאמר אומנותי, אבל פיסימי עד קצה האחרון. בכ"ז[30] חושב אני לשלח לו בעדו איזה סכום, ולבקש שיגמרהו ע"פ[31] כשרונו להאיר בו איזה מסקנא אופטימית שחושב אני שיש בידו לפי כשרונו לעשות כן. בכלל הנני נבוך ע"ד המאסף ע"פ החדשות של רעיון הנסיעה הקרובה בעה"י, והנה כבר כתבתי לך כמה פעמים שחושבים אנו שתשתדל לבא אלינו פה במוקדם היותר אפשרי. יתן ד' ונזכה לנסע ולבא שלם ביחד למחוז חפצנו הקדוש. תמיהני שלא הודעתני אם אתה משתדל כבר בהכנה הנדרשת לזה.

ע"י ההתרחבות של עבודת תנועתנו הירושלמית התעורר המזרחי, שהיה נרדם, לצאת לפעולה, בכ"ז אין זה דבר מעכב את מהלכנו כלל, ולדידי אפילו זה הצד של התעוררותם הבא מתוך קנאת סופרים ג"כ[32] לטובה הוא, אע"פ שאין בה בתנועה זו, שאינה מיוחדת לתחית הקודש ואינה כוללת את הכלל שמחוץ לגבולי הציוניות, ואינה בת חורין לעצמה כראוי, לפי מצבה בהווה, אותה האידיאליות המקפת הקדושה והבריאה, שאנו שואפים אליה ושנקוה בע"ה[33] להשיגה ע"י התנועה הירושלמית בהרמת דגלה, בכ"ז אי אפשר להתעלם מכל צדדיה החיוביים.

כבר הנני חושב ע"ד קונגרס ארצי פה, כשיסודרו קצת יותר קבוצות ויוארו הדברים מהמחשכים שאחרים מאפילים עליהם. הנורמה של הנחת הדעת הופרעה קצת על ידי ההתנפלות על בני ישובנו

הישן, שבאמת סוף סוף הם נושאים בקרבם את היסוד היותר אמיץ בעדת ד'. מחאתי על זה לא היתה כ"כ פומבית, שלא רציתי זה כדי שלא להרחיב את הפרץ, בכ"ז היתה מפורסמת במקצת, ואחדים מצדדים שונים מצאו להם חפץ להגדילה. בכ"ז אין ענין זה כי אם אפיזודה במהלך הענין, אבל עיקר מגמתנו הלא הוא השלו'[34] האמיתי וההרמוניה השלמה של האומה, שאי אפשר להם לבא במילואם כי אם ע"י ההתרוממות העליונה של רוח חיי הקודש המפעם בתולדתה ואור חי העולמים השורה בקרבה ומעודד את רוחה לקראת עתידה הנאדר בקודש, ואם ירצו אנשי החול ללכת דוקא בקטנות לא יעלה בידם חפצם, כי ביד חזקה יתפרץ הרוח ונצדק קודש.

ע"ד ההצעה של ההתחברות בין האגודות הארציות שלנו, שיבא איזה ציר מפה לשווייץ, או להיפך, כעת עדיין השעה מוקדמת, לפי הנראה הענין צריך עדיין התפתחות וסדר מעשי. עיקר עבודתנו כעת הרי צריכה להיות מוקדשת להתרחבות הרעיון והתפשטות האגודות בארצות שונות, ואי אפשר להביא את עצמנו בחוג מעשי קודם התכשרות האמצעים. בעלי רעיון ומחשבה בהירה וחזקה יכירו, שאין ראוי לנו לפי מגמתנו הקדושה להיות נמהרים לדחוק את השעה במעשים דוקא כי אם להכשיר את ההסתדרות עד שתהי'[35] ראויה להשפעה רבה ומעשים כבירים. מראטערדאם הודיעני ד"ר[36] ריטער נ"י שיאחז דרכו להרחיב את עבודתנו. ואם כי בין הרבים העובדים עמנו נמצאות דעות שונות בסיבת ההכרח של ההסתדרות בכלל, אלה פונים לימין ואלה לשמאל, בכ"ז נקוה שהרעיון הכללי כל מה שיתברר יותר יהיה רוח החיה באופני התנועה. וישור הדבר אפשר להיות רק אם לא נוציא פרי בוסר לקפוץ מעשים לפני ההתפשטות הרוחנית והמספרית בקיבוצים.

הנני חותם בכל חותמי ברכות לך יקירי ולכל אהובינו ודו"ש[37], כנה"י[38] ונפש אביך מצפה אשרך כל הימים,

אברהם יצחק ה"ק

1. ב"ה - ברוך השם
2. עטר"ת - השנה תרע"ט (1918/1919) - כתובה במילה "עטרת"
3. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
4. ת"ל - תודה לא-ל
5. החוה"ש - החיים והשלום
6. ובעוה"ר - ובעוונותינו הרבים
7. ע"ד - על דבר
8. לע"ע - לעת עתה
9. בעז"ה - בעזרת השם
10. ע"י - על ידי
11. עכ"פ - על כל פנים
12. הועה"כ - הועד הכללי
13. הרצ"פ - הרב רבי שמות שמתחילים באותיות צ, פ (למשל: צבי + פנחס) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
14. נ"י - נרו יאיר
15. בד"צ - בית דין צדק
16. ת"ת - תלמוד תורה
17. אי"ה - אם ירצה השם

18. אאמו"ר - אדוני אבי מורי ורבי
19. שי' - שיחיה
20. ע"ז - על זה
21. יש"ר - יישר (כח)
22. תחי' - תחיה
23. לירושת"ו - לירושלים תבנה ותכונן
24. חרל"פ - הרב יעקב משה חרל"פ (תלמידו של הרב קוק)
25. אע"פ - אף על פי
26. בעה"י - בעזרת השם יתברך
27. כ"כ - כל כך
28. שלכה"פ - שלכל הפחות
29. מב"ט - שם אדם - דורש פענוח
30. בכ"ז - בכל זאת
31. ע"פ - על פי
32. ג"כ - גם כן
33. בע"ה - בעזרת השם
34. השלו' - השלום
35. שתהי' - שתהיה
36. ד"ר - דוקטור
37. ודו"ש - ודורש שלום
38. כנה"י - כנפשו היקרה

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתקלד

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"ד שבט תרע"ט **נמען:** הוריו, בנותיו ובני המשפחה (ולאמו ביידיש)

מבנו הרצי"ה מגיעים מכתבים, אבל אין קשר דואר עם רוסיה. הרב קוק מחכה לדברים ברורים מאחיו שמואל ומחתנו ישראל, שהיו בירושלים. צעיר בשם עליאש, שנסע לעבוד במשרד ציוני, ימסור להם פרטים. אילו היה קשר עם אחיו הרב דב בער, היה מזמינו לאנגליה. התנועה הירושלמית היא שתגן מפני ההפרעות של הציונות החילונית: החול והקודש, כל אחד בגבולו, יבנו יחד את בית ישראל, ולא בשעבוד בני תורה 'בקרן זוית מזרחית' - 'להיות עבדי ה' ולא עבדים לעבדים'.

עיקרי הדברים

- אין קשר עם רוסיה.
- בירור המצב בירושלים.
- קודש וחול כל אחד בגבולו.
- 'עבדי ה' ולא עבדים לעבדים'.

נוסח האגרת

ב"ה[1], י"ד שבט עטר"ת[2].

הורי היקרים עט"ר[3], בנותי ואחי ואחיותי וגיסי וצאצאיהם היקרים שליט"א[4] ברב טוב לאוי"ט[5].

תל"י[6] על החוה"ש[7] אשר עמנו, ועם צב"י[8] שי'[9] שהננו מקבלים ממנו ב"ה מכתבים כסדרם. אמנם מרוסיה אי אפשר עדיין לקבל מכתבים, כי אין שום קישור מכאן לשם, יזכנו השי"ת[10] בקרוב לבשר ולהתבשר מיקירינו השרויים שמה אך טוב וחסד לאוי"ט.

על דבר הסכמת המצב, הננו מחכים על דברים ברורים משמואל וישראל שי', שכפי הנראה היו בירושת"ו[11] ומסתמא יכתבו את החלטתם איך שנראה להם הדבר שמה, מהמכתבים שקבלתי מכם עד כה עדיין אין הדברים ברורים אצלנו. יישר השי"ת את דרכו לפנינו ויזכנו בקרוב לבוא אל הקודש, ויסעדנו בימין צדקו לעבוד עבודתו ועבודת עמו בהר צבי קודש בטוב לבב ובאורח ישרה. אקוה שתקבלו בעה"י[12] ד"ש[13] מצעיר אחד יקר ובר אוריין חשוב מר עליאש נ"י[14], שהי'[15] אחד מהמקורבים שלנו, ונסע לעבוד באחד ממשרדי הציונים. ודאי ישתדל אי"ה[16] להתראות עמכם ולמסור לכם פרטי דברים מאתנו. חוץ מהעיכוב שלנו מצד ידיעת בירור המצב המקומי כשיזכנו השי"ת בחסדו לשוב לאה"ק[17], הנני קצת ג"כ[18] מעוכב עדיין בשביל טיפול הענינים פה. לו הי'[19] אפשר לבוא בקשר מכתבים עם הרד"ב[20] שליט"א הי' נכון שיבא הנה, והי'[21] אפשר להיות נמצא בעדו משרה הגונה בע"ה[22], אבל כעת עדיין אין ע"ז[23] שום דרך, ירחם ד' על הארץ וישקטו כל המהומות בעולם ונוכל להחליף דברים במכתבים בתיקון המצב הכללי והפרטי. מקוים אנו שצב"י[24] שי' יבא בזמן קרוב אי"ה אלינו פה, ויחנינו השי"ת לנסע יחד ולעלות לציון ברנה, ויראנו בישועתו בישע עמו ונחלתו וברוממות קרן

ליראיו וחושבי שמו המושפלים עדי ארץ, ויתן בלבם להתאגד אגודה אחת לעבודת ד' ועמו ע"פ[25] דרכם הטובה דרך הקודש, מבלי שום עול חיצוני ושעבוד של כח זר.

וזהו מגמת פני בהתעוררות של התנועה הירושלמית, שאם נבין לאשורה את מגמת קודש שלה נדע שרק היא תוכל להגן בעדנו נגד כל אותן הפרעות, שהתנועה העומדת על יסוד החול, דמתקריא ציוניות, מסבבת אותן בקרבנו, ואז יתישרו הדרכים, וכל המעקשים היו באים למישור, והחול והקודש בהיותם עומדים כל אחד בגבולו ועושים את תפקידם כראוי, יהיו שניהם בונים את בית ישראל, וסו"ס[26] ירומם הקודש גם את החול, ויסיר ממנו את סיגיו, אשר לא יצויר דבר זה ע"י[27] השעבוד של איזה חלק אנשים מבני תו"י[28] שמתלקטים תחת הדגל של חיי החול בהטפלם להם, בקרן זוית מזרחית, ופועלים בזה להשפיל את ערך היסוד הקיים עדי עד בישועת ישראל, שהוא רוממות הקרן לקודש ד' בעזו וחפשיותו העליונה, להיות עבדי ד' ולא עבדים לעבדים.

והשי"ת[29] יחננו ללכת בדרך ישרה, ועיני עורים תפקחנה לראות אור חדש אור ד' על ציון ועל מקראיה, כאשר תצפה נפשנו הכמהה לתשועת ד' באמת על עמו ונחלתו, כנה"ר[30] ונפש בנם עבדם חותם ביראת הכבוד, אביהם ואחיהם דושו"ט[31] כה"י[32],

אברהם יצחק הכהן קוק

טהייערסטע אונד ליעבסטע מוטער לעבען לאוי"ט.

ב"ה פאר אונזער געזונדהייט היר און די גוטע ידיעות וואס מיר באקומען פון צבי יהודהן לעבען, מיט די האפענונג השם יתברך ואל אונז מזכה זיין אין גיכען צו זעהן זיך אין פרייידען אויף אונזער הייליגע לאנד, און מיר זאלע זוכה זיין פון אלע אפזערע ליעבענדע לעבען גוטעס צו הערען. פארלויפיג איז נאך די פארבינדונג מיט רוסלאנד ניט געארדענט, האפענטליך בקרוב צו ערפרייט צו ווערען מיט זייערע גוטע בריעף. פארבלייב געזונד אונד מונטער, ליבע מוטער, נאך גרוס אונד וונש דיין זאהן, חותם בברכה ויראת הכבוד,

אברהם יצחק ה"ק

תרגום

אמא יקרה מאד ואהובה מאד לאוי"ט.

ב"ה על בריאותנו פה והידיעות הטובות שאנחנו מקבלים מצבי יהודה שיחי'[33], בתקוה כי השם יתברך יזכה אותנו במהרה להתראות בשמחה בארצנו הקדושה, ונזכה לשמוע טוב מכל אהובינו שיחיו. לעת עתה הקשר (הדואר) עם רוסיה עוד איננו מסודר. נקוה בקרוב להשמח במכתביהם הטובים.

היי בריאה ושמחה אמא יקרה, כברכת ודרישת בנך, חותם בברכה ויראת הכבוד.

---

1. ב"ה - ברוך השם

2. עטר"ת - השנה תרע"ט (1918/1919) - כתובה במילה "עטרת"
3. עט"ר - עטרת ראשי
4. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
5. לאוי"ט - לאורך ימים טובים
6. תל"י - תודה לא-ל יתברך
7. החוה"ש - החיים והשלום
8. צב"י - צבי יהודה (בנו של הרב קוק)
9. שי' - שיחיה
10. השי"ת - השם יתברך
11. בירושת"ו - בירושלים תבנה ותכונן
12. בעה"י - בעזרת השם יתברך
13. ד"ש - דרישת שלום
14. נ"י - נרו יאיר
15. שהי' - שהיה
16. אי"ה - אם ירצה השם
17. לאה"ק - לארץ הקודש
18. ג"כ - גם כן
19. הי' - היה
20. הרד"ב - הרב רבי שמות שמתחילים באותיות ד, ב (למשל: דוד + בנימין) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
21. והי' - והיה
22. בע"ה - בעזרת השם
23. ע"ז - על זה
24. שצב"י - שצבי יהודה (בנו של הרב קוק)
25. ע"פ - על פי
26. וסו"ס - וסוף סוף
27. ע"י - על ידי
28. תו"י - תורה ויראה
29. והשי"ת - והשם יתברך
30. כנה"ר - כנפשו הרמה
31. דושו"ט - דורש שלומו וטובו
32. כה"י - כנפשו היפה
33. שיחי' - שיחיו

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתקלו

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ' שבט תרע"ט **נמען:** הרב יעקב משה חרל"פ

הרב קוק מצפה לבשורה על לידת אשתו של הרב חרל"פ. מכתבו של הרב חרל"פ נאמר בעתו. התנועה הירושלמית צריכה להתפשט ולהמתיק את 'מרירות החול' שנסתבכה בציונות, ולהציל את אור הקודש שבשם ציון. בית ישראל ייבנה על שני עמודים: עמוד הקודש, הקשור בשם ירושלים, ועמוד החול, שיונק משם ציון 'על ידי קו המתעקם', עד שאור ירושלים יופיע 'לישרא עקימא'.

עיקרי הדברים

- ציפייה לבשורה.
- המתקת מרירות החול.
- עמוד הקודש ועמוד החול.

נוסח האגרת

ב"ה[1] כ' שבט עטר"ת[2].

חיים שלו'[3] וברכה, שמורה בכל וערוכה, לכבוד ידיד לבבי ומחמד רוחי הרב הגאון המפורסם, אוצר הקודש פאר החמודות מוהרי"מ[4] חרל"פ[5] שליט"א[6], ביתו וזרעו וכא"ל[7] לברכה לישועה ולחדוה וכט"ס[8] לאוי"ט[9].

אחדשה"ט[10] באה"ר[11].

הנני בצפיתי, כי אזכה בקרוב לקבל מכתר"ה[12] חביבי מכתב מבשר שלו' ביתו ז"א[13] הרבנית תחי'[14] לאוי"ט. אנא חביבא דנפשאי, ימהר נא להודיעני בפרטיות מכל אשר עמדו, כי הנני מלא געגועים להודע משלום נפשו העדינה ההולכת למשרים, ברוח תם ואור ד'.

אין בידי כעת לבאר פרטי דברים בענינים הכלליים ובמערכות מחשבותיהם. נקוה כי מהרה יופיע אור הקודש בנפשות רבות של יחידי סגולה ואנשי מעלה ומהם תוצאות להשקות צמאים לדבר ד' א-ל אמת על המון רב, וחכינו לד' המסתיר פניו מבי"ע[15] בעת בא התור להגלותו בשפע עזוז חדות תענוגיו. מכתבו המקודש נאמר יפה כולו אומר כבוד: בעתו ובזמנו, וכל הנחרים בו בלב טהור הם הם מעליו ומרימי ערכו בעה"י[16] ומנייהו ומניה יתקלם עילאה ב"ה. התנועה הירושלמית הנקראת בשם ההסתדרות ירושלים ודגל ירושלים מוכרחת היא להיות מתפשטת במלא עולם להמתיק ע"י[17] הוד קדושתה את מרירות החול אשר נסתבכה בהתנועה הציונית, ולהציל את אור הקודש אשר בשם ציון מידי עושקיו כח.

אמנם דרכנו דרך הקודש סלולה היא בעז"ה[18] בשלו'[19] ובמישור, בית ישראל יבנה על שני העמודים עמוד הקודש קדש קדשים העומד לנס עולם מעולם עד עולם הקשור תמיד בשם ירושלים אשר כסא ד' יקרא לה, ועמוד החול, אשר לבש לבוש חולין רק בירידתו להחיות רוח שפלים אשר שחה לעפר נפשם,

שהוא יונק את כחו משם ציון ע"י קו המתעקם, ההולך ומתעקם, עד אשר אור ירושלים יופיע לישרא עקימא, ולתמם עם תמימים והי'[20] פריו למאכל ועליהו לתרופה וימין ושמאל יפרצו לרומם קרן ישע.

אקוה שדברי כת"ר[21] יבאו ברב ענין בע"ה[22] בבשורת ישועה וכל טוב. והי' זה שלו' כנה"ר[23] וידי"ע[24] דבק באהנ"פ[25] ודוש"ת[26] מצפה לחדות בחדות ד' בהר הקודש בירושלים בשמחת לבב והודות לד' כי טוב,

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. עטר"ת - השנה תרע"ט (1918/1919) - כתובה במילה "עטרת"
3. שלו' - שלום
4. מוהרי"מ - מורנו הרב רבי שמות שמתחילים באותיות י, מ (למשל: יעקב + משה) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
5. חרל"פ - הרב יעקב משה חרל"פ (תלמידו של הרב קוק)
6. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
7. וכא"ל - וכל אשר לו
8. וכט"ס - וכל טוב סלה
9. לאוי"ט - לאורך ימים טובים
10. אחדשה"ט - אחרי דרישת שלומו הטוב
11. באה"ר - באהבה רבה
12. מכתר"ה - מכבוד תורתו רום הדרתו
13. ז"א - זו אשתו
14. תחי' - תחיה
15. מבי"ע - מבית יעקב
16. בעה"י - בעזרת השם יתברך
17. ע"י - על ידי
18. בעז"ה - בעזרת השם
19. בשלו' - בשלום
20. והי' - והיה
21. כת"ר - כבוד תורתו
22. בע"ה - בעזרת השם
23. כנה"ר - כנפשו הרמה
24. וידי"ע - וידידו עוז
25. באהנ"פ - באהבת נפש
26. ודוש"ת - ודורש שלומו ותורתו

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתקמז

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ח' אדר שני תרע"ט **נמען:** הרב זלמן פינס

הרב קוק שואל על תוצאות האסיפה ועל הצירים לפריז. 'אנכי אינני פוליטיקני' - הרב קוק רואה את הצד הטוב שבכל תנועה, גם ב'אגודת ישראל'. אבל רק הציונות עוסקת ברוח כללי, ורוחה מבוטא בלשון חולין; 'איה הוא רוח ה' הגדול המחיה את עמו'? הגיעה השעה של האידיאה 'ירושלים': בית דין כללי, ישיבה כללית וקרן דתית. 'אין אנו מבדילים בין איש לאיש... אבל אנו מבדילים בין קודש לחול', והקודש מקדש את החול. 'סוכת דוד נופלת' במישור הפוליטי כי אין קורא בשם ה', ויש להתחיל בעיתונות ובספרות. בארץ התעמולה תפעל טוב יותר, אבל צריך להיזהר מ'צרות הלב'.

עיקרי הדברים

- לא פוליטיקאי.
- חסר רוח כללי של קודש.
- מוסדות כלליים.
- הבדלה בין קודש לחול.
- מערכה פוליטית ממקור הקודש.

נוסח האגרת

ב"ה[1], ח' אד"ש[2] עטר"ת[3].

שלו'[4] וברכה לכ'[5] ידי"נ[6] הרב המאוה"ג[7] אוצר נחמד סוע"ה[8] נדיב ונעלה מו"ה[9] זלמן פינס שליט"א[10] וכא"ל[11] שוי"ר[12], אחדשה"ט[13] באה"ר[14].

הנני מחכה לדעת תוצאות פרטיות ומעשיות בדבר האסיפה, ואם כבר שולחו הצירים לפריס, ואם תפקידם ישמר שלא לנגע בנחלת הפוליטיקה הכללית, וכפי מה שהודיעני בטובו הגאון דקאוונא שליט"א הלא ככה הסכימו.

אנכי אינני פוליטיקני, ולא אוכל להתגדר בענינים של פירוד הדעות. הנני רואה רק את הצד הטוב שבכל הופעה ואליו אני מתיחס באהבה ויקר, ע"כ[15] אני מקוה שגם מתנועתה של אגו"י[16] ישע וטוב יצמח לב"י[17]. אבל כ"ז[18] לא די שאיננו מרפה את חובתנו ברוממות דגל "ירושלים" כ"א[19] עוד מחזק את החובה. הא כיצד, הכל עוסקים בפעולות קצובות, ואגודיות, אין שום אגודה שתעסוק ברוח כללי כ"א הציוניות, והיא רוחה הכללי הוא מבוטא בביטוי של חולין, שאין בו הבלטת עצמיותה של נשמת הקודש אשר לישראל. ואיה הוא רוח ד' הגדול המחיה את עמו ומעודדו לתחייתו, איה הוא הרוח הכמוס בטהרתו בלב כל הגוי כולו, ששמר את צביונו בהתקשרו בעוצם תוכן-קודש הקדשים אור ד' אשר בעצמיותה של נשמתו, האפשר שלא ידובר מזה דבר בצמצום הרעיון לשם ריכוז האומה בא"י[20] שהוא כח הכובד של מנת חיי האומה כעת, ואם ידובר יהיה בא כגרזימי הזו הבאה באחרונה, זה אי אפשר.

על כן השעה הגיעה להאידיאה "ירושלים" שתשא את נסה. הארת התנועה הלאומית ממקור הקודש זהו סך הכל של חפצנו. ואל ניבהל מפני האצילות והרוחניות שבתנועתנו, על הרוח הנעלה אנו חיים, וסוד רוח ד' הוא מעורר את כל עצמת התחיה, על כן אנו דוברים שלו' אל הכל, ואנו מגלים שבכל תנועה חילונית שיחש אהבה לכלל האומה וארץ ישראל קבוע בה, אור הקודש נוצץ הוא. ולמעשה, הכי מעט הוא אם נהיה מיוחדים לנס הקודש שבכלל האומה, להיות נושאי כלי ד', ביסוד ב"ד[21] כללי בעיה"ק[22], ישיבה כללית, קרן דתי כללי, בתור חטיבה לאומית, ובכלל ע"י[23] שתי התנועות "ציון" ו"ירושלים" הכל מתאחד. אין אנו מבדילים בין איש לאיש במדידה של מדת כשרותו המיוחדה, אבל אנו מבדילים בין קודש לחול, שהם הם צריכים להיות כל אחד שלם במחיצתו, והקודש מקדש את החול לאשרו וטובתו, וחלילה להחול לחלל את הקודש, כי נפשו הוא חובל.

כעת הפסקתי את הפעולות האגיטציוניות לשעה מפני שבאי כח המזרחי באו ועוסקים באנרגיה בשלהם, ואיני חפץ שתהיה ביניינו התחרות תגרנית. אקוה כי ההמון הגדול ביושר טבעיותו יכיר סו"ס[24] את ההכרח שבתנועתנו, וכל האגודות השונות יכירו כי הננו באים לחזק ולנשא את כל היד העסוקה בבנין ובתחיה, וכולם יעשו לנו אוהבים, וכולם ימסרו לנו דברים, מיני סמים וקטורת לעצור כל מגיפה של הרס ושממון, ולהחיות רוח נדהמים, ולקרא באומץ בישראל ובעולם, זכרו מרחוק את ד' וירושלים תעלה ע"ל[25].

ויותר מכל לגבי פעולה, נכבדה היא ההכרחיות של הכנתנו לקראת מערכה פוליטית נובעת ממקור הקודש. סוכת דוד נופלת היא במעמד הפוליטי כעת מפני שאין קורא בשם ד', ואין מדבר בחזקה באומץ לב ורוח נגד כל העמים, כי את מעמדם הם מהרסים אם הם מעכבים את גאולתנו, או הם ממעטים את צביונה בשעת הכושר. כעת פעולה זו צריכה להיות מתחילה בחיים ובספרות, ואנו צריכים ליסד עתונים מיוחדים לשם אגיטציה זו, ואפילו אם לימים רחוקים יוכלו הפירות להיגמר אין אנו פטורים מנטיעת העץ, והמפעל מצד עצמו קדוש ומלבב הוא, ופועל ברוח החיים שבו על כל המערכה, של סדרי הפדות והעליה מן הגולה אל הגאולה, יותר מכל מעשה גשמי ממשי.

אני אומר את אמרתי לא מפני הפעולות שאקוה ממנה לבד, כ"א ביותר מפני הכרת האמת שבה, ומלא תקוה אני שכח האמת יתגלה בהמון פעולות טובות וגדולות, וימצא את הכשרונות הראויים בגדלם לבסס בפועל את הדברים, שלפני מחולשת כחי הנם רק עומדים בחזון רוח.

אמת הדבר שכתב כת"ר[26] שאפשר לקוות כי בע"ה[27] כשיזכנו לעלות לא"י[28], משם תוכל האגיטציה המסודרת לפעול יותר את פעולותיה, אבל רחמי שמים אנו צריכים ביחוד שלא נכשל באותו הפח של צרות הלב, המעורר מדינים ומחפש מומים. ניחל שיחננו ד' באור פניו, ויכין לבבנו לברכת דממת והשלו'[29], בשובו שבות עמו לנוה קדשו.

והנני חותם בברכה, ושמחת הפורים כנה"י[30] ונפש דוש"ת[31] באה"ר,

אברהם יצחק הכהן קוק

1. ב"ה - ברוך השם
2. אד"ש - אדר שני
3. עטר"ת - השנה תרע"ט (1918/1919) - כתובה במילה "עטרת"
4. שלו' - שלום
5. לכ' - לכבוד
6. ידי"נ - ידיד נפשי
7. המאוה"ג - המאור הגדול
8. סוע"ה - סיני ועוקר הרים
9. מו"ה - מורנו הרב
10. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
11. וכא"ל - וכל אשר לו
12. שוי"ר - שלום וישע רב
13. אחדשה"ט - אחרי דרישת שלומו הטוב
14. באה"ר - באהבה רבה
15. ע"כ - על כן
16. אגו"י - אגודת ישראל
17. לב"י - לבית יוסף
18. כ"ז - כל זה
19. כ"א - כי אם
20. בא"י - בארץ ישראל
21. ב"ד - בית דין
22. בעיה"ק - בעיר הקודש
23. ע"י - על ידי
24. סו"ס - סוף סוף
25. ע"ל - על לבבכם
26. כת"ר - כבוד תורתו
27. בע"ה - בעזרת השם
28. לא"י - לארץ ישראל
29. והשלו' - והשלום
30. כנה"י - כנפשו היקרה
31. דוש"ת - דורש שלומו ותורתו

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתקסד

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ג תמוז תרע"ט **נמען:** הרב שמואל סלאנים

הרב קוק ביקש מרי' מי חייקין, הנוסע לארץ, לטפל במצבו. ברשיונות מטפלים הציונים, 'ובענייני חול אין לנו להתרחק מהם'. ניחומים על צערו.

עיקרי הדברים

- פנייה לחייקין.
- רשיונות דרך הציונים.
- ניחומים.

נוסח האגרת

ב"ה[1], כ"ג תמוז ע"ט.

שלו'[2] וברכה לידידי הרה"ג[3] וו"ח[4] כו'[5] מוהר"ש[6] סלאנים שליט"א[7].

אחדשה"ט[8].

מכתביו הגיעו לידי בהיותי מוטרד בחבילי טרדות, ובקשתי מר"מ חייקין שיתענין בתיקון מצבו והבטיח לי, וכעת נסע לא"י[9], אקוה שיעשה לטובה ע"ד[10] מעמד ב"ב[11].

וע"ד[12] רשיונו ג"א[13] עוסק בענינים אלה ע"י[14] הציונים, ובעניני חול אין לנו להתרחק מהם, וגם בעד כת"ר[15] נדרשו לעשות כראוי, ובודאי כבר קבל איזה ידיעה רשמית ע"י הקונסול, ואקוה שיגמר הדבר בכ"ט[16] ונזכה להתראות בידידות על אדמת הקודש.

ינחמהו ד' ויחבש לשבר לבבו וכל הריסותיו יקומם, כנפשו היפה ונפש ידידו דוש"ת[17],

הק' אברהם יצחק ה"ק

1. ב"ה - ברוך השם
2. שלו' - שלום
3. הרה"ג - הרב הגאון
4. וו"ח - ותיק וחסיד
5. כו' - וכולי (וכן הלאה)
6. מוהר"ש - מורנו הרב רבי שם שמתחיל באות ש (כגון שמואל / שלמה / שמעון / שמחה / שאול) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
7. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
8. אחדשה"ט - אחרי דרישת שלומו הטוב
9. לא"י - לארץ ישראל
10. ע"ד - על דבר
11. ב"ב - בני ביתו
12. וע"ד - ועל דבר
13. ג"א - גם אני / גם אנו

14. ע"י - על ידי
15. כת"ר - כבוד תורתו
16. בכ"ט - בכל טוב
17. דוש"ת - דורש שלומו ותורתו

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת תתקפד

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"ג מרחשון תר"פ - ירושלים **נמען:** הרב חיים דוב (שוחט ובודק)

בעניין בחירת נשים, כפי שכתב לוועד 'המזרחי': השתתפות קבועה של נשים בעסקנות המדינית זרה לרוח ישראל ונובעת מחיקוי שטחי של המערב, ובצורת שוויון חיצוני היא תביא לפירוד פנימי. הגבר, שעליו עול החיים הציבוריים, צריך להתחשב בדעות בני הבית, ויש להדריך לכך. אבל תיקונים פרטיים לא יספיקו; רק התעוררות הרוח דרך 'הסתדרות ירושלים', הכוללת ועובדת לצד עבודת החול של הציונות, תביא שלום.

עיקרי הדברים

- בחירת נשים - זר לרוח ישראל.
- הבית והתחשבות הגבר.
- לא תיקונים פרטיים אלא התעוררות כללית.

נוסח האגרת

ב"ה[1] עה"ק[2] ירושלים ת"ו[3] יג מרחשון תר"פ[4] תר"פ כי[5] ידידי הרב הגדול בתו"י[6] רב פעלים מו"ה[7] חיים דוב שו"ב[8] בשפיה הגיעוני דבריו היקרים, הנובעים מתשוקת קוממות עם ה' בארץ חמדה באור חיי עולם של תורת אמת הנטועה בתוכנו. והנה בדבר בחירת הנשים, כבר גיליתי את דעתי, כפי המבואר מתוך מכתב תשובתי לועד המזרחי, שנדפס ונתפרסם, כי לא רק איזו מניעה פרטית יש לנו בזה, אלא שכל עיקר ענין ההשתתפות הקבועה של הנשים, בהמית העסקנות המדינית וסבוכי שאלותיה, הוא דבר זר ומתנגד לרוח ישראל, להשקפתו ולהרגשתו, ואינו אלא פרי חקוי פזיז ושטחי, שבחוגים ידועים אצלנו נוטים לחקות את תרבות עמי-המערב ואת חדושיה, ולכונן בזה את חיינו לשם ותהילה. הלאומיים בארץ חמדתנו ת"ו, ואשר בצורת שויון חיצוני הוא עומד להביא לידי פירוד של הריסה וקלקלה פנימית, שסופם להתגלות גם בחיצוניותם של החיים המעשיים, ולעומת זה יתכונן סדור חיי עמנו וארצנו בע"ה[9] כראוי, אם לא תהיה האשה מחויבת וקבועה להשתתף בעסקנות המדינית והטרדתה ההומיה, אלא תמלא באמון ובשלמות, בטוהר ובתום טבעי, את תפקידה האמיתי, של שכלול החיים הפנימי, והשפעתה בזה בכל הדרכים הראויים לה.

והגבר, שהוא ביחוד הנושא את עולם של החיים הצבוריים, הוא מברר את רוחו של הבית, שהוא בא בכחו ונותן את חלקו בחיי המדינה, וכמובן - אם תנאי המצב הפרטיים מוכשרים לזה - עליו להתחשב ולהתישב עם דעות בני הבית הראוים לזה. ועל חובת ההתחשבות וההתישבות הזאת, וערך המשפחה כולה בחיי המדינה, יהי עלינו לעורר ולהדריך בתעמולה הגונה וראויה. אמנם באמת כל מיני תקונים והצעות פרטיים, הנוגעים בצד פרטי מיוחד של סדור חיינו הצבוריים בארצנו הקדושה, כזו של כי ידידי, לא יספיקו לישר את הסבוכים ולישב את הרעות, ועל פיהן את מהלך החיים של ישראל בארץ נחלתו. שזה יבא דוקא ע"י[10] התעוררות הרוח והעבודה הגדולה, שתאיר ותבליט את הקדש הא-להי, שבמעמקי יסודה ועז נשמתה של כל תנועת התחיה הלאומית, עם כל מהלך העליליות והמאורעות

העולמיות, שיד ד' מפליאה לנו לעשות בשיבת בנים לגבולם ובהצמחת קרן ישועה, דוקא ע"י רוממות התנועה הלאומית הפנימית שלנו, ועבודתה בקדושה ובטהרה ע"י ההסתדרות המיוחדת לקדושת תחית עמנו וארצנו, המקפת וכוללת את האומה כולה, ועובדת את עבודת קדשה בכוננויות תחיתה יחד עם עבודת החול שלה שעל ידי הציוניות.

והסתדרות מיוחדת-ומאוחדת זו, שבהתעוררות תנועתה הרוממה תאיר נתיבות עולמנו, ותביא סוף-סוף שלום ורוחה אמתית לכל זרמי הרוחות והפעולות לעם ה' בארצו, היא ההסתדרות "ירושלים" הכללית והמרכזית, אשר מאז בהיותי בלונדון, סמוך להשתלשלות צורת מצבנו המדיני הנכחי באי"י[11], הרימותי את דגלה ונתלקטו ומתלקטים המונים רבים וגדולים מטובי האומה, לשם ה' וישראל עמו וארץ סגולתו, ועתה נקבע מרכזה בע"ה פה עיקו"ת[12] ת"ו. ולכן החובה על כל בעל השפעה ופעולה, הנאמן לקיומם האמתי של חיי עמנו בארצנו הקדושה, לבא בכל תקף ועז לעבודת הקדש הזאת. ונעם ה' יהי עלינו למען עמו ונחלתו ושמו הגדול.

והנה בזה ידי"ע[13] דוש"ת[14] באה"ר[15] מהר הקודש מירושלים, הק'[16] איה"ק[17]

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. תר"פ - השנה תר"פ (1919/1920)
5. כ' - כבוד
6. בתו"י - בתורה ויראה
7. מו"ה - מורנו הרב
8. שו"ב - שוחט ובודק
9. בע"ה - בעזרת השם
10. ע"י - על ידי
11. באי"י - בארץ ישראל
12. עיקו"ת - עיר קודשנו ותפארתנו
13. ידי"ע - ידידו עוז
14. דוש"ת - דורש שלומו ותורתו
15. באה"ר - באהבה רבה
16. הק' - הקטן
17. איה"ק - אברהם יצחק הכהן קוק (חתימת הרב)

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת תתקצד

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"ד כסלו תר"פ - ירושלים **נמען:** הרב חיים הירשנזון, רב הובוקן

תודה על ספרו 'מלכי בקודש'. על הגדוד העברי: אין לחייב, אבל אין לזלזל במתנדבים. מינוי מלך: אין איסור בכל צורת ממשל שהיא לטובת ישראל. במקום המקדש הרב קוק חולק: אי אפשר להכריע בספק של מחלוקת הראשונים, ויש לפחות איסור לאו או דרבנן (הראב"ד, הלכות בית הבחירה פרק ו); כבוד האומה יבוא דרך רכישת החצרות ליד הכותל ובניית בית כנסת מפואר צמוד אליו, מונהג על פי רוב רבני ישראל. הקרבנות יחזרו עם הופעת רוח הקודש, ואין להתפעל מהתרבות האירופית. התנועה עד כה גילתה רק את צד החול; צריך ליצור את צד הקודש - 'ירושלים' - שילך עם 'ציון' בידידות ובחופש. כל יהודי צריך להיות ציוני לעבודת החול וירושלמי לעבודת הקודש. בתוספת: יש לכונן בית דין גדול לערעורים.

עיקרי הדברים

- הגדוד ומינוי מלך.
- איסור כניסה למקום המקדש.
- בית כנסת ליד הכותל.
- הקרבנות.
- ציוני וירושלמי.
- בית דין לערעורים.

נוסח האגרת

ב"ה[1] ירושלים עה"ק[2] י"ד כסלו תר"פ[3]

לכבוד הרב הגאון החכם המפורסם מו"ה[4] חיים הרשענזאהן שליט"א[5],

רב בהובאקען. שלום וברכה ספרו היקר "מלכי בקודש" הגיעני, ות"ח[6] לכת"ר[7] על אשר כבדני בתשורה מכובדה זו. והנה בעקר הענין של שאלותיו, בענין הגדוד, דבר פשוט הוא שלחייב א"א[8] לו, אבל להפריע או להתיחש במבט של אי כבוד על המתנדבים, זהו דבר שלא נתן להאמר. ובענין מינוי מלך, ג"כ[9] אין שום איסור להנהיג כח ממשלתי באיזה צורה היותר נאותה, וכל מה שהוא יותר נראה לטובתן ולכבודן של ישראל ה"ז[10] משובח. אמנם בענין מקום המקדש דעתי רחוקה מדעת כת"ר[11], לע"ד[12] אין בידינו להכריע זה הספק של מחלוקת הראשונים, והדבר נשאר בספק של כרת. וחיוב אשם תלוי נמי איכא, לפחות למי"ד דל"בי חתיכה אי מב"ח[13] ויותר מסתבר לומר שגם להראב"ד[14] איכא איסור תורה, אלא דכרת דאת מקדש ד' טמא לא שייך כשאין דלא בעינן. מב' חתיכות. הלכות בית הבחירה פ"ו הי"ד. מקדש, אבל לאו דלא יטמאו את מחניהם איכא למי"ד קדושה שני' קדשה לע"ל[15], ואפילו אם נאמר דהראב"ד[16] ס"ל[17] דלאו נמי ליכא, מ"מ[18] איסור דרבנן ודאי איכא, ולא נתן לחשוב, שבענין תרומ"ע[19] ישאירו חיוב דרבנן, בדבר שהוא משום קדושה קלה.

ולענין קדושת המקדש יתירו [לגמרי], וטבל במיתה ומקדש בכרת דחמירא ממיתה וגם דאבון הלב גדול מאד, אם יכנסו בהמון טמאים, בכסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו. וכמה פועל ההרגש וראוי לגדור כעין הגזירה של יום הנף מהרה יבנה המקדש וכה"ג[20]. ולענין כבוד האומה לעד, יותר יהיה כבוד הכלל ניכר, אם נשתדל שישמרו בידינו בדרך קנין, החצרות הסמוכות להכותל הקדוש פעה"ק[21]. ועל מקומם נבנה סמוך ממש להכותל, בית הכנסת אחת גדולה ומפוארה מאד בכל פאר והידור, וכל אותן התיקונים שמציע כת"ר להיות ערוכים ושירה וזמרת קודש - יהא בה. והיא תהיה מונהגת ע"פ[22] הסכמת רוב רבני ישראל דרך מוסכם לכללות האומה, למעלה מכל חלוק של נוסח ומנהג מפלגתי. והבית הזה יהי'[23] לנו לעד, שאנו חזקים בצפיית ישועה עליונה שתבא, ושיבנה ביהמ"ק[24] ב"ב[25] ע"י[26] גלוי כבוד ד' ואור משיח צדקנו.

ובענין הקרבנות, ג"כ יותר נכון להאמין שהכל ישוב על מכונו, ונקיים בע"ה[27] כשתבא הישועה, ונבואה ורוה"ק[28] ישובו לישראל, כל האמור ביעודה כמאמרה. ולא נתפעל ביותר מהרעיונות של התרבות האירופית, כי דבר ד' אשר עמנו, הוא עתיד לרומם את יסודי התרבות כולם למדרגה יותר עליונה ממה שיוכל כל שיקול דעת אנושי לעשות. ואין ראוי לנו לחשוב שבקרבנות מונח הוא רק הרעיון הגס של העבודה המגושמה, אלא שיש בהם טבעיות קדושה פנימית שאי אפשר שתתגלה ביפעתה כ"א[29] בהגלות אור ד' על עמו, ותחיה מקודשת תשוב לישראל, - ואותה יכירו ג"כ כל העמים כולם.

אבל מסכים אני עם כת"ר, שא"א[30] לנו לגשת למעשה הקרבנות בלא הופעה של רוה"ק[31] גלויה בישראל. אמנם צפיה זו ג"כ לא נפלאת היא ולא רחוקה, ויוכל להיות שפתאום יבוא אל היכלו האדון אשר אנו מבקשים ומלאך הברית אשר אנו חפצים ואז יבנה בהמ"ק[32] ב"ב. ובדבר תנועת התחיה הלאומית שלנו עצמה, חושב אני שמימות הרצל עד עכשו נתגלתה רק בצד החול שלה, שהוא ד"כ[33] דבר חביב ונכבד מאד, ועתיד החול להיות בסיס לקודש, שעליו תבנה כל חמדת ישראל. וכדי להשלים את תנועת התחיה ולהעלותם לרום מעלתה, שעליו תבנה כל חמדת ישראל. מוכרחים אנחנו ליצור את צד הקודש שבתנועה, שראוי לציין אותה בשם "ירושלים", כשם העיר אשר ד' שמה, כמו ששם "ציון" מציין את הרעיון החלוני של המדיניות, כן יציין שם "ירושלים" את הרעיון של המקדשיות, לכל האידיאלים הטהורים העומדים לצאת ממנו לישראל ולאדם, ושתי התנועות יחד ילכו במצב של ידידות ועזרה הדדית, אבל ג"כ במצב חפשי ובלתי משועבד. אז יאיר מכל צד אור מכובד להדר את הצד עיין פסחים ל"ב ב, ברש"י[34] ד"ה[35] ערפלי טהי י', איר נט' מלאכי ג, א. השני, ויהי'[36] לנו יפעת חול והדרת קודש גם יחד, יוצאים וזוהרים מ"ציון" ומ"ירושלים".

ולמטרה זו נוסדה ונתרכזה פה כעת התרכזותנו בשם "הסתדרות ירושלים", האומרת, שכל איש ישראל צריך להיות ציוני, כדי לעבוד עבודת החול של האומה, וצריך להיות ירושלמי, כדי לעבוד את עבודת הקודש שלה. וכל הסתדרות צריכה להיות מונהגת מכחות המתאימים לה, הסתדרות הציונית החלונית - מאנשי חול מומחים לענינם, והסתדרות הירושלמית הקדושה -מאנשי קודש מומחים לענינם. פרטי דברי הדיעות שכתבתי בזה צריכים הם ביאור גדול, בין מצד ההלכה בענין המקדש, בין

מצד ההגדה ויושר הדיעות, אשר אקוה בע"ה שאסדר הדברים בבירור לימים שיבואו על"ט[37]. ומאד אשמח אם יבא כת"ר עמנו בדברים תדיר, בעניני הכלל ועניני אה"ק[38] ועקו"ת[39], וכל פרט הצפיות של ישועת ד' שאנחנו מקוים שילכו הלוך ואור על עם ד' ונחלתו.

והי'[40] זה שלו'[41] וברכה באהבה נאמנה כנה"ר[42] ונפש ידי"ע[43] דוש"ת[44]

הק' אברהם יצחק ה"ק

עבד לעם קדוש על אדמת הקדש ועובד עבוה"ק[45] פעה"ק ירושלים תובב"א[46]. נ.ב. ובענין ב"ד[47] גדול לערעורים, דעתי נוטה שחייבים אנו לכונן ב"ד גדול כזה פעה"ק ת"ו[48]. ויהי' זה בתוך הודעה ותקון כללי, ככל תקנות גדולי הדורות לצורך הזמן, כמו הגבי' ממטלטלי דיתמי או מיעוט ירושת הבעל בתקנות שום וכיו"ב[49]. וכבר החלונו בע"ה לעשות בזה צעדים, יכונן ד' מעשה ידינו לטובה למען עמו ונחלתו סלה. הנ"ל[50]

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש
3. תר"פ - השנה תר"פ (1919/1920)
4. מו"ה - מורנו הרב
5. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
6. ות"ח - ותלמידי חכמים
7. לכת"ר - לכבוד תורתו
8. א"א - אי אפשר
9. ג"כ - גם כן
10. ה"ז - הרי זה
11. כת"ר - כבוד תורתו
12. לע"ד - לעניות דעתי
13. מב"ח - מבשר בחלב
14. להראב"ד - לרבי אברהם בן דוד
15. לע"ל - לעתיד לבוא
16. דהראב"ד - דרבי אברהם בן דוד
17. ס"ל - סבירא ליה
18. מ"מ - מכל מקום
19. תרומ"ע - תרומות ומעשרות
20. וכה"ג - וכהאי גוונא
21. פעה"ק - פה עיר הקודש
22. ע"פ - על פי
23. יהי' - יהיה
24. ביהמ"ק - בית המקדש
25. ב"ב - בני ביתו
26. ע"י - על ידי
27. בע"ה - בעזרת השם
28. ורוה"ק - ורוח הקודש
29. כ"א - כי אם
30. שא"א - שאי אפשר
31. רוה"ק - רוח הקודש

32. בהמ"ק - בית המקדש
33. ד"כ - דבר כזה (או: דרך כלל)
34. ברש"י - ברבי שלמה יצחקי
35. ד"ה - דיבור המתחיל
36. ויהי' - ויהיה
37. על"ט - עלינו לטובה
38. אה"ק - ארץ הקודש
39. ועקו"ת - ועיר קודשנו ותפארתנו
40. והי' - והיה
41. שלו' - שלום
42. כנה"ר - כנפשו הרמה
43. ידי"ע - ידידו עוז
44. דוש"ת - דורש שלומו ותורתו
45. עבוה"ק - עבודת הקודש
46. תובב"א - תבנה ותכונן במהרה בימינו אמן
47. ב"ד - בית דין
48. ת"ו - תבנה ותכונן
49. וכיו"ב - וכיוצא בזה
50. הנ"ל - הנזכר לעיל

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת תתקצט

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ה כסלו תר"פ **נמען:** הרב מ"ז מרגליות, ראש ועד הצדקות בניו יורק

בעקבות מברק הרב ש"א יפה: מוסדות הקודש בירושלים ובארץ במצב נורא, ושינוי בסדרים שיקטין את ההכנסה יסכן אותם. 'ירושלים' היא התנועה, ועליה בנויות 'הסתדרות ירושלים' - לכל יהודי המכיר בערך תחיית הקודש - ו'דגל ירושלים' - ליחידי הסגולה ושלומי האמונים. כמו ש'ציון' משמש לבוני החול, צריך שם מלא לצד הקודש. בתוספת: התנועה אינה מבטלת שום דבר, ומחזקת כל אגודה לחיזוק התורה.

עיקרי הדברים

- סכנה במוסדות.
- 'הסתדרות' ו'דגל'.
- שם 'ירושלים' מול 'ציון'.
- מחזקים כל אגודה.

נוסח האגרת

ב"ה[1] כ"ה כסליו תר"פ[2]

שלו'[3] רב לכ'[4] הרב הגאון הגדול רב פעלים אוצר תו"י[5] מוהרמ"ז[6] מרגליות שליט"א[7],

ראש ועד הצדקות, מגדולי הרבנים בעי"ת[8] נויארק יצ"ו[9]. אחדשה"ט[10] באה"ר[11], הנה זה איזה זמן שהגיע לידנו ט"ג[12] מכ' הגרש"ט[13] יפה נ"י[14], בענין חשש שינויים במעמד של מוסדי צדקת עה"ק[15] ואה"ק[16] ת"ו[17]. והשבנו בדעפעשע ע"ד[18] הגרשא"י[19] הנ"ל[20], וע"ש[21] כ"ג[22] שליט"א, ואמלא את הדברים במכתב דנא, כאשר כתבתי בזה גם כן להגרשא"י[23] שליט"א, כי המצב הנלחץ של מוסדי הקודש כעת, פעה"ק[24] ביחוד ובאה"ק[25] בכלל, הוא נורא מאוד וצריך חיזוק מרובה ואם ח"ו[26] ע"י[27] איזה סירור [שינוי] בהסדרים תתמעט ההכנסה, אז סכנה גדולה נשקפת לכללות המעמד המקודש בקודש, ובטוחים אנחנו בעה"י[28] שלא יתן למוט רגלי חסידיו, "וכבר הבטיחנו שלא ימחה אות מאותות האומה" (כלי הר"מ[29] בסהמ"צ[30]) ומאופל וממחשך יאיר אור על עמו ועל יראיו, על אדמת קדשו ועל עיר קדשו מכון בית חיינו עדי עד.

אבל אנו מצדנו צריכים אנו לעשות את שלנו, ולהתחזק בעד ד', לאמץ את כל מעמדות הקודש, לרומם קרן יראי ד' ועוסקי תוה"ק[31] בארץ חמדה. ואקוה שהדר"ג[32] יחד עם יתר גדולי הרבנים וטובי הכוחות שלנו המאוגדים לאה"ק[33] ולע"ק[34] ותפארתנו ולכל מקראיה, בעז הדרת קודש ד', יתאמצו ויתאמצו להרבות פעלים לעת כזאת, ולהתקשר יחד עמנו העומדים פה בקודש, ומינייהו ומינן יתקלס עילאה, ויתקדש שם שמים ושם ישראל ותוה"ק[35] ברוממות קרן בעה"י. והנה פה הננו עוסקים בהתרחבותה של תנועת הקודש "ירושלים", שעל פיה בנויים הם המוסדות "הסתדרות ירושלים" ו', דגל ירושלים", שהנם הולכים ומתקדמים בעולם בעזה"י[36]. הראשונה כללית לכל בר ישראל המכיר שיש ערך לתחית

הקודש בישראל, ושהיא היסוד האמיץ לצמיחת קרן ישועתינו והתחלת התגלות קרן גאולים, והשניה ליחסי הסגולה וכללות שלומי אמוני עם ד' הדוגלים עשה קנ"ג. בכל עז חייהם בשם ד' ותוה"ק, שהם מוכרחים להיות הפועלים והבונים העיקריים בתחית הקודש, ותחית קודש זו צריכה להתפשט על כל עניני החיים באה"ק[37], [וקווים] מידה בכל ארצות הגולה. ומוכרחים אנו שיהי'[38] תוכן ורוח שלם למהלך [הרוחני] שלנו, ושם מלא ומצויין יהי'[39] עליו, שיש בכוחו לשקול את איכותו, כמו השם "ציון" שנושאים אותו אותם הבונים את בנין שלנו, וזה אין בנמצא כי אם בשם "ירושלים", ומגמת פעולתינו צריכה להיות, לאגד את כל כוחות הקודש שלנו בא"י[40] בעה"ק[41] ביחוד, לרומם את כל מה שצריכים אנו להחזיק לטובת היהדות, וליצור את היצירות החדשות שהזמן מכריח אותנו ליצור אותם בשביל הרמת קרן ישראל ותורתו, וכל המערכות המתיחשות להגדיל ולהאדיר כבוד הקודש והשפעתו בעולם.

אקוה שכת"ר[42] ישכיל בשכלו המרומם עד כמה הדברים נוגעים, וישים עמנו את ידו הגדולה להפיץ את הרעיון ה"ירושלמי" בארצות הברית, ולהרבות חברים להסתדרותינו הקדושה, ולדגלנו הקדוש "ירושלים", וצור ישראל עזרו ומגינו ב"ה יהי' עמנו, לחזק ולאמץ את כוחנו למען שמו הגדול ולמען עמו ונחלתו.

והי'[43] זה שלו' וברכה באה"ר, כנה"י[44] ונפש ידידו דוש"ת[45] מהר הקודש מירושלים

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

נ.ב.: זהו דבר פשוט ביסוד הרעיון של התנועה ירושלים שאין אנו עוסקים, ולהיפך אנו מחזקים את כל מה שהולך ונבנה לטובת ישראל וא"י[46] בכל אופן, וק"ו[47] שאנו מחזקים ומאמצים את כל אגודה וחבורה ששמה פניה לחיזוק התורה והיהדות. אבל עיקר החידוש שאנו מבליטים הוא, שאנו צריכים לתנועה של תחיה לאומית ברוח קודש ברוח ד' אשר על עמו, ועבודותיה יהיו פונים ביותר לשכלל את כל עניני הקודש באה"ק לפארם ולרוממם, ועם זה לתן הדרת קודש גם על כל עבודות החול שהתנועה הציונית עסוקה בהן הנ"ל.

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. תר"פ - השנה תר"פ (1919/1920)
3. שלו' - שלום
4. לכ' - לכבוד
5. תו"י - תורה ויראה
6. מוהררמ"ז - מורנו הרב רבי שמות שמתחילים באותיות מ, ז (למשל: משה + זאב) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
7. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
8. בעי"ת - בעיר תהילה
9. יצ"ו - ישמרה צורה ויחייה
10. אחדשה"ט - אחרי דרישת שלומו הטוב
11. באה"ר - באהבה רבה
12. ט"ג - טלגרמה
13. הגרש"ט - הגאון רבי שמות שמתחילים באותיות ש, ט (למשל: שמואל + טוביה) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
14. נ"י - נרו יאיר
15. עה"ק - עיר הקודש

16. ואה"ק - וארץ הקודש
17. ת"ו - תבנה ותכונן
18. ע"ד - על דבר
19. הגרשא"י - הגאון רבי שמות שמתחילים באותיות ש, א, י (למשל: שמואל + אברהם + יעקב) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
20. הנ"ל - הנזכר לעיל
21. וע"ש - ועיין שם
22. כ"ג - כבוד גאונו
23. להגרשא"י - להגאון רבי שמות שמתחילים באותיות ש, א, י (למשל: שמואל + אברהם + יעקב) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
24. פעה"ק - פה עיר הקודש
25. ובאה"ק - ובארץ הקודש
26. ח"ו - חס ושלום
27. ע"י - על ידי
28. בעה"י - בעזרת השם יתברך
29. הר"מ - הרב רבי שם שמתחיל באות מ (כגון משה / מאיר / מרדכי / מנחם / מיכל) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
30. בסהמ"צ - בספר המצוות
31. תוה"ק - תורתנו הקדושה
32. שהדר"ג - שהדרת גאונו
33. לאה"ק - לארץ הקודש
34. ולע"ק - ולעיר קודשנו
35. ותוה"ק - ותורתנו הקדושה
36. בעזה"י - בעזרת השם יתברך
37. באה"ק - בארץ הקודש
38. שיהי' - שיהיה
39. יהי' - יהיה
40. בא"י - בארץ ישראל
41. בעה"ק - בעיר הקודש
42. שכת"ר - שכבוד תורתו
43. והי' - והיה
44. כנה"י - כנפשו היקרה
45. דוש"ת - דורש שלומו ותורתו
46. וא"י - וארץ ישראל
47. וק"ו - וקל וחומר

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת א (אלף)

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ה כסלו תר"פ **נמען:** הרב מנדל יצחק בעהרמאן וחברי 'דגל ירושלים' במנצ'סטר

תודה על הניחומים על 'שברנו הגדול'. על שאלתם בעניין היחס לאגודות אחרות: כל אגודה קשורה למטרותיה ויש לחזקה, אבל החילונים מאורגנים במרכז מדיני, ואילו כוחות הקודש מפוזרים. הציונות מבוססת על החול, וגם 'המזרחי' אינו מספיק כי אצלה החול עיקר והקודש טפל. ב'אגודת ישראל' ארץ ישראל היא רק חלק מעבודתה ולא יסוד מגמתה. לכן 'ירושלים' תשחרר את הקודש בארץ מעול חילוני, תייסד מוסדות תורה, ותבסס גם את המהלכים הפוליטיים על הקודש.

עיקרי הדברים

- תודה על ניחומים.
- החילונים מאורגנים, הקודש מפוזר.
- המזרחי ואגודת ישראל אינם מספיקים.
- שחרור הקודש.

נוסח האגרת

ב"ה[1] כ"ה כסליו תר"פ[2]

כבוד ידי"נ[3] הרב המאוה"ג[4] אוצר נחמד בתו"י[5] מו"ה[6] מענדעל יצחק בעהרמאן שליט"א[7]

וכל חביריו הנכבדים יראי ד' וחושבי שמו חברי הסתדרותינו הקדושה הנושאים בימין ד' רוממה את דגלינו הקדוש דגל ירושלים בעי"ת[8] מאנשעסטער יצ"ו[9]. שלו'[10] שלו' עד העולם מהר הקודש מירושלים. אחי האהובים, דברי תנחומותיכם היקרים על שברנו הגדול, אשר הואיל הצור תמים ב"ה בצדקת משפטיו ליסרנו בו בזמן הקרוב לבואנו אל חצרות ד' ועיר קדשו, הגיעוני, והיו כצרי על פצעי לבבנו. אהבתכם הנאמנה היא יקרה לי מכל הון, ונקוה בעזה"י[11] שקשרי הידידות שבינינו ילכו הלוך וגבור, לכבוד שם ד' שוכן ציון ובוחר בירושלים ב"ה, ולכבוד עמו וחבל נחלתו, קדושת תורתו ואור זיו אמונתו הקדושה, חיי עולם אשר נטע בתוכנו עדי עד. ובישועתו יראנו אור חדש אשר יאיר על עם ממושך וממורט. ומציון מכלל יופי, ומירושלים מכון קודש יופיע בהדרת קרני גאולה ופורקן על צאן ידו ועם מרעיתו, וישלם לנו בכלל ובפרט נחומים, לחבוש לכל שבורי לב בזריחת אור קדושתו, לחן ולכבוד ולצבי תפארה, לעיני כל אפסי ארץ.

וע"ד[12] שאלת כת"ר[13] חביבי בענין הסתדרותינו הק'[14] ודגל קדשו "ירושלים", בחושו ליתר ההתאגדיות וההסתדרויות הבאות מכחם של שלמי אמוני ישראל, ידע אהובי שלא ככל אגודה וחברה שבעולם היא תנועתינו הקדושה "ירושלים", שעל פיה נוסדה הסתדרותינו הקדושה הסתדרות "ירושלים", ודגלנו הקדוש "דגל ירושלים". כל אגודה היא מקושרת לחוגה ולמטרותיה המיוחדות, שכל אחת מהנה טובות וקדושות הן, ואנו צריכים לחזקן ולאמצן, אבל לא בזה בלבד אנו יוצאים ידי חובתינו לעבודת ד' ועם קדשו, קדושת יפעת ארץ חמדתו ועיר קדשינו ותפארתנו אשר שמו הגדול ב"ה

נקרא עליה לעולמי עולמים, ביחוד בעת כזאת, שמצד אחינו העובדים בתכונה של חול, הכחות מסודרים ומאוגדים בתכונה מדינית ומרכזית, ואם כוחותינו אנו הדוגלים בקודש, יהיו רק מפוזרים ונטויים לצדדים שונים ביחש ליחושנו לארצינו הקדושה, אז הננו נתונים במצב נורא מאד. הצד החילוני פועל את פעולותיו ברוח אמיץ, הוא יודע את רצונו לבנות את הארץ בדרך חיים של חול, ורוח הקדושה של תורה ומצוה ואמונה הנה הוא מפורד לפרודים שונים.

על כן שמה הסתדרותינו הקדושה ירושלים, את מגמתה לשאת את הדגל הקדוש ברמה, להודיע לעולם כולו, כי אמנם עושה היא התנועה הציונית את המפעל של תחית האומה מצדה החילוני, אבל הצד של החול לבדו לא יוכל להיות לישועה לישראל, ואע"פ[15] שהמזרחי שואף להכניס בהציוניות איזה רגשי קודש, אין הדבר מספיק. כי הלא היסוד של הציוניות הוא נוסד על החול, ויהיה אצלה החול עיקר והקודש טפל, וזה לא יוכל לפעול את הרוממות הנדרשה לקדושת ישראל, וקדושת ארץ ישראל, וקדושת ירושלים עיה"ק[16] ת"ו[17]. "שלמי אמוני ישראל" או "אגודת ישראל" חפצים לחזק את יסוד הקדושה בכלל, אבל בהיות אצלם "ארץ ישראל" רק חלק מעבודתם ולא יסוד מגמתם, אינם יכולים להכריע את הכף על מהלך החיים בארץ הקודש.

על כן באה הסתדרותינו הק' "ירושלים" להודיע לעולם כולו, שכל אגודה ואגודה שהיא שואפת לטובת התורה והקדושה בישראל, חייבים אנו לחזק אותן, אבל עיקר מגמתינו ביחש לבנין האומה בא"י[18] צריך להיות מצוין בשם "ירושלים", והחפץ של שלמי אמוני ישראל, לראות את כנסת ישראל בארץ ישראל, מפוארת בהדרת קודש יבוטא ע"י[19] דגל קדשינו "ירושלים", שהוא ישאף לשחרר את הקודש בא"י מכל עול זר חילוני, והוא ייסד מכונות ומוסדות לתורה ולקדושה, בגודל רוח באה"ק[20] ובעה"ק[21], והוא יגלה לעין כל... המפעלים של ארחות הפוליטיקה שלנו בא"י, גם הם צריכים להיות בנויים על יסוד הקודש, כי רק על ידי זכות של דבר ד', ושל קדושת תוה"ק[22] הנודעת לכבוד ולתפארת בעמים, יש לנו יחש וזכות לא"י[23]. וכל העבודות הללו שהן רבות מאד, ודורשות כחות רבים חמריים ורוחניים, צריכות הן להיות מתכוננות ע"י הסתדרותינו הק' "ירושלים"- בצירוף וקשר של ידידות עם כל מה שפועל לטובה לישראל ולא"י[24], וביחוד עם כל אגודות המיחסות לשם יראי ד' וחושבי שמו. וממוצא דבר תלמדו אחי היקרים שבשביל שום אגודה שבעולם אינה מתעכבת הסתדרותינו הקדושה מעבודתה, ומקדושת מטרתה העליונה, והיא צריכה להיות משתמרת בצביונה ולא להיות נטפלת לשום חברה אחרת, כי כל האגודות הנן ממלאות תפקידים אחרים, ואין גם אחת מהן שתמלא את תפקידה של הסתדרותינו הקדושה "להיות נושאת ברמה את דגל התחיה של האומה בארצה ובעיר קדשה, על יסוד הקודש, במעמד בלתי משועבד לשום כח חלוני".

ועם זה כל חבר וחבר בפני עצמו יוכל ג"כ[25] להיות חבר לאיזה אגודה מהאגודות העוזרות לטובת מצב האומה והיהדות, כאשר תהיה נטית לבבו לשם שמים, אבל ה"דגל" וה"הסתדרות" בכללה מוכרחים הם לשאת עליהם את השם הנכבד והמקודש, שם העיר אשר ד' שמה, את שם ירושלים מקום בית חיינו עיר קדשינו ותפארתנו, מכון כסא מרום מראשון מקום מקדשנו, להודיע לכל כי לא בכח החלוני תוכל התחלת צמיחת ישועה לישראל להתבסס, בהיותו לבדו הפועל בעבודת התחיה ובנין האומה, כי אם

כאשר זה הכח החלוני יהיה כח מכשיר ומבסס לכח הקודש, שהוא הכח היותר עליון והיותר נצחי, הכח אשר אור ד' יגלה על ידו בישראל ובעולם, וזה יתגלה בהודו ע"י רוממות קרן צדיקים ות"ח[26], וכל שלמי אמוני ישראל באה"ק ובעה"ק, כשיראו המפעלים הטובים של הסתדרותינו הקדושה "ירושלים", להאיר את אור תחית האומה באור ד' וקדושתו בעולם.

והנני מצפה לחסדי השי"ת[27] ורחמיו, שיאיר לנו באור ישועתו, וישגבנו חיל ואומץ לעבודת קדשו, ומעברים וממדינות שונות ילוו אלינו כל חרד לדבר ד', הרוצה בכבוד אה"ק[28] ובכבוד של יראי ד' ואוהבי שמו, לחוק ולאמץ את ידינו בעבודת הקודש של הסתדרותנו הקדושה העולמית הכללית, הסתדרות "ירושלים".

ונקוה שחבור תדירי במכתבים בכתב ובדפוס יהיו מתמידים ביניינו, לעורר את האהבה לקדושת עם ד' על אדמת הקודש, מהר הקודש מירושלים, ויתברכו בכט"ס[29] כנה"י[30] ונפש ידי"ע[31] דוש"ת[32] באהבה רבה

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

עבד לעם קדוש על אדמת הקודש ועובד עבוה"ק[33] בעיה"ק[34] ירושלים תובב-א

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. תר"פ - השנה תר"פ (1919/1920)
3. ידי"נ - ידיד נפשי
4. המאוה"ג - המאור הגדול
5. בתו"י - בתורה ויראה
6. מו"ה - מורנו הרב
7. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
8. בעי"ת - בעיר תהילה
9. יצ"ו - ישמרה צורה ויחייה
10. שלו' - שלום
11. בעזה"י - בעזרת השם יתברך
12. וע"ד - ועל דבר
13. כת"ר - כבוד תורתו
14. הק' - הקטן
15. ואע"פ - ואף על פי
16. עיה"ק - עיר הקודש
17. ת"ו - תבנה ותכונן
18. בא"י - בארץ ישראל
19. ע"י - על ידי
20. באה"ק - בארץ הקודש
21. ובעה"ק - ובעיר הקודש
22. תוה"ק - תורתנו הקדושה
23. לא"י - לארץ ישראל
24. ולא"י - ולארץ ישראל
25. ג"כ - גם כן
26. ות"ח - ותלמידי חכמים

27. השי"ת - השם יתברך
28. אה"ק - ארץ הקודש
29. בכט"ס - בכל טוב סלה
30. כנה"י - כנפשו היקרה
31. ידי"ע - ידידו עוז
32. דוש"ת - דורש שלומו ותורתו
33. עבוה"ק - עבודת הקודש
34. בעיה"ק - בעיר הקודש

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אא

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ד' טבת תר"פ **נמען:** הרב ח"צ רובינשטיין, רב בשיקגו

תודה על הברכות ועל הכספים למוסדות. מוסד 'חינוך עוורים' נתמך כולו על ידי 'ועד הצירים' הציוני, ולכן הרב קוק מחכה לבירור דעתו בעניין 50 הדולר. מעל כל העבודות צריך עכשיו את התעוררות תנועת הקודש, 'הסתדרות ירושלים', שתבסס גם את עבודות החול. בתוספת: התנועה הלאומית לבושה צורת חול, ולכן אינה פועלת על לב העמים; 'ירושלים' מראה שקישור האומה לארץ מבוסס על הקודש.

עיקרי הדברים

- תודה על הכספים.
- חינוך עוורים.
- קודש מעל כל העבודות.

נוסח האגרת

ב"ה[1] ד' טבת תר"פ[2]

לכ' ידי"ע[3] הרה"ג[4] היקר וכו'[5] מוהרח"צ[6] רובינשטיין נ"י[7]

רב דסיאטא שיקאגא. שוכ"ט[8] מקודש מציון וירושלים. תודתי הרבה נתונה בזה לכ'[9] ידידי על דברי ברכותיו הנעימים, כן יזכנו השי"ת[10] ויעודדנו לעבודת קדשו למען עמו ונחלתו ושמו הגדול, לישועה שלימה וגאולה אמתית לכל ולכלל עמנו בארץ חמדה ת"ו[11], בדבר ד' אשר נאמן, ובימינו הרוממה, ושבו בנים לגבול קדשם. כן קבלתי את הסכומים ששלח בעד המוסדות הק'[12]. תחזקנה ידי העושים והמעשים המחזיקים יסוד הקודש בארץ הקודש, ונמסרו לתעודתם ור"פ יקבל את הקבלות שלהם. אמנם בנוגע למוסד "חינוך עוורים" עלי להודיעו כי המוסד הזה נתמך הוא כולו ומתקיים ע"ח "ועד הצירים" של ההסתדרות הציונית, ולכן אחכה בזה לבירור דעתו, וכן נשלח לו אז כשיתחלק הקבלות ע"ס[13] חמישים דולאר ששלח לת"ח[14] בעה"ק[15].

אמנם עם זה עלי להעירו, כי יחד עם כל העבודות והפעולות המיוחדות למען כלל עמנו ולחנוך ולכוננויות התורה והיהדות בארצנו הק', ועל כולן, עלינו עתה בשעה הגדולה הזאת של התגלות הישועה מתוך עמק האפלה, בבית ישראל פנימה ולעיני כל גויים, להתאזר עז לעבודת ההתעוררות וההסתדרות הכללית של תנועת הקודש לבנין עם ד' בחבל סגולתו, אשר אך היא תכונן ותבסס, בשלום ובמישור, באמת ובצדקה, גם את כל עבודות הבנין של חיי החול אשר לתחית עמנו וארצנו, ואך היא תחזק ותאמץ ותתן בטחה וקימא אמיתית להן ולכל עבודות חיזוק התורה והיהדות בארצנו הק', בנין בית ישראל לעדי עד. ולזה באה הסתדרותינו הק' "ירושלים", שנוסדה על ידי בהיותי בלונדון, שהיא מיוחדת לצד הקודש, להתעוררות שאיפת הקודש ולסידור עניני הקודש, אשר לעם ד' השב ומתכונן בבית חייו, והיא מחזקת ומחברת את כל שאר העבודות והאגודות לעבודת עם קדשנו ובנין עמנו באה"ק[16], ומקפת את כל בית ישראל למטרה קדושה זו. ורבים וגדולים כבר נספחו אל דגלינו

בהתלהבות קדושה, ובעוז מעשה, מתוך הכרה בערכה והכרחיותה של עבודת קדשינו הכללית הזאת, ועתה אנו עומדים ברכוזה ובסדורה פה עקו"ת[17] ובהכנות לפעולות חשובות בע"ה[18].

ולכן כאמור החובה על כל בעל השפעה ויכולת לחזק ולכונן את הסתדרותינו הק' "ירושלים", לשאת ברמה את דגלה הקדוש להרבות לה חברים ולהרחיב את השפעתה ותנועתה בכל הדרכים הראוים. ונעם ד' יהיה עלינו בישועת עמו מציון וירושלים ובהופעת אורו על כל אפסי ארץ ואיים רחוקים.

והי'[19] זה שלו'[20] וברכה באה"ר[21] ונאמנה ועמוקה כנה"ר[22] ונפש ידי"ע דוש"ת[23] מהר הקודש מירושלים

הק' אברהם יצחק ה"ק

נ.ב.הענין של תנועתנו הקדושה "ירושלים" הוא קדוש ונשגב מאד, יסודה הוא במקור הקודש אשר לתשועת ד' ההולכת ומופעת לעינינו במהלכי החיים, אשר כל התנועה הלאומית היא לבושה צורה של חול, ומפני כן אינה יכולה להיות פועלת את פעולתה כראוי על לב עמים, ובחיי האומה פנימה לא תוכל לתפוש את המקום החשוב הראוי לה, והכל הוא מפני שאור הקודש חסר בעצם התנועה, ע"כ[24] באה התנועה "ירושלים" להראות את יסוד הקודש של התנועה הלאומית בעומק יסודה, ושקישור האומה לאה"ק[25] היא מבוססת על יסוד הקודש ועומק קדושת ישראל. ובהתרחבותה של תנועה קדושה זו, יתרומם כל המצב כולו בעה"י[26] בעיני העמים, ומפעולה של תחית האומה תפעול לחיזוק כל כח קדוש בישראל, ולרומם קרן הדת והיהדות. ע"כ חובה קדושה היא לכל שלמי אמונים בישראל לחזק בכל עז את יסוד התנועה הקדושה הזאת ולהרבות חברים להסתדרותינו הקדושה "ירושלים". ואקוה שכת"ר[27] ישים לבו להיות עושה ומעשה. וברכת ד' מציון ומקודש עליו תבא..ידי"ע הנ"ל[28]

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. תר"פ - השנה תר"פ (1919/1920)
3. ידי"ע - ידידו עוז
4. הרה"ג - הרב הגאון
5. וכו' - וכולי (וכן הלאה)
6. מוהרח"צ - מורנו הרב רבי שמות שמתחילים באותיות ח, צ (למשל: חיים + צבי) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
7. נ"י - נרו יאיר
8. שוכ"ט - שלום וכל טוב
9. לכ' - לכבוד
10. השי"ת - השם יתברך
11. ת"ו - תבנה ותכונן
12. הק' - הקטן
13. ע"ס - על סך
14. לת"ח - לתלמידי חכמים
15. בעה"ק - בעיר הקודש
16. באה"ק - בארץ הקודש
17. עקו"ת - עיר קודשנו ותפארתנו
18. בע"ה - בעזרת השם
19. והי' - והיה

20. שלו׳ - שלום
21. באה״ר - באהבה רבה
22. כנה״ר - כנפשו הרמה
23. דוש״ת - דורש שלומו ותורתו
24. ע״כ - על כן
25. לאה״ק - לארץ הקודש
26. בעה״י - בעזרת השם יתברך
27. שכת״ר - שכבוד תורתו
28. הנ״ל - הנזכר לעיל

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת איח

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ג' ניסן תר"פ **נמען:** המרכז הציוני בלונדון

בשבת ראש חודש ניסן עברו בליל שבת ברחובות ירושלים הצפופים צופים ותלמידי הגימנסיה מיפו עם מוריהם, בפנסים חשמליים ובהקמת אוהלים - 'חילול שבת גס ומרגיז'. הציבור התפלץ, הייתה הפגנה סוערת. הרב קוק קורא למרכז הציוני להזהיר את המוסדות שיתייחסו לקדשי העם 'באותו היחס הראוי לעם המתעורר לתחיה'.

עיקרי הדברים

- חילול שבת בירושלים.
- הפגנת הציבור.
- קריאה למרכז הציוני.

נוסח האגרת

ב"ה ג' ניסן תר"פ[1]

לכבוד המרכז הציוני בלונדון שלום וברכה מהר הקודש מירושלים. אלופי היקרים. הנני מוצא לנכון למסור לכם את רשמי הרוממות הנפשית אשר הננו חשים אותה כולנו באוירא דארץ ישראל. הלמות פעמי התחיה הלאומית מפעמת היא בחזקה בכל לב ונפש, והעיניים צופות בבטחה לתקוות טובות קרובות. בתוך שעה גדולה זו הננו חיבים כולנו לאמץ את האחדות האצילית של רוממות הרוח מכל צדדיה השונים. אמנם לצערי דווקא בהכרתה של נקודה זו הננו נכשלים. והכח היותר אקטיבי של תנועת תחיתינו צריך לפנות את תשומת לבו לענין נשגב זה להסיר כל מכשולים. לצערי הגדול לא נעשה עדיין מתוך עצם המוסד של המרכז הציוני. דוגמא לדרישתי אציג לכם יקירי. בשבת ר"ח ניסן דנא נהר בירושלים בליל שבת קודש קהל רב של מטיילים הצופים ותלמידי הגימנסיא של יפו ומוריהם, בטבורה של עיר הקדש במקום הישוב הצפוף של אחינו והחרדים לדבר ד, ולקדושת שבת קודש, בפנסים אלקטריים שהבעירו, ובסידור תיקון האהלים בחילול שבת גס ומרגיז. הציבור הירושלמי התפלץ מעצמת מכאוביו והפגנה סוערת מקהל רב נעשתה. וקולות המחאות הולכות ומתגברות וד' יודע להיכן מצבים כאלה מובילים.

אחי היקרים מתוך המית רוחי מתוך קשר נשמתי לתחיתנו הכללית על אדמת קדשינו החביבה לנו חיבת נצח, הנני קורא לעזרתכם תנו יד לסדר את חיינו הציבורים בצורה נורמלית. על דרכיהם, ולהזהירם שיתיחשו לקדשי עמנו הגדול האחוזים ברוחו הנערץ, באותו היחש הראוי לעם המתעורר לתחיה של אמת על אדמת ירושתו. אקוה שדברי הנאמרים מתוך רגשי אהבה בלי מצרים ומתוך לב הומה וצופה לתשועת עמנו וארצנו, ימצאו את מסילתם בלבבם הטהור, ותכבדוני בתשובתכם הנכבדה על דבר הצעדים אשר הואלתם לעשות לתיקון המצב לעתיד.

ברגשי כבוד נעלים ובברכת התחיה מציון וירושלים

הק' אברהם יצחק ה"ק

1. תר"פ - השנה תר"פ (1919/1920)

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אלג

תמצית האגרת

תאריך ומקום: (תר"פ) **נמען:** הוועד הפועל הציוני

מזל טוב על הבטחת הבית הלאומי, ותפילה לאחד את כל המפלגות 'ברוח ה''.

עיקרי הדברים

- מזל טוב.
- איחוד המפלגות.

נוסח האגרת

להועד הפועל הציוני, קבלו את ברכת מז"ט[1] להבטחת ביתנו הלאומי בארץ אבות. תחזקנה ידיכם הבונים בנין עמנו וארצנו. צור ישראל השוכן בציון ובירושלים ישלח לכם את ברכתו. נזכה ונחמה לאחד את כל מפלגות עמנו ברוח ה' בהכנת העתיד הגדול להשלמות הבנין. הרב הראשי קוק

1. מז"ט - מזל טוב

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אס

תמצית האגרת

תאריך ומקום: (תר"פ) - ירושלים **נמען:** מנחם אוסישקין

אחרי שיחה עם סטורס ועם מומחה העתיקות, יש לשלוח מברק להסתדרות הציונית בלונדון שתתבע 'ששום כח זר לא יגע' בכותל המערבי.

עיקרי הדברים

- מברק בעניין הכותל.

נוסח האגרת

ב"ה[1]. ירושלים ת"ו[2]. יום לחדש תר"פ[3]

אדון נעלה מר מ. אושיסקין. ע"פ[4] הרושם שעשה עלי הדבור עם שטורס ועם המומחה הפקיד על העתיקות הנני רואה שחובתנו הקדושה היא לטלגרף להסתדרות הציונית בלונדון שהם יתבעו שמה את משפטנו ע"ד[5] הכותל המערבי. אם תהיה הדעפעשע בשם כבודו, אם בשמי, או בשם שנינו, או בשם איזה אישיות הרצויה לכבודו באיזה אופן, הכל אחד. אבל כמדומה שאין אנחנו רשאים לדחות את הדרישה ששום כח זר לא יגע בכל הכותל הקדוש, והנני בזה מחכה תשובתך

1. ב"ה - ברוך השם
2. ת"ו - תבנה ותכונן
3. תר"פ - השנה תר"פ (1919/1920)
4. ע"פ - על פי
5. ע"ד - על דבר

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אצט

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"א ניסן תרפ"א **נמען:** האדמו"ר הרב אברהם מרדכי אלטר מגור

תודה על השתדלותו להביא שלום בין תלמידי החכמים שנתפלגו בגלל 'מטילי מומים', שכיוונו נגדו ונגד הרב חרל"פ בגלל כתביו. מטרתם להכניס בלב הרחוקים מחשבות קדושה בדרכי נועם, ואין בהם רפיון בתורה ובמצוות; לשונות קצרים יש לדון לכף זכות (בעל העיקרים). אין להילחם בכל כוח בונה, ויש לאגד את שלומי האמונים בגוף רשמי - 'ההסתדרות הירושלמית' - במעמד לא פחות מההסתדרות הציונית, וזה יחזק את ההשפעה הפוליטית, כי זכות ישראל לארץ מיוסדת על דבר ה'. בתוספת: 'אגודת ישראל' קרובה ללבו, אבל אין להחליש את הזכות שקיבלנו מן הממלכות.

עיקרי הדברים

- תודה על השתדלות לשלום.
- המתנגדים לכתביו.
- לא להילחם בבונים.
- ההסתדרות הירושלמית.
- זכות הממלכות.

נוסח האגרת

ב"ה[1]. יום י"א לחדש ניסן תרפ"א[2]

לכ"ק[3] רב רחימאי הגאון הצדיק המפורסם. דגול מראשי אלפי ישראל נזר הקודש כקש"ת[4] מוהרא"מ[5] אלטר שליט"א[6],

מגור יצ"ו[7]. שלו'[8] וברכה מאדון השלו'[9], באה"ר[10]. הנה מצאתי לנפשי חובה להביא את תודתי לכ"ק כתר"ה[11], על השתדלותו וחפצו הטהור להביא את ברכת השלו' בעיה"ק[12] ת"ו[13], בין ת"ח[14] עוסקים בתורה וביראת ד'. שנתפלגו לעדרים בעוה"ר[15], ע"י[16] עטיים של מטילי מומים ומשלחי מדנים בין אחים. ומהם אשר שמו למטרה אותי ואת ידיד נפשי הרב הגאון הצדיק מוהרי"מ[17] חרל"פ[18] שליט"א, בהתלותם בדברים אשר יצאו ממני בכתב, שהם נכונים לישרים בלבותם, והצורך של השעה הוא להכניס בלב הרחוקים, מחשבות של קדושה ע"י התרוממות נפש למקור חיי נשמת ישראל הכללית, ולפעול על הלבבות בדברי ידידות ודרכי נועם, בביאור יסוד אחדות עם ד' הגוי קדוש כולו, והארת קדושת ארץ חמדת עולמים, ובטחון אמיץ כי אור ד' יגלה ע"י כל מסבות הזמנים.

והנהגת הגויים והממלכות, שהננו רואים את נצני האורה ממפלאות תמים דעים, ממש בעיני בשר ג"כ[19]. ובכל הדברים אין בהם שום נדנוד ורפיון ידים חלילה, מהתאמץ בהחזקת התורה והמצוה וקשר קדושת ישראל, ודבקות בת"ח[20] גדולים וצדיקים שבכל דור ודור, שהם הם עמודי החיים לבית ישראל.ואם באיזה מקומות באו ברשימותי, לשונות קצרים הצריכים באור, זאת היא חובת כל איש יר"א[21] לדון לכ"ז ולפרש הדברים לצד האמת ואור הקודש, כתורה וכמצוה. וכמה האריך בזה הרב, בעל העקרים בהערה למאמר השני, אקוה שיתגלגל זכות ע"י זכאי מכ"ה שליט"א. ואלה האנשים

החשובים שתמיד אני מכבדם, אשר בעוה"ר קמו נגדנו, יכירו וידעו כי לא זו הדרך, וכי אין זה חפץ השי"ת[22], להביא רבים למכשול עון, של הוצאת דבה ובזוי ת"ח, שהם נחשבים מכלל שלומי אמוני ישראל בכל לבם ונפשם, ועמלים תמיד לקדש שם שמים. ולהביא על ישראל ברכת שלו' ואחדות, ולחזק ע"י פעולה זו את יסוד קדושת התורה והאמונה בע"ה[23], ביחוד באה"ק[24] בעת הבנותה. וגם מה שנוגע לעניינים הכלליים, הלא הדרך היותר בטוחה היא שלא להלחם עם כל כח בונה ועושה טובה לישראל, אפילו רק בחומריות, רק לאגד יחד את כל שלמי אמונים, ולקרא לכל עם קדוש להתחזק במעוז הקודש, ולהודיע לכל העולם כולו, בישראל ובעמים, שישנה באת כח כללית של האומה הקדושה על כל עניני הדת והאמונה באי"י[25].

ולפי דעתי ראוי לקרא לה ההסתדרות הירושלמית, שתהי'[26] עומדת בצורה של הרשמיות שלה במדריגה לא פחותה מההסתדרות הציונית. וע"י[27] הכח הכללי והרשמי של כל עניני הקודש, יכנס יסוד הישוב הקדוש באי"י יותר ויותר בחוגי ההשפעה של קדושת תוה"ק[28] ושומרי מצותי', וקרן צדיקים יתרומם בע"ה. ובזה תתחזק ג"כ ההשפעה הפוליטית של ישראל ואי"י[29], גם כלפי אוה"ע[30], שת"ל[31] כל העמים וגדוליהם יודעים שעקר הכח והזכות של ישראל לאי"י[32] הוא מיוסד ביסוד הקודש של דבר ד', שאינו מתגלה כי"א[33] ע"י המחזיקים בדבר ד' ותוה"ק[34] בכל לבם ונפשם בכל ארחות חייהם. ואני תפילה, יחנינו השי"ת ויחן בלב כל גדולי וקדושי דורנו להבין את יושר אמרי בענין הקדוש הזה, ונזכה מהרה לגאולה שלמה ולבנין בית קדשנו ותפארתנו לרומם קרן ביראת ד' הטהורה, ברב עז ושלו'.

והי'[35] זה שלו' וברכה כנפשו הקדושה, ונפש מתכבד באהבתו ודוש"ת[36] באה"ר[37]

הק' אברהם יצחק ה"ק

נ.ב. וזאת למודעי כי ענין אגודת ישראל, ושלמי אמוני ישראל הם כל כך קרובים ללבי, וחפצי לחזק אותם, עד כמה שידי הכהה והדלה מגעת. אבל מאד מאד אנו חייבים להשמר שלא להחליש את כח הזכות המאושר של הממלכות שזכינו בהם בע"ה לפי המצב עתה, בשום ענין של גורם קרוב או רחוק, כי"א להוסיף אומץ ולחזק את זכותן של ישראל על אדמת הקודש, ממקור הקודש של תורת ד' תמימה העומדת לעד, לבצר את יסודי החינוך באי"י בבתי ת"ת[38] וישיבות, בקדושת התוי"ר[39] כימי עולם, הנ"ל[40]

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרפ"א - השנה תרפ"א (1920/1921)
3. לכ"ק - לכבוד קדושת
4. כקש"ת - כבוד קדושת שם תפארתו
5. מוהרא"מ - מורנו הרב רבי שמות שמתחילים באותיות א, מ (למשל: אברהם + משה) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
6. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
7. יצ"ו - ישמרה צורה ויחייה
8. שלו' - שלום
9. השלו' - השלום

10. באה"ר - באהבה רבה
11. כתר"ה - כבוד תורתו רום הדרתו
12. בעיה"ק - בעיר הקודש
13. ת"ו - תבנה ותכונן
14. ת"ח - תלמידי חכמים
15. בעוה"ר - בעוונותינו הרבים
16. ע"י - על ידי
17. מוהרי"מ - מורנו הרב רבי שמות שמתחילים באותיות י, מ (למשל: יעקב + משה) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
18. חרל"פ - הרב יעקב משה חרל"פ (תלמידו של הרב קוק)
19. ג"כ - גם כן
20. בת"ח - בתלמידי חכמים
21. יר"א - ירא אלקים
22. השי"ת - השם יתברך
23. בע"ה - בעזרת השם
24. באה"ק - בארץ הקודש
25. בא"י - בארץ ישראל
26. שתהי' - שתהיה
27. וע"י - ועל ידי
28. תוה"ק - תורתנו הקדושה
29. וא"י - וארץ ישראל
30. אוה"ע - אומות העולם
31. שת"ל - שתודה לא-ל
32. לא"י - לארץ ישראל
33. כ"א - כי אם
34. ותוה"ק - ותורתנו הקדושה
35. והי' - והיה
36. ודוש"ת - ודורש שלומו ותורתו
37. באה"ר - באהבה רבה
38. ת"ת - תלמוד תורה
39. התוי"ר - התורה ויראה
40. הנ"ל - הנזכר לעיל

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אקכז

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ט טבת תרפ"ב **נמען:** ההנהלה הציונית בירושלים

בתשובה לקטע מעיתון נוצרי־אנגלי על ישיבת 'תורת כהנים': הישיבה נוסדה כדי שכהנים תלמידי חכמים ילמדו את סדר קדשים, מקור עבודת המקדש; היא בראשיתה. תחיית האומה, למרות צורותיה החילוניות, מבוססת על השאיפה הנצחית לבניין המקדש. 'ימים יבואו וכל העמים יכירו' שמקום המקדש ישוב לבעליו האמיתיים, ויהיה 'בית תפלה לכל העמים'. כך השיב גם לוועדה בריטית רשמית: כמו שזכותנו על הארץ הלכה ונעשתה קרובה, כך יכירו בזכותנו על מקום המקדש.

עיקרי הדברים

- ישיבת תורת כהנים.
- סדר קדשים.
- שאיפת בניין המקדש.
- תשובה לוועדה הבריטית.

נוסח האגרת

ב"ה[1]. כ"ט טבת תרפ"ב

לכבוד ההנהלה הציונית פה. בתשובה למכתבכם הנכבד, שבא לידי יחד עם הקטע של העתון הנוצרי-האנגלי, ע"ד[2] יסוד הישיבה המכונה "תורת-כהנים". אתכבד להודיעכם אלה הפרטים: א.אמת הדבר שנוסדה פה ישיבת תורת-כהנים, במטרה מיוחדת שילמדו כהנים ת"ח[3]. את סדר קדשים שהוא המקור של כל עבודת המקדש על בוריה. ב.המוסד הוא בתחילת צמיחתו, ע"כ[4] רק מספר מצומצם של כהנים ולוים ת"ח, הקובעים את סדר למודם במקצוע המקודש הזה בבית הישיבה בהשעות הקבועות ללמוד זה. וחברים אחרים מפוזרים במקומות שונים שלומדים את למודם כ"א[5] במקומו, שהשאיפה היא לאחדם כלם לפרקים ידועים, לשם האדרת המקצוע הגדול הזה שבתורה. ג.יסוד תחית האומה מוכרח הוא, למרות כל צורותיו החלוניות, להיות מבוסס על מקורו המקודש. שהיא שאיפת האומה לשוב ולהבנות בכל תכסיסי קדשה. והשאיפה הנצחית שיבנה בית-המקדש במהרה בימינו, מוכרחת היא להתבלט ביושר לב ובאמונה רבה בקביעות ובלא הפסקה וחולשה. ד.ואמונתנו היא חזקה, שימים יבואו וכל העמים יכירו שהמקום אשר בחר בו ה' לעולמים, מקום מקדשנו, מוכרח הוא לשוב לבעליו האמתיים ועליו יבנה הבית הגדול והקדוש, שיהי'[6] על ידינו, לבית תפלה לכל העמים, כדבר ה'.

ה.הדרישה לעשות, סדר קדשים, למקצוע מובהק, וביחוד לכל יחידי הסגולה שבת"ח[7] שבין הכהנים והלוים, היתה תמיד בקרב ישראל, בצורה תדירית צנועה, ועכשיו היא צריכה להרחיב את גבולותיה, ולהשמיע את קולה בהכרה יותר בולטת. ו.השאיפה להחיות את כל ערכי הקדש בישראל, כדי לבסס על ידם את מצעדי-צמיחת-הגאולה, ההולכים ונרגשים בתחי'[8] הלאומית. כוללת היא את החפץ לעשות את ירושלים למרכז להתלמוד הרחב והמסודר לכל התורה בכלל ועם זה להלכות הקדש והמקדש, ולכל

הלכות מלכים, וסדרי מדינה ישראליים ממקור התורה והמסורה, והיא אחת המגמות של ישיבת "תורת-כהנים". ז.דברי רגש והתעוררות נפשית. למוסד הקדוש הזה, ורעיונו הגדול כתבתי במכתב מיוחד, שמסרתי להרבנים חברי הועד של הישיבה לפרסם ברבים והם דברים מבוססים שלדעתי צריכים אנו לשנן אותם בין כלפי פנים ובין כלפי חוץ. והם כדאיים להיות חקוקים על לוח לבנו תמיד, וביחוד בימים שאנו חפצים להתעורר בתחי' לאומית כללית המקשרת עם בנין ציון וירושלים. ואעפ"י[9] שהמוסד הזה, כלו הוא תורני טהור, מ"מ[10] רמז יש בו לכל העולם כולו שלא יחשבו האומות שיש לנו אפילו רגע של יאוש ח"ו[11] של שכחה מקשור זכותנו, במקום המקדש; שהוא אבן הפנה לכל המקומות הקדושים, מקום מקדשנו.

וזה מכבר כאשר נשאלתי מועדה-בריטית-רשמית מהי דעתי ע"ד מקום המקדש אודות יחוסנו אליו. אמרתי להם שכשם שאתם רואים שזכותנו על הארץ בכלל, אף שהיה זה דבר רחוק אצל כל העולם כולו עד כה, מ"מ גלגלה ההשגחה העליונה סבות, עד שמה שהיה רחוק הולך ונעשה קרוב, ואנו בטוחים שהדבר ילך הלוך ואור, עד שכל העמים יכירו את צדקת זכותנו, הכתובה בכתב קדש, על ארצנו הקדושה, כמו"כ[12] יבואו ימים שכל העמים, יכירו את אמתת זכויותנו על מקום המקדש. וידעו כלם ויכירו שהחזון של הנביאים שנאמר על המקום הקדוש הזה "כי ביתי בית תפלה יקרא לכל העמים" יתקיים רק כשיהיה הבית הגדול והקדוש הזה, שם על מכונו, בידי בעליו הראשונים, שהם בעליו הנצחיים, שהוא עם ישראל, עם ה' מעולם, הוא ולא אחר.

ברגשי כבוד וצפית ישועה קרובה

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. ע"ד - על דבר
3. ת"ח - תלמידי חכמים
4. ע"כ - על כן
5. כ"א - כי אם
6. שיהי' - שיהיה
7. שבת"ח - שבתלמידי חכמים
8. בתחי' - בתחיה
9. ואעפ"י - ואף על פי
10. מ"מ - מכל מקום
11. ח"ו - חס ושלום
12. כמו"כ - כמו כן

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אקמג

תמצית האגרת

תאריך ומקום: אלול תרפ"ב **נמען:** קריאת הקודש ליסוד הישיבה המרכזית העולמית

יש כוח כביר שבונה את הארץ גם ברוח - חינוך וספרות - אבל 'מעשי חול המה', ובחיי הקודש 'אין קול התחיה מפעם'; המוסדות הקיימים רק מחזיקים מעמד. לשם כך הרים את 'דגל ירושלים', בלי לפגוע בציונות, במזרחי או באגודת ישראל. התוצאות היו פחות מזהירות מהמקווה, בגלל צרות העם. הרב קוק קורא להכין יסוד גדול לישיבה הכללית ולהרחיב את 'המרכז' שהחל בצורה קטנה.

עיקרי הדברים

- חיי הקודש בלי תחייה.
- דגל ירושלים בלי לפגוע באחרים.
- הישיבה הכללית.
- הרחבת המרכז.

נוסח האגרת

אלול תרפ"ב[1]

קריאת הקודש ליסוד הישיבה המרכזית העולמית בירושלים לכבוד רבותינו שבגולה הרבנים והצדיקים רועי ישראל ואחינו בשרינו אוהבי ציון ומקראיה הקשורים בקשרי קדש לארץ חמדה ולבנין עם ה' עליה, בכל לבם ונפשם. שלום וברכה ממכון בית חיינו, אחי ורבותי, שנים עברו, אחרי מלחמת העולם אשר שקטה כמעט, ותוצאותיה של המלחמה המרגיזה, על חובת עבודתנו על אדמת הקדש להרים בה קרן לבית ישראל, הולכות ונראות עין בעין, מתוך כל מהלכי החיים התלוים ושאינם תלוים בנו. עת בנות הגיע, ואנחנו חייבים לעשות לד' כל אחד ואחד לפי כחו, לבנות את הנהרסות, ולנטע את הנשמות אשר בנחלת אבותנו מעולם.

והנה יש בתוכנו כח כביר המשתדל לבנות את ארצנו הקדושה, ולא רק בענינים החומריים לבדם, ביסוד מושבות, ובנות בתים, ערים וכפרים, כי אם גם ברוח, נושאים הם עין על החנוך ועל הספרות ועל כל הענינים הרוחניים שבחיים בצורה אנושית, אבל כל המעשים הללו, מעשי חול המה, וברוח חול הנם נעשים ומסתדרים, ובתוך חיי הקדש שלנו, אין קול התחיה מפעם לצערנו. אכן יש לנו שרידים אוצרות קדש רבים בארץ-ישראל בכלל, ובירושלים עה"ק[2] בפרט, חדרים וישיבות, חשובים וקדושים מאד, כדרך שהיה לנו בימי קדם, לפני ההתעוררות הגדולה של רוח התחיה אשר לאומה, וחפץ בנין העם המחודש, המפעם בחזקה במחנה ישראל.

אבל הרוח החדש, חפץ התחדשות החיים לתחית העם, הולך הוא במסילותיו הכל בדרך חול, ודרך הקדש היא נעזבת להרגל והתרשלות ולפעולות כאלה, אשר רק ברב אומץ אמנם הנם עמלים להחזיק את הקיים מאז, אבל אין לנו, עדין כח מחודש, שיהיה נכר בו אומץ היצירה בדרך הקדש, אשר יתעלה לבנות לנו, לצרכי הקודש הגדולים בנינים חדשים ויצירות חדשות ע"פ[3] ההתעוררות החיה של חפץ

התחיה, והתנערות החיים אשר לאומה. למלאות את החסרון הזה. שכל זמן שהוא שורר, אי אפשר שתהיה לנו תחיה שלמה, ולא מעמד הגון וחשוב בצביון החיים החדשים. של ארץ-ישראל המתחדשת. הרימותי זה שנים את דגל ירושלים, אשר התניתי בו מפורש, שאין אנחנו באים, לפגום עי"ז[4] את שום כח מכחות האומה, המתאמץ לעשות איזה דבר לטובה ולבנין, בין בארץ בין בגולה. אין אנחנו פוגמים את התחיה החלונית ואת הציוניות שהיא נושאת את דגלה, כי חיי חול הם חיים אנושיים שהננו זקוקים להם בבנין הצבור הישראלי בארץ, וקל וחומר שאין אנו פוגמים את תעמולתו של המזרחי בתוך הציוניות, שכונתו היא לשם שמים, ולביצור הדת והיהדות. וכמו כן פשוט הדבר ומבורר שאין אנו פוגמים ביסודה של אגודת ישראל, המתאמצת לקשר את כל כחות החרדים.

ולפתור את שאלת החיים בארץ ובגולה ע"פ התורה והמצוה. כל אלה יחד הם דברים הראויים לחזוק, ולסדור כזה, שלא יפגעו ג"כ[5] איש בנחלת רעהו, בשאיפותיו הטובות ובכבודו. אבל על כל אלה. צריכים אנחנו לרומם בעצם התחיה, דגל של קדש. רוח מלא, ששאיפת החיים המתחדשים באומה ובארץ בהבנותה, תהיה נכונה לבצר בתוכו, את כל סגולות קדשנו, את הקודש העליון, את אור ד' וכבודו על עמו ונחלתו, במצעדים של חדוש ושל תחיה, ובאופנים ההולמים והמתאימים לתבונתה של התחיה הלאומית ההולכת ופועמת בחיינו בארץ ישראל. ואשר הדי קולותיה, מוכרחים הם להיות תמיד הולכים ונשמעים, בכל ארצות פזורנו בכל קצות הגולה. אמת הדבר שמעת אשר החלותי לקרא ע"ד[6] תחית הקדש, ע"ד דגל ירושלים והסתדרותה, היה ראוי לי לקוות לתוצאות יותר מזהירות, והכרה יותר רחבה, מאת קהלנו הגדול יברכהו ד'.

אבל הלא יודעים אנחנו, את ים התלאות שאנו טבועים בו, ואת נהרי נחלי הדמים השוטפים את אחינו האומללים, ואת הצרות הגשמיות והרוחניות העוברות בהמון גלים על ראשינו תמיד, עד אשר אין פלא כי קול כזה שיסודתו בחיי הרוחניות והאצילות הנפשיות לא נשמע כל כך, בחזקה, אבל בכל זה לא רפו ידי, וחזקה היא תקותי, שקול הצדק והאמת הקדש, והחיים האמתיים ישמע בעולמנו, ואור ד' יופיע על מהלכי החיים אשר לתחיתנו הלאומית על אדמת הקדש. ועל כן, הנני עוד הפעם שולח את דברי אליכם אחים חביבים: הרימו את דגל ירושלים בעולם היו כולכם כאיש אחד חברים, להסתדרות ירושלם. פעלו כולכם ברוח התנועה הירושלמית, האומרת לרומם את הערך אשר לתחיה הלאומית שלנו, בערך הכפול אשר להקדש היסודי, אשר לדבר ד', החי בקרבנו נצח. ואשר רק מברק הודו והדרו, מקדושת אמונתו הגדולה, מושפעים אנחנו, ומושפעים הם הכחות הטובים אשר בעמים ובממלכות הנוטים לנו צדק, ועוזרים אותנו להכיר את זכות ביתנו הלאומי בארץ ישראל.

אמנם כעת באתי ביחוד לדבר, לא רק על הערך הכללי של תחית הקדש שלנו, ולא על הערך הכללי של הסתדרות ירושלם ודגל ירושלם בכללותם, אלא על ענין אחד פרטי שהוא נתון בתוך הכלל הגדול הזה. קשור ודבוק עמו, ועם זה הרי הוא חטיבה חשובה שכדאי ליחד עליו הדבור בפני עצמו, הפרט הגדול הזה הוא, דבר יסוד "ישיבה גדולה ומרכזית", בעד כל האומה בירושלים. הרעיון הזה כשיצא אל הפועל הרי הוא מוכרח להעשות בסיס ועמוד חזק לתחית הקדש שלנו, וערובה נאמנה לבצורה וחזוקה וגם לעדונה ורוממות כבודה של תחיתנו החלונית. ירושלים עיר קדשנו ותפארתנו מוכרחת היא

להעשות האכסניא של תורה היחידה בגולה, והמציינת באיכותה בכל העולם כולו. זאת היא דרישה פשוטה שכל אחד מישראל יכול להבין אותה. החיים הולכים במסילתם הכבושה, החיים החלתים שוטפים אותנו מסביב, בתי ספר גימנסיות, וגם אניברסיטאות, למדעי החול וגם למדעים הלאומיים הישראליים לכל ענפיהם, בצורה חלונית, עומדים הם להוסד במוקדם או באיחור של זמן, שטף של מתלמדים מכל קצוי הגולה, שאינם מצטיינים ביחש טוב לחיי הקודש, להכרתם ולהוקרתם, יבאו אלינו מכל הצדדים. ואנחנו, אין אנחנו מוכנים כלל, איך לקדם את פני הזמן, איך להעמיד לנו "כח קדוש" איתן ורב, שישמש לנו תריס בפני החלונית המתגברת ומסתעפת, ושיגביר על ידי האישיות המצויינת של הנקבצים אליו לשם התורה, לשם כבודה ותחיתה, לשם הגדלתה והאדרתה, את השפעת הקודש בחיים, ושיוכל על ידי זה להביא זרם חדש בכל ההליכות של תחית האומה בארץ, לצד הטוב והנעלה, באופן שנוכל להיות בטוחים, ששם ד' אשר על עמו ואור תורת חיים אשר בקרבו, ילך הלוך וגדול בארץ התחיה, במהלך צמיחתה של ראשית ישועתנו.

הישיבה האחת המרכזית והכללית, שתוסד בירושלים בתור הישיבה העליונה והגדולה המיוחדת במכון קדשנו, בעד האומה כולה לכל ארצות פזוריה, זאת היא נקודת ההצלה למצבה של התחיה הלאומית שלנו. שלא תבלע בגלי החלוניות המקיפים אותה מסביב. והנקודה הזאת היה תהיה גם נקודת הזוהר לחיי הרוח הקודש, ודת האמת, לכל אחינו כולם בארצות הגולה. הישיבה הזאת תקבל אל תוכה צעירים מבני שש עשרה שנה עד עשרים ושתים שנה. התכנית של הלמודים, תהיה כה קצובה ואיתנה, למודי התורה, למקצועותיה: תורה שבכתב ותורה שבע"פ[7], המשנה, התוספתא, ואגדה. התלמודים, הבבלי והירושלמי, מדרשי ההלכה, פוסקים הראשונים וגדולי האחרונים, חכמת ישראל העיונית והמחקרית, חכמת המוסר והמדות, וכל המקצעות הנוגעים להרחבתה של תורה, והגדלת ידיעתה, בהכשרה של טפול בחינוך התלמידים במדות טובות, והדרכה גופנית ונפשית בריאה. ביראת שמים תמימה וטהורה. וחלק עליון מהישיבה, יהיה מיוחד למגודלי הישיבה - תלמידי חכמים שגמרו חק למודם והם ראויים להיות עוסקים ביצירות תורניות. שהם יעבדו במחלקה מיוחדת ליצירה, של ספרים וחבורים, הנחוצים לדור, בכל מקצעותיה של תורה.

מגמתה של הישיבה היא, שיהיה שם שמים, שם התורה, שם ישראל ושם ארץ-ישראל מתקדש על ידה בעולם. ושאיפת הקמתה היא, שיתפרסם במשך הזמן במלא התבל, שהמכון המיוחד והעליון, לחכמת התורה חכמת הדת וחכמת ישראל, במובן הגדול שלהם, הוא, מרוכז בהישיבה העולמית הגדולה הזאת שבירושלים. הזרם של כחות צעירים, המיוחדים לתלמוד תורה ולהדרת קודש, בחיל וערננות יביא עמו מרפא לרוח העם, ההולך ומתפתח בארץ, בדרך תחיה והתעוררות לאומית, שיהיה הולך ומתעלה, בתכונה של קודש. וצדדי הקודש שבתחיה הלאומית, שהם נגוזים בה, ואינם נראים כראוי בפועל עדיין, ילכו ויתגלו בחיים, עד אותה המדה שיהיה בידם, למלא את החלל הריק שבחיים הלאומיים שלנו, שעל ידי חוסר ההשפעה של צדדי הקודש שבתחיה הלאומית, עלולים הם להיות הולכים ומתחשכים בחשכת החלוניות והגסות החומריות, הבינו נא אחי האהובים, את עמקה של השאיפה הקדושה הזאת, והרימו כולכם יד בכבוד והדר, בנדיבות רוח והכרה פנימית לבנין המוסד

העליון הגדול והקדוש הזה, ליסודה וקיומה, של הישיבה העולמית הכללית שבירושלים. כל ה אשר בעיר הקודש, שהן מגדלות את החלק הצעיר שבבני תורה שבירושלים, לתלמוד תורה, ושיחד עם זה הן מחזיקות בתוכן את החלק החשוב של תלמידי חכמים שבירושלים, שתורתן אומנתן, הן מוכרחות להתחזק להתקיים ולהתפתח, ודוקא עם זה אנחנו חייבים ליסד את הישיבה האחת, בתור בית גדול כללי, שיקלוט אל תוכו לא רק את בני התורה הצעירים שבא"י[8], כ"א[9] להרים בעולם את הדגל של תחית הקדש בארץ-ישראל, עד אשר אותו החלק הצעיר והרענן המוכן להיות משתלם בגדולתה של תורה, ידע, שצריך הוא לבא בירושלים להיכלה של הישיבה הכללית, לשאוב מתוכה את תלמוד תורתו, בכלילת יופי ותפארת קדושה, וקדושה עליונה.

וגם אם רק משך שנים ישב הצעיר בעיר הקודש, עד שיגמר את חק למודו. וגם אם אחר כך יצטרך לשוב אל עירו אל מקומו בחוץ-לארץ, גם אז, ידע, כי התורה אשר יצאה מציון ודבר ד' אשר מירושלים, היא היא אשר פעלה על רוחו, ועל כל הויתו הרוחנית,, שהביאה אותו להיות שלם באותו הצביון המשוכלל אשר הטביעה הישיבה עליו את חותמה, והיו עיניו ולבו, פעולתו והשפעתו, נתונים נתונים תמיד, לבנין הארץ ולתחית האומה, בדרך החיים, שהיא דרך הקודש. והיה לנו גדוד שלם, לגיון חי, ופועל, מלא עז ועצמה, הכרה עצמית וידענות פנימית, העומד הכן על בסיסה של תורה ויסודה של קדושת ישראל הנאצלת, מוכן למלא את אוירה של עיר הקודש, בתור העיר האחת, שהיא לבן של ישראל, הוד-רוממות קודש, ותפארתה ועוזה של תורת חיינו. הרעיון הזה של יסוד הישיבה הכללית, מרומם ונשגב הוא. ולגשת אליו, צריכים אנחנו יסוד גדול חמרי, כדי שהכנות החצוניות יהיו גם הן, נאותות, להיות לבוש להאור הגדול הזה אשר יצא מציון, ע"י[10] כח התורה של הישיבה הכללית שבירושלים, שלשם עמדתה וקיומה, מוכרחת הן יתר הישיבות הממלאות את עיר הקדש בתורה ויראת שמים, להיות מתקיימות ומתחזקות.

בתור הכנה זעירא, לגשום הדבר הגדול הזה, יצרתי את "המרכז", שמספר מצומצם של תלמידי חכמים, מלומדי הישיבות המצוינים, נכנסו בו, והננו עסוקים בשיעורים קבועים למקצעות ההלכה וההגדה, כלומר: בלמוד המעשי של תלמוד ופוסקים בגמרא סברא ופלפול, ובלמוד העיוני של הלכות אמונות ודעות שבתורה. שהנני שואף להרחיבו בכמות ובאיכות, כדי שיהיה משמש לקצת התחלה ליצירתה של הישיבה הגדולה, שצריכה להקיף בתכונתה. את התוכן הרב של מקצעותיה של תורה השונות, ולהיות בסיס ונושא הדגל של תחית הקודש בארץ-ישראל ובישראל. והנני מצרף לדרשתי הגדולה, של העזרה הטפוסית האדירה ליסודה של הישיבה הכללית ואת בקשתי לחזק את "המרכז" המיוסד כעת בתור הכנה זעירה, שיש לו יחס עם הפתוח של הרעיון הגדול של יסוד הישיבה הכללית, בכל הקיפה וגדלה, המעורר בקרבנו תקוות גדולות, ושאיפות אדירות לתחית עם ד' על נחלתו, ולרומם את דגל ציון וירושלים, את דגל תחית הקודש, ע"י התנועה הירושלמית, המיועדת להשלים את מה שחסר מן יסוד הקודש, ואור ד', בהתנועה הציונית. כדי שיהיה מעשה הצדקה, צדקת ד' עם ישראל ועם ארצו שלם, בכל כליל הדרו, שלם בתכונתו החלונית, ושלם בתכונתו הקדושה.

שיצא ע"י אור הקודש אשר להתנועה הירושלמית, שההסתדרות "ירושלים" משתדלת לעוררה על ידי הרמתו של דגל הקודש "דגל ירושלים". הכינו יסוד גדול לכוונתה של "הישיבה הכללית" היחידה המרכזית בירושלים. ותמכו בידי להרחיב את "המרכז" אשר החלותי ליסד בצורה קטנה, להגדיל ולהאדיר אותו. כדי שיהיה גם הוא מצטרף למעשה הגדול ורב הערך של יסוד הישיבה הכללית הגדולה, בכל תכניתה העשירה והמקיפה. נעשה נא כל מה שבידינו לעשות. ושוכן ציון ישלח לנו מקדש את עזרו, למלא את דברו, אשר דבר על עמו ונחלתו: כי מציון תצא תורה ודבר ד' מירושלים בב"א[11].

אחיהם ועבדכם הנאמן השולח לכם את ברכתו הנאמנה מהר הקודש מירושלים

אברהם יצחק הכהן קוק

---

1. תרפ"ב - השנה תרפ"ב (1921/1922)
2. עה"ק - עיר הקודש
3. ע"פ - על פי
4. ע"ז - על ידי זה
5. ג"כ - גם כן
6. ע"ד - על דבר
7. שבע"פ - שבעל פה
8. שבא"י - שבארץ ישראל
9. כ"א - כי אם
10. ע"י - על ידי
11. בב"א - במהרה בימינו אמן

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אקמט

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"ג תשרי תרפ"ג **נמען:** חברי 'הסתדרות ירושלים' בבאזל (הרב א"מ כהן ואחרים)

קריאת הקודש מצורפת; יש להוציא לאור את יסוד הקודש הגנוז בתחייה הלאומית. הצעד הראשון: הישיבה העולמית. ואותם תשעה סעיפים כמו במכתב לרב פינס: עיתון, ספרות, נסיעות להשפעה על המתיישבים, מכונית, מקוואות, תנורי שבת, מטיפים, סניף לישיבה ותרגום לגרמנית.

עיקרי הדברים

- יסוד הקודש בתחייה.
- הישיבה העולמית.
- סעיפי עבודה מעשיים.

נוסח האגרת

ב"ה[1]. י"ג תשרי ג'

שלו'[2] וברכת עולמים לכבוד ידידינו היקרים כ'[3] הרב המאוה"ג[4] מוהרא"מ[5] ד"ר[6] כהן שליט"א[7]

האבד"ק[8] בול יצ"ו והרה"ג סוע"ה[9] מוהרר"ם[10] שוואַרץ והר' הנכבד מו"ה[11] י' ראקאווסקי נשיא הסתדרות ירושלים שם והרה"ח[12] מו"ה מרדכי ד"ר כהן שליט"א, וכל חברינו הנכבדים יתברכו בכט"ס[13] בגמח"ט[14] וכט"ס[15]. אחי ואהובי היקרים. הנני מתכבד בזה לשלח לכבודם את קול קריאתנו להתעוררות עבודת הקודש בתנועת הקודש אשר לתחיתנו הלאומית, שאנחנו הננו אסירי התקוה להוציא לאור עולם בע"ה[16] את יסוד הקודש הגנוז בתוכיותה של התחיה הלאומית, המתגלה כעת בערכיה החלונים ע"י[17] הציונים, וכל ערך התיקון של כלליות האומה ושל מצב היהדות ושל קדושת א"י[18] תלוי הוא בהשבת הערכים הקדושים שבתחיתנו הללו, למכון כבודם ע"י התנועה הירושלמית שלנו, המתברכת ע"י נשיאתו של דגלנו הקדוש דגל ירושלים, המתנשא ברמה ע"י הסתדרות קדשנו ההסתדרות ירושלים. ובמה שנוגע לצעדים המעשיים, הנה תהי'[19] פעולת יסוד הישיבה, העולמית המרכזית בעקו"ת[20], - התוכן היותר נכון עכ"פ[21] לצעדי ההתחלה, ועם זה יש ויש דברים רבים גדולים בערכם מאד, שאנו חייבים להתחיל בהם. ומה טוב יהיה אם הסתדרותנו השויצית תקח על עצמה איזה חלק מיוחד מסעיפיה הרבים של עבודת קדשנו. למשל עלינו לעסוק בהתחלת התרחבותה של תנועתנו ע"י פעולות שונות, שמהם:

א. הוצאת העתון דגל ירושלים, אם יהי'[22] אפשר להניח יסוד פיננסי עליו. לפחות על משך שנה. ב. להו"ל[23] חלקים של ספרות תיאורית, המאירה את האופק של תחית הקודש, אם בצורה עיונית מעומקת ע"י כת"י משלי, והעתקתם לשפות מורגלות בעמנו בשדרות ובמדינות שונות, או ע"י דברים פפולריים ע"פ[24] יסודות הקדושים [...] של קדושת התנועה הירושלמית, שרוח ד' נוססה בה, גם מעבודתם של אחים בדעה שונים. ג. לתן אפשרות, לי ולסיעה רבנית משפעת, של אמצעיים חמריים בשביל נסיעות תכופות בכל מרחבי ישובנו באי"י[25], במושבות, בקבוצות ובחוות, לקרב, לב בנים בוני

הבנין בצורתו החלונית, לאור הקודש שבתחיתנו הלאומית, בנועם ד' אשר עליה, הגנוז בקרבה והעלול להתגלות לעין כל ע"י תנועת הקודש שלנו, בין בחיי הרוח בין בחיי המעשה. ד. לעזור לקניית אוטומוביל אחד או שנים בשביל המטרה הסיורית הנ"ל[26]. ה. לעזרנו לבנין מקואות במקומות הישוב המשפחתי החדש. ו. להקים תנורים לצורך שבת בהטמנה, כדי שלא יכשלו בבישול בש"ק[27] ע"י מניעה זו בקבוצות הרבות. ז. לעזרנו להקמת מטיפים קבועים בעלי שפה ורעיון ובעלי מרץ ביראת ד', המוכנים להשפיע על הישוב המחודש מאור תחית הקודש להשיב לב בנים לאביהם שבשמים ולאור תורתו.

ח. לקומם לפחות בתחילה, סניף אחד להישיבה העולמית, בתקציב על איזה מספר של תלמידים שיהיה אפשר לקחת במוקדם היותר אפשרי. ט. להו"ל את קריאות הקדש בגרמנית, ולהתעסק בתעמולה נאותה לזה בכל חוט לב קדוש הראוי לאנשי בינה יראי ד' מלאי חכמה ודעת קדושים שכמותם ירבו בישראל. ודאי ישנם פרטים, ואפילו כללים רבים וגדולים במרחבה של תנועתנו הקדושה אבל פרטתי בזה דברים מצומצמים, שאקוה שהסתדרותנו השויצית תוכל להתעסק בקרוב בע"ה בהתגשמותם של חלקים מהם, ומרוב טרדא הנני מוכרח לקצר כעת ואומר שלו' וברכת ד' מקודש כנה"י[28] ונפש ידי"ע[29] דוש"ת[30] מהר הקודש מירושלים באה"ר[31]

הק' אברהם יצחק ה"ק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. שלו' - שלום
3. כ' - כבוד
4. המאוה"ג - המאור הגדול
5. מוהרא"מ - מורנו הרב רבי שמות שמתחילים באותיות א, מ (למשל: אברהם + משה) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
6. ד"ר - דוקטור
7. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
8. האבד"ק - האב בית דין קהילת
9. סוע"ה - סיני ועוקר הרים
10. מוהרר"ם - מורנו הרב רבי מ'
11. מו"ה - מורנו הרב
12. והרה"ח - והרב החסיד
13. בכט"ס - בכל טוב סלה
14. בגמח"ט - בגמר חתימה טובה
15. וכט"ס - וכל טוב סלה
16. בע"ה - בעזרת השם
17. ע"י - על ידי
18. א"י - ארץ ישראל
19. תהי' - תהיה
20. בעקו"ת - בעיר קודשנו ותפארתנו
21. עכ"פ - על כל פנים
22. יהי' - יהיה
23. להו"ל - להוציא לאור
24. ע"פ - על פי

25. באי"י - בארץ ישראל
26. הני"ל - הנזכר לעיל
27. בש"ק - בשבת קודש
28. כנה"י - כנפשו היקרה
29. ידי"ע - ידידו עוז
30. דוש"ת - דורש שלומו ותורתו
31. באה"ר - באהבה רבה

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אקסט

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ג שבט תרפ"ג **נמען:** הרב ישעיה גלאזער

תודה על ספרו באנגלית על השאלה הציונית, ושמחה על השתדלותו לפני גדולי אמריקה.

עיקרי הדברים

- תודה על ספרו.

נוסח האגרת

ב"ה. כ"ג שבט ג'

ידידי היקר הרב הג'[1] המאור הגדול לתורה ולתעודה מו"ה[2] ישעי' גלאזער שליט"א[3].

הנני מביע בזה לכת"ר[4] את תודתי על ספרו באנגלית ע"ד[5] השאלה הציונית. שמחתי מאד לראות את השתדלותו הנמרצה לפני גדולי ורבי המדינה באה"ב[6] לטובת צמיחת קרן ישועתנו. יהי'[7] ד' עמו ויעלה למעלה למעלה ברב אושר וכבוד ונזכה לחדות פנים בשמחה בהר הקודש בבא לציון גואל בב"א[8].

נאמנו המברכו באה"ר[9]

הק' אברהם יצחק ה"ק

---

1. הג' – הגאון
2. מו"ה – מורנו הרב
3. שליט"א – שיחיה לאורך ימים טובים אמן
4. לכת"ר – לכבוד תורתו
5. ע"ד – על דבר
6. באה"ב – בארצות הברית
7. יהי' – יהיה
8. בב"א – במהרה בימינו אמן
9. באה"ר – באהבה רבה

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אקפט

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ח תמוז תרפ"ג - ירושלים **נמען:** הקונגרס הציוני ה-13, קרלסבד

חילול השבת והכשרות בפרהסיה עלול לאבד את הבסיס לתקומה הלאומית. חלק מהבעיה בא מחוסר אמצעים - קבוצות היו נזהרות מטרפות אילו היה להן שוחט. הרב קוק דורש תקציב דתי מאושר לשוחטים, מקוואות ובתי תפילה, וקול קורא ואזהרה לקבוצות על אדמות הקרן הקיימת שהזהירות בכבוד הדת היא 'תנאי לאומי מוכרח'.

עיקרי הדברים

- חילול שבת וכשרות.
- חוסר אמצעים.
- תקציב דתי.
- אזהרה לקבוצות.

נוסח האגרת

ב"ה. ירושלם כ"ח תמוז תרפ"ג[1]

לכבוד הכנסיה הציונית הי"ג, בקרלסבד, שלום רב אחינו היקרים, אשר התכנסתם למצוא דרך סלולה לבנות את הריסות עמנו וארצנו הקדושה. שימו נא לבכם לדברי היוצאים מקרב לבי הכואב והמלא צפיה, כי חפץ ד' בידכם יצליח, להקל את יסורי הבנין שלנו ולהביא את מצב עבודתנו הכללית למעמד יותר בטוח ויותר מביא לידי תקותנו הגדולה, לראות בהצלחתם של מפעלינו הכללים בארץ אבות. רוצה אני לומר לכם, אדוני ואחי הנכבדים, שההריסות הגדולות והפומביות בחיי היהדות שהן הולכות ומתגברות, לצערנו הגדול, במהלך הבנין הזעיר שלנו בארץ-ישראל, הן עלולות כבר לאבד מאתנו, חלילה, את הבסיס לתקומתנו הלאומית, המחלה היא נוראה והרפואה מוכרחת היא לבא, מיד בלא איחור כלל. אתם אחים, בכנסיה הנכבדה, הנכם חיבים מיד למצא עצה לעצור בעד שתי הרעות הגדולות, האוכלות אותנו בכל פה במהלך חיינו ההולכים ונבנים בארץ, והן חלול שבת בפרהסיא וחלול הכשרות של המאכלות ג"כ[2] בפרהסיא ובצורה מופקרת. כח-הסבל של גדולי הסבלנות כבר כשל לראות בעלבונה של האומה ע"י[3] בניה ואין תרופה!

אמנם הרבה דברים זרים כל-כך, ומזיקים כל-כך לבנייננו הלאומי, באו לא מתוך זחיחות-דעת וקלות-ראש, אלא מתוך הכרח של חסרון האמצעים הדרושים בכדי לתקנם ולמנעם. כמה קבוצות, למשל, היו נזהרות מאכילת נבלות וטרפות, אילו היה להם תקציב מספיק להחזיק שוחט, ועליכם החובה רבותי להחליט החלטה גמורה, שהתקציב הדתי לקבל שוחט בקבוצות יהיה מאושר באותו יפוי-הכח של כל התקציבים המוכרחים. בכלל דרישתי חזקה היא מהכנסיה הנכבדה, שתוציא קול קורא במחאה נגד כל מחללי קדשי עמנו בביתנו הלאומי, מכל המינים, ואזהרה לכל החוות והקבוצות המיוסדות על אדמת הקרן הקימת לישראל ביחוד, ולכל המוסדות הצבוריים למיניהם, למען ידעו שהזהירות בכבוד

קדושת דת ישראל באי"י[4], ע"י בוני הארץ מכל המעמדות, היא תנאי לאומי מוכרח - ועם זה לבצר עמדה חזקה לתקציבים של כל צרכי-הדת המוכרחים, כשוחט ומקוה-טהרה, במקומות המיושבים במשפחות של אחינו, והוצאה של בתי-תפלה בכל מקום קבוצי. כל אלה ההחלטות תהיינה גורמות לרומם את קדושת הארץ וקדושת תנועת התחיה בישראל ובעולם! בטוח אני אחי האהובים, שלא לתוהו עשה אדון הנפלאות, גואל ישראל וקדושו אדון עולם ברוך הוא, את כל הגדולות הללו, עד אשר הביאנו עד הלום, למצב ההכרה של תחיתנו הלאומית ושיבת שבותנו לארצנו הקדושה לעיני כל ישראל ולעיני עמים רבים, וסוף כל סוף תצא תנועתנו בזר הנצח וההוד, ואור ד' עליה יזרח, ומציון תצא תשועה לישראל, על ידי בניה בוניה אשר יחדו יקבצו יבאו לה, ודברי האמת והצדק הבאים מדרישת הקודש, שהם הם דבר ד' הנאמן, מוכרחים הם לחדור אל כל לב למען הקם ברב הוד ותפארת על אדמת הקודש את דגל ישראל בכל חוסן ישועתו.

והנני בזה עבדכם ואחיכם הנאמן החותם בכל רגשי הכבוד

אברהם יצחק ה"ק

---

1. תרפ"ג - השנה תרפ"ג (1922/1923)
2. ג"כ - גם כן
3. ע"י - על ידי
4. באי"י - בארץ ישראל

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת ארטז

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"ז אדר ראשון תרפ"ד - ירושלים **נמען:** מחאה פומבית

מחאה נגד פקידים מבית הכרם - של ההנהלה הציונית, של 'הכשרת הישוב' ומורים - המתכוונים לטייל ליריחו בשבת. הם 'פקידיה של האומה כולה'. האחריות על ההנהלה הציונית והוועד הלאומי, ונבלה היא לכפות על הנהג היהודי לחלל שבת. העתקים נשלחו לגופים ולעיתונות.

עיקרי הדברים

- מחאה על טיול בשבת.
- פקידי האומה.
- אחריות המוסדות.
- הגנה על הנהג.

נוסח האגרת

ב"ה[1]. ירושלם י"ז אד"ר[2] תרפ"ד[3]

מחאה הנני בזה מזהיר ומוחה, נגד קבוצת פקידים היושבים בבית הכרם, המתכוננים לחלל שבת ע"י[4] טיולים ליריחו, בין שהם פקידים בהנהלה הציונית, בין בהכשרת הישוב, בין שהם מורים, בכל אופן פקידיה של האומה כולה הם. ואזהרה כפולה הם צריכים שלא לחלל את קדשנו. אני מקוה שדברי יהיו נשמעים, וידעו לעצור ברוחם שלא לחלל את הקודש. האחריות של משמרת הדבר הגדול הזה, אנו מטילים על ההנהלה הציונית ועל הועד הלאומי, וקל וחומר, שנבלה תחשב אם יכריחו את הנהג היהודי המוביל לחלל את השבת נגד רצונו, ע"י איזה איום כל שהוא. שמעו אחי, ותחי נפשכם, ונחיה כולנו יחד את עמנו וארצנו בהוד והדר.

בכבוד רב, נאמנם מאד

אברהם יצחק הכהן קוק

העתקה, ממחאה זו, נשלחה אל ההנהלה הציונית, אל הועד הלאומי, אל ועד השכונה ואל הנהג של השכונה (ולעתוני א"י[5]).

1. ב"ה - ברוך השם
2. אד"ר - אדר ראשון
3. תרפ"ד - השנה תרפ"ד (1923/1924)
4. ע"י - על ידי
5. א"י - ארץ ישראל

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אשכה

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"ט אייר תרפ"ה - ירושלים **נמען:** הרב צבי פרץ חיות, רב וינה

כחבר בתיווך על חוק הקהילות בין הציונות לאגודת ישראל, עליו לשמור שלא יהיה פירוד בשחיטה, לא בירושלים ולא במקום אחר; בה תלויה כל אחדות הקהילות והכשרות. הסיעה הקטנה שבאגודה ניסתה לחלק את השחיטה, והנציב הכיר שאין לכך יסוד.

עיקרי הדברים

- אחדות השחיטה.
- ניסיון הפילוג.
- עמדת הנציב.

נוסח האגרת

ב"ה[1]. ירושלם י"ט אייר תרפ"ה[2]

שלו'[3] רב לכ'[4] ידידי הרב הגאון החכם השלם נודע למשגב מו"ה[5] פרץ פרופיסור חיות שליט"א[6]

האב"ד[7] דעוב"י[8] ווינא יצ"ו[9]. אחדשה"ט[10] באה"ר[11]. ידידי היקר כתר"ה[12]. הנני מוצא לעצמי חובה קדושה, לטובת מצב היהדות של כללות ארץ ישראל, להעיר את לב כת"ר[13] בתור אחד מהנהלת התיווך בעניני חקת הקהילות בין הציוניות ואגוד"י[14], שיתאמץ נא לשמור מכל משמר שבמצב של השחיטה לא יוכל להתהוות כל פירוד, לא בירושלים עצמה ולא בכל מקום אחר בא"י[15]. כי כל ההתאמצות שלי היא, מעת אשר זכני ה' לבא לא"י[16], היא תמיד לאחד את החוקים הנפרדים, ועינינו רואות שביסוד האחדות שבדבר הניכר לרבים כהשחיטה, כל יתר ההתאחדות שבדרכי הקהילות הן תלויות. ומה שנוגע לכשרות, דבר מובן הוא שבהתפוצצותה של האחדות, שבהנהלת השחיטה א"א[17] כלל שתהיה הכשרות מתנהגת כראוי. זאת הסיעה הקטנה פה. שהיא אוחזת כעת באגו"י[18], התאמצה לשם שיטת הפירוד שלה, לחלק את השחיטה בירושלים ואנחנו עמדנו בזה נגדם בכל עז. וה.מ. הנציב העליון הכיר בחוש ישרו הבריא. איך שאין שום יסוד מוסרי ודתי לכל שאיפתם זאת, ועל כן לא יצאה הריסה זו אל הפועל. והננו מקוים בע"ה[19], שכת"ר[20], וכל ישרי לב אשר עמו, יעמדו על הנקודה הזאת בכל תוקף, שלא תצא ח"ו[21] חורבה כללית, עי"ז[22] להריסות עניני הדת והיהדות, ולהריסות השלו'[23] והאחדות בכל קהילות ישראל השבות לבצרון, בארץ חמדה, שהננו כולנו חייבים להתאמץ, שהאחדות, וההתאגדות בכל ענינים הציבוריים וביחוד בעניני הדת היותר מפורסמים וקהליים תהי'[24] שוררת בחייהם ובמעמדם הציבורי, והנני בזה חותם בכל חותמי ברכות.

בצפיית ישועה לאסירי התקוה, ולכל עם ד' הגוי כולו, והי'[25] זה שלו' כנה"ר[26] ונפש ידי"ע[27] דוש"ת[28] באה"ר

הק' אברהם יצחק ה"ק

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרפ"ה - השנה תרפ"ה (1924/1925)
3. שלו' - שלום
4. לכ' - לכבוד
5. מו"ה - מורנו הרב
6. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
7. האב"ד - האב בית דין
8. דעוב"י - דעיר ואם בישראל
9. יצ"ו - ישמרה צורה ויחייה
10. אחדשה"ט - אחרי דרישת שלומו הטוב
11. באה"ר - באהבה רבה
12. כתר"ה - כבוד תורתו רום הדרתו
13. כת"ר - כבוד תורתו
14. ואגוד"י - ואגודת ישראל
15. בא"י - בארץ ישראל
16. לא"י - לארץ ישראל
17. א"א - אי אפשר
18. באגו"י - באגודת ישראל
19. בע"ה - בעזרת השם
20. שכת"ר - שכבוד תורתו
21. ח"ו - חס ושלום
22. עי"ז - על ידי זה
23. השלו' - השלום
24. תהי' - תהיה
25. והי' - והיה
26. כנה"ר - כנפשו הרמה
27. ידי"ע - ידידו עוז
28. דוש"ת - דורש שלומו ותורתו

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אשלט

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ח' מנחם אב תרפ"ה **נמען:** הקונגרס הציוני

הרב קוק דורש שהקונגרס יקציב תקציב שנתי לצורכי הדת הציבוריים בכל מקומות הישוב; קיבוצים שאין בהם 'שום תאר של רושם דת משה' - דבר שאין לסבול בארץ ישראל. עם רבני הארץ העריכו שצריך לפחות חמשת אלפים לירה לשנה, ותרשים מפורט יימסר. ויצמן הסכים לעיקרון.

עיקרי הדברים

- תקציב דתי שנתי.
- חמשת אלפים לירה.
- הסכמת ויצמן.

נוסח האגרת

ב"ה[1]. ח' מנ"א[2] תרפ"ה[3]

לכבוד הכנסיה הציונית, שלום רב. כנסיה נכבדה, תקבל נא את ברכתי להצלחת מפעליכם הטובים, לבנין עמנו וארצנו ולרומם קרן עם ד' על אדמת הקודש, ולעודד את רוחו, לתחית אמת, גם בכל פזוריו, אשר בגולה. ואחרי הברכה הנאמנה. הנני מתכבד להביע לכם את דרישתי המוחלטה, שהיא דרישת כל היהדות הנאמנה, המשתתפת בכחה ואונה, ברוחה ומפעליה, בבנין הארץ ובתחית האומה, שעל הכנסיה, מוטלת חובה כעת, להקציב תקציב שנתי, על כל סדרי חיי הדת הציבוריים, בכל מקומות הישוב שנוסדו, ושעתידים להוסד על ידי התעמולה הציונית. מציאותן של קהילות, של קיבוצים שלמים מישראל, ששום תאר של רושם דת משה ויהודית איננו ניכר בהם בכלל, זהו דבר מדאיב, ומהרס גם יחד, עיני ישראל כלות לראות כאלה, גם במקומות נדחים אשר בגלות. ובשום אופן לא תוכל היהדות בכללה לסבול זה בארץ ישראל, במקום התחיה וצמיחת קרן הישועה הלאומית. אנכי נתיעצתי עם חברי הרבנים הגדולים שבא"י[4], היודעים כמוני את פרטי המצב של הישוב החדש והמתחדש ידיעה ברורה והסכמנו שעל השנה הבע"ל[5] הננו צריכים, בכדי לכונן את המעמדים הדתיים בצורה הגונה בכל רוחב הישוב, סך לא פחות מחמשת אלפים לירא.

אנחנו נמציא להועד הפועל, תרשים מפורט על מה ולמה צריכים ומוכרחים אנחנו לכל הסך הזה. כבר דברתי עם כבוד הנשיא ד"ר[6] ח. ויצמן בלונדון, ע"ד[7] כללותה של הדרישה הזאת של תקציב דתי, והסכים לדברי מתוך הכרה בהירה. חפצתי לשם הוצאתה של דרישה גדולה וקדושה זו, שהננו מקוים ממנה תוצאות לברכה לכל פעולותינו הלאומיות באי"י[8], לבא אל הכנסיה, אבל נתעכבתי מסיבות פרטיות, כבדות שעכבו את נסיעתי. אקוה שדברי אלה הברורים והמעטים ככמותם, יספיקו להוציא אל הפועל את הדרישה המחוייבת הזאת. וידי כל הבונים את בנין עמנו וארצנו תחזקנה בשם ד' אלקי ישראל הבוחר בציון וירושלים לעולמים.

כברכת אחיכם הנאמן

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

1. ב"ה - ברוך השם
2. מנ"א - מנחם אב
3. תרפ"ה - השנה תרפ"ה (1924/1925)
4. שבא"י - שבארץ ישראל
5. הבע"ל - הבא עלינו
6. ד"ר - דוקטור
7. ע"ד - על דבר
8. בא"י - בארץ ישראל

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אשמא

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ג מנחם אב תרפ"ה - ירושלים **נמען:** הנדיב נתן שטראוס

שטראוס קנה מד"ר לוי את המגרש ליד קבר רחל, שרבנים, ובראשם הרב צבי הירש קלישר, השתדלו לקנותו למוסד דתי של תורה ותפילה; גם ועד בית רחל' פעל לכך. הרב קוק מבקש שיקדיש את המגרש למוסד דתי, באישור הרבנות הראשית.

עיקרי הדברים

- המגרש ליד קבר רחל.
- השתדלות הרב קלישר.
- בקשה להקדשה.

נוסח האגרת

ב"ה[1]. ירושלם כ"ג מנ"א[2] תרפ"ה[3]

הדרת כבוד הנדיב הגדול בישראל ובאדם מר נתן שטראוס, יאריך ד' ימיו ושנותיו יחד עם הנדיבה הגבירה רעיתו הכבודה תחי'[4] וכל משפחתו הרוממה. שלו'[5] וברכה מציון וירושלים.

אדוני החביב. הנני מוצא לי חובה קדושה להעיר את לב הוד כבודו, בדבר המגרש אשר קנה מידי הד"ר[6] לוי אצל מקום קבורת רחל אמנו ע"ה[7]. אשר זה כמה תקופות שנים, שרבנים גדולי ישראל עסקו בדבר הגדול הזה לקנות את המגרש הסמוך להקבר הקדוש הזה על מנת ליסד בו מוסד דתי חשוב, לתורה ולתפילה לאחינו בני ישראל, בדרך קביעות וסדר הגון ומכובד. מראשונים במשתדלים בשביל המטרה הקדושה הזאת הי'[8] הגאון הידוע בכל העולם ר'[9] צבי הירש קאלישער מטהארן בגרמניה זצ"ל[10], שהוא הי' ג"כ[11] הראשון אשר הקים את התנועה של חבת ציון המעשית, שממנה יצאה כל התעמולה הציונית המלאה עתה את כל העולם היהודי והאנושי, רק ע"י[12] סבות שונות לא עלה הדבר בידי המשתדלים כל ימי משך ממשלת תורקיה בארץ ישראל. גם בזמנים האחרונים נוסד ועד בית רחל ע"י רבנים חשובים לשם המטרה הזאת, וכבר התחיל הועד באמצעות ד"ר[13] לוי הנזכר בעצמו, שהונח תחת ידו סכום כסף בהבנק לשם קניית החבל לשם מכון דתי.

אמנם על ידי סבות של חסרון ביאור בעצם הענין נסתבך הדבר, והמכון הדתי לא יצא אל הפועל במקום המקודש הזה, שהוא ראוי מאד, מצד התכונה הדתית וההסתורית להיות נוסד שמה. אמנם, שמחתי לשמע שסוף כל סוף נכנס המגרש הזה תחת רשות כבוד מעלתו בחיר נדיבי עמנו הממולא גם כן ברגשי קודש, והגיוני אמונה טהורה, אשר אקוה ששמח מאד להיות הציר הנאמן ממרומים, להוציא אל הפועל את המבוקש הקדוש והנאצל הזה, ליסד בחבל קדוש הזה אשר על ידי הציון הקדוש לכל וגם לכל האנושיות התרבותית מכון דתי קדוש לישראל, בזה שיואיל נא כבוד הדרתו להקדיש את המגרש הזה לשם מוסד דתי קדוש לתורה ולתפילה לישראל. על ידי האישור של הרבנות הראשית לארץ ישראל שיש לה יפוי הכח מיד הממשלה הבריטית ע"י הנציב העליון אחינו העליון סיר הרברט סמואל שכהן

עד כה במשרה הגדולה הזאת בחקה קבועה לדורות, לאשר הקדשות וצדקות של היהודים בארץ ישראל בכל כח ועז. ובזה ישאר שמו הגדול של הוד כבודו לזכר עולם, גם על הדבר הגדול הזה שיתן כבוד לעם ישראל, והדרת קודש לדתינו הקדושה בזכרון קודש של האם הקדושה אמן של ישראל, המסמלת את האהבה הלאומית, ואת אמונת הגאולה והתחיה לעמנו על אדמת קדשו לעד.

הנני מלא בטחון בע"ה[14] שדברי המעטים, היוצאים מן הלב יכנסו ללבו הנדיב והרחב לעשות חסד משפט וצדקה. והרעיון הקדוש שהגו גדולי ישראל, להציג זכרון נצח ומכון דתי חשוב וקדוש על יד קברה של רחל אמנו, יצא בקרוב מן הכח אל הפועל בכל הכבוד וההדר על ידי נדבת רוחו הטהור. והנני מתכבד לברכו ברב שלו' מהר הקודש מירושלים.

ידידו הנאמן המעריצו כיפעת ערכו

אברהם יצחק הכהן קוק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. מנ"א - מנחם אב
3. תרפ"ה - השנה תרפ"ה (1924/1925)
4. תחי' - תחיה
5. שלו' - שלום
6. הד"ר - הדוקטור
7. ע"ה - עליו השלום
8. הי' - היה
9. ר' - רבי
10. זצ"ל - זכר צדיק לברכה
11. ג"כ - גם כן
12. ע"י - על ידי
13. ד"ר - דוקטור
14. בע"ה - בעזרת השם